

HUOMAUTUKSIA

¹ *Taisteluliitto Työväenluokan Vapauttamiseksi* — järjestö, jonka Lenin perusti syksyllä 1895. Siihen kuului lähes kaksikymmentä Pietarin työläisten marxilaista kerhoa. Taisteluliiton toiminnan periaatteellisenä pohjana oli sentralismi ja tiukka kurinalaisuus. Taisteluliiton johdossa oli Keskusryhmä, johon kuuluivat V. I. Lenin, N. K. Krupskaja, G. M. Krzhizhanovski, L. Martov (J. O. Zederbaum), M. A. Silvin, V. V. Starkov, A. A. Vanejev, P. K. Zaporozhets y.m. Kaikkea toimintaa ohjasivat välittömästi kuitenkin tämän ryhmän viisi jäsentä Leninin johdolla. Järjestö oli jakautunut piiriryhmiksi. Nämä ryhmät pitivät yhteyttä tehtaisiin valvutuneiden luokkatietoisten työläisten (I. V. Babushkinin, V. A. Shelgunovin y.m.) välityksellä. Tehtaissa oli organisaattoreita, jotka kokosivat tietoja ja levittivät kirjallisuutta. Isoimpiin tehtaisiin perustettiin työväenkerhoja.

Taisteluliitto ryhtyi ensimmäisen kerran Venäjällä yhdistämään sosialismin oppia työväenliikkeeseen ja siirtyi pienen valvutuneen työläisryhmän keskuudessa harjoitetusta marxilaisuuden propagandasta laajojen proletaarijoukkojen keskuudessa harjoitettavaan poliittiseen agitaatioon. Se ohjasi työväenliikettä ja yhdisti työläisten taloudellisen taistelun tsarisminvastaiseen poliittiseen taisteluun. Taisteluliiton vaikutus ulottui kauas Pietarin ulkopuolelle. Sen aloitteesta työväenkerhot yhdistyivät samanlaisiksi liitoiksi Moskovassa, Kijevissä, Jekaterinoslavissa ja muualla Venäjän kaupungeissa ja alueilla.

Joulukuussa 1895 tsaarihallitus antoi Taisteluliitolle tuntevan iskun: 9 päivän (21 päivän) vastaisena yönä pidätettiin huomattava osa sen aktiivijäsenistöstä ja Lenin. Vastauksena Leninin ja Taisteluliiton muiden jäsenten pidätykseen ilmestyi poliittisia vaatimuksia sisältänyt lentolehtinen, jossa ensimmäisen kerran ilmoitettiin Taisteluliiton olemassaolosta.

Lenin ohjasi vankilasta käsin edelleenkin Liiton toimintaa auttaen sitä neuvoillaan, lähetti vapaina oleville salakirjoitusta käyttämällä kirjoitettuja kirjeitä ja lentolehtisiä ja kirjoitti lentokirjansen »Lakoista» (jota ei vielä kukaan ole löydetty) sekä »Sosialidemokraattisen puolueen ohjelmanuonnoksen ja sen selityksen» (ks. Teokset, 2. osa, ss. 77—103).

Pietarin Taisteluliiton merkitys oli siinä, että se oli ensimmäinen työväenliikkeeseen nojautuvan ja proletariaatin luokkataistelua

ohjaavan vallankumouksellisen puolueen huomattava alkio, kuten Lenin sanoi.

»Tiedotuksen 'vanhojen' nimissä Pietarin Taisteluliiton jäsenille» Lenin kirjoitti 1896 vankilassa ollessaan varoittaen taisteluliiton vapaiksi jääneitä jäseniä provokaattori N. Mihailovista. Hän kirjoitti sen rivien väliin sivulle 240 N. I. Tezjakovin kirjaan «Сельскохозяйственные рабочие и организация за ними санитарного надзора в Херсонской губернии» (»Maataloustyöläiset ja heidän saniteettivalvontansa järjestäminen Hersonin kuvernementissa») (1896), johon Lenin tutustui valmistellessaan teostaan »Kapitalismin kehitys Venäjällä».

Käsikirjoitus on nähtävästi salaamistarkoituksessa kirjoitettu liijykynällä varsin monin lyhennyksin ja hyvin pienin kirjaimin, joista ei paikoin saa selvää, minkä vuoksi se on jäänyt osaksi deshifroimatta. — 1.

² »Korporaatio» -niminen ylioppilasjärjestö muodostettiin Pietarin yliopistossa vuoden 1891 lopulla ylioppilaiden itseopiskelukerhoista. Siihen kuului vallankumousmielistä nuorisoa, mutta sillä ei ollut varmaa poliittista ohjelmaa ja se hajosi muutaman kuukauden kuluttua. Ohranaan yhteyttä pitänyt N. Mihailov, joka oli yksi sen järjestäjistä, ilmiantoi poliisille sen jäsenet. — 1.

³ Voroninin tehtaan lakko (kauppias I. A. Voroninin Rezvo-ostrovin puuvillakutomon) oli vuoden 1894 tammikuun lopulla. Lakon aiheutti palkkataksojen alennus, minkä seurauksena oli kutojien palkkojen pieneneminen. Lakko kesti kolme päivää ja päättyi työläisten voittoon: palkkataksoja kohotettiin. Muutamia »kiihotajina» toimineita työläisiä pidätettiin ja karkotettiin Pietarista. — 1.

⁴ Narodnajavoljalaiset — narodnikkiterroristien salaisen poliittisen Narodnaja Volja (Kansan Vapaus) -nimisen järjestön jäsenet. Järjestö muodostui elokuussa 1879 Zemlja i Volja (Maa ja Vapaus) -nimisen järjestön hajottua. Narodnaja Voljan johdossa oli Toimeenpaneva Komitea, johon kuuluivat A. I. Zheljabov, A. D. Mihailov, M. F. Frolenko, N. A. Morozov, V. N. Figner, S. L. Perovskaja, A. A. Kvjatkovski y.m. Luopumatta kannanotoissaan narodnikkilaaisesta utooppisesta sosialismista narodnajavoljalaiset ryhtyivät poliittiseen taisteluun katsoen tärkeimmäksi tehtäväkseen itsevaltiuden kukistamisen ja poliittisen vapauden saavuttamisen. Heidän ohjelmaansa sisältyi yleisen äänioikeuden perusteella valitun »vakinaisen kansaneduskunnan» järjestäminen, demokraattisten vapauksien julistaminen, maiden luovuttaminen kansalle ja toimenpiteet tehtaiden siirtämiseksi työläisten haltuun. »Nardnajavoljalaiset ottivat askeleen eteenpäin siirtymällä poliittiseen taisteluun, mutta heidän ei onnistunut yhdistää tätä taistelua sosialismin kanssa» (Teokset, 8. osa, s. 58), Lenin kirjoitti.

Nardnajavoljalaiset kävivät urhoollista taistelua tsaarin itsevaltiutta vastaan. Koska kuitenkin heidän lähtökohtanaan oli virheellinen oppi aktiivisista »sankareista» ja passiivisesta »väkijoukosta», he luulivat voivansa uudistaa yhteiskunnan ilman kan-

saa omin voiminsa yksilöihin kohdistuvan terrorin ja hallituksen pelottelun ja desorganisoinnin avulla. Vuoden 1881 maaliskuun 1 päivän (Aleksanteri II murhan) jälkeen hallitus murskasi Narodnaja Volja -järjestön turvautumalla ankariin vainotoimenpiteisiin, teloituksiin ja provokaatioon.

V. I. Lenin puhui hyvin kunnioittavasti Narodnaja Voljan jäsenten uhrautuvaisestä tsarisminvastaisesta taistelusta, arvosti korkealle heidän salaisessa toiminnassa käyttämänsä menetelmät ja johdonmukaisen sentralisoidun järjestönsä, vaikka arvostelikin heidän virheellistä, utoopista ohjelmaansa. — 1.

- ⁶ Struven kanssa solmittavan sopimuksen luonnos syntyi V. I. Leninin, V. I. Zasulitshin ja A. N. Potresovin sekä toisaalta P. B. Struven välisten neuvottelujen tuloksena. Neuvottelut aloitettiin A. N. Potresovin aloitteesta joulukuun 29 p:nä 1900 (ks. Teokset, 4. osa, ss. 363—365). »Legaalisen marxilaisuuden» edustajat (joita asiakirjassa sanotaan »demokraattisen opposition» Svoboda (Vapaus) -ryhmäksi) P. B. Struve ja M. I. Tugan-Baranovski olivat kiinnostuneet siitä, että ulkomailla perustettaisiin illegaalinen äänenkannattaja (aikomuksena oli panna sen nimeksi »Sovremennoje Obozrenije»), joka ilmestyisi rinnan »Iskran» ja »Zarjan» kanssa, mutta ei olisi julkisesti yhteydessä sosialidemokraatteihin. »Iskran» ja »Zarjan» toimitus suostui osallistumaan sen julkaisutoimintaan toivoen saavansa P. B. Struven välityksellä poliittista aineistoa ja kirjoituksia »Iskraa» varten, mutta asetti ehdoksi sen, ettei uusi julkaisu ilmestyisi useammin kuin »Zarja», vaan olisi sen liitteenä. »Sovremennoje Obozrenijen» toimituskuntaan tuli kuulua tasa-arvoisina osallisina »Iskran» toimituksen ja »demokraattisen opposition» edustajien — Struven ja Tugan-Baranovskin.

Neuvottelujen kulussa ilmeni, että P. B. Struve aikoo käyttää »Iskran» ja »Zarjan» toimitusta »Sovremennoje Obozrenijen» palveluskuntana ja yrittää tehdä julkaisusta niin kooltaan ja sisällöltään kuin myös ilmestymisajoiltaan »Iskran» kilpailijan. Sopimusluonnosta laadittaessa Struve torjui »Iskran» ja »Zarjan» toimituksen ehdottaman 7. kohdan, jossa sanottiin, että »Iskralla» on täysi oikeus käyttää kaikkea »Sovremennoje Obozrenijen» saamaa poliittista aineistoa. V. I. Lenin teki G. V. Plehanoville tammikuun 30 p:nä 1901 kirjoittamassaan kirjeessä selkoa neuvotteluista ja vaati päättäväisesti neuvottelujen lopettamista (ks. Teokset, 34. osa, ss. 39—41). Myöhemmässä vaiheessa »Iskran» edustajien ja Struven neuvottelut keskeytyivät täysin tuloksettomasti. — 2.

- ⁶ »Zarja» (»Sarastus») — marxilainen tieteellis-poliittinen aikakauslehti, jota »Iskran» toimitus julkaisi Stuttgartissa vuosina 1901—1902. »Zarjaa» ilmestyi kaikkiaan neljä numeroa (kolme nidosta): n:o 1 huhtikuussa 1901 (numero ilmestyi itse asiassa maaliskuun 23 p:nä uutta lukua), n:ot 2—3 joulukuussa 1901 ja n:o 4 elokuussa 1902.

»Zarjan» tehtävät määriteltiin »Iskran» ja »Zarjan» toimituksen julkilausuman luonnoksessa, jonka Lenin oli kirjoittanut Venäjällä (ks. Teokset, 4. osa, ss. 301—311). Käsiteltäessä kysymystä näiden äänenkannattajien julkaisemisesta ulkomailla yhdessä Osvobozhde-

nije Truda (Työn Vapautus) -ryhmän kanssa »Zarjaa» päätettiin julkaista legaalisesti ja »Iskraa» illegaalisesti, jonka vuoksi »Zarjasta» ei enää puhuttu mitään lokakuussa 1900 julkaistussa »Iskran» toimituksen julkilausumassa.

»Zarjassa» arvosteltiin kansainvälistä ja venäläistä revisionismia ja puolustettiin marxilaisuuden teoreettisia perusteita. Siinä julkaistiin Leninin kirjoitukset »Zemstvovon vainoojat ja liberalismiin Hannibalit», »Venäjän sosialidemokratian agrariiohjelma» y. m. — 3.

⁷ Tarkoitetaan »Zarjan» kustantamon v. 1901 julkaisemaa finanssiministeri S. J. Witten salaista kirjelmää «Самодержавие и земство» (»Itsevaltius ja zemstvo») (1899) ja siihen liittyviä R. N. S:n (P. B. Struven) esipuhetta ja huomautuksia. — 3.

⁸ *Zemstvot* olivat 1864 keski-Venäjän kuvernementeissa muodostettuja paikallisia aateliston johtamia itsehallintoelimiä. Zemstvojen toimivalta rajoittui paikallisiin taloudellisiin kysymyksiin (sairaaloiden järjestäminen, teiden rakentaminen, tilastointi, vakuustointiminta j.n.e.). Zemstvojen kaikkea toimintaa valvoivat kuvernöörit ja tsaarin sisäministeriö, joilla oli valta kumota hallitukselle sopimattomat päätökset. — 3.

⁹ Tarkoitetaan »Iskra» (»Kipinä») lehteä, Venäjän ensimmäistä koko maata käsittävää illegaalista marxilaista lehteä, jonka V. I. Lenin perusti v. 1900 ja joka esitti ratkaisevaa osaa luotaessa työväenluokan vallankumouksellista marxilaista puoluetta.

Leniniläisen »Iskran» ensimmäinen numero ilmestyi Leipzigin joulukuussa 1900, seuraavat numerot ilmestyivät Münchenissä, vuoden 1902 heinäkuusta lähtien Lontoossa ja vuoden 1903 keväästä Genèvessä. Suurta apua lehden järjestämisessä (salaisen kirjapainon perustamisessa, venäjänkielisten kirjakkeiden hankkimisessa y.m.) antoivat saksalaiset sosialidemokraatit C. Zetkin, A. Braun ja muut, niinä vuosina Münchenissä asunut puolalainen vallankumousmies J. Marchlewski sekä H. Quelch, joka oli Englannin Sosialidemokraattisen Liiton johtomiehiä.

»Iskran» toimituskuntaan kuuluivat V. I. Lenin, G. V. Plehanov, L. Martov, P. B. Axelrod, A. N. Potresov ja V. I. Zasulitsh. Toimitussihteerinä oli alussa I. G. Smidovitsh-Lehmann ja sittemmin vuoden 1901 keväästä N. K. Krupskaja, joka samalla hoiti »Iskran» ja Venäjän sosialidemokraattisten järjestöjen välisen kirjeenvaihdon. Lenin oli tosiasiallisesti »Iskran» päätoimittaja ja johtaja. Hän kirjoitti »Iskraan» artikkeleja puolueen rakennustyön ja Venäjän proletariaatin luokkataistelun peruskysymyksistä.

»Iskra» muodostui puolueen voimia yhdistäväksi, puolueen työntekijöitä kokoavaksi ja kasvattavaksi keskuukseksi. Useissa Venäjän kaupungeissa (Pietarissa, Moskovassa, Samarassa ja muualla) perustettiin suuntaukseltaan leniniläis-iskralaisia VSDTP:n ryhmiä ja komiteoita ja tammikuussa 1902 Samarassa olleessa iskralaisten edustajakokouksessa perustettiin Venäjän Iskra-järjestö.

Leninin aloitteesta ja hänen välittömällä osanotollaan »Iskran» toimitus laati puolueen ohjelmaluonnoksen (joka julkaistiin »Iskran» 21. n:ossa) ja järjesti VSDTP:n II edustajakokouksen. Edusta-

jakokous totesi erikoisessa päätöksessään sen poikkeuksellisen suuren merkityksen, mikä »Iskralla» oli ollut puolueen hyväksi käydys-sä taistelussa, ja julisti »Iskran» VSDTP:n pää-äänenkannattajaksi.

Menshevikit valtasivat kohta puolueen II edustajakokouksen jälkeen »Iskran» omiin käsiinsä Plehanovin avustamina. »Iskra» lakkasi 52. n:osta alkaen olemasta vallankumouksellisen marxilaisuuden äänenkannattaja. — 3.

- ¹⁰ Kyseinen asiakirja sisältää V. I. Leninin huomautukset artikkeliin «Две правды» («Kaksi totuutta»), jonka D. B. Rjazanov kirjoitti kesällä 1901 »Zarja» aikakauslehteä varten. Toimitus ei ottanut vastaan artikkeliä eikä sitä julkaistu aikakauslehdessä.

Leninin osoittamat sivujen numerot viittaavat Rjazanovin »Zarjan» toimitukselle jättämän käsikirjoituksen sivuihin. — 4.

- ¹¹ Ks. K. Marx, Kirje »Otetshestvennyje Zapiski» julkaisun toimitukselle. — 4.

- ¹² *Noumenon ja fenomeeni* — Kantin filosofiassa esiintyviä vastakkaisia käsitteitä.

Noumenon on Kantin mukaan »olio sinänsä», joka ei ole tiedostettavissa ja on olemassa ihmisen tajunnasta riippumatta ja hänen tajuamiskykynsä rajojen ulkopuolella. Fenomeeni on ilmiö, joka on olemassa vain ihmisen tajunnassa ja on hänen tiedostamistoimintansa kohde.

Noumenonien, »olioiden sinänsä», ja fenomeenien, ilmiöiden, vastakkainasettelu on Kantin subjektiivisen idealistisen opin perusteesejä ja imperialismin ideologit ja revisionistit käyttävät sitä aseenaan materialismia vastaan.

Dialektinen materialismi on torjunut tämän vastakkainasettelun ja todistanut Kantin opin tieteellisesti kestävämmäksi. — 5.

- ¹³ Puolueen ohjelman, joka hyväksyttiin VSDTP:n II edustajakokouksessa 1903, laati leniniläinen »Iskran» toimitus vuoden 1901 lopulla ja vuoden 1902 alkupuolella. V. I. Lenin esitti huomattavaa osaa VSDTP:n ohjelman luonnoksen laadinnassa. Alustava aineisto VSDTP:n ohjelman laadintaa varten ajoittuu vuoden 1902 tammi- ja helmikuulle. Siinä kuvastuvat »Iskran» laatiman VSDTP:n ohjelman tärkeimmät valmisteluvaiheet: se miten Lenin tutki Plehanovin ensimmäistä ohjelmaluonnosta, laati omaa ohjelman teoreettisen osan luonnostaan ja osallistui VSDTP:n ohjelman käytännöllisen osan kollektiivisen luonnoksen laadintaan. Koko aineisto julkaistaan käsikirjoitusten mukaan; tiettyä kohtaa (tai sen osaa) koskevat variantit julkaistaan havainnollisuuden vuoksi rinnakkaisesti. Aineistoa VSDTP:n ohjelman laatimista varten ks. Teosten 6. osasta ss. 1—62. — 6.

- ¹⁴ *Otrezkamaat* — ne maat, jotka lohkaistiin talonpoikien maapalstoista tilanherroille toimeenpantaessa vuoden 1861 maareformia Venäjällä. Talonpojilta lohkaistut maat olivat yleensä parhaita maita. Siitä syystä nämä otrezkamaat olivat välikappaleina, joilla tilanherra saattoi velkaorjuuteen talonpojat, ja jarruttivat feodaalisten maankäyttösuhteiden poistamista. — 6.

- ¹⁵ *Apanaashitilat* — hallitsijasuvun hallussa olevat maat. — 15.
- ¹⁶ V. I. Leninin artikkelia »Venäjän sosialidemokratian agrariohjelma» koskevat G. V. Plehanovin ja P. B. Axelrodin huomautukset on kirjoitettu artikkelin käsikirjoitusliuskosten kääntöpuolelle vuoden 1902 huhtikuun 20 pn ja toukokuun 1 pn (toukokuun 3 ja 14 pn) välillä. Leninin vastaukset näihin huomautuksiin on kirjoitettu (niin ikään käsikirjoitusliuskosten kääntöpuolelle) toukokuun 1 (14) pnä 1902 samaan aikaan kuin Plehanoville osoitettu kirjekin (ks. Teokset, 34. osa, s. 89). Vastausten loppuosan (tämä osa, s. 36) Lenin on kirjoittanut artikkelin käsikirjoitukseen liitetyille lisäliuskoille. Kunkin »vastauksen» edellä on artikkelin kohta, jota vastaava huomautus koskee. Plehanovin tekstissä esiintyvät Leninin alleviivaukset on osoitettu ohuilla viivoilla. — 20.
- ¹⁷ Lenin tarkoittaa K. Marxin kirjoitusta »Gothan ohjelman arvostelua» (K. Marx, F. Engels, Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, Petroskoi 1959, ss. 7—39) ja F. Engelsin kirjoitusta »Vuoden 1891 sosialidemokraattisen ohjelman arvostelusta». — 23.
- ¹⁸ *Valujevin komissio* — komissio, joka asetettiin tutkimaan Venäjän maatalouden tilaa ja jonka johdossa oli tsaarihallituksen ministeri P. A. Valujev. Komissio kokosi vv. 1872—1873 runsaasti aineistoa maareformin jälkeisen Venäjän maatalouden tilasta. Aineisto julkaistiin kirjassa «Доклад высочайше учрежденной комиссии для исследования нынешнего положения сельского хозяйства и сельской производительности в России», Петербург, 1873 («Hänen majesteettinsa määräyksestä Venäjän maatalouden nykyistä tilaa ja maaseudun tuottavuutta tutkimaan asetetun komission selostus», Pietari 1873). — 25.
- ¹⁹ Vuoden 1902 huhtikuussa Belgiassa julistettiin yleislakko, minkä tarkoituksena oli tukea yleisen äänioikeuden voimaansaattamista koskevaa vaatimusta, jonka työväenpuolueen, liberaalisen puolueen ja demokraattisen puolueen edustajat olivat esittäneet parlamentissa. Lakkoon osallistui yli 300 000 työläistä. Kaikkialla maassa oli työväen mielenosoituksia. Silti kuitenkin työväenpuolueen opportunistinen johto (Vandervelde y.m.) antautui ja julisti liberaaliseen porvarileiriin kuuluvien »liittolaistensa» painostuksesta yleislakon päättyneeksi, kun parlamentti oli hylännyt vaaliuudistusta koskevan lakiesityksen ja sotaväki ampunut mielenosoittajia. Belgian työväenluokan huhtikuussa 1902 kärsimä tappio muodostui opetukseksi koko maailman työväenliikkeelle. — 29.
- ²⁰ »*Vestnik Russkoi Revoljutsii. Sotsialno-polttitsheskoje obozrenije*» («Venäjän Vallankumouksen Sanomat. Yhteiskuntapoliittinen aikakauslehti») — illegaalinen aikakauslehti, jota julkaistiin ulkomailla (Pariisi — Genève) vv. 1901—1905. Ilmestyi neljä numeroa. Eserräpuolueen teoreettinen äänenkannattaja 2. numerosta alkaen. — 29.
- ²¹ G. V. Plehanov tarkoittaa L. Martovin seuraavaa huomautusta,

jonka tämä teki Zürichissä huhtikuun 2 (15) p:nä 1902 »Iskran» toimituskunnan neuvottelukokouksessa: »On korostettava enemmän ja näkyvämmiin, että maan kansallistamisvaatimus on tätä nykyä Venäjällä taantumuksellinen.»

Zürichin neuvottelukokouksen jälkeen Lenin teki joitakin muutoksia VII lukuun, missä puhutaan maan kansallistamisvaatimuksesta (ks. Teokset, 6. osa, ss. 123—125). — 30.

²³ G. V. Plehanov tarkoittaa L. Martovin seuraavaa huomautusta: »Sen asemesta on sanottava, että me hyväksyimme maan kansallistamisen vain kaikkien tuotantovälineiden sosialisoinnin välittömänä esinäytöksenä.» — 31.

²³ Kysymys on hyvityksestä, jonka Ranskan kuninkaan Kaarle X:n hallitus suoritti entisille emigranteille, joiden maat oli konfiskoitu ja myyty kansallisuusmaksuun XVIII vuosisadan lopulla olleen Ranskan porvarillisen vallankumouksen aikana. Vuoden 1825 maaliskuun 27 p:nä annetussa n.s. »korvauslaissa» rahallisen hyvityksen suuruus määriteltiin 1 091 360 000 frangiksi (»emigranttien miljardi»). Kuninkaan läheiset henkilöt saivat suurimmat summat. Saadakseen kokoon näin tavattoman suuren rahasumman hallitus lisäsi verotusta ja alensi valtiovelan korkokantaa 5 %:sta 3 %:iin. — 33.

²⁴ P. B. Axelrod tarkoittaa huomautusta, jonka G. V. Plehanov teki artikkelin seuraavaan kohtaan: »Mutta minkä vuoksi pitäisi rajoittaa tähän lähteeseen? Miksi ei sen lisäksi voisi koettaa palauttaa kansalle edes osaa niistä veroista, joita eiliset orjanomistajat ovat perineet ja perivät edelleenkin talonpojilta poliisivaltion avulla?» (Teokset, 6. osa, s. 128). — Plehanov kirjoitti: »Vain tätähän onkin ehdotettava eikä hyväntekeväisyyttä. Ja varoja palauttamaan pystyvät vain ne, jotka niitä ovat saaneet: *aateliset*.» — 33.

²⁵ G. V. Plehanov tarkoittaa L. Martovin seuraavaa huomautusta: »Tämä teesi on väärä. Oikeus vaatia maapalstan erottamista seuraa *nimenomaan* maankäyttövapaudesta. Sen sijaan riittää huomautus, että vaatimuksemme eivät tee mahdottomaksi yksilöön kohdistuvan yhteisön vallan muuttamista vallaksi, joka osuuskunnalla on siihen vapaaehtoisesti liittyneeseen jäsenen nähden.»

Zürichin neuvottelukokouksen jälkeen Lenin pyyhki käsikirjoituksessaan yli molemmat lauseet ja korvasi ne sanoilla: »Sellainen vastaväite olisi kestävä...» ja edelleen sanoi »yhteisökumppaninsa myy» saakka (ks. alempana olevaa kohtaa s. 34). — 34.

²⁶ VSDTP:n Donin komitean julistusta »Venäjän kansalaisille», joka julkaistiin toukokuun 9 (22) p:nä 1902, levitettiin 2 000 kappaletta työläisten keskuuteen. Julistuksessa sanottiin, että ministeri Sipjaginin murhasta syytetyn ja sota-oikeuden tuomion perusteella teloitettu Balmashev in veri »on tekävä sokeat pieneläjät näkeviksi, ja he tulevat huomaamaan Venäjän itsevaltiuden sanoin kuvaamattoman kaameuden. He tulevat näkemään, että taistelumme sitä vastaan laajenee ja voimistuu. Talonpojat rientävät jo joukoittain

työläisten ja vähäisen rehellisen sivistyneistöryhmän avuksi. Ensimmäiset pääskysket ovat jo pyrähtäneet lentoon: sotamiehet ovat kieltäytyneet ampumasta lakkolaisia Tulassa, ja Poltavan ja Harkovin kuvernementeissa on puhjennut talonpoikaiskapina. Talonpoika on raatanut siellä vuosisatoja herransa hyväksi ja kärsinyt vuosisatoja sortoa ja puutetta ja hänen kärsivällisyytensä on vihdoinkin loppunut». Tsaarihallitus kiirehti auttamaan tilanherroja ja ryhtyi ankariin rankaisutoimenpiteisiin. »Mutta riittää jo häpeällistä orjamaista kärsivällisyyttä, riittää jo uhreja», sanottiin julistuksessa. »...Kansalaiset! Asettakaa sulkua tälle loputtomalle hirvittäväälle verenvuodatukselle, kukistakaa itsevaltiusi!» — 37.

- ²⁷ *Sosialistivallankumoukselliset* (eserrät) — pikkuporvarillinen puolue Venäjällä. Muodostui vuosien 1901 ja 1902 vaihteessa erilaisten narodnikkiryhmiä ja -kerhojen yhdistymisen tuloksena (Sosialistivallankumouksellisten Liitto, Sosialistivallankumouksellisten Puolue y.m.). Eserrien katsomukset olivat narodnikkien aatteiden ja revisionismin eklektistä sekoitusta. Eserrät yrittivät, kuten Lenin on sanonut, korjata »narodnikkilaisuuden puutteita... murxilaisuuden opportunistisen muoti-'kritiikin' paikkatilkkuilla» (Teokset, 9. osa, s. 297). Ensimmäisen maailmansodan vuosina eserrien valtaosa oli sosialishovinismin kannalla.

Vuoden 1917 helmikuun porvarillis-demokraattisen vallankumouksen jälkeen eserrät ja menshevikit olivat porvariston ja tilanherrojen vastavallankumouksellisen väliaikaisen hallituksen tärkeimpiä tukipilareita ja siihen kuului puolueen johtomiehiä (Avksentjev, Kerenski, Tshernov).

Eserrien vasemmistosiipi perusti vuoden 1917 marraskuun lopulla itsenäisen vasemmistoeserrien puolueen. Säilyttääkseen vaikutusvaltansa talonpoikaishenkisiin vasemmistoeserrät tunnustivat muodollisesti neuvostovaltaa ja tekivät sopimuksen bolshevikkien kanssa, mutta ryhtyivät pian taistelemaan neuvostovaltaa vastaan.

Ulkomaiden aseellisen intervention ja kansalaissodan vuosina eserrät harjoittivat vastavallankumouksellista hajoitustoimintaa, tukivat aktiivisesti maahanhyökkääjiä ja valkokaartilaisia, osallistuivat vastavallankumouksellisiin salaliittoihin ja järjestivät terroritekoja neuvostovaltion ja kommunistisen puolueen toimihenkilöitä vastaan. Kansalaissodan päätyttyä eserrät jatkoivat vihamielistä toimintaansa maassa ja valkokaartilaisemigranttien leirissä. — 37.

- ²⁸ Julistuksen »*Koko Venäjän kansalaisille*» julkaisi VSDTP:n Donin komitea marraskuussa 1902 ja se oli omistettu Rostovin lakolle, joka kesti marraskuun 2 päivästä 25 päivään (marraskuun 5 päivästä — joulukuun 8 päivään) 1902.

Julistuksessa kumottiin »Pravitelstvennyi Vestnikin» (»Hallituksen Tiedonantajan») virallinen, Rostovin tapahtumia koskeva tiedonanto, jossa työläiset kuvattiin »hurjistuneeksi väkijoukoksi» ja heidän vaatimuksensa ajattelemttomiksi ja muka yksinomaan taloudelliseksi. Julistuksessa annettiin todellinen kuva lakosta, joka oli ilmeisen selvästi poliittisuontoinen, ja kerrottiin työläisiin ja heidän perheisiinsä kohdistuneista tsaarin sotaväen petomaisista

rankaisutoimenpiteistä. Julistuksessa kehoitettiin työläisiä vastamaan tsarihallituksen väkivaltaisuuksiin vallankumouksellisilla esiintymisillä. Julistus päättyi seuraaviin sanoihin:

»Laajetkoon Donilla syttynyt palo uhkaavaksi loimuksi, sota-vään yhteislaukausten vastakaikuna olkoot mahtavat mielenosoitukset, voittakoon vastalauseiden jylinä uhrien vaikerukset, langetettakoon kaikkialla yhtä yksimielisesti kuin Rostovissa kuolemantuomio maatamme sortavalle itsevaltiudelle!

Alas itsevaltius!

Eläköön lähestyvä vallankumous!

Julistus »Koko Venäjän kansalaisille» ja siihen liittyvä V. I. Leninin kirjoittama toimituksen johdanto julkaistiin tammikuun 1 p:nä 1903 »Iskran» 31. n:o:ssa ja lisäksi eripainoksena.

»Iskran» toimitukselle lähetetyssä julistuslehtisessä on toimituksen johdannon ohella seuraava Leninin merkintö: »Ladottava *heti petiitillä* ja julkaistava eripainoksena: *Eripainos 'Iskran' 31. n:osta*», ja siinä on lisäksi laskelma kirjasinmäärästä ja ohjeita latojille. — 37.

²⁹ Kirjanen jäi Leniniltä kirjoittamatta. — 37.

³⁰ »*Sozialistische Monatshefte*» (»Sosialistinen Kuukausijulkaisu») — aikakausjulkaisu, saksalaisten opportunistien pää-äänenkannattaja ja yksi kansainvälisen opportunismin äänenkannattajista. Ilmestyi Berliinissä vuodesta 1897 vuoteen 1933. Omaksui ensimmäisen maailmansodan aikana (1914—1918) sosialishovinisien asenteen. — 38.

³¹ »*Revoljutsionnaja Rossija*» (»Vallankumouksellinen Venäjä»), — eserien maanalainen lehti, jota Sosialistivallankumouksellisten Liitto julkaisi Venäjällä vuoden 1900 lopusta alkaen (vuodelle 1900 merkitty 1. n:o ilmestyi itse asiassa tammikuussa 1901). Tammi-kuusta 1902 joulukuuhun 1905 lehti ilmestyi ulkomailla (Genèvessä) eserräpuolueen virallisena äänenkannattajana. — 39.

³² Kysymyksessä on ohjelmallinen vetoamus »Venäjän kaikille vallankumouksellisen sosialismin toimihenkilöille sosialistivallankumouksellisten puolueen Talonpoikaisliitolta», joka ilmestyi kesäkuun 25 p:nä 1902 »*Revoljutsionnaja Rossija*» lehden 8. n:o:ssa. Alempana C-osan 3. kohdassa Lenin tarkoittaa mainittua vetoamusta. — 39.

³³ »*Ekonomismi*» — Venäjän sosialidemokraattisessa liikkeessä XIX ja XX vuosisadan vaihteessa esiintynyt opportunistinen virtaus, kansainvälisen opportunismin venäläinen muunnos. »*Ekonomistien*» äänenkannattajina toimivat sanomalehti »*Rabotshaja Mysl*» (1897—1902) ja aikakauslehti »*Rabotsheje Delo*» (1899—1902). Lenin sanoi »ekonomisteja» venäläisiksi bernsteiniläisiksi, ja heidän ohjelmallisena asiakirjanaan oli niin sanottu »*Credo*», jonka J. D. Kuskova kirjoitti v. 1899.

»*Ekonomistien*» katsomuksia on arvosteltu kaikinpuolisesti Leninin teoksissa: »Venäjän sosialidemokraattien vastalause» (suunnat-

- tu »Credoa» vastaan, kirjoitettu Siperiassa karkotuspaikassa v. 1899 ja sen on allekirjoittanut seitsemäntoista karkotettua marxilaista), »Taannehtivaa suuntausta Venäjän sosialidemokratiassa», »'Profession de loin' johdosta», »Keskustelu ekonomismin puolustajien kanssa» (ks. Teokset, 4. osa, ss. 151—165, 236—266, 267—277 ja 5. osa, ss. 303—310). Lenin murskasi »ekonomismin» lopullisesti aatteellisesti teoksessaan »Mitä on tehtävä?» (ks. Teokset, 5. osa, ss. 337—523). Leniniläinen »Iskra» esitti huomattavaa osaa taiselussa »ekonomismissä» vastaan. — 40.
- ³⁴ Tarkoitetaan A. N. Potresovin artikkelia «Современная весталка (Из этюдов о современной журналистике)» («Nykyajan vestaali (Esseitä nykyaikaisesta journalistiikasta)»), joka »St.» nimimerkillä varustettuna julkaistiin joulukuussa 1901 »Zarja» aikakauslehden kaksoisnumerossa 2—3. — 41.
- ³⁵ »Narodnoje Delo» («Kansan Asia») — sosialistivallankumouksellisten puolueen kansantajuinen julkaisu, ilmestyi kokoelmien muodossa (1. n:o sanomalehtenä). Julkaistiin Genèvessä vv. 1902—1904. Kaikkiaan ilmestyi 5 numeroa. — 43.
- ³⁶ Tarkoitetaan sanomalehti »Revoljutsionnaja Rossijan» 11. n:ossa syyskuussa 1902 julkaistua artikkelia »'Iskran' polemiikin johdosta». — 43.
- ³⁷ Lenin tarkoittaa »Vperjod» nimisen aikakauslehden 5. n:ossa syyskuun 15 p:nä 1902 ilmestynyttä nimimerkki »S.-r:n» artikkelia. Mainittua hektografilla painettua lehteä julkaisi Pietarissa suuntaukseltaan narodnikkilainen Vperjod-ryhmä. — 43.
- ³⁸ Lenin siteeraa kyseisessä kohdassa artikkelia «Террористический элемент в нашей программе» («Ohjelmamme terroriaines»), joka ilmestyi kesäkuussa 1902 »Revoljutsionnaja Rossija» lehden 7. n:ossa. — 43.
- ³⁹ Tarkoitetaan artikkelia «Как отвечать на правительственные зверства?» («Miten on vastattava hallituksen petomaisuuksiin?»), joka ilmestyi lokakuussa 1902 »Revoljutsionnaja Rossija» lehden 12. n:ossa. — 44.
- ⁴⁰ VSDTP:n toinen edustajakokous pidettiin 17. (30.) heinäkuuta — 10. (23.) elokuuta 1903. Ensimmäiset 13 istuntoa pidettiin Brysselissä. Sen jälkeen edustajakokouksen istunnot siirrettiin poliisivainon vuoksi Lontooseen.
- Edustajakokousta oli valmistellut »Iskra», joka Leninin johdolla oli suorittanut valtavan työn yhdistääkseen Venäjän sosialidemokraatit vallankumouksellisen marxilaisuuden periaatteiden pohjalla. »Iskran» toimituskunta oli laatinut puolueen ohjelman luonnoksen, joka esitettiin edustajakokouksen käsiteltäväksi (luonnos julkaistiin »Iskran» 21. n:ossa kesäkuun 1 p:nä 1902). Lenin kirjoitti edustajakokousta varten joukon asiakirjoja: VSDTP:n sääntöjen luonnoksen, useita päätöslauselmaehdotuksia, »Iskran» toimintakertomuksen jäsenyyksen. Hän laati niin ikään tarkoin edustajakokouksen

päivä- ja työjärjestyksen. Sääntöjen luonnokseen ja edustajakokouksen päiväjärjestyksestä koskevaan suunnitelmaan perehdyttiin alustavasti »Iskran» toimitus ja sitten myös edustajakokouksen osanottajat.

Kokoukseen osallistui 43 päätösvaltaista edustajaa 26:sta eri järjestöstä. Muutamilla edustajilla oli kaksi ääntä, jonka vuoksi päätösvaltaisia ääniä oli edustajakokouksessa 51. Kokoonpanoltaan edustajakokous oli sekalainen. Siihen osallistui »Iskran» kannattajien ohella myös »Iskran» vastustajia, samoin kuin epävakaisia, horjuvia aineksia. Edustajakokouksen päiväjärjestyksessä oli 20 eri kysymystä.

Lenin teki edustajakokouksessa alustuksen puolueen säännöistä ja käytti keskustelun kulussa puheenvuoroja useimmista edustajakokouksen päiväjärjestykseen otetuista kysymyksistä.

Edustajakokouksen tärkeimpiä kysymyksiä olivat puolueen ohjelman ja sääntöjen vahvistaminen ja johtavien puolue-elinten vaalit. Lenin ja hänen kannattajansa kävivät edustajakokouksessa päättäväisesti taistelua opportunisteja vastaan. Edustajakokous torjui opportunistien yritykset ja hyväksyi yksimielisesti (yhden pidättyessä äänestyksestä) puolueen ohjelman, jossa määriteltiin proletariaatin lähtehtävät tulevassa porvarillis-demokraattisessa vallankumouksessa (minimiohjelma) samoin kuin ne tehtävät, jotka tähtäsivät sosialistisen vallankumouksen voittoon ja proletariaatin diktatuurin pystyttämiseen (maksimiohjelma). Ensimmäisen kerran Marxin ja Engelsin kuoleman jälkeen kansainvälisessä työväenliikkeessä hyväksyttiin vallankumouksellinen ohjelma, jossa työväenluokan puolueen perustehtäväksi asetettiin, Leninin vaatimuksesta, taistelu proletariaatin diktatuurista.

Puolueen sääntöjen käsittelyn yhteydessä syntyi kärkevä taistelu puolueen järjestöperiaatteista. Lenin ja hänen kannattajansa pyrkivät muodostamaan taisteluhenkisen vallankumouksellisen työväenluokan puolueen. Siitä syystä sääntöjen ensimmäisen pykälän sanamuodossa, jota Lenin ehdotti, puolueen jäsenyyden ehdoksi asetettiin paitsi puolueen ohjelman hyväksyminen ja puolueen aineellinen avustaminen, myös henkilökohtainen osallistuminen johonkin puoluejärjestykseen. Martov esitti edustajakokoukselle ensimmäisen pykälän sanamuodon, jossa puolueen jäsenyyden ehdoksi asetettiin paitsi ohjelman hyväksyminen ja puolueen aineellinen tukeminen vain puolueen säännöllinen henkilökohtainen avustaminen jonkin puoluejärjestyksen johdolla. Edustajakokous hyväksyi vähäisellä äänen enemmistöllä Martovin sanamuodon, joka helpotti kaikkien horjuvien aineen pääsyä puolueeseen. Edustajakokous vahvisti kuitenkin perusosan Leninin laatimista säännöistä. Se hyväksyi niin ikään useita taktiikkakysymyksiä koskevia päätöslauselmia.

Edustajakokouksessa tapahtui kahtiajako iskralaisen suunnan johdonmukaisten kannattajien eli leniniläisten ja »pehmeiden» iskralaisten eli Martovin kannattajien kesken. Leniniläisen suunnan kannattajat saivat puolueen keskuselimiä valittaessa äänenemmistön ja heitä alettiin sanoa bolshevikeiksi, kun taas vähemmistöön jääneitä opportunisteja alettiin sanoa menshevikeiksi.

Edustajakokouksella on hyvin suuri merkitys Venäjän työväenliikkeen kehityksessä. Lenin kirjoitti: »Poliittisena ajatussuuntana

ja poliittisena puolueena bolshevismi on ollut olemassa vuodesta 1903» (Teokset, 31. osa, s. 8). Perustamalla uudentyyppisen proletaarisen puolueen, joka oli esimerkkinä kaikkien maiden vallankumouksellisille marxilaisille, VSDTP:n II edustajakokous muodostui käännekohtaksi kansainvälisessä työväenliikkeessä. VSDTP:n toisen edustajakokouksen aineistoa ks. Teosten 6. osasta, ss. 451—493. — 45.

- ⁴¹ Kyseinen asiakirja on yksityiskohtainen edustajakokouksen työ- ja päiväjärjestyssuunnitelma. Asiakirjan ensimmäinen osa (A osa) oli perustana edustajakokouksen työjärjestystä hyväksyttäessä. Asiakirjan toinen osa (B osa) on Tagesordnungin (päiväjärjestyksen) suunnitelma selityksineen, joka Leninin todistuksen mukaan »oli tunnettu kaikille iskralaisille kauan ennen edustajakokousta ja kaikille edustajakokouksen jäsenille» (Teokset, 7. osa, s. 16).

Nyt julkaistun asiakirjan alkuperäiseen tekstiin Lenin on tehnyt lisäyksiä, joissa on otettu huomioon Martovin ja kenties muidenkin asiakirjaan tutustuneiden iskralaisten tekemät huomautukset. Asiakirjan teksti on julkaistu kokonaisuudessaan myöhemmine lisäyksineen ja muutoksineen. — 45.

- ⁴² *Organisaatiokomitea (OK) VSDTP:n II edustajakokouksen koollekutsumista varten* perustettiin neuvottelukokouksessa, joka pidettiin Pskovissa 2.—3. (15.—16.) marraskuuta 1902.

Organisaatiokomiteaa yritettiin muodostaa ensimmäisen kerran VSDTP:n komiteoiden ja järjestöjen konferenssissa Belostokissa 23. — 28. maaliskuuta (5. — 10. huhtikuuta) 1902. Mainittu konferenssi järjestettiin »ekonomistien» ja bundilaisten aloitteesta. Konferenssissa valittu Organisaatiokomitea, johon kuului »Iskran», VSDTP:n eteläisten komiteoiden ja järjestöjen liiton ja Bundin KK:n edustajia, ei voinut aloittaa toimintaansa, sillä sen kaksi jäsentä pidätettiin kohta konferenssin jälkeen.

Lontoossa elokuun 2 (15) p:nä 1902 Leninin johtamassa iskralaisten neuvottelukokouksessa muodostettiin Venäjän Organisaatiokomitean kantaosa. OK:hon päätettiin pyytää edustajia Bundista ja Juzhnyi Rabotshi -ryhmästä, joka niihin aikoihin näytti lähenevän »Iskraa», ja myöntää OK:lle oikeus uusien jäsenten kooptointiin.

Sosialidemokraattisten järjestöjen edustajat pitivät 2. ja 3. (15. ja 16.) marraskuuta Pskovissa neuvottelukokouksen, jossa OK varsinaisesti muodostettiin. Neuvottelukokouksessa hyväksyttiin teksti Organisaatiokomitean perustamista koskevaa tiedonantoa varten, joka vuoden 1902 joulukuussa julkaistiin Venäjällä erillisenä lentolehtisenä.

Vuoden 1903 helmikuun alkupäivinä Orjolissa pidettiin OK:n toinen neuvottelukokous, jossa laadittiin ja hyväksyttiin edustajakokouksen sääntöjen luonnos ja luettelo järjestöistä, joilla oli oikeus osallistua edustajakokoukseen. Edustajakokouksen sääntöjen luonnos lähetettiin paikalliskomiteoille, minkä jälkeen OK:n jäsenet suorittivat kierroksen paikalliskomiteoissa. Paikalliskomiteat hyväksyivät ja vahvistivat edustajakokouksen säännöt. Näiden

sääntöjen nojalla Organisaatiokomitea jatkoi työtään valmistellen puolueen II edustajakokousta.

Organisaatiokomitean toiminta, minkä päätöksenä oli edustajakokouksen kokoontuminen, saattoi muodostua menestykselliseksi vain siksi, että »Iskran» toimitus ja Iskra-järjestö suorittivat Leninin johdolla valtavan työn Venäjän vallankumouksellisten sosialidemokraattien yhdistämiseksi. Kirjassaan »Askel eteenpäin, kaksi askelta taaksepäin» Lenin kirjoitti: »Organisaatiokomitea oli *pääasiassa* toimikunta edustajakokouksen koollekutsumista varten, toimikunta, joka oli varta vasten muodostettu eri suuntavivahteiden edustajista aina bundilaiseen vivahdukseen saakka; mutta todellisen työn puolueen organisatorisen eheyden *luomiseksi* oli kokonaan kantanut harteillaan Iskra-järjestö» (Teokset, 7. osa, s. 266). — 45.

⁴³ *Puolan sosialidemokraatit* — tarkoitetaan Puolan työväenluokan vallankumouksellista puoluetta Puolan Kuningaskunnan ja Lietuan Sosialidemokratiaa (PKLSD), joka muodostui v. 1893 ensin Puolan Kuningaskunnan Sosialidemokratiana ja sitten vuoden 1900 elokuussa Puolan Kuningaskunnan ja Lietuan sosialidemokraattisten järjestöjen edustajakokouksen jälkeen, missä puolalaiset sosialidemokraatit ja osa Lietuan sosialidemokraateista yhdistyivät, otti nimekseen Puolan Kuningaskunnan ja Lietuan Sosialidemokratia. Puolueen ansioksi on katsottava se, että se suuntasi Puolan työväenliikettä yhdistymään Venäjän työväenliikkeen kanssa ja taisteli nationalismia vastaan. Samalla kuitenkin PKLSD:ssä ilmeni useita virheitä. Se ei ymmärtänyt leniniläistä sosialistisen vallankumouksen teoriaa eikä sitä, että puolueelle kuuluu johtava osuus demokraattisessa vallankumouksessa. Se väheksyi talonpoikaista työväenluokan liittolaisena ja kansallisen vapausliikkeen merkitystä.

Lenin arvosteli PKLSD:n virheellisiä katsomuksia, mutta osoitti samalla myös sen ansiot Puolan vallankumouksellisessa liikkeessä. Hän totesi, että Puolan sosialidemokraatit »perustivat Puolaan ensi kerran puhtaasti proletaarisen puolueen, julistivat sitä erittäin tärkeää periaatetta, että puolalaisen ja venäläisen työläisen on oltava luokkataistelussaan mitä kiinteimmässä liitossa keskenään» (Teokset, 20. osa, ss. 425—426). VSDTP:n IV (yhdistävässä) edustajakokouksessa PKLSD hyväksyttiin VSDTP:hen aluejärjestönä.

PKLSD tervehti Lokakuun Suurta sosialistista vallankumousta ja ryhtyi taisteluun viedäkseen voittoon proletaarisen vallankumouksen Puolassa. Vuoden 1918 joulukuussa pitämässään yhdistävässä edustajakokouksessa PKLSD ja PPS:n »levitsä» (vasemmisto) yhdistyivät perustaen Puolan Kommunistisen Työväenpuolueen. — 46.

⁴⁴ *Bund* (Lietuan, Puolan ja Venäjän Juutalaisten Yleinen Työväenliitto) koostui etupäässä Venäjän läntisten alueiden puoliproletaarisista juutalaisista käsityöläisaineksista. VSDTP:n sisällä bundilaiset kannattivat jatkuvasti puolueen opportunistista siipeä (»ekonomisteja», menshevikkejä, likvidaattoreita) ja vastustivat bolshevikkeja ja bolshevismia. — 47.

⁴⁵ VSDTP:n I edustajakokous pidettiin Minskissä 1.—3. (13.—15.) maaliskuuta 1898. Edustajakokoukseen osallistui 9 henkeä, jotka edustivat 6 eri järjestöä: Pietarin, Moskovan, Jekaterinoslavin ja Kijevin taisteluliittoja työväenluokan vapauttamiseksi, Kijevin »Rabotshaja Gazetan» ryhmää ja Bundia. Edustajakokous valitsi puolueen Keskuskomitean, vahvisti »Rabotshaja Gazetan» puolueen viralliseksi äänenkannattajaksi, julkaisi »Manifestin» ja julisti puolueen ulkomaiseksi edustajaksi Venäläisten Sosialidemokraattien Ulkomaisen Liiton (ks. «КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК», ч. I, 1954, стр. 11—15 (»NKP edustajakokousten, konferenssien ja KK:n kokousten päätöslauselmina ja päätöksinä», I osa, 1954, ss. 11—15)).

VSDTP:n I edustajakokouksen merkitys oli siinä, että se julisti päätöksissään ja »Manifestissaan» Venäjän Sosialidemokraattisen Työväenpuolueen perustetuksi ja esitti siten huomattavaa osaa vallankumouksellisen propagandan mielessä. Puolueen ohjelma ja säännöt jäivät kuitenkin edustajakokoukselta laatimatta ja hyväksymättä. Siinä valittu KK vangittiin, »Rabotshaja Gazetan» kirjapaino kaapattiin eikä edustajakokous siitä suystäonnistunut yhdistämään ja liittämään toisiinsa erillisiä marxilaisia kerhoja ja järjestöjä. Puuttui yhden keskuksen johto ja paikallisten järjestöjen yhteinen toimintalinja. — 48.

⁴⁶ *Borba* (Taistelu) — ulkomainen sosialidemokraattinen ryhmä, johon kuuluivat D. B. Rjazanov, J. M. Steklov (Nevzorov) ja E. L. Gurevitsh (V. Danevitsh). Ryhmä muodostui kesällä 1900 Pariisissa ja otti toukokuussa 1901 nimen *Borba*. Julkaisuisaan («Материалы для выработки партийной программы», вып. I—III, «Летучий листок группы «Борьба»» ja др. (»Aineistoa puolueen ohjelman laadintaa varten», vihkot I—III, »*Borba*-ryhmän lentolehtinen» y.m.)) ryhmä vääristeli vallankumouksellista marxilaista teoriaa, tulkitsi sitä doktrinäärisesti ja skolastisesti ja suhtautui vastustavasti puolueen leniniläisiin järjestöperiaatteisiin. Ryhmää ei päästetty VSDTP:n II edustajakokoukseen, koska se poikkesi kannanotoissaan sosialidemokraattisista katsomuksista ja taktiikasta, desorganisoi toimintaa eikä ollut yhteydessä Venäjän sosialidemokraattisiin järjestöihin. II edustajakokouksen päätöksen perusteella *Borba*-ryhmä laskettiin hajalle (ks. «Второй съезд РСДРП», 1959, стр. 438 (»VSDTP:n II edustajakokous», 1959, s. 438)). — 48.

⁴⁷ »*Zhizn*» (»Elämä») — kaunokirjallinen, tieteellinen ja poliittinen aikakauslehti. Ilmestyi Pietarissa vuodesta 1897 vuoteen 1901. Lehden avustajina toimivat »legaaliset marxilaiset» (M. I. Tugan-Baranovski, P. B. Struve y.m.), edistysmieliset kirjailijat ja kriitikot (A. M. Gorki, A. P. Tshenov, V. V. Veresajev, S. G. Skitalets, I. A. Bunin, J. A. Solovjov (Andrejevitsh)). »*Zhizn*issä» julkaistiin K. Marxin teos »Palkka, hinta ja voitto». Siinä ilmestyivät niin ikään V. I. Leninin artikkelit »Kapitalismi maataloudessa (Kautskyn kirjan ja hra Bulgakovin kirjoituksen johdosta)» ja »Vastaus hra P. Nezhdanoville» (ks. Teokset, 4. osa, ss. 91—144, 145—150).

»*Zhizn*» lakkautettiin hallituksen toimesta kesäkuussa 1901. Sosialidemokraattinen »*Zhiznin*» ryhmä ryhtyi huhtikuussa 1902

julkaisemaan sitä uudelleen ulkomailla. Ryhmä julkaisi kuusi vihkoa aikakauslehteä, kaksitoista numeroa irtoliitettä »Listok 'Zhizni'» ja joukon erillisiä »Biblioteka 'Zhizni'» sarjaan kuuluvia julkaisuja. »Zhizn» poikkesi kannanotoissaan sosialidemokraattisista katsomuksista ja taktiikasta kristillisen sosialismin ja anarkismin suuntaan. Vuoden 1902 joulukuussa ryhmä lopetti toimintansa ja kustannusliike lakkautettiin. — 48.

- ⁴⁸ *Volja* (Vapaus) — ulkomainen ryhmä, joka sanoi itseään »vallankumoukselliseksi sosialidemokraattiseksi järjestöksi». Vuoden 1903 helmikuussa ryhmä julkaisi lentolehtisen »Vallankumouksellinen sosialidemokraattinen Volja-järjestö vallankumouksellisille», jossa asetettiin tehtäväksi poliittisen agitaation harjoittaminen kaikissa väestökerroksissa ja sosialidemokraattien ja socialistivallankumouksellisten yhdistyminen. Volja-ryhmä ei kuulunut VSDTP:hen. VSDTP:n II edustajakokous hyväksyi päätöslauselman »Kuklinin kustannusliikkeen ryhmästä ja Volja-ryhmästä», missä sanottiin: »...edustajakokous toteaa, että kumpikaan mainituista järjestöistä ei kuulu puolueeseen eikä niillä ole mitään yhteyttä Venäjän järjestyneisiin sosialidemokraatteihin. Näiden ryhmien ja puolueen välisten suhteiden hoitaminen vastaisuudessa kuuluu puolueen KK:lle, mikäli nämä ryhmät kääntyvät sen puoleen» («Второй съезд РСДРП», 1959, стр. 439 (»VSDTP:n toinen edustajakokous», 1959, s. 439)). Kohta VSDTP:n II edustajakokouksen jälkeen ryhmä ilmoitti lopettavansa toiminnan ja sen jäsenten liittyvän VSDTP:hen. Tätä koskeva tiedonanto julkaistiin »Iskran» 52. n:ossa marraskuun 7 p:nä 1903. — 50.

- ⁴⁹ *Työn Vapautus -ryhmä* — Venäjän ensimmäinen marxilainen ryhmä, jonka G. V. Plehanov perusti v. 1883 Sveitsissä. Plehanovin lisäksi ryhmään kuuluivat P. B. Axelrod, L. G. Deutsch, V. N. Ignatov ja V. I. Zaslutsh. Työn Vapautus -ryhmä teki paljon marxilaisuuden propagoiminnin hyväksi Venäjällä ja antoi tuntuvaan iskun narodnikkilaisuudelle, joka oli pahimpana aatteellisena esteenä haittaamassa marxilaisuuden leviämistä ja sosialidemokraattisen liikkeen kehitystä Venäjällä. G. V. Plehanov kirjoitti ja Työn Vapautus -ryhmä julkaisi kaksi Venäjän sosialidemokraattien ohjelman luonnosta (1883 ja 1885), joilla oli tärkeä merkitys valmisteltaessa ja perustettaessa Venäjän sosialidemokraattista puoluetta.

Lenin osoitti, että Työn Vapautus -ryhmä »loi sosialidemokratialle ainoastaan teoreettisen perustan ja otti ensi askeleen työväenliikettä kohti» (Teokset, 20. osa, s. 269). Ryhmän jäsenten kannanotoissa esiintyi myös huomattavia virheitä: he yliarvioivat liberaalisen porvariston merkityksen ja väheksyivät talonpoikaiston osuutta proletaarisen vallankumouksen reservinä. Nämä virheet olivat Plehanovin ja ryhmän muiden jäsenten myöhempien menshevististen mielipiteiden alkusyynä.

Työn vapautus -ryhmän aloitteesta perustettiin 1894 Venäläisten Sosialidemokraattien Ulkomainen Liitto. Ryhmän jäsenet ja heidän kannattajansa erosivat liitosta 1900 ja perustivat Sosial-Demokrat (Sosialidemokraatti) -nimisen vallankumouksellisen järjestön. Ryh-

män jäsenet Plehanov, Axelrod ja Zsulitsh kuuluivat »Iskran» ja »Zarjan» toimituskuntaan. VSDTP:n II edustajakokouksessa elokuussa 1903 Työn Vapautus -ryhmä ilmoitti lopettavansa toiminnan. — 50.

⁵⁰ »Iskran» Venäjän-järjestöön kuuluivat Venäjällä toimineet iskralaiset. Jo valmistauduttaessa julkaisemaan »Iskraa» ja sen ensimmäisenä ilmestymisvuotena (joulukuu 1900 — joulukuu 1901) muodostettiin Venäjän eri kaupungeissa toimivien »Iskran» asiamiesten verkko. Sellaisina asiamiehinä toimivat P. N. Lepeshinski, O. B. Lepeshinskaja, P. A. Krasikov, A. M. Stopani, G. M. Krzhizhanovski, Z. P. Krzhizhanovskaja, S. I. ja L. N. Radtshenko, A. D. Tsjurupa, N. E. Bauman, I. V. Babushkin y.m. Useihin kaupunkeihin (Pietariin, Pskoviin, Samaraan, Poltavaan ja muualle) perustettiin »Iskran» avustusryhmiä.

Vallankumouksellisen liikkeen kasvu samoin kuin käytännöllisen toiminnan laajeneminen vaativat pakottavasti iskralaisten voimien yhdistämistä, heidän toimintansa muuttamista suunnitelmalliseksi ja järjestyneeksi, mikä oli auttava päätehtävän ratkaisemista — »ekonomistien» suosiman näpertelyluontoisen toiminnan lopettamista ja sosialidemokraattisten komiteoiden voittamista »Iskran» puolelle. Tämän johdosta Lenin ehdotti perustettavaksi koko Venäjää käsittävän iskralaisten järjestön, joka valmisteli Venäjän sosialidemokraattisten järjestöjen yhdistämistä yhtenäiseksi sentralisoiduksi marxilaiseksi puolueeksi. Tämän suunnitelmansa Lenin esitti ensin artikkelissaan »Mistä on alettava?» (toukokuu 1901) ja sittemmin yksityiskohtaisesti kehiteltynä kirjassaan »Mitä on tehtävä?» (vuoden 1901 syysy — helmikuu 1902) (ks. Teokset, 5. osa, ss. 1—13, 337—523).

Luodessaan suunnittelemaansa yhtenäistä iskralaista järjestöä Venäjälle Lenin ja hänen kannattajansa joutuivat kamppailemaan eräiden iskralaisten käytännön miesten keskuudessa ilmenneitä nurkkakuntalaispyrkimyksiä vastaan.

Tammikuussa 1902 Samarassa pidettiin iskralaisten edustajakokous, johon osallistui G. M. Krzhizhanovski, Z. P. Krzhizhanovskaja, F. V. Lengnik, M. A. Silvin, V. P. Artsybushev, D. I. Uljanov, M. I. Uljanova y.m. Mainitussa kokouksessa muodostettiin »Iskran» Venäjän-järjestön toimikunta.

Aaseanaan Leninin teos »Mitä on tehtävä?» iskralaiset ryhtyivät tarmokkaaseen toimintaan propagoiden ja toteuttaen käytännössä Leninin laatimaa puolueen perustamissuunnitelmaa. »Iskran» Venäjän-järjestö saavutti huomattavia tuloksia toimiessaan vallankumouksellisen marxilaisuuden periaatteisiin pohjaavan todellisen puoluejärjestöjen yhtenäisyyden hyväksi. Vuoden 1902 loppuun mennessä miltei kaikki tärkeimmät sosialidemokraattiset komiteat olivat ilmoittaneet olevansa »Iskran» kannalla.

Vuoden 1902 marraskuun 2 ja 3 (15 ja 16) pñä Pskovissa pidetyssä neuvottelukokouksessa muodostettiin iskralaisten mitä aktiivisimmalla myötävaikutuksella Organisaatiokomitea, jonka tehtäväksi tuli puolueen II edustajakokouksen koollekutsuminen ja jonka käytettäväksi iskralaiset luovuttivat kaikki yhteytensä. Puolueen II edustajakokoukseen saakka toiminut »Iskran» Venäjän-

järjestö esitti tärkeää osaa valmisteltaessa ja järjestettäessä edustajakokousta, joka perusti Venäjän vallankumouksellisen marxilaisen puolueen. — 50.

- ⁶¹ *Juzhnyi Rabotshi* (Etelän Työläinen) — sosialidemokraattinen ryhmä, joka muodostui etelä-Venäjällä syksyllä 1900 samannimisen sanomalehden ympärille. Lehteä julkaistiin illegaalisesti vuosina 1900—1903. Kaikkiaan ilmestyi kaksitoista numeroa. Ensimmäisen numeron julkaisi tammikuussa 1900 VSDTP:n Jekaterinoslavin komitea. Ryhmään ja lehden toimituskuntaan kuuluivat eri aikoihin I. H. Lalajants, A. Vilenski, O. A. Kogan (Jermanski), B. S. Tseitlin, J. J. Levin, J. S. Levina, V. N. Rozanov y.m.

Toisin kuin »ekonomistit» Juzhnyi Rabotshi -ryhmä piti tärkeimpänä tehtävänä proletariaatin poliittista taistelua, itsevaltiuden kukistamista. Se vastusti terrorismia ja kannatti vallankumouksellisen joukkoliikkeen kehittämistä. Ryhmä harjoitti huomattavaa vallankumouksellista toimintaa etelä-Venäjällä. Samalla se kuitenkin liioitteli liberaalisen porvariston merkitystä eikä antanut arvoa talonpoikaismielisyydelle. Toisin kuin iskralaiset, joiden suunnitelman mukaan sentralisoitu marxilainen puolue oli perustettava yhdistämällä vallankumoukselliset sosialidemokraatit »Iskran» ympärille, Juzhnyi Rabotshi -ryhmä suunnitteli, että VSDTP oli ennallistettava perustamalla alueellisia sosialidemokraattisia yhdistyksiä. Teoksessaan »Askel eteenpäin, kaksi askelta taaksepäin» Lenin sijoitti Juzhnyi Rabotshi -ryhmän niiden järjestöjen joukkoon, »jotka tunnustessaan sanoissa 'Iskran' johtavaksi äänenkannattajaksi, teoissa pyrkivät toteuttamaan omia erityisiä suunnitelmiaan ja olivat periaatteellisessa suhteessa erittäin horjuvia» (Teokset, 7. osa, s. 199). Puolueen II edustajakokouksessa Juzhnyi Rabotshi -ryhmän edustajat olivat kannanotoissaan »keskustalaisia» (»keskinkertaisia opportunisteja», joiksi Lenin sanoi »keskustan» edustajia).

VSDTP:n II edustajakokous päätti laskea hajalle Juzhnyi Rabotshi -ryhmän kuten kaikki muutkin itsenäisesti toimineet sosialidemokraattiset ryhmät ja järjestöt («Второй съезд РСДРП», 1959, стр. 439 (»VSDTP:n toinen edustajakokous», 1959, s. 439)). — 50.

- ⁶² *PPS* (Polska Partia Socjalistyczna) (*Puolan Sosialistinen Puolue*) — reformistinen nationalistinen puolue, perustettu v. 1892. Ottaen ohjelmansa peruskohdaksi Puolan itsenäisyystaistelun PPS harjoitti Pilsudskin ja hänen kannattajiensa johdolla separatistista, nationalistista propagandaa Puolan työläisten keskuudessa ja yritti estää näitä käymästä yhteistä taistelua Venäjän työläisten kanssa itsevaltiutta ja kapitalismia vastaan.

PPS jakautui vuonna 1906 kahtia, jolloin muodostui PPS-»levitsa» ja oikeistolainen, shovinistinen, niin sanottu PPS-»vallankumouksellinen ryhmä».

VSDTP(b):n samoin kuin PKLSD:n (Puolan Kuningaskunnan ja Liettuan Sosialidemokratian) vaikutuksesta PPS-»levitsa» siirtyi vähitellen asenteissaan johdonmukaisen vallankumoukselliselle linjalle.

Ensimmäisen maailmansodan vuosina suurin osa PPS-»levitsasta» omaksui internationalistisen kannan ja yhdistyi joulukuussa 1918

PKLSD:n kanssa. Yhdistyneet puolueet perustivat Puolan Kommunistisen Työväenpuolueen (Puolan Kommunistinen Puolue käytti tätä nimeä vuoteen 1925).

Oikeistolainen PPS jatkoi ensimmäisen maailmansodan aikana kansalliskiihkoista yltyöisänmaallista politiikkaa. Puolan porvarillisen valtion muodostuttua PPS yhdistyi 1919 Saksan ja Itävallan aikaisemmin valtaamalla Puolan alueilla olleiden PPS:n osien kanssa ja alkoi jälleen käyttää entistä PPS nimeä. Johtavana hallituspuolueena se myötävaikutti vallan siirtymiseen Puolan porvaristolle ja harjoitti sittemmin järjestelmällisesti kommunismivastaista propagandaa ja kannatti politiikkaa, jonka tarkoituksena oli hyökkäys Neuvostoliittoon, Länsi-Ukrainan ja Läntisen Valko-Venäjän valtaaminen ja sortaminen. Erinäiset PPS:ään kuuluneet ryhmät, jotka eivät hyväksyneet tätä politiikkaa, liittyivät Puolan Kommunistiseen Puolueeseen.

Pilsudskin fasistisen vallankaappauksen jälkeen (toukokuu 1926) PPS oli parlamentissa muodollisesti oppositiossa, mutta itse asiassa se ei käynyt mitään aktiivista taistelua fasistikomentoa vastaan, vaan jatkoi antikommunistista ja Neuvostoliiton vastaista propagandaansa. PPS:n vasemmistoainekset olivat näinä vuosina yhteistoiminnassa Puolan kommunistien kanssa noudattaen useissa tapauksissa yhteisrintamapolitiikkaa.

PPS jakautui toistamiseen kahtia toisen maailmansodan aikana. Sen taantumuksellinen, shovinistinen osa, joka otti nimen »Wolność, Równość, Niepodległość» (»Vapaus, Tasa-arvoisuus, Riippumattomuus»), osallistui Lontoossa olleeseen taantumukselliseen Puolan emigranttihanlittukseen. PPS:n toinen osa, joka nimitti itsensä »Puolan Sosialistien Työväenpuolueeksi», liittyi vuonna 1942 perustetun Puolan Työväenpuolueen vaikutuksesta hitleriläismiehitäjiä vastustavaan kansanrintamaan, kävi taistelua Puolan vapauttamiseksi fasistien orjungeista ja kannatti ystävyysuhteiden solmimista Neuvostoliittoon.

Vuonna 1944, kun Puolan itäosa oli vapautettu saksalaismiehitäjistä ja muodostettu Puolan Kansallisen Vapautuksen Komitea, Puolan Sosialistien Työväenpuolue otti jälleen nimen Puolan Sosialistinen Puolue ja osallistui yhdessä Puolan Työväenpuolueen kanssa kansandemokraattisen Puolan rakentamiseen. Vuoden 1948 joulukuussa molemmat puolueet yhtyivät ja muodostivat Puolan Yhdistyneen Työväenpuolueen (PZPR). — 50.

⁵³ *II Internationaalinen Amsterdamin kansainvälinen sosialistikongressi* pidettiin 14.—20. elokuuta 1904. Kongressissa käsiteltiin seuraavia kysymyksiä: 1) sosialistisen taktiikan kansainväliset säännöt, 2) siirtomaapolitiikka, 3) yleislakko, 4) sosiaalipolitiikka ja työväen vakuutus, 5) trustit ja työttömyys ym. kysymyksiä.

Suhtautuminen porvarillisiin puolueisiin sai ilmauksensa päätöslauselmassa »Sosialistisen taktiikan kansainväliset säännöt». Päätöslauselmassa kiellettiin sosialisteja osallistumasta porvarihallitukseen ja tuomittiin »jokainen olemassa olevien luokkaristiriitojen hämäämisyrittäminen, joka helpottaa lähentymistä porvarillisiin puolueisiin». Kongressin päätökset, vaikka ne merkitsivätkin eräänlaista edistystä, olivat yleensä puolinaisia ja muodostuivat sinänsä

uudeksi myönnytykseksi opportunistisille. Kongressi ei herättänyt kysymystä joukkolakon kehittämisestä aseelliseksi kapinaksi eikä asettunut vastustamaan oikeisto-opportunisteja, jotka puolustivat imperialististen valtioiden siirtomaapolitiikkaa. Vaikka kongressi tuomitsikin sanallisesti revisionismin, se ei sanoutunut päätöslauselmassaan irti siitä ja sivuutti huomiotta proletaarista vallankumousta ja profetariaatin diktatuuria koskevan kysymyksen. — 50.

⁵⁴ *Puolueen Neuvosto (1903—1905)* perustettiin VSDTP:n II edustajakokouksessa hyväksytyjen puoluesääntöjen perusteella puolueen ylimmäksi elimeksi, jonka tehtävänä oli koordinoida ja yhdistää KK:n ja pää-äänenkannattajan toimituskunnan toimintaa, muodostaa uudelleen KK ja pää-äänenkannattajan toimitus siinä tapauksessa, jos jompikumpi näistä elimistä menettää koko jäsenistön, sekä edustaa puoluetta pidettäessä yhteyttä muihin puolueisiin. Neuvosto oli velvollinen kutsumaan koolle edustajakokouksia säännöissä määrättyinä aikoina tai ennen määräaika, mikäli sitä vaativat puoluejärjestöt, joilla on yhteisesti oikeus puoleen edustajakokouksen äänimäärästä. Neuvostoon kuului viisi jäsentä, joista puolueen edustajakokous nimitti yhden ja Keskuskomitea ja pää-äänenkannattajan toimitus muut, kumpikin kaksi jäsentä. VSDTP:n II edustajakokous valitsi Neuvoston viidenneksi jäseneksi Plehanovin. Lenin kuului Neuvostoon ensin pää-äänenkannattajan toimituksen nimittämänä ja sitten »Iskran» toimituskunnasta erottuaan KK:n nimittämänä. Sitten kun Plehanov oli tehnyt käännöksen opportunistin suuntaan ja menshevikit valloittivat haltuunsa pää-äänenkannattajan toimituksen, Puolueen Neuvosto muodostui menshevikkien aseeksi, jota he käyttivät taistellessaan bolshevikkeja vastaan. Lenin ajoi Neuvostossa johdonmukaisesti puolueen yhtenäistämisasiaa ja paljasti menshevikkien desorganisoiivan hajotustoiminnan. VSDTP:n III edustajakokouksessa hyväksytyjen sääntöjen perusteella Puolueen Neuvosto lakkautettiin. — 52.

⁵⁵ Ensimmäisessä puheenvuorossaan Lenin vastasi M. I. Lieberin kysymykseen: »Mitä tarkoitetaan kohdalla 'kansallisuuskysymys'? Miksi se on erotettu kohdasta 'ohjelmaluonnos'? Miten on ymmärrettävä, että kansallisuuskysymys on taktiikkakysymys? Miksi tätä kysymystä ei ole sijoitettu pääkysymysten joukkoon?»

Toisessa puheenvuorossaan Lenin vastasi Lieberin toiseen kysymykseen: »Mitä tarkoitetaan kohdalla 'kansalliset järjestöt'? Tämä kysymys on asetettu ikään kuin sillä ei olisi mitään yhteyttä kysymykseen, joka koskee Bundin asemaa puolueessa» («Второй съезд РСДРП», 1959, стр. 17, 18 (»VSDTP:n toinen edustajakokous», 1959, ss. 17, 18)).

Leninin mainitsema ensimmäinen kohta (»Bundin asema VSDTP:ssä») edustajakokouksen käsiteltäväksi esitettyjen kysymysten luettelossa muuttui kokouksen hyväksymässä päiväjärjestyksessä toiseksi, ja kuudes kohta (»Piiri- ja kansalliset järjestöt») seitsemänneksi. — 52.

⁵⁶ Käsiteltäessä VSDTP:n II edustajakokouksen koollekutsumista valmistelleen Organisaatiokomitean toimintaa Lenin käytti kaksi pu-

heenvuoroa. Ks. ensimmäistä Teosten 6. osasta s.468 ja huomautusta 97. Edustajakokous hyväksyi seuraavan päätöslauselman:

»Koska on valittu valiokunta, jonka tehtävänä on määritellä edustajakokouksen kokoonpano, Organisaatiokomitea on menettänyt oikeutensa vaikuttaa kollegiona edustajakokouksen kokoonpanoon ja katsotaan, että se on kollegiona päättänyt toimintansa tältä osalta» («Второй съезд РСДРП», 1959, стр. 37, 38 (»VSDTP:n toinen edustajakokous», 1959, ss. 37, 38)). — 53.

⁵⁷ Kysymyksen siitä, osallistuuko PKLSD (Puolan Kuningaskunnan ja Liettuan Sosialidemokratia) VSDTP:n II edustajakokoukseen, herätti VSDTP:n II edustajakokouksen koollekutsumista valmistellut Organisaatiokomitea »Iskran» toimituksen aloitteesta kirjeessään, jonka se kirjoitti PKLSD:n Ulkomaiselle Komitealle helmikuun 7 pnä 1903.

Puolan sosialidemokraattien ja VSDTP:n yhdistymisen ehdoista keskusteltiin PKLSD:n IV edustajakokouksessa, joka pidettiin 11.—16. (24.—29.) heinäkuuta 1903. Edustajakokouksessa asetettiin useita ehtoja mahdollisen yhdistymisen varalta. Erääksi yhdistymisen ehdoksi IV edustajakokous asetti vaatimuksen, että VSDTP:n ohjelman neljännen, kansakuntien itsemääräämisoikeutta koskevan kohdan sanamuotoa on muutettava toisenlaiseksi.

VSDTP:n II edustajakokouksen työn alkaessa edustajilla ei ollut tietoa tästä päätöksestä. Valiokunta, jonka tehtävänä oli edustajakokouksen kokoonpanon määrittely ja valtakirjojen tarkastus, esitti edustajakokoukselle selostusta tehdessään heinäkuun 18 (31) pnä puolalaiselta sosialidemokraatilta A. Warskilta (A. S. Warszawskilta) saadun kirjeen, josta ei kuitenkaan selvinnyt, missä suhteissa puolalaiset sosialidemokraatit tahtovat olla VSDTP:hen. Valiokunta päätti kutsua puolalaiset sosialidemokraatit osallistumaan edustajakokoukseen neuvotteluosuuksin. Heinäkuun 22 (elokuun 4) pnä Puolan sosialidemokratian edustajat A. Warski ja J. S. Hanecki saapuivat edustajakokoukseen, jossa Warski sitten ilmoitti, mitä ehtoja PKLSD:n IV edustajakokous oli päättänyt asettaa PKLSD:n yhdistymiselle VSDTP:hen. Näiden ehtojen käsittelyä varten valittiin erikoinen valiokunta.

Ohjelmavaliokunnassa käsiteltiin kansakuntien itsemääräämisoikeutta koskevan ohjelmakohdan luonnosta, koska puolalaiset sosialidemokraatit olivat herättäneet siitä kysymyksen. Valiokunnan istunnoista ei pidetty pöytäkirjaa, mutta säilyneistä muistiinpanoista, jotka Lenin teki valiokunnan kolmannessa istunnossa (ks. Сочинения, 5 изд., том 7, стр. 423—424 (Teokset, 5. painos, 7. osa, ss. 423—424)), selviää, että puolalaiset vastustivat kansakuntien itsemääräämisoikeutta koskevaa kohtaa ja ehdottivat otettavaksi ohjelmaan vaatimuksen sellaisten instituutioiden muodostamisesta, jotka takaisivat kaikille valtioon kuuluville kansakunnille täysin vapaan kulttuurikehityksen. Kuten Lenin sittemmin osoitti, he ehdottivat itsemääräämisen asemesta itse asiassa vain surullisenkuuluisan 'kansallisen kulttuuriautonomian' salanimeä» (Teokset, 20. osa, s. 436). Valiokunta torjui puolalaisten sosialidemokraattien ehdotukset. Vakuututtuaan, ettei heidän onnistu ajaa edustajako-

koukussa läpi ehdotuksiaan, he poistuivat edustajakokouksesta jättäen julkilausuman, jossa he esittivät katsantokantansa. Tämä julkilausuma saatettiin edustajakokouksen tietoon heinäkuun 29 (elokuun 11) pnä. Selostuksen johdosta, jonka valiokunta teki käsiteltyään ehtoja, joita puolalaiset sosialidemokraatit olivat asettaneet PKLSD:n yhdistymiselle VSDTP:hen, edustajakokous hyväksyi elokuun 6 (19) pnä päätöslauselman, missä edustajakokous katsoi valitettavaksi sen, ettei se puolalaisten sosialidemokraattien poistumisen vuoksi voinut käsitellä loppuun kysymystä PKLSD:n yhdistymisestä VSDTP:hen, ja antoi KK:n tehtäväksi jatkaa alulepantuja neuvotteluja.

Tässä on kysymyksessä Leninin toinen puheenvuoro. Ensimmäistä katso Teosten 6. osasta, s. 469. — 53.

- ⁵⁸ Kysymyksessä on korjaus ohjelmaluonnoksen yleisen osan siihen kohtaan, jossa sanottiin: »Mutta sitä mukaa kuin kaikki nämä porvarilliselle yhteiskunnalle ominaiset ristiriidat suurenevät ja kehittyvät, kasvaa myös työtätekevien ja sorrettujen joukkojen tyytymättömyys olemassa olevan järjestyksen johdosta, proletaarien lukumäärä ja yhtenäisyys lisääntyy ja heidän taistelunsa riistäjiä vastaan kärjistyy.» Kun tätä ohjelmakohtaa käsiteltiin ohjelmavaliokunnassa (Lenin ei ollut istunnossa saapuvilla) sanojen »lukumäärä ja yhtenäisyys» jälkeen lisättiin sana »tietoisuus».

Edustajakokouksessa korjaus hylättiin ja kyseinen kohta hyväksyttiin alkuperäisessä sanamuodossaan. — 53.

- ⁵⁹ Kysymys on puolueen ohjelmaluonnoksen yleispoliittisten vaatimusten 1. §:stä, joka ohjelmavaliokunnan muotoilemana kuului seuraavasti: »Kansan itsevallan, t.s. kaiken korkeimman valtiiovallan keskittäminen yksikamarisen, kansan edustajista muodostetun lainsäädännöllisen kokouksen käsiin» («Второй съезд РСДРП», 1959, стр. 179 (»VSDTP:n toinen edustajakokous», 1959, s. 179)). K. M. Tahtarev (Strahov) ehdotti vaihtamaan sanan »kansan itsevallan» sanoihin »kansan ylivallan». Edustajakokous hylkäsi Tahtarevin korjausehdotuksen. — 54.

- ⁶⁰ Tarkoitetaan ohjelmaluonnoksen yleispoliittisten vaatimusten 3. §:ää, jonka ohjelmavaliokunta esitti ja jossa vaadittiin laajaa paikallista ja alueellista itsehallintoa. — 54.

- ⁶¹ Tarkoitetaan ohjelmaluonnoksen yleispoliittisten vaatimusten 9. §:ää (iskralaisten luonnoksen 8. §:ää), jossa sanottiin: »Oikeuden myöntäminen jokaiselle kansalaiselle syytteen nostamiseen ketä tahansa virkamiestä vastaan ilman päällystölle osoitettua valitusta.» V. N. Krohmal (Fomin) ehdotti lisättäväksi sanan »kansalaiselle» jälkeen »samoin kuin ulkomaalaiselle». Edustajakokous hylkäsi tämän ehdotuksen. — 54.

- ⁶² Käsiteltäessä ohjelmaluonnoksen yleispoliittisten vaatimusten 12. §:ää (iskralaisten luonnoksen 9. §:ää), jossa puhuttiin vakinaisen sotaväen korvaamisesta yleisellä kansan aseistamisella, Lieber

ehdotti vaihtamaan sanat »yleinen kansan aseistaminen» sanaan »miliisi». Edustajakokous hylkäsi Lieberin ehdotuksen. — 55.

- ⁶³ Lenin esitti kyseiset ehdotuksensa ohjelmavaliokunnan istunnossa käsiteltäessä toistamiseen puolueohjelman yleispoliittisten vaatimusten 7. §:n (iskralaisten luonnoksen 6. §:n) sanamuotoa.

Iskralaisten ohjelmaluonnoksen tässä pykälässä vaadittiin säätyjen lakkauttamista ja kaikkien kansalaisten täydellistä tasa-arvoisuutta sukupuolesta, uskontunnustuksesta ja rodusta riippumatta. Valiokunta muutti ensimmäisessä käsittelyssä pykälän loppua seuraavasti: »...uskontunnustuksesta, rodusta, kansallisuudesta ja kielestä riippumatta». Tässä muodossaan pykälä esitettiin heinäkuun 30 (elokuun 12) pnä edustajakokoukselle kuudennessatoista istunnossa. Sitä käsiteltäessä bundilaiset vaativat edustajakokouksessa liittämään ohjelmaan erikoisen kohdan »kielten tasavertaisuudesta». Heidän onnistui saada puolelleen horjuvia iskralaisia. Äänestyksessä äänet jakautuivat.

Ohjelmavaliokunnalle annettiin tehtäväksi muotoilla toistamiseen 7. §. Valiokunta hyväksyi vähäisin muutoksin Leninin ehdotukset, ja ne esitettiin sen nimissä elokuun 1 (14) pnä 21. istunnossa edustajakokoukselle. Edustajakokous hylkäsi ehdotusten ensimmäisen kohdan, hyväksyi erinäisin korjauksin toisen (edustajakokouksen hyväksymässä ohjelmassa se oli 8. §) ja ilman muutoksia kolmannen.

11. §, josta puhutaan Leninin ehdotusten kolmannessa kohdassa, oli iskralaisten muotoilemana seuraavanlainen: »Kaikkien 16 vuotta nuorempien poikien ja tyttöjen maksuton ja pakollinen yleissivistävä ja ammatillinen koulutus. Varattomien lasten turvaaminen ravinnolla, vaatetuksella ja oppivälineillä valtion laskuun.» Ohjelmavaliokunnassa tämä pykälä hyväksyttiin ensin muutoksitta (14. §), mutta edustajakokouksen 18. istunnossa heinäkuun 31 (elokuun 13) pnä sitä käsiteltäessä hyväksyttiin lisäys: »Äidinkielen opetus, mikäli väestö sitä vaatii» («Второй съезд РСДРП», 1959, стр. 198 (»VSDTP:n toinen edustajakokous», 1959, s. 198)). Tämä lisäys kävi tarpeettomaksi, kun hyväksyttiin erillinen kielikysymystä koskeva kohta. — 55.

- ⁶⁴ Kysymyksessä on työväensuojelua koskevassa ohjelmaluonnoksen osassa ollut 2. §, jossa vaadittiin lakisääteistä, viikoittaista vähintään 36 tunnin yhtämittaista lepoaikaa sekä mies- että naispuolisille työläisille kansantalouden kaikilla aloilla. Ljadov ehdotti vaadittavaksi tässä pykälässä 42 tunnin yhtämittaista lepoaikaa. Lieber huomautti, ettei ohjelmassa puhuta mitään pientuotantoa koskevasta valvonnasta. Edustajakokous hyväksyi Ljadovin ehdotuksen ja hylkäsi Lieberin korjausehdotuksen. — 55.

- ⁶⁵ Kysymyksessä on työväensuojelua koskevassa ohjelmaluonnoksen osassa ollut 12. § (iskralaisten luonnoksen 11. §), jossa vaadittiin paikallisia itsehallintoelimiä valvomaan yhdessä työläisten valtuutettujen kanssa työnantajien työläisille myöntämien asuinhuoneistojen terveysoloja samoin kuin näiden huoneistojen sisäistä järjestys-

tä ja vuokrausehtoja tarkoituksena suojella palkkatyöläisiä yksityishenkilöinä ja kansalaisina tilanherrojen sekaantumiselta heidän elämänsä ja toimintaansa. Ljadov ehdotti tähän pykälään seuraavia lisäyksiä: 1) on järjestettävä maatyöväensuojelu, joka valvoo kaikkia niitä maatiloja, joissa on palkkatyöntekijöitä, 2) työväensuojelua koskevassa ohjelmassa osassa olevat kohdat 1—13 on ulotettava koskemaan kaikkia palkkatyötä käyttäviä talouksia, 3) vuokramiehet, jotka ovat saaneet maata osaviljelyyn tai ehdolla, että he tekevät päivätöitä tilanomistajille, on katsottava ammattien-tarkastuksen toimipiiriin kuuluviksi palkkatyöläisiksi. Edustajakokous hylkäsi kaksi ensimmäistä lisäysehdotusta, kolmannen Ljadov peruutti. — 55.

- ⁶⁶ Lenin esitti korjausehdotuksensa käsiteltäessä ohjelmaluonnoksen agraariosan johdantoa, jossa sanottiin: »Tarkoituksenaan talonpoikien raskaana rasituksena olevien maaorjuuden jäänteiden poistaminen ja pitäen silmällä luokkataistelun vapaata kehitystä maaseudulla puolue tulee pyrkimään...» Edustajakokous hyväksyi korjausehdotuksen. — 56.
- ⁶⁷ Kysymyksessä on ohjelmaluonnoksen agraariosan 1. §, jossa vaadittiin »lakkauttamaan lunastus- ja aprakkamakset samoin kuin kaikenlaiset rasitukset, joita talonpoikaistolle verovelvollisena säätynä nykyään lankeaa». Ljadov ehdotti lisäystä: »tai maaseudun muulle asujaimistolle verovelvollisena säätynä». Edustajakokous hylkäsi korjausehdotuksen. — 56.
- ⁶⁸ Käsiteltäessä ohjelmaluonnoksen agraariosan 2. §:ää, jossa puhuttiin, että on lakkautettava yhteistakuu ja kaikki lait, jotka rajoittavat talonpojan oikeutta määrätä maastaan, Martynov esitti kysymyksen: »Mitä ymmärretään sanalla 'maastaan'?», koska hänen mielestään kyseinen pykälä voitiin tulkita kahdella tavalla: »1) jokaisella talonpojalla on lunastusoikeus; siinä tapauksessa yhteisön etuja ei loukata, 2) jokaisella talonpojalla on oikeus ottaa maa omakseen ilman lunastusta.» Leninin annettua selityksensä Martynov käytti toisen puheenvuoron ja ilmoitti, ettei hän tarkoita yksityiskohtia, vaan yleistä periaatetta — kuka omistaa maan — yhteisökö vai talonpoika? »Jos sen omistaa yhteisö», sanoi Martynov, »niin me puollamme lunastusoikeutta, koska pidämme yhteisöä taloudellisen kehityksen haittana. Jos sen omistaa talonpoika, niin lunastusta ei tarvita» («Второй съезд РСДРП», 1959, стр. 235 (»VSDTP:n toinen edustajakokous», 1959, s. 235)). — 56.
- ⁶⁹ Ohjelmaluonnoksen agraariosan 4. §:ssä vaadittiin »perustamaan talonpoikaiskomiteita siinä tarkoituksessa, a) että palautetaan (pakkoluovuttamalla tai — siinä tapauksessa, jos maat ovat siirtyneet käsistä toisiin — lunastamalla valtion toimesta aatelisten suurmaanomistajien laskuun) kyläyhdyksunnille ne maat, jotka lohkaistiin talonpojilta maaorjuuden lakkauttamisen yhteydessä ja joita tilanherrat käyttävät talonpoikien orjuuttamisvälineenä; b) että poistetaan Uralilla, Altailla, Läntisellä alueella ja valtakunnan muilla alueilla säilyneet maaorjuusjärjestelmän jäänteet...»

N. N. Zhordanija (Kostrov) ehdotti tähän kohtaan seuraavaa lisäystä: »niiden maiden, joita talonpojat ovat käyttäneet väliaikaisvelvollisina, hizaneina y.m., siirtämiseksi Kaukasiassa talonpoikien omaisuudeksi» («Второй съезд РСДРП», 1959, стр. 243 («VSDTP:n toinen edustajakokous», 1959, s. 243)). Toisen korjaus ehdotuksen esittivät B. M. Knunjants (Rusov) ja M. N. Ljadov, joiden mielestä ohjelmassa voitiin rajoittaa yleiseen huomautukseen, että maaorjuussuhteiden jäänteiden hävittäminen on välttämätöntä Venäjän kaikilla alueilla.

Edustajakokouksen pöytäkirjoihin ei ole merkitty D. A. Topuridzen (Karskin) korjaus ehdotusta, josta Lenin mainitsee puheenvuorossaan.

Edustajakokous hyväksyi Zhordanijan ehdottaman lisäyksen.

Hizaneiksi sanottiin Gruusiassa talonpoikia, jotka olivat asettuneet tilanomistajien maille erinäisin sopimusehdoin. Hizaneja ei pidetty muodollisesti maaorjina. He olivat henkilökohtaisesti vapaita, mutta pysyivät vakituisesti oikeudettomien vuokramiesten asemassa. Vuoden 1861 »talonpoikaisreformi» ei koskenut hizaneja. He olivat edelleenkin täysin riippuvaisia tilanomistajista, jotka alkoivat lisätä rasituksia ja ottaa haltuunsa hizanien käytössä olleita maapalstoja. Hizanijärjestelmä lakkautettiin Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen jälkeen.

Väliaikaisvelvollisiksi talonpojiksi sanottiin entisiä maaorjatalonpoikia, jotka vuonna 1861 tapahtuneen maaorjuuden lakkautuksen jälkeen olivat velvollisia suorittamaan maapalstansa käyttöoikeuden korvaukseksi rasituksia (aprakkaveroa tai päivätoita) siihen saakka, kunnes ryhtyivät lunastamaan maapalstaansa tilanomistajalta. Lunastussopimuksen solmimishetkestä alkaen talonpojat lakkasivat olemasta väliaikaisvelvollisia ja siirtyivät »omistajatalonpoikien» kategoriaan: — 57.

⁷⁰ Ohjelmaluonnoksen agrariosan 5. §:ssä puhuttiin siitä, että tuomioistuimille on myönnettävä oikeus alentaa ylettömän suuria vuokramaksuja ja julistaa mitättömiksi sopimukset, jotka ovat luonteeltaan orjuuttavia. Työväensuojelua koskevassa ohjelmaluonnoksen osassa olleessa 16. §:ssä vaadittiin perustamaan kansantalouden kaikille aloille elinkeino-oikeuksia, joiden kokoonpanoon piti kuulua yhtä paljon työläisten ja työnantajien edustajia. — 57.

⁷¹ Lenin vastustaa Lieberin sitä ehdotusta, että ohjelmaluonnoksen agrariosan 5. §:ssä vaadittaisiin lisäksi tuomioistuimille oikeutta määrätä vuokramaksujen suuruus. — 58.

⁷² Käsitellessään sääntöjen luonnoksen 4. §:n ensimmäistä kohtaa, jossa puhutaan Puolueen Neuvoston jäsenten nimittämisestä ja siitä poistuneiden jäsenten paikan täyttämisestä, sääntövaliokunta ei päässyt yksimielisyyteen ja edustajakokoukselle esitettiin kolme eri sanamuotoa.

L. Martovin ja V. A. Noskovin (Glebovin) esittämä ensimmäinen sanamuoto kuului: »Puolueen Neuvoston nimittävät

pää-äänenkannattajan toimituskunta ja KK, jotka kumpikin lähettävät Neuvostoon kaksi jäsentä; nämä neljä Neuvoston jäsentä kutsuvat viidennen jäsenen; Neuvostosta poistuneiden jäsenten paikka täytetään niiden laitosten toimesta, jotka ovat heidät nimittäneet.»

V. I. Leninin ja V. N. Rozanovin (Popovin) esittämä toinen sanamuoto kuului: »Edustajakokous nimittää pää-äänenkannattajan toimituskunnan ja KK:n jäsenistä viisihenkisen Puolueen Neuvoston siten, että kummastakin mainitusta kollegiosta olisi vähintään kaksi jäsentä. Neuvostosta poistuneiden jäsenten paikka täytetään Neuvoston omasta toimesta.»

J. J. Levinin (Jegorovin) esittämä kolmas sanamuoto kuului: »Edustajakokous valitsee Puolueen Neuvoston KK:n jäsenistöstä ja pää-äänenkannattajan toimituskunnasta, kaksi jäsentä kummastakin. Neljä valituksi tullutta jäsentä valitsevat yksimielisesti viidennen. Neuvostosta poistuneiden jäsenten paikka täytetään niiden järjestöjen toimesta, joihin he kuuluvat, lukuunottamatta viidettä, jonka paikka täytetään edellä osoitetulla tavalla.»

Käsiteltyään tätä kysymystä edustajakokous hyväksyi seuraavat sanamuodot:

»4. Edustajakokous nimittää Neuvoston viidennen jäsenen, Keskuskomitean ja pää-äänenkannattajan toimituskunnan.

5. Puolueen Neuvoston nimittävät pää-äänenkannattajan toimituskunta ja KK, jotka kumpikin lähettävät Neuvostoon kaksi jäsentä: Neuvostosta poistuneiden jäsenten paikka täytetään heidät nimittäneiden laitosten toimesta, viidennen jäsenen paikka täytetään Neuvoston omasta toimesta» («Второй съезд РСДРП», 1959, стр. 426 («VSDTP:n toinen edustajakokous», 1959, s. 426)). — 58.

⁷³ Käsiteltäessä sääntöjen luonnoksen 4. §:n ensimmäistä kohtaa Zsulitsh huomautti puheenvuorossaan: »Vastaväite, ettei Neuvoston neljä jäsentä kykene valitsemaan viidettä, on pohjaa vailla, sillä jollei sellainen laitos kuin Neuvosto pysty valitsemaan viidettä jäsentä, niin se merkitsee silloin, että koko laitos on toimintakyvytön» («Второй съезд РСДРП», 1959, стр. 296 («VSDTP:n toinen edustajakokous», 1959, s. 296)). — 59.

⁷⁴ Kysymyksessä on puolueen sääntöjen luonnoksen 10. §: »Puolueen jokaisella jäsenellä ja joka henkilöllä, joka on tekemisissä puolueen kanssa, on oikeus vaatia, että hänen anomuksensa toimitetaan alkuperäisessä muodossaan KK:lle tai pää-äänenkannattajan toimitukselle taikka puolueen edustajakokoukselle» («Второй съезд РСДРП», 1959, стр. 426 («VSDTP:n toinen edustajakokous», 1959, s. 426)). Lenin esiintyy tässä Martovia vastaan, joka ehdotti poistettavaksi kyseisestä lauseesta sanat »ja joka henkilöllä, joka on tekemisissä puolueen kanssa». Martovin ehdotus hylättiin. — 59.

⁷⁵ Sanottu koskee puolueen sääntöjen luonnoksen 12. §:ää, jossa puhuttiin jäsenten kooptoinnista puolueen kollegiaalisiin elimiin, m.m. KK:hon ja pää-äänenkannattajan toimituskuntaan. Kirjas-

- saan »Askel eteenpäin, kaksi askelta taaksepäin» Lenin sanoi: »Sekä suurempaa määräänemistövaatimusta jäsenten hyväksymisessä ($\frac{4}{5}$ $\frac{2}{3}$:n asemesta) että yksimielisyyttä kooptaatiossa ja keskinäistä kontrollia keskusten kooptaatiossa — kaikkea tätä aloimme puolustaa silloin, kun jäimme vähemmistöksi keskusten kokoonpanoa koskevassa kysymyksessä» (Teokset, 7. osa, s. 285). Martov vastusti ehdotusta, että säännöissä vaadittaisiin KK:n ja pää-äänenkannattajan toimituskunnan yksimielisyyttä ja molemminpuolista valvontaa kooptoinnin yhteydessä. — 59.
- ⁷⁶ J. J. Levin (Jegorov) vastusti sitä, että puolueen kollegiaalisten elinten jäsenten kooptointia rajoitettaisiin jollakin pakollisella määräsuhteella ($\frac{2}{3}$ tai $\frac{4}{5}$) ja oli sitä mieltä, että motivoitun vastalauseen puuttuessa kysymys voidaan ratkaista yksinkertaisella äänen enemmistöllä. — 59.
- ⁷⁷ J. J. Levin (Jegorov) sanoi puheenvuorossaan sääntöluonnosta »ontuvaksi», koska siinä ei ollut pykälää, jolla Puolueen Neuvosto oikeutetaan ratkaisemaan puolueen keskuselinten jäsenten kooptointia koskeva kysymys. — 59.
- ⁷⁸ Tarkoitetaan vastaväitteitä, joita Trotski ja Martov esittivät sitä Leninin ehdotusta vastaan, että puolueen sääntöjen 12. §:ään otettaisiin kohta, joka sallii kooptoitavan jäseniä KK:hon ja pää-äänenkannattajan toimituskuntaan vain Puolueen Neuvoston kaikkien jäsenten suostumuksesta. — 60.
- ⁷⁹ Tarkoitetaan ehdotusta, jonka Martov esitti käsiteltäessä sääntöluonnoksen 12. §:ää: »Jollei päästä yksimielisyyteen kooptoitavissa uusissa jäseniä KK:hon tai pää-äänenkannattajan toimituskuntaan, uusien jäsenten hyväksymistä koskeva kysymys voidaan siirtää Neuvoston käsiteltäväksi ja mikäli Neuvosto kumoaa vastaavan kollegion tekemän päätöksen, collegio ratkaisee asian lopullisesti yksinkertaisella enemmistöllä» («Второй съезд РСДРП», 1959, стр. 311 (»VSDTP:n toinen edustajakokous», 1959, s. 311)). — 61.
- ⁸⁰ Tarkoitetaan Martovin seuraavia sanoja: »Ehdotan, että vähemmistön päätökseen tyytymätön enemmistö oikeutettaisiin vetoamaan Neuvostoon ratkaisun aikaansaamiseksi» («Второй съезд РСДРП», 1959, стр. 311 (»VSDTP:n toinen edustajakokous», 1959, s. 311)). Edustajakokous hyväksyi Martovin korjausehdotuksen (24 äänesti puolesta, 23 vastaan). — 61.
- ⁸¹ Venäjän Vallankumouksellisen Sosialidemokratian Ulkomainen Liiga perustettiin V. I. Leninin aloitteesta lokakuussa 1901. Liigaan yhtyivät Iskra (Kipinä) -järjestön ulkomainen osasto ja vallankumouksellinen Sotsial-Demokrat (Sosialidemokraatti) -järjestö, johon kuului Työn Vapautus -ryhmä. Liiga katsoi tehtäväkseen levittää vallankumouksellisen sosialidemokratian aatteita ja auttaa sosialidemokraattisen taistelujärjestön muodostamista. Liiga oli (sääntöjensä perusteella) Iskra-järjestön ulkomainen osasto. Se värväsi »Iskralle» kannattajia ulkomailla oleskelleiden venäläisten sociali-

demokraattien joukosta, antoi sille aineellista apua, järjesti lehden numeroiden kuljetuksen Venäjälle ja julkaisi kansantajuista marxilaista kirjallisuutta. VSDTP:n II edustajakokous vahvisti liigan ainoaksi ulkomaiseksi puoluejärjestöksi, jolla oli sääntöjen edellyttämät komitean oikeudet ja velvoitti sen toimimaan VSDTP:n KK:n johdon ja valvonnan alaisena.

VSDTP:n II edustajakokouksen jälkeen menshevikit pesiytyivät ulkomaiseen liigaan ja ryhtyivät taistelemaan Leniniä ja bolshevikkeja vastaan. Liigan toisessa edustajakokouksessa lokakuussa 1903 menshevikit saivat vahvistetuiksi liigan uudet säännöt, jotka oli tähdätty VSDTP:n II edustajakokouksessa hyväksytyjä puolueen sääntöjä vastaan. Siitä pitäen liigasta tuli menshevismin linna. Se oli olemassa vuoteen 1905. — 61.

⁸² Puheenvuorossaan Lenin vastaa V. A. Noskoville (Gleboville) ja L. G. Deutschille, jotka ehdottivat, ettei sääntöihin otettaisi 13. §:ää (siinä Venäjän Vallankumouksellisen Sosialidemokratian Ulkomainen Liiga tunnustettiin ainoaksi VSDTP:n ulkomaiseksi järjestöksi ja osoitettiin sen tehtävät), vaan jätettäisiin se puolueen Keskuskomitean (Glebov) tai Puolueen Neuvoston (Deutsch) käsiteltäväksi. Sääntöjen 13. § hyväksyttiin edustajakokouksessa 31:llä äänellä 12:ta vastaan 6:n pidättyessä äänestämästä. — 61.

⁸³ Sen jälkeen kun edustajakokous oli vahvistanut sääntöjen 13. §:n, jossa ulkomainen liiga tunnustettiin ainoaksi VSDTP:n ulkomaiseksi järjestöksi, Venäläisten Sosialidemokraattien Ulkomaisen Liiton edustajat Martynov ja Akimov ilmoittivat edustajakokouksen puhemiehistölle, etteivät he tule osallistumaan äänestyksiin ja aikovat olla läsnä edustajakokouksessa vain luettaessa edellisten istuntojen pöytäkirjoja ja keskusteltaessa niiden julkaisemisjärjestyksestä. Heidän ilmoituksensa saatettiin edustajakokouksen tietoon 27. istunnossa elokuun 5 (18) pnä. Edustajakokous kehotti Akimovia ja Martynovia peruuttamaan ilmoituksensa. He torjuivat kehotuksen ja poistuivat sen jälkeen edustajakokouksesta.

Lenin ei esittänyt edustajakokoukselle päätöslauselmaehdotustaan. Käsikirjoituksissaan Lenin on pyyhkinyt sen yli. Tämä johtunee kenties siitä, että edustajakokouksen puhemiehistö päätti esittää tämän kysymyksen edustajakokouksen käsiteltäväksi. — 61.

⁸⁴ *Venäläisten Sosialidemokraattien Ulkomainen Liitto* perustettiin v. 1894 Työn Vapautus -ryhmän aloitteesta sillä ehdolla, että kaikki sen jäsenet hyväksyvät ryhmän ohjelman.

VSDTP:n I edustajakokous hyväksyi liiton puolueen ulkomaiseksi edustajaksi. Sitten liitossa pääsivät voitolle opportunistiset ainekset — »ekonomistit» (niin sanotut »nuoret»). Zürichissä marraskuussa 1898 pidetyssä Venäläisten Sosialidemokraattien Ulkomaisen Liiton I edustajakokouksessa opportunistinen enemmistö kieltäytyi kannattamasta VSDTP:n I edustajakokouksen »Manifestia». Sen johdosta Työn Vapautus -ryhmä ilmoitti edustajakokouksessa kieltäytyvänsä toimittamasta liiton julkaisuja paitsi painokuntoon saatettua »Rabotnik» kokoelman numeroa 5—6 ja

V. I. Leninin kirjasia »Venäjän sosialidemokraattien tehtävät» ja »Uusi tehdaslaki». Liitto ryhtyi huhtikuussa 1899 julkaisemaan aikakauslehteä »Rabotsheje Delo», jonka toimituskuntaan kuuluivat »ekonomistit» B. N. Kritshevski, V. P. Ivanshin, P. F. Teplov. Liitto esitti julkilausumia, joissa suhtauduttiin myötämielellisesti E. Bernsteiniin, millerandilaisiin j.n.e.

Liiton sisäinen taistelu jatkui liiton II edustajakokoukseen saakka (huhtikuu 1900) ja edustajakokouksessakin. Työn Vapautus-ryhmä ja sen kannattajat poistuivat edustajakokouksesta ja perustivat itsenäisen Sotsial-Demokrat (Sosialidemokraatti) -järjestön.

VSDTP:n II edustajakokouksessa liiton edustajat (rabotshejedelolaiset) olivat kannanotoissaan äärimmäisen opportunistisia ja poistuivat edustajakokouksesta, kun tämä oli tunnustanut ainoaksi puolueen ulkomaiseksi järjestöksi Venäjän Vallankumouksellisen Sosialidemokratian Ulkomaisen Liigan. Toisen edustajakokouksen päätöksellä Venäläisten Sosialidemokraattien Ulkomainen Liitto julistettiin hajotetuksi (ks. «Второй съезд РСДРП», 1959, стр. 438 (»VSDTP:n toinen edustajakokous», 1959, s. 438)). — 62.

⁶⁵ Tässä tarkoitetaan iskralaisten enemmistöä, joka muodostui lopullisesti edustajakokouksessa KK:n vaaleihin mennessä, kun »pehmeät» iskralaiset olivat erottautuneet erilliseksi ryhmäksi ja Bundin edustajat ja kaksi rabotshejedelolaista poistuneet edustajakokouksesta. — 63.

⁶⁶ B. M. Knunjants (Rusov) ehdotti, että ryhdyttäisiin toimittamaan puolueen Keskuskomitean vaaleja. — 64.

⁶⁷ Edustajakokouksessa hyväksyttiin kaksi päätöslauselmaa, jotka koskivat suhtautumista liberaaleihin: ensimmäisen esitti Potresov (Starover), toisen Lenin, Plehanov ja 13 muuta edustajaa (Plehanovin ehdotusta Leninin tekemine korjauksineen ks. VI Lenin-kokoelmasta, ss. 177—178).

Lenin kirjoitti sittemmin, että »...vanhan 'Iskran' katsantokannat oli ilmaistu paljon paremmin Plehanovin päätöslauselmassa, jossa korostettiin liberaalisen 'Osvobozhdenijen' vallankumousvastaista ja proletariaatinvastaista luonnetta, kuin sekavassa Staroverin päätöslauselmassa, joka toisaalta tavoittelee (ja tavoittelee aivan sopimattomaan aikaan) 'sopimusta' liberaalien kanssa ja toisaalta asettaa sellaisille sopimuksille fiktiivisiä ehtoja, joita liberaalit aivan ilmeisesti eivät voi täyttää» (Teokset, 7. osa, ss. 488—489). — 64.

⁶⁸ »Osvobozhdenijev» (»Vapautus») — kerran kahdessa viikossa ilmestynyt aikakauslehti, jota julkaistiin ulkomailla vuoden 1902 kesäkuun 18 (heinäkuun 1) päivästä vuoden 1905 lokakuun 5 (18) päivään P. B. Struven toimittamana. Aikakauslehti oli Venäjän liberaalisen porvariston äänenkannattaja ja ajoi johdonmukaisesti maltillisen monarkistisen liberalismien aatteita. Vuonna 1903 aikakauslehden ympärille muodostui (ja tammikuussa 1904 konstituotui) Vapautusliitto, joka toimi vuoden 1905 lokakuuhun saakka. Perustuslaillisten zemstvomiesten ohella »osvobozhdenijelaiset» muo-

dostivat lokakuussa 1905 perustetun perustuslaillis-demokraattisen puolueen (kadettipuolueen), Venäjän johtavimman porvaripuolueen, ydinjoukon. — 64.

⁸⁹ *Valtakunnanneuvosto* — Venäjän korkeimpia valtioelimiä ennen vallankumousta. Se muodostettiin M. M. Speranskin esityksestä 1810 lainsäädännölliseksi neuvotteluelimeksi, jonka jäsenet nimitti ja vahvisti tsaari. Vuonna 1906 helmikuun 20 (maaliskuun 5) p:nä annetulla lailla Valtakunnanneuvosto järjestettiin uudella tavalla ja se sai oikeuden vahvistaa tai hylätä lakiehdotukset sen jälkeen, kun niitä oli käsitelty Valtakunnanduudessa. Tsaarille jäi silti edelleenkin oikeus perussäännösten muuttamiseen ja useiden erittäin tärkeiden lakien säätämiseen.

Vuodesta 1906 alkaen Valtakunnanneuvosto koostui puoleksi aateliston, papiston, suurporvariston valitsemista edustajista ja puoleksi tsaarin nimittämistä korkeista virkamiehistä. Siitä syystä Valtakunnanneuvosto oli tavattoman taantumuksellinen laitos, joka torjui maltillisimmatkin Valtakunnanduuman hyväksymät lakiehdotukset. — 66.

⁹⁰ *Venäjän Vallankumouksellisen Sosialidemokratian Ulkomaisen Liigan toinen edustajakokous* pidettiin 13.—18. (26.—31.) lokakuuta 1903 Genèvessä. Edustajakokous kutsuttiin koolle menshevikkien vaatimuksesta. Menshevikit tahtoivat asettaa sen VSDTP:n II edustajakokouksen vastapainoksi. Vastustaessaan ulkomaisen liigan edustajakokouksen koollekutsumista Lenin kirjoitti: »Liigan edustajakokous, jos se pidettäisiin nyt, antaisi kaikki tappelua varten, muttei mitään asian, t.s. ulkomailla tehtävän työn hyväksi» (Teokset, 34. osa, s. 168).

Ulkomaisen liigan edustajakokouksessa oli 15 bolshevikkia johtavana miehenään Lenin (toisesta istunnosta alkaen 14), joilla oli 18 ääntä, ja 18 menshevikkiiä (toisesta istunnosta alkaen 19), joilla oli 22 ääntä. Edustajakokouksen käsiteltävinä olivat seuraavat kysymykset: 1) ulkomaisen liigan hallinnon selostus, 2) puolueen II edustajakokoukseen osallistuneen liigan edustajan selostus, 3) liigan säännöt, 4) hallinnon vaalit.

Päiväjärjestyksen keskeisimpänä kysymyksenä oli puoluekokouksessa olleen liigan edustajan Leninin selostus. Lenin valaisi selostuksessaan VSDTP:n II edustajakokouksen työtä ja paljasti menshevikkien opportunistin osoittaen heidän menetelleen periaatteetomasti edustajakokouksessa. (V. I. Leninin selostusta ja puheenvuoroja ks. Teokset, 7. osa, ss. 55—71.) Käyttäen hyväkseen enemmyyttänsä ulkomaisen liigan edustajakokouksessa oppositio päätti antaa heti Leninin jälkeen puheenvuoron Martoville rinnakkaisselostusta varten. Martov puolusteli lisäselostuksessaan menshevikkien käyttäytymistä VSDTP:n II edustajakokouksessa ja esitti bolshevikeille parjaavia syytöksiä. Huomattuaan, että oli ilmeisen mahdotonta ja turhaa väitellä pitemmälti opposition kanssa, Lenin ja muut bolshevikit poistuivat edustajakokouksen istunnosta kieltäytyen jatkamasta keskustelua tästä kysymyksestä. Edustajakokouksen menshevistinen enemmistö, joka pyrki saamaan haltuunsa puolueen keskuselimet, hyväksyi kolme päiväjärjestyksen toista

kysymystä koskevaa päätöslauselmaa, joissa vastustettiin Leninin kantaa järjestökysymysten osalta ja kehoitettiin käymään järjestelmällistä taistelua bolshevikkeja vastaan.

Edustajakokous vahvisti niin ikään ulkomaisen liigan säännöt, jotka monilta kohdiltaan (yleisen puoluekirjallisuuden julkaiseminen liigan toimesta, liigan hallinnon yhteys muihin järjestöihin KK:sta ja pää-äänenkannattajasta piittaamatta y.m.) suuntautuivat puolueen sääntöjä vastaan. Lisäksi menshevikit kiistivät VSDTP:n KK:n oikeuden liigan sääntöjen vahvistamiseen. Edustajakokouksessa ollut VSDTP:n KK:n edustaja F. V. Lengnik vaati Keskuskomitean nimissä yhdenmukaistamaan liigan säännöt puolueen sääntöjen kanssa ja julisti kokouksen laittomaksi sen jälkeen, kun oppositio oli kieltäytynyt noudattamasta tätä vaatimusta. Puolueen Neuvosto hyväksyi KK:n edustajan menettelyn (ks. tätä osaa, s. 75).

V. I. Lenin sanoi ulkomaisen liigan edustajakokousta »huippukohdaksi opposition sotatoimissa keskuksia vastaan» (Teokset, 7. osa, s. 110). Liigan toisen edustajakokouksen jälkeen menshevikit muuttivat liigan puolueenvastaisen taistelun tukikohdaksi.

Leninin Teosten 5. venäjänkielisen painoksen 41. niteessä on julkaistu osastossa »Alustavaa aineistoa» kaksi Leninin asiakirjaa, jotka koskevat ulkomaisen liigan II edustajakokouksen työtä, nimittäin jäsenitys selostusta varten, jonka Lenin teki VSDTP:n edustajakokouksesta ulkomaisen liigan edustajakokouksessa, ja hänen muistiinpanonsa ulkomaisen liigan edustajakokouksen ensimmäisestä istunnosta. — 72.

⁹¹ Kyseinen V. I. Leninin huomautus on vastaus päiväjärjestyksen 3. kohtaa koskevaan L. G. Deutschin ehdotukseen, että sanojen »sääntöjen laatiminen» asemesta merkittäisiin »sääntöjen muuttaminen». Liigan uusien sääntöjen laatiminen oli merkitykseltään periaatteellinen kysymys. Liigan vanhat säännöt (vuodelta 1901) oli laadittu aikana, jolloin yhtenäistä puoluetta ei itse asiassa vielä ollut, eivätkä ne enää vastanneet uusia vaatimuksia. VSDTP:n II edustajakokouksessa hyväksytyissä puolueen säännöissä liiga rinnastettiin oikeuksiensa puolesta puoluekomiteoihin, kuitenkin sellaisin poikkeuksin, ettei sillä ollut lupaa tukea Venäjän vallankumousliikettä muutoin kuin Keskuskomitean erikoisesti nimittämien henkilöiden ja ryhmien välityksellä (ks. «КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК», ч. I, 1954, стр. 47 («NKP edustajakokousten, konferenssien ja KK:n kokousten päätöslauselmia ja päätöksiä», I osa, 1954, s. 47)). Pyrkien johdonmukaisesti toteuttamaan VSDTP:n II edustajakokouksen päätöksiä Lenin vaati laatimaan liigan uudet säännöt, jotka vastaisivat puolueen sääntöjä. — 72.

⁹² Kysymys on Martovin ehdotuksesta, että hän saisi tehdä lisäselostuksen puolueen II edustajakokouksesta. — 73.

⁹³ L. Martovin kirjanen »Taistelu 'piiritystilaa' vastaan Venäjän Sosialidemokraattisessa Työväenpuolueessa» ilmestyi Genèvessä v. 1904. — 74.

⁹⁴ Kysymys on puheenvuorosta, jossa Trotski yritti kaikenlaisten sofismien avulla ja tulkitsemalla mielivaltaisesti puolueen sääntöjä todistaa, että ulkomaisella liigalla on oikeus vahvistaa käsiteltävinä olleet liigan säännöt VSDTP:n KK:sta riippumatta. — 74.

⁹⁵ Tarkoitetaan puolueen II edustajakokouksessa hyväksyttyä VSDTP:n sääntöjen 6. §:ää (ks. «КІСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК», ч. I, 1954, стр. 46 («НКР edustajakokousten, konferenssien ja KK:n kokousten päätöslauselmia ja päätöksinä», I osa, 1954, s. 46)). — 74.

⁹⁶ L. J. Galperinin (Konjaginin) päätöslauselmaehdotuksessa, jota bolshevikit puolsivat, oli sanottu, että liigan säännöt astuvat voimaan vasta sitten, kun KK on ne vahvistanut. Tässä päätöslauselmaehdotuksessa, joka oli laadittu VSDTP:n sääntöjä vastaavasti, puolustettiin demokraattisen sentralismin periaatteiden noudattamista puolueessa.

Liigan edustajakokouksen opportunistisen enemmistön hyväksymässä Martovin päätöslauselmaehdotuksessa pidettiin lähtökohtana sitä, että ulkomaisella liigalla on oikeus hyväksyä omat sääntönsä ilman niiden alustavaa puolueen KK:n vahvistusta. — 75.

⁹⁷ Kysymyksessä on F. V. Lengnik, joka ulkomaisen liigan edustajakokouksen istunnossa lokakuun 18 (31) p:nä 1903 vaati KK:n nimissä yhdenmukaistamaan edustajakokouksen hyväksymät liigan säännöt VSDTP:n sääntöjen kanssa. Koska oppositio kieltäytyi täyttämästä tätä vaatimusta, Lengnik julisti kokouksen laittomaksi ja poistui yhdessä liigan muiden bolshevikijäsenten kanssa edustajakokouksesta. — 75.

⁹⁸ VSDTP:n *Neuvoston kokous*, joka pidettiin Genèvessä 15.—17. (28.—30.) tammikuuta 1904, »kutsuttiin koolle pää-äänenkannattajan edustajien aloitteesta neuvottelemaan toimenpiteistä, joiden tarkoituksena oli yhdenmukaistaa KK:n ja pää-äänenkannattajan toimintaa puoluekirjallisuuden julkaisutyössä» (X Lenin-kokoelma, s. 181 — Neuvoston istuntojen pöytäkirjat). Neuvoston istunnoissa olivat läsnä V. I. Lenin, F. V. Lengnik, G. V. Plehanov, P. B. Axelrod ja L. Martov.

Leninin ehdotuksesta Puolueen Neuvosto päätti ottaa päiväjärjestykseen ja käsitellä ensimmäiseksi kysymyksen toimenpiteistä, joilla voitaisiin palauttaa rauha puolueeseen. Lenin esitti Keskuskomitean nimissä tammikuun 15 (28) p:nä tätä kysymystä koskevan päätöslauselmaehdotuksen (ks. Teokset, 7. osa, ss. 133—135). Kun keskustelussa ilmeni, että menshevikit suhtautuvat tähän päätöslauselmaehdotukseen kielteisesti, Lenin ja Lengnik esittivät tammikuun 16 (29) p:nä puolueen sisäisen rauhan palauttamista koskevan toisen päätöslauselmaehdotuksen (ks. tätä osaa, ss. 76—77). Neuvosto hyväksyi sen kolmella äänellä (Lenin, Lengnik, Plehanov) kahta vastaan (Martov, Axelrod). Ryhtymättä kuitenkaan konkreettisesti käsittelemään kysymystä puolueen sisäisen rauhan palauttamisesta Neuvosto asetti Leninin vastalauseesta huolimatta äänestettäväksi Plehanovin päätöslauselmaehdotuksen, jossa vaa-

dittiin menshevikkien kooptoinnista KK:hon. Päätöslauselmaehdotus hyväksyttiin Plehanovin, Martovin ja Axelrodin äänin. KK:n edustajat (Lenin ja Lengnik) esittivät tämän äänestyksen johdosta tammikuun 17 (30) p:nä eriävän mielipiteensä, jossa Plehanovin päätöslauselma vastomittiin puolueen II edustajakokouksen enemmistön tahdon taomaisena. Eriävän mielipiteen tekstin kirjoitti Lenin (ks. Teokset, 7. osa, ss. 136—139).

Kun menshevikit olivat ajaneet karille kaikki puolueen sisäisen rauhan palauttamista tarkoittaneet yritykset, Lenin esitti päätöslauselmaehdotuksen, jossa katsottiin, että ainoana ulospääsynä muodostuneesta tilanteesta oli puolueen III edustajakokouksen koollekutsuminen (ks. Teokset, 7. osa, s. 140). Plehanov, Martov ja Axelrod äänestivät ehdotuksen kumoon ja hyväksyivät Martovin päätöslauselmaehdotuksen, missä vastustettiin puolueen edustajakokouksen koollekutsumista.

Myöskään puoluekirjallisuuden julkaisemisesta eivät KK:n edustajat ja menshevikit päässeet yksimielisyyteen. Puolueen Neuvosto hylkäsi tätä kysymystä koskevat Leninin päätöslauselmaehdotukset ja hyväksyi ehdotukset, joissa hyväksyttiin menshevistisen »Iskran» toimituksen hajottava ryhmäkuntatoiminta.

Vuoden 1904 tammikuussa pidetyt Neuvoston istunnot osoittivat, että Plehanovin siirryttyä menshevikkien puolelle VSDTP:n Neuvosto muuttui aseeksi, jota he käyttivät puolueenvastaisessa taistelussaan. — 76.

- ⁹⁹ Tarkoitetaan puolueen sisäisen rauhan palauttamista koskevaa päätöslauselmaa. Lenin vaati, että hänen päätöslauselmaehdotuksensa on asetettava äänestettäväksi ennen Plehanovin ehdotusta, jossa kehoitettiin kooptoimaan menshevikkejä VSDTP:n KK:hon. — 76.
- ¹⁰⁰ Kysymys on puheenvuorosta, jonka Martov käytti Leninin ja Plehanovin päätöslauselmaehdotusten äänestyksestä. Myöntäen, että Leninillä oli laillinen oikeus vaatia päätöslauselmaehdotuksensa asettamista ensimmäisenä äänestykseen, Martov ehdotti samalla muutettavaksi kysymyksen asettelua seuraavasti: 1) Onko julkaistava kaikille puolueen jäsenille osoitettu vetoisuus? 2) Plehanovin konkreettinen ehdotus. — 76.
- ¹⁰¹ L. Martovin päätöslauselmaehdotus oli tähdätty eriävää mielipidettä vastaan, jonka KK:n edustajat V. I. Lenin ja F. V. Lengnik esittivät tammikuun 17 (30) p:nä 1904 (ks. Teokset, 7. osa, ss. 136—139) sen johdosta, että Puolueen Neuvosto hyväksyi Plehanovin ehdottaman päätöslauselman menshevikkien kooptoinnista VSDTP:n KK:hon. Martov ehdotti päätöslauselmassaan moitelautuntoa Leninille ja Lengnikille sen johdosta, että nämä olivat esittäneet eriävän mielipiteensä. Jatkokeskustelussa Martovin täytyi luopua ehdotuksestaan, ja hän yhtyi kannattamaan hieman muunnettua Plehanovin päätöslauselmaehdotusta, joka sitten hyväksyttiinkin menshevikkien äänin. — 77.
- ¹⁰² »Venäjän Sosialidemokraattisen Työväenpuolueen Keskuskomiteatta» — asiakirja, jonka Lenin kirjoitti sen johdosta, että Aloit-

teentekijäryhmä oli päättänyt perustaa Genèveen VSDTP:n KK:n kirjaston ja arkiston. Tämä asiakirja ja puoluekirjaston ja -arkiston järjestelyn avustamista koskeva Aloitteentekijäryhmän vetoamus julkaistiin lentolehtisenä »Kaikille» (painettiin puolueen kirjapainossa Genèveässä).

Lenin allekirjoitti VSDTP:n KK:n jäsenenä helmikuun 7 (20) pnä 1904 »VSDTP:n KK:n kirjaston ja arkiston säännöt» (asiakirja on kirjoitettu V. D. Bontsh-Brujevitshin käsialalla).

Myöhemmin (vuosien 1904 ja 1905 vaihteessa) Lenin kirjoitti »Genèveässä olevan VSDTP:n kirjaston perustaneen Aloitteentekijäryhmän ilmoituksen» VSDTP:n kirjaston luovuttamisesta Enemmistökomiteain Toimikunnalle (ks. tätä osaa, s. 104). Seuraavassa Enemmistökomiteain Toimikunnan istunnossa entiset Aloitteentekijäryhmän jäsenet vahvistettiin Leninin ehdotuksesta VSDTP:n kirjaston ja arkiston huoltokomiteaksi. Mainittu komitea esitti toimintakertomuksensa puolueen edustajakokoukselle (ks. «Третий съезд РСДРП. Протоколы». М., 1959, стр. 533—537 (»VSDTP:n kolmas edustajakokous. Pöytäkirjat», Moskova 1959, ss. 533—537)). Kirjasto toimi 13 vuotta aina vuoden 1917 helmikuun vallankumoukseen asti. VSDTP:n kirjaston kirjavarat ja arkisto ovat nykyään NKP:n KK:n Marxisin-leninisin Instituutissa. — 78.

¹⁰³ VSDTP:n KK:n lentolehtinen »Venäjän proletariaatille», jonka Lenin kirjoitti muutaman viikon kuluttua Venäjän ja Japanin sodan puhkeamisesta, lähetettiin Venäjän useihin kaupunkiin puoluekomiteoille, joita kehoitettiin ottamaan siitä uusintapainoksia ja levittämään sitä. N. K. Krupskaja tiedotti tämän lehtisen lähettämistä helmikuun 3 (16) ja 4 (17) pnä 1904 kirjoittamissaan kirjeissä I. H. Lalajantsille, L. B. Krasinille, L. M. Knipovitshille (NKP:n KK:n Marxisin-leninisin Instituutin arkisto ja X Lenin-kokoelma, ss. 323, 324). Helmikuun 16 (29) pnä 1904 N. K. Krupskaja kirjoitti R. S. Zemljatshkalle ja L. J. Galperinille: »Ukko (V. I. Lenin. — Toim.) kirjoitti lentolehtisen sodasta, täällä sitä ei levitetty, vaan lähetettiin Tomskiin, Moskovaan, Odessaan, Pietariin, Samaraan, Saratoviin, Nizhni Novgorodiin ja Jekaterinoslaviin painatettavaksi» (Valt. hist. keskusarkisto Moskovassa). Marxisin-leninisin Instituutin kirjastossa on suuri määrä VSDTP:n KK:n lentolehtisiä »Venäjän proletariaatille»: ovat säilyneet lehtiset, joissa on VSDTP:n KK:n leima, VSDTP:n Moskovan ja Jekaterinoslavin komiteain leimat. Lentolehtisistä ottivat uusintapainoksia ja sitä levittivät Nizhni Novgorodin komitea (painos 7 700 kappaletta), Tverin ja Saratovin komiteat, Kijevin ylioppilaat. Se ilmestyi lisäksi »Iskran» 61. n:ossa maaliskuun 5 (18) pnä 1904. — 79.

¹⁰⁴ Japanin ja Kiinan sota (1894—1895) päättyi vuonna 1895 allekirjoitettuun Shimonosekin rauhansopimukseen, jonka mukaan Kiina joutui luovuttamaan Japanille Liaotungin niemimaan, Peskadorit ja Taiwanin, sitoutui maksamaan sotakorvauksena 200 000 000 liangia (sotakorvaus suurennettiin myöhemmin 230 000 000 liangiksi) ja myönsi lisäksi erinäisiä taloudellisia etuoikeuksia Japanille. Venäjä, Ranska ja Saksa, jotka pelkäsivät Japanin voimistu-

mista, esittivät Shimonosekin rauhansopimuksen solmimisen johdosta vastalauseensa, minkä seurauksena Japanin täytyi luopua Liaotungin niemimaan annektoinnista. — 80.

- ¹⁰⁵ Kyseisiä jäsenyyksiä V. I. Lenin käytti Genèvessä maaliskuun 9 (22) p:nä 1904 pitämänsä Pariisin Kommuuni -aiheisen esitelmän pohjana. Ne perustuvat K. Marxin »Kansalaissota Ranskassa» nimisen teoksen huolelliseen tutkimukseen. Tämän teoksen sivuja koskevat viitteensä Lenin on tehnyt Berliinissä 1891 ilmestyneen laitoksen mukaan. Jäsennyksissä on käytetty lisäksi tosiasiaineistoa Lissagarayn kirjasta »Histoire de la Commune de 1871» (»Vuoden 1871 Kommuunin historia») ja Weillin kirjasta »Histoire du mouvement social en France 1852—1902» (»Ranskan sosiaalisen liikkeen historia vv. 1852—1902»).

Näiden jäsenystensä perusteella Lenin laati 1905 »Kommuuni-aiheisen luennon jäsenyyksen» (ks. Teokset, 8. osa, ss. 193—196). Pariisin Kommuuni oli aihe, jota Lenin käsitteli myöhemminkin moneen otteeseen (ks. esim. artikkeleja »Kommuunin opetuksia» ja »Kommuunin muistolle», »Valtio ja vallankumous» teoksen III lukua — Teokset, 13. osa, ss. 459—462; 17. osa, ss. 120—124; 25. osa, ss. 417—437). — 81.

- ¹⁰⁶ Ks. F. Engelsin johdantoa K. Marxin teokseen »Kansalaissota Ranskassa» (K. Marx, F. Engels, Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, Petroskoi 1958, s. 415). — 81.

- ¹⁰⁷ I. A. A. (Internationale Arbeiter Association) — Kansainvälinen Työväenyhdistys (I Internationaali) — proletariaatin ensimmäinen kansainvälinen joukkojärjestö, joka perustettiin 1864 Englannin ja Ranskan työläisten koollekutsumassa Lontoon kansainvälisessä työväenkokouksessa. K. Marx oli I Internationaalin järjestäjä ja johtaja, sen »Perustamismanifestin», sääntöjen ja muiden ohjelmallisten ja taktillisten asiakirjojen laatija. I Internationaali perustettiin sen sitkeän monivuotisen taistelun tuloksena, jota K. Marx ja F. Engels olivat käyneet työväenluokan vallankumouksellisen puolueen hyväksi. Kuten Lenin on huomauttanut, I Internationaali »laski perustan työläisten kansainväliselle järjestölle, jonka tehtävänä oli valmistella heidän vallankumouksellista rynnistystään pääomaa vastaan», »laski perustan proletaariselle, kansainväliselle taistelulle sosialismin puolesta» (Teokset, 29. osa, ss. 286 ja 287).

I Internationaalin johtavana keskuselimenä oli Kansainvälisen Työväenyhdistyksen Pääneuvosto, jonka vakinaisena jäsenenä K. Marx oli. Marx taisteli silloisia työväenliikkeessä vallinneita pikkuporvarillisia virtauksia ja lahkohenkisiä pyrkimyksiä vastaan (trade-unionismi Englannissa, proudhonismi ja anarkismi romaanisissa maissa, lassallelaisuus Saksassa) ja liitti yhteen tieteellisen sosialismin periaatteiden ympärille Euroopan ja Amerikan valvutuneimmat työläiset. I Internationaali johti eri maiden työläisten taloudellista ja poliittista taistelua ja vahvisti heidän kansainvälistä solidaarisuuttaan. Marxilaisuuden leviämisessä ja sosialismin yhdistämisessä työväenliikkeeseen I Internationaali esitti hyvin suurta osaa.

Pariisin Kommuunin kukistumisen jälkeen työväenluokan tehtävänä oli muodostaa kansallisia joukkopuolueita I Internationaalin esittämien periaatteiden mukaisesti. »Euroopan tilanteen huomioon ottaen pidän ehdottoman hyödyllisenä, että Internationaalin muodollista järjestämistä lykätään tuonemmaksi», K. Marx kirjoitti 1873. (K. Marxin syyskuun 27 p:nä 1873 F. A. Sorgelle osoittama kirje.) Philadelphian konferenssissa 1876 I Internationaali laskettiin virallisesti hajalle. — 81.

¹⁰⁸ *Lontoon näyttely 1862* — maailman teollisuusnäyttely, jossa Ranskan työväenvaltuuskunta ja Englannin työläisten edustajat kohtasivat toisensa. — 81.

¹⁰⁹ *Proudhonismi* — epätieteellinen, marxilaisvastainen pikkuporvarillisen sosialismin virtaus, joka on saanut nimensä ideologinsa, ranskalaisen anarkistin Proudhonin mukaan. Marx ja Engels vastustivat johdonmukaisesti Proudhonin yrityksiä tyrkyttää katsomuksiaan I Internationaalille. Teoksessaan »Filosofian kurjuus» Marx arvosteli murhaavasti proudhonismia. Marxin, Engelsin ja heidän kannattajiensa päättäväinen taistelu proudhonismia vastaan I Internationaalissa päättyi marxilaisuuden täydelliseen voittoon.

Lenin sanoi proudhonismia työväenluokan näkökantaa ymmärtämättömän »pikkuporvarin ja filisterin typeryydeksi». Porvarilliset »teoreetikot» ovat käyttäneet proudhonismin aatteita laajalti luokkien yhteistyön propagointiin. — 81.

¹¹⁰ *Blanquismi* — Ranskan sosialistisessa liikkeessä esiintynyt virtaus, jonka johdossa oli huomattava vallankumousmies, ranskalaisen utooppisen kommunismin edustaja Louis Auguste Blanqui (1805—1881).

Blanquilaiset olettivat, kuten Lenin sanoi, ettei ihmiskunta vapaudu palkkaorjuudesta proletariaatin luokkataistelun tietä, vaan vähäisen intellektuellivähemmistön salaliiton kautta (ks. Teokset, 10. osa, s. 390). He vaihtoivat vallankumouksellisen puolueen toiminnan pienen salaliittolaisryhmän toimintoihin, eivät ottaneet huomioon konkreettisia oloja, mikä on välttämätöntä kapinan onnistumisen kannalta, ja väheksyivät yhteyttä joukkoihin. — 81.

¹¹¹ Ks. F. Engelsin johdantoa K. Marxin teokseen »Kansalaisista Ranskassa» (K. Marx, F. Engels, Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, Petroskoi 1958, s. 416). — 81.

¹¹² *La débâcle* — E. Zolan romaani (suomenn. »Sota») (1892), jossa kuvataan Saksan ja Ranskan sotaa. — 82.

¹¹³ Kysymyksessä on Saksan Sosialidemokraattisen Työväenpuolueen Keskuskomitean syyskuun 5 p:nä (u. l.) 1870 antama manifesti. — 82.

¹¹⁴ Ks. K. Marx, »Kansainvälisen Työväenliiton Pääneuvosten toinen

Saksan ja Ranskan sotaa koskeva adressi» (K. Marx, F. Engels, Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, Petroskoi 1958, s. 436). — 83.

- ¹¹⁵ Ks. K. Marx, »Kansalaisista Ranskassa» (K. Marx, F. Engels, Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, Petroskoi 1958, s. 439). — 83.
- ¹¹⁶ Pariisiin armeijan tykistökommentaja Alphonse Simon Guidod kirjoitti tykkiväen divisioonakenraalille Susannelle, että voi ottaa tämän suojatin esikuntaansa, missä viimeksi mainittu tulee ikävöimään toimetomuudessaan, tai lähettää Mont Valerienille, missä ollaan vain ampuvinaan tykeistä. Tämä kirje, jonka Kommuuni julkaisi »Journal Officiel de la République Française» (»Ranskan Tasaval- lan Virallisen Lehden») 115. n:ossa huhtikuun 25 p:nä 1871, todisti sitä, että »kansallisen puolustuksen hallitus» oli vain näennäisesti puolustavinaan Pariisia. Ks. samoin K. Marx, »Kansalaisista Ranskassa» (K. Marx, F. Engels, Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, Petroskoi 1958, s. 439). — 83.
- ¹¹⁷ Kysymyksessä on Leo Frankel, jalokiviseppä, joka oli Ranskan saksalaisten työläisten liiton johtomiehiä, Unkarin ja kansainväli- sen työväenliikkeen huomattava toimihenkilö ja Unkarin ensimmäi- sen sosialistisen työväenpuolueen perustaja. — 85.
- ¹¹⁸ Puhuessaan Thiersin hallituksen ministereistä K. Marx huomauttaa teoksessaan »Kansalaisista Ranskassa»: »Nämä miehet saattoivat saada tickets-of-leavensa vain Pariisiin raunioista; Bismarck tarvitsi juuri heidänlaisiaan miehiä.» Sanontaa »tickets-of-leave» K. Marx selittää seuraavasti: »Englannissa annetaan tavallisille rikollisille, kun he ovat suorittaneet suurimman osan rangaistuksestaan, tavan takaa lomautuslippu, jonka nojalla he saavat elää vapaina poliisin valvonnan alaisina. Tällaisia lippuja sanotaan tickets-of-leave'iksi ja niiden omistajia ticket-of-leave men'iksi.» — 89.
- ¹¹⁹ Dupontin, Internationaalinen Pääneuvoston kirjeenvaihtajasihteerin, kirjeet on julkaistu Weillin kirjassa »Histoire du mouvement social en France 1852—1902» (»Ranskan sosiaalisen liikkeen historia vv. 1852—1902»). Lenin mainitsee »Kommuuni-aiheisen luennon jäsenyksessä» Dupontin syyskuun 7 p:nä (u.l.) 1870 päivätyn kirjeen (ks. Teokset, 8. osa, s. 194). — 89.
- ¹²⁰ Oikeusistuinten tuomitsemien kommunardien lukumäärää koskevat tiedot on otettu Lissagarayn teoksesta »Histoire de la Commune de 1871» (»Vuoden 1871 Kommuunin historia»). — 90.
- ¹²¹ VSDTP:n Neuvosto istui Genèvessä toukokuun 31 ja kesäkuun 5 (kesäkuun 13 ja 18) p:nä 1904. Istuntoihin osallistuivat V. I. Lenin, G. V. Plehanov (puheenjohtaja), V. A. Noskov, P. B. Axelrod ja L. Martov. Neuvoston ensimmäisessä istunnossa käsiteltävinä kysy- myksinä olivat Venäjän vallankumous- ja oppositiopuolueiden väli- sen konferenssin järjestäminen ja tuleva Amsterdamin kansainväli- nen kongressi. Toisessa istunnossa käsiteltiin puolueen sisäisiä kysymyksiä: 1) puolueen keskuselinten (pää-äänenkannattajan ja

Keskuskomitean) oikeus kutsua pois edustajansa Puolueen Neuvostosta, 2) jäsenten kooptointi komiteoihin ja KK:n oikeus nimittää niihin uusia jäseniä, 3) puolueen III edustajakokouksen koollekutsumista koskevan äänestyksen suorittaminen puoluejärjestöissä, 4) Neuvoston istuntojen pöytäkirjojen julkaiseminen y.m.

Koska Neuvoston viidestä jäsenestä kolme oli menshevistisen opposition edustajia (Plehanov, Axelrod ja Martov) ja Noskov oli sovittelevalla kannalla, Puolueen Neuvosto hyväksyi tärkeimmissä puolueen sisäistä elämää koskevissa kysymyksissä menshevistisiä päätöksiä (V. I. Leninin VSDTP:n Neuvostossa pitämiä puheita ks. Teokset, 7. osa, ss. 421—430). — 90.

¹²² *Venäjän oppositio- ja vallankumouspuolueiden välinen konferenssi*, jonka koollekutsumiseksi teki aloitteen Suomen Aktiivinen Vastarintapuolue, pidettiin vuoden 1904 lopulla. VSDTP:n ja Venäjän eräiden muiden sosialidemokraattisten puolueiden ja järjestöjen edustajat, jotka kokoontuivat elokuussa 1904 Amsterdamiin kansainvälisen sosialistkongressin edellä, päättivät olla osallistumatta puolueiden väliseen konferenssiin. VSDTP:n osalta tätä koskeva päätös vahvistettiin Puolueen Neuvoston istunnossa elokuun 21 (syyskuun 3) p:nä 1904. — 90.

¹²³ *Baltian Latvialainen Sosialidemokraattinen Työväenjärjestö* perustettiin huhtikuussa 1902 useiden sosialidemokraattisten järjestöjen yhdistymisen tuloksena. Sen pohjalla latvialaisten sosialidemokraattisten järjestöjen I edustajakokouksessa 7.—9. (20.—22.) kesäkuuta 1904 muodostettiin Latvian Sosialidemokraattinen Työväenpuolue, joka yhtyi VSDTP:hen 1906 IV (yhdistävässä) edustajakokouksessa.

Latvian Sosialidemokraattinen Liitto, joka perustettiin ulkomaila syksyllä 1900, oli vaatimuksiensa puolesta lähellä Venäjän sosialistivallankumouksellisia ja pyrkimyksiltään huomattavassa määrin nationalistinen. Vuonna 1905 liitolla oli tilapäisesti tiettyä vaikutusvaltaa talonpoikaiston erään osan keskuudessa, mutta sen syrjäytti pian Latvian Sosialidemokraattinen Työväenpuolue. Myöhemmässä vaiheessa liitto ei esittänyt mitään huomattavaa osaa. — 90.

¹²⁴ Kysymyksessä on *Armenian Sosialidemokraattinen Työväenjärjestö* (»spesifistit»), jonka Armenian kansallistiedemokratit perustivat kohta VSDTP:n II edustajakokouksen jälkeen. »Spesifistit» vaativat bundilaisten tapaan rakentamaan puolueen federaatioperiaatteen mukaan, t.s. jaottelemaan proletariaatin kansallisuuden mukaan, ja julistautuivat Armenian proletariaatin yksinomaisiksi edustajiksi. Nationalisminsa puolustukseksi he vetosivat »kunkin kansakunnan spesifiikkisiin oloihin». VSDTP:n Keskuskomitealle osoittamassaan kirjeessä, joka oli kirjoitettu Venäjän sosialidemokraattisten järjestöjen syyskuussa 1905 kokoontuvan konferenssin merkeissä, Lenin sanoi:

»Eritoten varoitan Armenian Sos.-dem. Federaation suhteen. Jos olette suostuneet siihen, että se osallistuu konferenssiin, olette tehneet *kohtalokkaan* virheen, joka on korjattava *hinnalla millä hyvänsä*. Sehän on pari genöveläistä hajottajaa, jotka harjoittavat

täällä ihan turhanpäiväistä julkaisutoimintaa ilman mitään *vakavia* yhteyksiä Kaukasiaan. Se on *Bundin asioimisto*, ei sen enempää, ja se on keksitty varta vasten ravitsemaan Kaukasian bundilaisuutta... Kaikki kaukasialaiset toverit ovat tätä hajottajakirjoittelijain koplea vastaan...» (Teokset, 34. osa, s. 329). — 90.

- ¹²⁵ Tarkoitetaan L. Martovin Puolueen Neuvoston ensimmäisessä istunnossa tekemää ehdotusta, että on päätettävä ennakoilta, että periaatteelliset ratkaisut hyväksytään puolueiden välisessä konferenssissa vain mikäli ollaan yhtä mieltä. — 91.
- ¹²⁶ Tämän huomautuksen V. I. Lenin teki L. Martovin esittämän päätösehdotuksen johdosta, jossa kehoitettiin kaikkia puoluejärjestöjä lähettämään Puolueen Neuvostolle II Internationaalin Amsterdamin kongressiin oikeuttavat valtakirjansa sekä paikallista toimintaa koskevat selostukset, jotta voitaisiin laatia yleinen toimintakertomus. Martovin jälkeen esiintyi Plehanov, joka huomautti, ettei paikallisten selostusten odottelemiseen ole aikaa, ja ehdotti, että toimintakertomuksen laatiminen annettaisiin heti jonkun tehtäväksi. — 92.
- ¹²⁷ Kysymys on armenialaisen pikkuporvarillisen nationalistisen Gntshak-puolueen äänenkannattajasta, »Veratsnutjun» lehdestä, jota julkaistiin Rusen kaupungissa (Bulgariassa) vv. 1903—1904. — 92.
- ¹²⁸ Tarkoitetaan L. Martovin väitettä, että Moskovan komitean vähemmistö ehdotti puolestaan kooptoitavaksi kaksi jäsentä eikä yhtä. — 93.
- ¹²⁹ VSDTP:n II edustajakokouksessa hyväksytyjen sääntöjen nojalla oikeus olla edustettuna edustajakokouksessa kuului vain niille järjestöille, jotka oli vahvistettu viimeistään vuotta ennen edustajakokousta. Tämän perusteella V. A. Noskov (Glebov) huomautti Puolueen Neuvoston toisessa istunnossa, ettei Tverin eikä Riian komitealla ollut laillista äänivaltaa ratkaistaessa kysymystä III edustajakokouksen koollekutsumisesta. — 93.
- ¹³⁰ VSDTP:n *Kaukasian Liitto* perustettiin VSDTP:n Tiflisiin ja Bakun komitean aloitteesta maaliskuussa 1903 Kaukasian sosialidemokraattisten järjestöjen I edustajakokouksessa Tiflisissä. Mainitussa kokouksessa oli 15 edustajaa Tiflisiin, Bakun, Batumin, Kutaisin ja muista Taka-Kaukasian sosialidemokraattisista järjestöistä. Edustajakokouksessa valittiin yhdeksänhenkinen liiton johtoelin, nimittäin VSDTP:n Kaukasian Liittokomitea. Edustajakokous hyväksyi leniniläisen »Iskran» poliittisen linjan ja otti Taka-Kaukasian sosialidemokraattisten järjestöjen toiminnan perustaksi »Iskran» ja »Zarjan» laatiman puolueohjelmaluonnoksen.
- Kaukasian Liitto lähetti VSDTP:n II edustajakokoukseen kolme edustajansa. Nämä velvoitettiin puolustamaan puolueen edustajakokouksessa leniniläisen »Iskran» ohjelmallisia, organisatorisia ja taktillisia periaatteita. VSDTP:n Kaukasian Liittokomitea otti alusta pitäen kiinteän yhteyden Leniniin ja tuki tehokkaasti bolshe-

vikkeja taistelussa menshevististä oppositiota vastaan. Liitto osallistui aktiivisesti VSDTP:n III edustajakokouksen valmisteluun. Kaukasian Liiton edustajia kuului Enemmistökomiteain Toimikuntaan, joka hoiti puolueen edustajakokouksen käytännöllistä järjestelyä. Liitto esitti tärkeää osaa työväenliikkeen järjestäjänä Taka-Kaukasiassa Venäjän ensimmäisen vallankumouksen edellä ja sen aikana. Sen suureksi ansioksi on katsottava monikansaisen Kaukasian työläisten kasvattaminen proletarisen internationalismin hengessä. VSDTP:n Kaukasian Liitto lakkautti toimintansa helmikuussa 1906, kun muodostettiin bolshevikki- ja menshevikkiryhmien yhteiset komiteat. — 93.

- 131 Tarkoitetaan L. Martovin Puolueen Neuvoston toisessa istunnossa tekemää ehdotusta, että Samarán, Smolenskin, Brjanskin ja Astrakanin komiteat rinnastettaisiin edustajakokoukseen osallistuneisiin komiteoihin, t.s. että niille myönnettäisiin äänestys-oikeus ratkaistaessa kysymystä, kutsutaanko edustajakokous koolle. — 94.
- 132 L. Martov ehdotti, että Kaukasian Liitto katsottaisiin äänivaltaiseksi vuoden 1903 syyskuusta alkaen, jolloin vahvistettiin sen säännöt. — 94.
- 133 Tarkoitetaan päätöstä, jonka Puolueen Neuvosto hyväksyi tammi-kuun (1904) kokouksessa Neuvoston istuntojen pöytäkirjojen julkaisemisesta. — 95.
- 134 Menshevikkien G. V. Plehanovin, L. Martovin, P. B. Axelrodin ja sovittelija V. A. Noskovin (Glebovin) äänin Puolueen Neuvosto teki kesäkuun 5 (18) p:nä 1904 päätöksen, ettei Neuvoston istuntojen pöytäkirjoja julkaista. — 95.
- 135 *Riian julkilausumalla* tarkoitetaan 22 bolshevikin neuvottelussa hyväksyttyä vetoamusta »Puolueelle», jonka VSDTP:n Riian komitea julkaisi erillisenä lehtisenä elokuussa 1904 (ks. Teokset, 7. osa, ss. 441—449). — 96.
- 136 Tarkoitetaan KK:n »heinäkuun julkilausumaa», päätöstä, jonka Keskuskomitean sovittelumieliset jäsenet L. B. Krasin, V. A. Noskov ja L. J. Galperin hyväksyivät heinäkuussa 1904. Siinä oli 26 kohtaa, joista 9 julkaistiin elokuun 25 (syyskuun 7) p:nä ilmestyneessä »Iskran» 72. n:ossa otsikoituna »Keskuskomitean ilmoitus». Päätös tehtiin laittomasti ilman KK:n kahden jäsenen, Sveitsissä olleen V. I. Leninin ja R. S. Zemljatshkan tietoa. Siten viimeksi mainituille ei annettu mahdollisuutta puolustaa puolueen enemmistön kantaa KK:ssa. Sovittelijat hyväksyivät mainitussa päätöksessään Plehanovin kooptoiman uuden »Iskran» menshevistisen toimituskunnan. KK:hon kooptoitiin lisäksi kolme sovittelijaa: A. I. Ljubimov, L. J. Karpov ja I. F. Dubrovinski. Sovittelijat vastustivat puolueen III edustajakokouksen koollekutsumista ja julistivat hajotetuksi KK:n Eteläisen Toimikunnan, joka agitoi edustajakokouksen koollekutsumisen puolesta. He riistivät Leniniltä puolueen KK:n ulkomaisen edustajan oikeudet ja kiel-

sivät julkaisemasta hänen kirjoituksiaan ilman KK:n kollegion lupaa. Hyväksymällä »heinäkuun julistuksen» KK:n sovittelumieliset jäsenet menettelivät täysin vastoin VSDTP:n II edustajakokouksen päätöksiä ja siirtyivät avoimesti menshevikkien puolelle.

Lenin esitti jyrkän vastalauseensa »heinäkuun julistuksen» johdosta. Kirjeessään »Viidelle Keskuskomitean jäsenelle» ja lentokirjassaan »Ilmoitus ja asiakirjoja keskuselinten erkaantumisesta puolueesta» Lenin paljasti Keskuskomitean kolmen jäsenen laittoman menettelyn (ks. Teokset, 7. osa, ss. 450—451, 519—529). Pietarin, Moskovan, Riian, Bakun, Tiflisin, Imeretian-Mingreliaan, Nikolajevin, Odessan, Jekaterinoslavin paikalliset puoluekomiteat asettuivat Leninin kannalle ja tuomitsivat jyrkästi »heinäkuun julistuksen». — 96.

- 137 Tarkoitetaan menshevististä »Iskraa». Puolueen II edustajakokouksessa vahvistettiin puolueen pää-äänenkannattajan toimituskunta, johon tulivat V. I. Lenin, G. V. Plehanov ja L. Martov. Menshevikki Martov kieltäytyi vastoin edustajakokouksen päätöstä osallistumasta toimituskuntaan ilman entisiä menshevikkitoimittajia (P. B. Axelrodia, A. N. Potresovia ja V. I. Zsulitshia), jotka II edustajakokouksessa eivät tulleet valituiksi, ja »Iskran» n:ot 46—51 ilmestyivät Leninin ja Plehanovin toimittamina. Sitten Plehanov omaksui menshevistisen kannan ja vaati ottamaan toimituskuntaan edustajakokouksen hylkäämät entiset menshevikkitoimittajat. Lenin ei voinut suostua siihen ja erosi lokakuun 19 (marraskuun 1) pnä 1903 »Iskran» toimituskunnasta. Hänet kooptoitiiin KK:hon, josta käsin hän aloitti kamppailun menshevikkiopportunisteja vastaan. »Iskran» n:o ilmestyi vain Plehanovin toimittamana, ja marraskuun 13 (26) pnä 1903 Plehanov kooptoi yksin vastoin puolueen II edustajakokouksen tahtoa »Iskran» toimituskuntaan entiset menshevikkitoimittajat Axelrodin, Potresovin ja Zsulitshin. »Iskra» lakkasi 52. numerosta alkaen olemasta vallankumouksellisen marxilaisuuden taisteluhenkien äänenkannattaja. Menshevikit muuttivat sen lehdeksi, jonka palstoilla kamppailtiin marxilaisuutta ja puoluetta vastaan ja julistettiin opportunistia. — 96.

- 138 *V. Bontsh-Brujevitshin ja N. Leninin sosialidemokraattisen puoluekirjallisuuden kustantamon* perustivat bolshevikit vuoden 1904 loppukesällä sen jälkeen, kun »Iskran» menshevistinen toimituskunta oli kieltäytynyt julkaisemasta puolueen II edustajakokouksen päätöksiä puolustaneiden ja puolueen III edustajakokouksen koollekutsumista vaatineiden järjestöjen ja puolueenjäsenten julkilausumia. Enemmistön paikalliset puoluekomiteat tukivat V. Bontsh-Brujevitshin ja N. Leninin kustantamo. — 97.

- 139 Teksti muodostaa kaksi jäsenystä »Talonpoikaisto ja sosialidemokratia» -nimistä kirjoitusta (tai esitelmää) varten. Ei ole tiedossa, onko Lenin kirjoittanut sellaisen kirjoituksen tai pitänyt vastaavanlaisen esitelmän. Asiakirjan laatimisaika on osoitettu likimääräisesti sen perusteella, että jäsenyys on kirjoitettu niiden käsikirjoitusliuskosten kääntöpuolelle, joissa on Leninin huomautuksia »Iskran» 69. n:ossa heinäkuun 10 pnä 1904 ilmestyneeseen R. Luxemb-

- burgin artikkeliin »Venäjän sosialidemokraattien järjestökysymykset». Leninin kahdessa »Talonpoikaisto ja sosialidemokratia» jäsenyksessä mainittujen tekijäin teosten tutkimusta koskeva aineisto on julkaistu XXXII Lenin-kokoelmassa. Tätä aineistoa Lenin käytti niin ikään luennoissaan »Marxilaisten käsitykset Euroopan ja Venäjän agraarioloja koskevasta kysymyksestä», jotka hän piti venäläisessä yhteiskuntatieteellisessä korkeakoulussa Pariisissa 10. ja 13. (23. ja 26.) helmikuuta 1903 (ks. XIX Lenin-kokoelmaa, ss. 225—248). — 97.
- ¹⁴⁰ Engels arvostelee Ranskan ja Saksan sosialidemokraattisten puolueiden agraariohjelmia teoksessaan »Talonpoikaiskysymys Ranskassa ja Saksassa» (K. Marx, F. Engels, Valitut teokset kahdessa osassa, Petroskoi 1959, II osa, ss. 378—397). — 98.
- ¹⁴¹ Vuoden 1904 syksyllä Genèven bolshevikkiryhmä perusti Leninin aloitteesta propagandistikerhon. Sen jäsenet olivat enimmäkseen puolueen perusjärjestöistä, työläisiä ja nuorisoa, joilta puuttui teorian tuntemusta. Kerhon tarkoituksena oli kouluttaa henkilöitä, jotka tulivat toimimaan Venäjällä. Opiskelu tapahtui luentojen ja esitelmien muodossa. Kerhon pääohjaajana toimi Lenin, joka piti puolueohjelmakysymyksiä koskevat opiskelutilaisuudet. Opiskelu keskeytyi piakkoin sen vuoksi, että Venäjällä alkoi vallankumous ja osa tovereista matkusti sinne. Marxisin-leninisin Instituutin Keskuspuoluearkistossa on tallella joukko asiakirjoja, joissa kuvastuu tämän kerhon toiminta. Leninin muistiinpanot, keskustelutilaisuuksien suunnitelmat ja esitelmien johdosta käyttämien puheenvuorojen muistiinmerkinnät on julkaistu XV Lenin-kokoelmassa, ss. 283—285, 287. — 99.
- ¹⁴² Leninin mainitsema joukkokokous pidettiin elokuun 14 p:nä 1889 Lontoon satamassa puhjennun lakon johdosta. Satamatyöläiset vaativat tuntipalkkojen korottamista ja vähintään neljän tunnin työtä palkkaustapauksissa. Lakkoon osallistui 10 tuhatta työläistä (mukaan luettuina työttömät). Työläiset perustivat lakkokomitean, jonka sihteerinä toimi K. Marxin tytär Eleonor Marx-Aveling. Englannin, Australian ja useiden eurooppalaisten satamien työläiset tukivat lakkolaisia. Lakon aikana muodostui ensimmäinen satamatyöläisten ammattiliitto, jolla oli alaosastoja kaikissa Englannin huomattavissa satamissa. Lakko kesti viisi viikkoa ja päättyi työläisten vaatimusten tyydyttämiseen. Se edisti trade unionien kehitystä ja merkitsi käännekohtaa Englannin työväenliikkeen historiassa. — 100.
- ¹⁴³ Nyt julkaistu asiakirja sisältää »Vperjod» lehden toimituksen huomautuksen alustavan variantin ja lopullisen tekstin. Pietarilaisen kirjeenvaihtajan kirjettä, johon kyseinen huomautus liittyy, ei ole onnistuttu löytämään. Nähtävästi se aiottiin julkaista »Vperjod» lehden 4. tai 5. n:ossa, mutta vuoden 1905 tammikuun 9 päivän tapahtumia koskevat lehtiläusunnot veivät kaiken palstatilan ja kirjeen aineisto lienee vanhentunut lehden myöhempiä numeroita varten.

»Vperjod» (»Eteenpäin») — illegaalinen bolshevistinen viikkoleh-
ti, jota julkaistiin Genèvessä vuoden 1904 joulukuun 22 (tammi-
kuun 4) päivästä alkaen vuoden 1905 toukokuun 5 (18) päivään.
Kaikkiaan ilmestyi 18 numeroa. Painosmäärä 7—10 tuhatta kap-
paletta. Lehden järjestäjä, aatteellinen innoittaja ja välitön johtaja
oli V. I. Lenin. Lehden nimi on niin ikään hänen ehdottamansa.
Toimituskuntaan kuuluivat V. V. Vorovski, M. S. Olminski,
A. V. Lunatsharski. Toimituksen ja toisaalta Venäjän paikallis-
komiteoiden sekä kirjeenvaihtajien välinen kirjeenvaihto oli koko-
naan N. K. Krupskajan hoidettavana. Määritellössään lehden sis-
ältöä Lenin kirjoitti: »Vperjod' lehden suuntana on vanhan 'Isk-
ran' suunta. Vanhan 'Iskran' nimessä 'Vperjod' taistelee päättä-
väisesti uutta 'Iskraa' vastaan» (Teokset, 8. osa, s. 116). Lenin ei
ainoastaan kirjoittanut lehden johtavia artikkeleja, vaan hän laati
myös lukuisia muita kirjoituksia ja muokkasi kirjeenvaihtajien
lähettämää aineistoa. Muutamia artikkeleja Lenin kirjoitti yhdessä
toisten toimituskunnan jäsenten (Vorovskin, Olminskin y.m.) kans-
sa. Säilyneissä eri kirjoittajien käsikirjoituksissa on runsaasti Leni-
nin korjauksia ja huomattavia lisäyksiä. Lenin tarkasti ehdotto-
masti lehden jokaisen numeron palstavedokset. Hän löysi hetken
»Vperjodin» 17. numeron oikaisuvedosten tarkastamiseen yksinpä
silloinkin, kun Lontooseen kokoontuneen III edustajakokouksen
työ vaati kaiken aikansa. Ja nähtävästi vain 18. n:o ilmestyi
Leninin toimittamatta ja tarkastamatta, sillä hän oli silloin mat-
kalla Lontoosta Genèveen. »Vperjod» lehdessä julkaistiin yli 60
Leninin artikkelia ja kirjoitusta. Muutamat lehden numerot, kuten
esim. 4. ja 5. n:o, jotka on omistettu vuoden 1905 tammikuun 9
päivän tapahtumille, ovat miltei kokonaisuudessaan Leninin laa-
timia.

Puolueen III edustajakokous totesi erikoisessa päätöslauselmas-
saan sen huomattavan merkityksen, mikä »Vperjod» lehdellä oli
ollut menshevismiä vastaan käydyssä taistelussa, puoluekantaisuu-
den ennallistamisessa, vallankumousliikkeen esiin nostamien takti-
iikkakäsymysten asettamisessa ja valaisemisessa sekä edustajako-
kouksen järjestämisessä, ja lausui kiitokset lehden toimitukselle.
Kolmannen edustajakokouksen päätöksen perusteella »Vperjod» leh-
den asemesta alettiin julkaista »Proletari» lehteä, joka oli »Vperjo-
din» suoranainen ja välitön jatko. — 102.

¹⁴⁴ »*Kuinka he puolustautuvat?*» artikkelin teesien hahmotelman Lenin kirjoitti noin vuoden 1905 tammikuussa, ja se oli nähtävästi aiottu vastaukseksi Plehanovin artikkeliin »Taktiikastamme liberaalisen porvariston tsarisminvastaisen taistelun suhteen», jossa Plehanov arvostelee Leninin lentokirjasta »Zemstvokamppailu ja 'Iskran' suunnitelma». Kirjoitus ei ilmestynyt lehdissä, se lienee jäänyt kirjoittamatta ja säilynyt on vain sen teesihahmotelma. — 102.

¹⁴⁵ Vanhan ja uuden Leninin ristiriitaisuudesta Plehanov kirjoitti artikkelissaan »Taktiikastamme liberaalisen porvariston tsarisminvastaisen taistelun suhteen». Siinä vertaillaan Leninin teosta »Mitä on tehtävä?», joka on »vanhan» Leninin ajoilta, ja »uuden» Leninin katsomuksia kuvastavaa lentokirjasta »Zemstvokamppailu ja 'Isk-

ran' suunnitelma». Näitä teoksia vertaillen Plehanov kirjoitti, että »vanhan» ja »uuden» Leninin kannanotot liberaaliseen zemstvolliikkeeseen ovat muka ristiriidassa. — 103.

- ¹⁴⁶ Tarkoitetaan Tambovin kuvernementin zemstvokokouksen puheenjohtajan Petrovo-Solovovon menettelyä. Tämä nimittäin pyysi joulukuun 14 ja 15 p:nä 1904, että poliisi auttaisi suojelemaan kokousta »yleisöltä». Plehanovin kirjassessa »Taktiikastamme liberaalisen porvariston tsarisminvastaisen taistelun suhteen» sanotaan Tambovin välikohtauksen johdosta: »Sivumennen paniikista. Tambovin äskettäiset tapahtumat taitavat olla omiaan johdattamaan eräiden absolutismin vastustajien mieleen ajatuksen, että 'Moskovskije Vedomosti' on oikeassa uhatessaan liberaaleja yleisellä konstitutionalismia vastaan suuntautuvalla kansan kapinalla» (Г. В. Плеханов. Сочинения, т. XIII, стр. 178 (G. V. Plehanov, Teokset, XIII osa, s. 178)). — 103.
- ¹⁴⁷ *Enemmistökomiteain Toimikunta* — bolshevikkien organisatorinen keskus, jonka tehtävänä oli valmistella VSDTP:n III edustajakokousta. Se muodostettiin V. I. Leninin aloitteesta vuoden 1904 lopulla. Puolue oli niihin aikoihin vaikeassa kriisitilassa. Menshevikit olivat valloittaneet puolueen keskuselimet, aiheuttivat sekasortoa ja hajaannusta puolueen paikallisjärjestöissä ja hajottivat työväenluokan yhteistoimintaa. Maassa muodostunut vallankumouksellinen tilanne vaati samaan aikaan puolueen voimien yhdistämistä ja proletariaatin yhtenäisyyttä taistelussa. Tämä tilanne teki tuiki tarpeelliseksi puolueen kolmannen edustajakokouksen koollekutsumisen. Sitä vastustivat kaikki tavoin menshevikkien hallussa olleet puolueen keskuselimet. Bolshevikit aloittivat Leninin johdolla kamppailun saadakseen edustajakokouksen koolle. Tässä suhteessa esitti hyvin huomattavaa osaa 22 bolshevikin neuvottelukokous, joka pidettiin Leninin aloitteesta Genevessä vuoden 1904 elokuussa. Neuvottelukokouksessa hyväksyttiin Leninin kirjoittama vetoamus »Puolueelle», josta tuli bolshevikkien taisteluohjelma kamppailtaessa III edustajakokouksen koollekutsumisesta. Vuoden 1904 syys- ja joulukuun välisenä aikana Venäjällä pidettiin bolshevististen komiteoiden kolme aluekonferenssia — eteläinen, Kaukasian ja pohjoinen. Näissä konferensseissa muodostettiin Enemmistökomiteain Toimikunta. Siihen kuuluivat V. I. Lenin, R. S. Zemljatshka, S. I. Gusev, M. N. Ljadov, M. M. Litvinov y.m. Leninin johtama Enemmistökomiteain Toimikunta suoritti VSDTP:n III edustajakokouksen käytännöllisen valmistelun. — 104.
- ¹⁴⁸ Artikkelijäi Leniniltä kirjoittamatta. — 105.
- ¹⁴⁹ *Narodnojepravolaisiksi* sanottiin Narodnoje Pravo (Kansan Oikeus) -nimisen puolueen jäseniä. Mainittu puolue oli Venäjän demokraattisen sivistyneistön maanalainen järjestö, joka perustettiin kesällä 1893 entisten narodnajavoljalaisten O. V. Aptekmanin, A. I. Bogdanovitshin, A. V. Gedeonovskin, M. A. Natansonin, N. S. Tjutshevin y.m. toimesta. Narodnojepravolaiset ottivat tehtäväkseen yhdistää kaikki oppositioainekset taisteluun poliittisten uudistusten

aikaansaamiseksi. Järjestö julkaisi kaksi ohjelmallista asiakirjaa nimeltään »Manifesti» ja »Ajankohtainen kysymys». Tsaarihallituksen toimesta järjestö murskattiin keväällä 1894. Arviota, jonka Lenin on antanut narodnojepravolaisista kuten poliittisesta puolueesta ks. *Leninin teoksista* »Mitä ovat 'kansan ystävät' ja miten he taistelevat sosialidemokraatteja vastaan?» ja »Venäjän sosialidemokraattien tehtävät» (ks. Teokset, 1. osa, ss. 317—320 ja 2. osa, ss. 320—321). Useimmat narodnojepravolaiset liittyivät sittemmin eserräpuolueeseen. — 105.

¹⁵⁰ Kyseinen suunnitelma muistuttaa sisällöltään läheisesti Leninin artikkeleita »Taistelusuostimuksesta kapinaa varten» (ks. Teokset, 8. osa, ss. 145—153). Suunnitelma lienee kirjoitettu myöhemmin kuin artikkeli, koska Lenin asettaa siinä konkreettisemmin taistelukomiteakysymyksen, mitä ei vielä ole artikkelissa. — 106.

¹⁵¹ *Genèven bolshevistinen puolueklubi* perustettiin VSDTP:n ulkomaisen avustusröhmien konferenssissa tammikuun 13 pnä 1905. Klubin yhteyteen perustettiin neljä puolue-elämän kysymyksiä käsittelevää jaostoa: 1) organisaatiojaosto, 2) propagandajaosto, 3) agitaatiojaosto ja 4) teknillinen jaosto.

Vuoden 1905 maaliskuun 5 päivänä organisaatiojaoston istunnossa käytiin keskustelua A. M. Essenin (Stepanovin) alustuksen johdosta, joka koski etupäässä ei-proletaaristen väestökerrosten (opiskelijain, sotaväen ja talonpoikaiston) keskuudessa tapahtuvan toiminnan järjestelyä. Lenin käytti kolme puheenvuoroa, ensimmäisen kerran Stepanovin alustuksen johdosta, toisen kerran Robertin puheen jälkeen (on jäänyt selvittämättä, kuka oli Robert) ja kolmannen kerran Olgan (S. N. Ravitshin) puheenvuoron jälkeen. Viimeksi mainittu ehdotti, että Leniniä pyydetäisiin osallistumaan »kyselylomakkeen» laatimiseen, koska Leninillä oli runsaasti kokemusta Venäjällä suoritetusta käytännöllisestä työstä.

Sanoillaan: »Olen laatinut kyselylomakkeen, mutta se on liian yleispiirteinen», Lenin tarkoittaa »Kysymyskaavakettaan» (ks. Teokset, 8. osa, ss. 187—188). — 107.

¹⁵² »Vperjod» lehden 14. n:ossa huhtikuun 12 (maaliskuun 30) pnä 1905 julkaistussa päätöslauselmassa työläiset tuomitsivat puolueen kahtiajakautumisen ja vaativat pikaista yhdistymistä. — 109.

¹⁵³ Tarkoitetaan »Vperjod» lehden 14. n:ossa julkaistuja Harkovin menshevistisen komitean päätöslauselmaa edustajan valitsemisesta VSDTP:n III edustajakokoukseen ja Harkovin bolshevistisen ryhmän päätöslauselmaa, jossa sanottiin, että puolue on yhdistettävä »ehdottoman periaatteellisen taktiikan ja sentralisoidun organisaation pohjalta». — 109.

¹⁵⁴ Kysymyksessä on Enemmistökomiteain Toimikunnan ja VSDTP:n Keskuskomitean sopimus puolueen III edustajakokouksen koollekutsumisesta. Tämän sopimuksen perusteet esitettiin KK:n ja Enemmistökomiteain Toimikunnan nimissä maaliskuun 12 (25) pnä 1905 hyväksytyssä vetoomuksessa »Puolueelle», joka julkaistiin

Leninin artikkelissa »Toinen askel» »Vperjodin» 13. n:ossa huhtikuun 5 (maaliskuun 23) pnä 1905. Sopimuksessa sanottiin, että »edustajakokouksen järjestelystä huolehtivat vastaisuudessa yleisesti Enemistökomiteain Toimikunta ja Keskuskomitea, jotka muodostavat Organisaatiokomitean». Arviota, jonka Lenin antoi sopimuksesta, ks. artikkeleista »Toinen askel» ja »Paljastettu Neuvosto» (Teokset, 8. osa, ss. 251—255, 320—324). — 109.

¹⁶⁵ VSDTP:n III edustajakokous pidettiin Lontoossa 12.—27. huhtikuuta (25. huhtikuuta — 10. toukokuuta) 1905. Sen olivat järjestäneet bolshevikit ja sen työtä johti Lenin. Menshevikit kieltäytyivät osallistumasta edustajakokoukseen ja pitivät oman konferenssinsa Genèveässä.

Edustajakokoukseen osallistui 38 edustajaa, joista 24 oli päätösvaltaista ja 14 neuvottelevaa. Päätösvaltaisia edustajia oli VSDTP:n 21 komiteasta. Lenin oli Odessan komitean edustaja. Edustajien joukossa olivat V. V. Vorovski, R. S. Zemljatshka, N. K. Krupskaja, A. A. Bogdanov, A. V. Lunatsharski, M. M. Litvinov, M. G. Tshakaja y.m. Lenin toimi edustajakokouksen puheenjohtajana.

Edustajakokouksessa käsiteltiin Venäjällä kehittyneen vallankumouksen peruskysymyksiä ja määriteltiin proletariaatin ja sen puolueen tehtävät. Lenin kirjoitti päätöslauselmaehdotukset kaikista edustajakokouksen käsiteltävänä olleista peruskysymyksistä. Hän selosti edustajakokouksessa sosialidemokraattien osallistumista väliaikaiseen vallankumouhallitukseen ja talonpoikaisliikkeen tukemista koskevaa päätöslauselmaehdotusta, piti puheita aseellisesta kapinasta, suhtautumisesta hallituksen taktiikkaan kumouksen edellä, sosialidemokraattisiin järjestöihin kuuluvien työläisten ja intellektuellien suhteista, puolueen säännöistä, KK:n toimintakertomuksen johdosta ja muista kysymyksistä (ks. Teokset, 8. osa, ss. 349—414). Edustajakokous osoitti puolueen strategiset suunta-aviivat porvarillis-demokraattista vallankumousta varten ja määritteli puolueen taktillisen linjan. Se asetti puolueen tärkeimmäksi ja lykkäystä sietämättömäksi tehtäväksi aseellisen kapinan järjestelyn. Edustajakokous totesi, että aseellisen kansankapinan voitettua on muodostettava väliaikainen vallankumoushallitus, jonka tulee tukahduttaa vastavallankumouksellisten vastarinta, toteuttaa VSDTP:n minimiohjelma ja luoda edellytykset sosialistisen vallankumouksen suorittamista varten.

Edustajakokous tarkisti puolueen sääntöjä. Se vahvisti Leninin ehdottaman sääntöjen ensimmäisen, puolueen jäsenyyttä koskevan pykälän sanamuodon, poisti puolueesta kaksikeskusjärjestelmän (Keskuskomitea ja pää-äänenkannattaja), muodosti yhtenäisen puoluetta johtavan keskuksen — Keskuskomitean — ja määritteli selvästi KK:n oikeudet ja sen ja paikalliskomiteoiden väliset suhteet.

Edustajakokous tuomitsi jyrkästi menshevikkien menettelyn ja heidän järjestö- ja taktiikkakysymyksissä esiintyneen opportunisti-minsa. Koska »Iskra» oli joutunut menshevikkien huostaan ja ajoi opportunistista linjaa, VSDTP:n III edustajakokous antoi KK:n tehtäväksi uuden pää-äänenkannattajan — »Proletari» lehden — pe-

rustamisen. V. I. Lenin nimitettiin KK:n kokouksessa huhtikuun 27 (toukokuun 10) pnä 1905 »Proletarin» toimittajaksi.

VSDTP:n III edustajakokouksella oli hyvin tärkeä historiallinen merkitys. Se oli ensimmäinen bolshevistinen edustajakokous. Edustajakokous varusti puolueen ja työväenluokan taisteluohjelmalla, joka tähtäsi demokraattisen vallankumouksen voittoon. Puolueen III edustajakokouksen työtä ja merkitystä käsitellään Leninin artikkelissa »Kolmas edustajakokous» (ks. Teokset, 8. osa, ss. 433—440). Lenin perusteli edustajakokouksen päätöksiä teoksessaan »Sosialidemokratian kaksi taktiikkaa demokraattisessa vallankumouksessa» (ks. Teokset, 9. osa, ss. 1—125). — 110.

- ¹⁵⁶ Nämä Leninin kirjoittamat päätösehdotukset hyväksyttiin VSDTP:n III edustajakokouksen koollekutsumista valmistelleen Organisaatiokomitean viimeisessä istunnossa huhtikuun 11 (24) pnä 1905, ja Keskuskomitean nimittämän Organisaatiokomitean jäsen L. B. Krasin teki niistä ilmoituksen selostaessaan OK:n toimintaa III edustajakokouksen ensimmäisessä istunnossa huhtikuun 12 (25) pnä 1905 (ks. «Третий съезд РСДРП. Протоколы», М., 1959, стр. 30—31 (»VSDTP:n kolmas edustajakokous. Pöytäkirjat», Moskova 1959, ss. 30—31)). — 110.
- ¹⁵⁷ Kyseinen asiakirja on ehdotus viidenneksi pykäläksi päätökseen, jonka VSDTP:n III edustajakokouksen koollekutsumista valmistellut Organisaatiokomitea teki huhtikuun 11 (24) pnä 1905 (ks. «Третий съезд РСДРП. Протоколы», М., 1959, стр. 31—32 (»VSDTP:n kolmas edustajakokous. Pöytäkirjat», Moskova 1959, ss. 31—32)). Tämän asiakirjan peruskohdat sisältyvät myös edustajakokouksen konstituoitumista koskevaan päätöslauselmaan, jonka P. A. Krasnikov (Belski), M. S. Leshtshinski (Zharkov) ja M. M. Litvinov (Kuznetsov) esittivät edustajakokouksen kolmannessa istunnossa huhtikuun 13 (26) pnä ja joka hyväksyttiin viidennessä istunnossa huhtikuun 14 (27) pnä 1905 (ks. samaa teosta, s. 96). — 112.
- ¹⁵⁸ Kazanin komitean edustajaa ei ollut edustajakokouksessa kahdeksanteentoista istuntoon saakka, sillä Organisaatiokomitea ei voinut saada ajoissa yhteyttä komiteaan. Samoihin aikoihin oli ulkomailla Kazanin komitean jäsen V. V. Adoratski. Jotta Kazanin järjestökin olisi mukana konferenssissa Lenin ehdotti edustajakokouksen kokoonpanoa tarkastavalle valiokunnalle jättämässään kirjelmässä, että V. V. Adoratski kutsuttaisiin Kazanin komitean jäsenenä edustajakokoukseen ja että hänelle myönnettäisiin neuvotteluoikeus. Valtakirjavalioikunta ehdotti, että tov. Adoratski kutsuttaisiin »pelkästään puolueen jäsenenä...» Juuri tätä valiokunnan sanamuotoa Lenin sanookin kummalliseksi.
- Edustajakokous päätti äänen enemmistöllä kahta vastaan kutsua tov. Adoratskin »komitean jäsenenä». Päätöstä ei onnistuttu saattamaan Adoratskin tietoon, eikä hän ollut läsnä edustajakokouksessa. Kazanin komitean edustaja I. A. Sammer (Savitsh) saapui vasta kahdeksanteentoista istuntoon. Hänelle myönnettiin neuvotteluoikeus. — 113.

- ¹⁵⁹ N. A. Aleksejev (Andrejev) esitti päätösehdotuksen: »OK:n selostusta on käsiteltävä asioiden eikä periaatteiden tai moraalin kannalta.» Kysymyksen käsittelyn kulussa Andrejev yhtyi kannattamaan V. I. Leninin ehdottamaa päätöslauselmaehdotusta (ks. tätä osaa, s. 114), jonka edustajakokous hyväksyi. — 114.
- ¹⁶⁰ Päiväjärjestysehdotus oli käsittelyn alaisena edustajakokouksen kolmannessa istunnossa huhtikuun 13 (26) p:nä illalla.
V. I. Leninin Teosten 5. venäjänk. painoksen 10. niteen osastossa »Alustavaa aineistoa» (ss. 375—378) on julkaistu edustajakokouksen päiväjärjestyksen luonnosvariantteja.
Kyseisen luonnosvarjettiin edustajille huomautuksia varten ja luettiin sitten, kun siihen oli tehty vähäisiä toimitusluontoisia korjauksia, edustajakokoukselle ehdotuksena, jonka olivat allekirjoittaneet V. I. Lenin, M. M. Litvinov (Kuznetsov) ja A. A. Bogdanov (Maksimov). — 115.
- ¹⁶¹ D. S. Postolovski (Mihailov), A. V. Lunatsharski (Voinov) ja L. B. Krasin (Zimin) ehdottivat, että edustajakokouksen päiväjärjestys laadittaisiin jaotteleamalla se neljään osaan: organisatoriset kysymykset, taktilliset kysymykset, suhteet muihin puolueisiin, edustajien selostukset. Ehdotus hyväksyttiin. Jatkokeskustelun ja tehtyjen lisäysten tuloksena hyväksyttiin päiväjärjestys, jossa perusrubriikkeina olivat: 1) taktilliset kysymykset, 2) organisatoriset kysymykset, 3) suhtautuminen muihin puolueisiin, 4) puolueen sisäinen toiminta, 5) edustajien selostukset, 6) vaalit. — 116.
- ¹⁶² Leninin mainitsema Ivanovin (A. Bogdanovin) luonnos oli VSDTP:n uusien sääntöjen luonnos, jonka Enemmistökomiteain Toimikunta esitti edustajakokoukselle. Se oli julkaistu »Vperjod» lehden 13. n:ossa huhtikuun 5 (maaliskuun 23) p:nä 1905 otsikoituna »Organisaatiokysymys». Edustajakokouksen viidennessätoista istunnossa 20 p:nä huhtikuuta (3 p:nä toukokuuta) illalla Bogdanov (Maksimov) luki luonnoksen niine vähäisine muutoksineen, joita edustajien alustavissa neuvotteluissa oli suositeltu siihen tehtäväksi. Käsittelyn ja erinäisten korjausten jälkeen säännöt vahvistettiin edustajakokouksen seitsemännessätoista istunnossa 21 p:nä huhtikuuta (4 p:nä toukokuuta) illalla.
Huomautukset, jotka N. F. (E. E. Essen) teki Ivanovin luonnoksen johdosta, julkaistiin »Vperjod» lehden 15. n:on erillisliitteessä» huhtikuun 20 (7) p:nä 1905 otsikoituna »Puolueen sääntöjen luonnoksesta». — 117.
- ¹⁶³ Lenin sanoo V. V. Adoratskia erehdyksessä Arnatskiksi. — 118.
- ¹⁶⁴ Tätä kysymystä käsiteltäessä Lenin huomautti edustajakokouksen neljännessä istunnossa huhtikuun 14 (27) p:nä 1905, ettei hän ollut ehdottanut V. V. Filatovia (NN:ää) kutsuttavaksi, vaan oli ainoastaan jättänyt edustajakokoukselle Filatovin pyynnön (ks. «Третий съезд РСДРП. Протоколы», 1959, стр. 80 (»VSDTP:n kolmas edustajakokous. Pöytäkirjat», 1959, s. 80)).
Ehdotus Filatovin kutsumisesta edustajakokoukseen neuvotteluuikeuksin hylättiin. — 119.

¹⁶⁵ Neljännessä istunnossa (aamupäivällä huhtikuun 14 (27) pnä) Lenin käytti kaksi puheenvuoroa (ks. toista Teosten 8. osasta, ss. 355—357). Valtakirjavalioikunnan selostuksen jälkeen syntyi keskustelu päätösvallan myöntämisestä bolshevistisille järjestöille, jotka olivat olemassa ja toimivat rinnan menshevististen komiteoiden kanssa (Harkovin ja Jekaterinoslavin ryhmät ja Ulkomaisen Järjestön Komitea), samoin kuin Arkangelin komitealle, jota ei vielä oltu vahvistettu.

V. M. Obuhov (Kamski) huomautti puheenvuorossaan, että päätösvallan myöntäminen »Ulkomaisen Järjestön Komitealle ja rinnakkaisille ryhmille on sekä asian että muodon kannalta coup d'état» (valtiokaappaus).

Edustajakokous päätti myöntää kaikille mainituille järjestöille neuvotteluoikeuden. — 119.

¹⁶⁶ VSDTP:n II edustajakokouksessa vahvistettujen puoluesääntöjen mukaan oikeus olla edustettuna edustajakokouksessa oli niillä järjestöillä, jotka oli vahvistettu viimeistään vuotta ennen edustajakokouksen kokoontumista. Sääntöjen perusteella Kazanin ja Kubanin komiteoita ei katsottu täysivaltaisiksi III edustajakokouksessa, koska niitä ei ollut ennen vuoden 1904 syyskuun 1 päivää Puolueen Neuvoston pöytäkirjoihin viedyssä täysivaltaisten komiteoiden luettelossa. Puolueen III edustajakokouksen viidennessä istunnossa huhtikuun 14 (27) pnä V. V. Vorovski (Orlovski) esitti V. I. Leninin kirjoittaman päätöslauselmaehdotuksen, että nämä komiteat vahvistettaisiin täysivaltaisiksi tulevaisuuteen nähden. Ehdotus hyväksyttiin samassa istunnossa. — 119.

¹⁶⁷ Edustajakokouksen viidennessä istunnossa huhtikuun 14 (27) pnä vahvistettaessa Kazanin ja Kubanin komiteoita täysivaltaisiksi tulevaisuuteen nähden eräät edustajat lausuvat, ettei neuvotteluoikeuden omaavien edustajien osallistuminen äänestykseen ole toivottavaa, koska se voisi vaikuttaa tämän ratkaisevan päätöksen tuloksiin.

Sen johdosta V. I. Lenin kirjoitti edustajakokouksen äänestysjärjestystä koskevan päätösehdotuksen, joka hyväksyttiin samassa istunnossa. — 120.

¹⁶⁸ Tarkoitetaan A. I. Rykovin (Sergejevin) edustajakokouksen kolmannessatoista istunnossa käyttämää puheenvuoroa, jossa hän vastusti V. I. Leninin ja P. P. Rumjantsevin (Filippovin) esittämää päätöslauselmaehdotusta. Rykov sanoi, että »pätöslauselmaehdotus ei kuulu päiväjärjestykseen», vaan siinä olevat kohdat »voidaan katsoa kuuluviksi kysymykseen, joka koskee liberaaleja ja agitaa-tiota», ja esitti, että niitä käsiteltäisiin keskusteltaessa vastaavista päiväjärjestyksessä olevista kysymyksistä. Edustajakokous hylkäsi Rykovin esityksen. Se hyväksyi yksimielisesti Leninin ja Rumjantsevin esittämän päätöslauselmaehdotuksen. — 123.

¹⁶⁹ Edustajakokouksen kolmannessatoista istunnossa käsiteltäessä päätöslauselmaehdotusta, joka koski suhtautumista hallituksen tak-

tiikkaan vallankumouksen aattoaikana, kehittyi laaja keskustelu päätöksen »c» kohdasta. Mainitussa kohdassa sanottiin: »on järjestettävä proletariaatti, jotta voitaisiin saattaa heti voimaan vallankumouksellista tietä 8 tunnin työpäivä ja toteuttaa minimiohjelmamme kaikki perusvaatimukset». P. A. Krasikov (Belski) vastusti sanoja »vallankumouksellista tietä» ja ehdotti niiden asemesta sanottavaksi »tosiasiallisesti».

Keskustelun tuloksena »c» kohta hyväksyttiin edustajakokouksessa seuraavasti muotoiltuna: »on järjestettävä proletariaatti, jotta voitaisiin toteuttaa heti vallankumouksellista tietä 8 tunnin työpäivä ja muut ajankohtaiset työväenluokan vaatimukset» (ks. «Третий съезд РСДРП. Протоколы», М., 1959, стр. 222 (»VSDTP:n kolmas edustajakokous. Pöytäkirjat», Moskova 1959, s. 222)). — 123.

- ¹⁷⁰ Kun viidennessätoista istunnossa huhtikuun 20 (toukokuun 3) pnä keskusteltiin A. A. Bogdanovin (Maksimovin) selostuksen johdosta ja päätöslauselmaehdotuksesta, joka koski sosialidemokraattisissa järjestöissä olevien työläisten ja intellektuellien suhteita, eräät edustajat väittivät, ettei sellaista ongelmaa ole puolueessa lainkaan eikä siitä syystä tarvitse hyväksyä siitä päätöslauselmaa.

Edustajakokous päätti lykätä kysymyksen ratkaisun puolueen sääntöjen vahvistamiseen saakka.

Kysymys otettiin uudelleen esille edustajakokouksen yhdeksännessätoista istunnossa huhtikuun 22 (toukokuun 5) pnä. Tehtiin useita päätösehdotuksia. Keskustelun perustaksi otettiin Leninin kirjoittama ehdotus (ks. Teokset, 8. osa, ss. 400—401), jonka hän oli esittänyt yhdessä A. A. Bogdanovin kanssa. Lenin käytti useita puheenvuoroja mainitusta kysymyksestä. (Ks. samaa osaa, ss. 402, 403.) Nimiäänestyksen tuloksena edustajakokous päätti olla hyväksymättä erikoista päätöslauselmaa tästä kysymyksestä. Leninin ehdotukset otettiin huomioon propagandaa ja agitaatiota koskeudessa päätöslauselmassa. — 125.

- ¹⁷¹ Puheita ei pikakirjoitettu ja jokainen puhuja oli velvollinen jättämään edustajakokouksen puhemiehistölle viimeistään kahden tunnin kuluttua istunnon päättymisestä puheensa jäsenyksen (ks. «Третий съезд РСДРП. Протоколы», М., 1959, стр. 11 (»VSDTP:n kolmas edustajakokous. Pöytäkirjat», Moskova 1959, s. 11)). — 126.

- ¹⁷² Käsitellessään puolueen sääntöjen luonnosta edustajakokous uusi perusteellisesti puolueen järjestönormit. Muutokset koskivat pääasiallisesti kolmea tärkeintä kysymystä: 1) muutettiin sääntöjen 1. §:ää, 2) määriteltiin tarkoin KK:n oikeudet ja paikalliskomiteain autonomia sekä laajennettiin viimeksi mainittua, 3) muodostettiin yksi yhtenäinen keskus. Edustajakokous hyväksyi sääntöjen 1. §:n sanamuodoksi Leninin ehdotuksen. Edustajakokouksen enemmistön äänin päätettiin luopua KK:n ja pää-äänenkannattajan muodosta esiintyneestä kaksikeskusjärjestelmästä, minkä VSDTP:n II edustajakokous oli luonut. Jätettiin yksi johtokeskus — KK. III edustajakokous käytti runsaasti aikaa kysymyksiin, jotka koskivat KK:n ja paikalliskomiteoiden oikeuksien täsmentämistä, komiteoiden suh-

detta paikallisjärjestöihin ja viimeksi mainittujen oikeuksien laajentamista. Äänten enemmistöllä päätettiin poistaa sääntöluonnoksesta 8. § ja hyväksyttiin erikoinen päätöslauselma tästä kysymyksestä. Lenin äänesti 8. §:n jättämistä sääntöihin. Yhdeksännesätoista istunnossa huhtikuun 22 (toukokuun 5) pñä hyväksyttiin V. V. Vorovskin (Orlovskin) päätösehdotus, jossa keskuksat velvoitettiin tiedottamaan paikallisjärjestöille puolueen asiointilasta ja pitämään arvossa niiden neuvottelu-oikeutta ja joka korvasi sääntöjen kahdeksannen rykälän (ks. «Третий съезд РСДРП. Протоколы», М., 1959, стр. 325, 327—328 («VSDTP:n kolmas edustajakokous. Pöytäkirjat», Moskova 1959, ss. 325, 327—328)).

Etteivät komiteat olisi voineet käyttää väärin autonomiaansa ja että epäkelpoisiksi osoittautuneet komiteat olisi voitu vaihtaa toisiin, uusien sääntöjen 9. §:ssä sanottiin: »KK:n on hajotettava paikalliskomitea, jos hajottamista kannattavat samanaikaisesti $\frac{2}{3}$ KK:n jäsenistöstä ja $\frac{2}{3}$ paikallisista puoluejärjestöihin kuuluvista työläisistä.» Kahta puhetta, jotka Lenin piti III edustajakokouksessa huhtikuun 21 (toukokuun 4) pñä keskusteltaessa puolueen säännöistä, ks. Teokset, 8. osa, ss. 404—406. — 126.

¹⁷³ »Vperjod» lehden 13. n:ossa huhtikuun 5 (maaliskuun 23) pñä 1905 julkaistun sääntöjen luonnoksen 6. §:ssä sanottiin: »Kaikki puolueeseen kuuluvat järjestöt hoitavat autonomisesti kaikkia asioita, jotka kuuluvat erityisesti ja yksinomaisesti puolue toiminnan siihen alaan, minkä hoitamista varten ne on muodostettu.» III edustajakokouksessa hyväksyttiin 6. §:ää varten toinen sanamuoto (ks. «Третий съезд РСДРП. Протоколы», М., 1959, стр. 461 («VSDTP:n kolmas edustajakokous. Pöytäkirjat», Moskova 1959, s. 461)). — 127.

¹⁷⁴ Puolueen sääntöjen luonnoksen 7. §:n mukaisesti jokaiselle puoluejärjestölle, jolla edustajakokouksessa oli päätösvalta, myönnettiin oikeus julkaista omalla kustannuksellaan ja omissa nimissään puoluekirjallisuutta. O. A. Kvitkin (Petrov) sanoi puoltavansa 7. §:ää A. A. Bogdanovin (Maksimovin) ehdottamane korjauksineen, nimittäin, että »puolueen kaikki aikakauslehdet ovat velvollisia julkaisemaan KK:n vaatimuksesta tämän kaikki julkilausumat».

P. A. Krasikov (Belski) ehdotti, että puoluekirjallisuutta sallittaisiin julkaista vain, mikäli siinä esitetyt käytännön tunnuksat ovat täysin yhtäpitäviä sosialidemokraattien kansainvälisten kongressien ja puolueen edustajakokousten päätösten kanssa. Puolueen sääntöjen 7. § hyväksyttiin D. S. Postolovskin (Mihailovin) sanamuodossa niine korjauksineen, joita A. A. Bogdanov oli ehdottanut (ks. «Третий съезд РСДРП. Протоколы», М., 1959, стр. 461 («VSDTP:n kolmas edustajakokous. Pöytäkirjat», Moskova 1959, s. 461)). A. P. Krasikovin korjausehdotus hylättiin äänten enemmistöllä. — 127.

¹⁷⁵ Keskusteltaessa puolueen sääntöjen luonnoksen 11. §:stä, jossa sanottiin, että »Jokainen puoluejärjestö on velvollinen suomaan sekä KK:lle että pää-äänenkannattajalle kaikki mahdollisuudet tutustua koko sen toimintaan ja jäsenistöön», A. M. Essen (Kitajev) ehdotti seuraavaa lisäystä: »esittämällä KK:lle seikkaperäisen

selostuksen toiminnastaan vähintään kerran kahdessa viikossa». Leninin käyttämän puheenvuoron jälkeen tämä lisäys hyväksyttiin äänten enemmistöllä. — 127.

176 Kysymyksessä on sääntöjen luonnoksen 12. §, jossa sanottiin, että »KK:n jäsenten kooptoinnin tulee tapahtua yksimielisesti». Ehdotus yksimielisestä KK:n jäsenen kooptoinnista hyväksyttiin. — 127.

177 Sääntöjen luonnoksen 13. §:ssä sanottiin: »Puolueen Ulkomaisten Järjestöjen Komitean tarkoituksena on harjoittaa ulkomailla propagandaa ja agitaatiota sekä edistää Venäjällä tapahtuvaa liikettä. Se tukee Venäjällä tapahtuvaa liikettä vain KK:n erikokoisesti nimittämien henkilöiden ja ryhmien välityksellä.»

P. A. Krasikovin (Belskin) päätöslauselmaehdotuksessa sanottiin: »VSDTP:n III edustajakokous antaa KK:n tehtäväksi käsitellä ja vahvistaa puolueen täysivaltaisen ja ulkomailla propagandaa ja agitaatiota harjoittavan komitean oikeudet omaavan Ulkomaisen Järjestön säännöt pitäen silmällä sitä, että Venäjällä tapahtuvaa liikettä Ulkomaisen Järjestön Komitea tukee ja edistää vain KK:n erikokoisesti nimittämien henkilöiden ja ryhmien välityksellä.»

Edustajakokous poisti säännöistä 13. §:n ja hyväksyi P. A. Krasikovin ehdottaman päätöslauselman. — 127.

178 KK:n yleisiä kokouksia koskeneessa A. A. Bogdanovin (Maksimovin) päätöslauselmaehdotuksessa sanottiin: »edustajakokous velvoittaa KK:n pitämään aika ajoittain, vähintään kerran kolmessa kuukaudessa sen kummankin osan kokouksia», t.s. ulkomailla ja Venäjällä olevien KK:n osien kokouksia.

Ehdotus hyväksyttiin korjauksin, että mainittuja kokouksia on pidettävä »vähintään kerran neljässä kuukaudessa» («Третий съезд РСДРП. Протоколы», 1959, стр. 466 (»VSDTP:n kolmas edustajakokous. Pöytäkirjat», 1959, s. 466)). — 128.

179 Edustajakokouksen kahdeksannessatoista istunnossa huhtikuun 22 (toukokuun 5) p:nä heräsi jälleen kysymys Kazanin komitean edustuksesta, koska siihen mennessä kokoukseen oli saapunut sen edustaja I. A. Sammer (Savitsh). Valtakirjavaliokunta kehotti edustajakokousta »pysymään aikaisemmassa päätöksessään ja sallimaan Kazanin komitean edustajan osallistua kokoukseen neuvotteluoi-keuksin» (ks. «Третий съезд РСДРП. Протоколы», 1959, стр. 314 (»VSDTP:n kolmas edustajakokous. Pöytäkirjat», 1959, s. 314)).

Komitean edustaja I. A. Sammer kääntyi edustajakokouksen puoleen pyytäen komitealle päätösvaltaa.

Käsiteltään tätä kysymystä edustajakokous hylkäsi B. V. Avilovin (Tigrovin) ehdotuksen päätösvalan myöntämisestä Kazanin komitean edustajalle ja vahvisti valiokunnan päätöksen. — 128.

180 Päätöslauselmaehdotuksessa sanottiin: »Katsoen puolue toiminnan yhtenäistämisen välttämättömäksi puolue-elämän vaatimukseksi ja myöntäen, että tällainen yhtenäistäminen käy parhaiten päinsä työn kulussa ja mahdollisimman lukuisten puolue työntekijäin osal-

listuessa yhteisesti puolueen yleisten tunnusten käsittelyyn, puolueen III edustajakokous pitää toivottavana, että KK järjestäisi tässä tarkoituksessa paikalliskomiteoiden edustajien konferensseja.»

V. I. Lenin esitti tehtäväksi korjauksia päätöslauselmaan ja kannatti L. B. Krasinia (Ziminiä) ja D. S. Postolovskia (Mihailovia), jotka vastustivat G. L. Shklovskin (Dedushkinin) ja A. I. Rykovin (Sergejevin) ehdottamia lisäyksiä (ks. «Третий съезд РСДРП. Протоколы», 1959, стр. 342 (»VSDTP:n kolmas edustajakokous. Pöytäkirjat», 1959, s. 342)). Leninin korjausehdotukset hyväksyttiin. — 129.

- 161 Päätöslauselmaehdotus on kirjoitettu V. I. Leninin käsialalla. Se esitettiin edustajakokouksen käsiteltäväksi kahdennessakymmenennessä istunnossa A. M. Essenin (Kitajevin) ja R. S. Zemljatshkan (Osipovin) nimissä. Edustajakokous hyväksyi sen päättäen samalla olla saattamatta sitä julkisuuteen. — 130.
- 162 P. P. Rumjantsevin (Filippovin) esittämässä päätöslauselmaehdotuksessa osoitettiin, että mitä tulee menshevistisiin järjestöihin, jotka kieltäytyvät alistumasta edustajakokouksen päätöksiin, niin ei pidä harjoittaa paikallisjärjestöissä eikä työläisten keskuudessa agitaatiota kokonaisia menshevistisiä järjestöjä ja yksityishenkilöitä vastaan ja siellä, missä on rinnakkaisia komiteoita, on menshevistisiä komiteoita hajotettava ja bolshevistisiä komiteoita perustettava vain äärimmäisen varovaisesti ja vasta sitten, kun on selvinnyt lopullisesti, ettei paikalliskomitean jäsenenemmistö alistu VSDTP:n III edustajakokouksen päätöksiin. Keskustelun tuloksena edustajakokous hylkäsi päätöslauselmaehdotuksen alkuosan ja hyväksyi siitä Leninin ja Bogdanovin (Maksimovin) esittämässä sanamuodossa loppuosan, joka päätettiin olla saattamatta julkisuuteen (ks. «Третий съезд РСДРП. Протоколы», М., 1959, стр. 363 (»VSDTP:n kolmas edustajakokous. Pöytäkirjat», Moskova 1959, s. 363)). — 130.
- 163 Kahdennessakymmenennessä ensimmäisessä istunnossa huhtikuun 23 (toukokuun 6) pnä käsiteltiin V. V. Vorovskin (Orlovskin) esittämää päätöslauselmaehdotusta, joka koski suhtautumista kansallisiin sosialidemokraattisiin järjestöihin. Ehdotuksessa sanottiin: »...VSDTP:n III edustajakokous vahvistaa II edustajakokouksen federalismikysymyksessä ottaman kannan ja velvoittaa niin KK:n kuin paikallisjärjestötkin pyrkimään kaikin voimin sopimukseen kansallisten sosialidemokraattisten järjestöjen kanssa ja tekemään siten mahdolliseksi kaikkien sosialidemokraattisten puolueiden yhdistymisen yhdeksi VSDTP:ksi» («Третий съезд РСДРП. Протоколы», 1959, стр. 365 (»VSDTP:n kolmas edustajakokous. Pöytäkirjat», 1959, s. 365)).
- D. S. Postolovski (Mihailov) ehdotti muutettavaksi tekstiä seuraavasti: »velvoittaa niin KK:n kuin paikallisjärjestötkin pyrkimään yhteisvoimin» (sama teos). Hän perusteli ehdotustaan sillä, että sopimukseen voidaan päästä vain silloin, »kun sen tekevät paitsi KK myös paikallisjärjestöt» (sama, s. 371). Lenin esiintyi tätä korjausehdotusta vastaan. Edustajakokous hylkäsi korjausehdotuksen. — 130.

- ¹⁸⁴ Täydentäessään A. V. Lunatsharskin (Voinovin) kertomusta V. I. Lenin siteerasi englantilaisen »The Times» lehden 37700 n:o:ssa toukokuun 6 p:nä 1905 julkaistua Moskovasta lähetettyä kirjoitusta »Semstwo congress at Moscow. Purposes and prospects» (»Zemstvakokous Moskovassa. Tarkoituserät ja näköalat»). (Kirjoituksen venäjännöstä ks. XXVI Lenin-kokoelmasta, 1934, ss. 229—231.)
Moskovan zemstvakokousta koskevaa aineistoa ks. Leninin artikkelista »Vanhoillisen porvariston neuvoja» (Teokset, 8. osa, ss. 448—451).
- »The Times» (»Ajat») — Lontoossa 1785 perustettu päivälehti, Englannin porvariston vanhoillisia suurlehtiä. — 131.
- ¹⁸⁵ Edustajakokouksen kahdennessakymmennessä kolmannessa istunnossa L. B. Krasin (Zimin) esitti KK:n toimintakertomuksen, jonka johdosta käytiin keskustelua.
Toimintakertomuksesta keskusteltaessa eräät edustajat huomauttivat, ettei KK:n toimintakertomuksessa valaistu sen poliittista toimintaa, ja vaativat KK:n edustajaa selittämään edustajakokoukselle, mistä syystä KK ei ollut kyennyt esittämään poliittisen johtajan osaa ja ohjaamaan puoluetta. Mainitessaan KK:n toimintakertomuksen johdosta käyttämässään toisessa puheenvuorossa »oikeudenkäynnistä» Lenin tarkoitti näitä KK:n toimintakertomuksesta annettuja lausuntoja. — 131.
- ¹⁸⁶ Päätöslauselma hyväksyttiin edustajakokouksessa yksimielisesti. — 132.
- ¹⁸⁷ Propaganda- ja agitaatiotyötä koskevaa päätöslauselmaehdotusta käsiteltiin ja se hyväksyttiin edustajakokouksen kahdennessakymmennessä toisessa istunnossa huhtikuun 25 (toukokuun 8) p:nä. Leninin korjaukset ja lisäykset hyväksyttiin ja vietiin päätöslauselmaan (ks. «Третий съезд РСДРП. Протоколы», 1959, стр. 457 (»VSDTP:n kolmas edustajakokous. Pöytäkirjat», 1959, s. 457)).
»a» kohtaan liittyvän korjauksen kirjoitti V. I. Lenin ja sen esittivät A. A. Aristarhov (Osetrov) ja V. M. Obuhov (Kamski). — 133.
- ¹⁸⁸ Päätöslauselmaehdotuksen »с» kohta oli muotoiltu seuraavasti: »ryhdyttävä järjestämään Venäjän kaikilla tärkeimmillä seuduilla vastuunalaisten piiriagitaattorien johtamia liikkuvia agitaattori-ryhmiä paikallisten keskusten avuksi». Leninin korjausehdotus korvasi tämän tekstin. — 133.
- ¹⁸⁹ O. A. Kvitkin (Petrov) ehdotti, että Kaukasian tapahtumia koskevan päätöslauselmaehdotuksen lopussa olevat sanat »aseellisin voimin» korvattaisiin sanoilla »kaikin käytettävissä olevin keinoin» («Третий съезд РСДРП. Протоколы», 1959, стр. 442 (»VSDTP:n kolmas edustajakokous. Pöytäkirjat», 1959, s. 442)). Edustajakokous hyväksyi Kvitkinin korjausehdotuksen. — 134.
- ¹⁹⁰ Lenin esitelmoi mainitusta aiheesta Genèvessä toukokuun 19 tai 20 (kesäkuun 1 tai 2) p:nä ja pian sen jälkeen Pariisissa. Pariisissa

oleskellelle L. A. Fotijevalle kesäkuun 1 tai 2 p:n kirjoittamassaan kirjeessä V. I. Lenin ilmoitti aikovansa käydä Pariisissa ja pyysi järjestämään hänelle tilaisuuden esitelmöidä aiheesta »Kolmas edustajakokous ja sen päätökset». Esitelmään sisältyy, Lenin kirjoitti, »meikäläisten ja menshevikkien päätösten rinnakkainen käsittely; menshevikit ovat juuri julkaisseet tiedotuksen omasta konferenssistaan ja tulen käsittelemään sitä» (Teokset, 36. osa, s. 122). »Tiedotuksella» Lenin tarkoitti menshevikkien lentokirjasta »Ensimmäinen yleisvenäläinen puolueytöntekijän konferenssi», joka julkaistiin toukokuun 5 p:nä 1905 ilmestyneen »Iskran» 100. n:n erillisliitteenä. Esitelmän jäsennyksessä Lenin viittaa tämän kirjasen sivuihin.

Esitelmän eräitä kohtia Lenin käsitteli laajemmin artikkelissaan »Kolmas askel taaksepäin», joka julkaistiin myöhemmin (ks. Teokset, 8. osa, ss. 540—550). — 134.

¹⁹¹ Ks. V. I. Lenin, Teokset, 8. osa, ss. 453—474. — 136.

¹⁹² K. Marx, F. Engels, »Keskuskomitean vetoamus Kommunistien Liitolle» (Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, Petroskoi 1958, ss. 73—83). — 136.

¹⁹³ »Katsaus puolueen jakautumiseen» sisältää Venäjän sosialidemokraattisen liikkeen vallankumouksellisen ja opportunistisen suunnan välisen taistelun kehityksen perusvaiheet. Artikkelia, joka olisi täydellisesti nyt julkaistun jäsennyksen mukainen, ei ole.

Ennen VSDTP:n III edustajakokousta käydyin puolueen sisäisen taistelun vaiheita Lenin on luonnehtinut helmikuussa 1905 kirjoittamassaan asiakirjassa »Lyhyt katsaus kahtiajakautumiseen VSDTP:ssä. Kirje Greulichille» (ks. Teokset, 8. osa, ss. 112—118). Leninin elokuussa 1905 kirjoittamassa jäsennyksessä »Plehanov ja uusi 'Iskra'» (ks. V Lenin-kokoelma, 1926, ss. 360—366) on puolueen sisäisen taistelun vaiheet osoitettu likimain samoin kuin »Katsauksessa puolueen jakautumiseen». — 137.

¹⁹⁴ Tarkoitetaan VSDTP:n ulkomaisten järjestöjen 1901 syyskuussa pitämän »yhdistävän» edustajakokouksen päätöslauselmaa. Edustajakokoukseen osallistui ulkomaisen Iskra (Kipinä) ja Zarja (Sarastus) -järjestön 6 jäsentä (V. I. Lenin, N. K. Krupskaja, L. Martov y.m.), Sotsial-Demokrat (Sosialidemokraatti) -järjestön 8 jäsentä (siinä luvussa Työn Vapautus -ryhmän 3 jäsentä: G. V. Plehanov, P. B. Axelrod, V. I. Zaslutsh), Venäläisten Sosialidemokraattien Liiton 16 jäsentä (siinä luvussa Bundin ulkomaisen komitean 5 jäsentä) ja Borba (Taistelu) -ryhmän 3 jäsentä. Käyttäen salanimeä Frey Lenin piti edustajakokouksessa puheen, jossa hän paljasti Liiton opportunistisen menettelyn. Sen jälkeen kun edustajakokouksessa oli Venäläisten Sosialidemokraattien Liiton taholta esitetty opportunistisia korjauksia ja lisäksi päätöslauselmaan, jossa tuomittiin opportunisti ja katsottiin välttämättömäksi yhdistää kaikki Venäjän sosialidemokraattiset voimat »Iskran» vallankumouksellisten periaatteiden pohjalla, edustajakokouksen vallankumouksellinen osa (Iskra- ja Zarja-järjestön sekä Sotsial-Demokrat

-järjestön jäsenet) ilmoitti yhdistymisen mahdolliseksi ja poistui edustajakokouksesta. Nämä järjestöt yhdistyivät Leninin aloitteesta lokakuussa 1901 Venäjän Vallankumouksellisen Sosialidemokratian Ulkomaiseksi Liigaksi. — 137.

¹⁹⁵ Tarkoitetaan äänten jakautumista VSDTP:n II edustajakokouksessa, joka pidettiin 17. (30.) heinäkuuta — 10. (23.) elokuuta 1903. Kokoukseen osallistui 43 edustajaa, joilla oli 51 ääntä. Niistä enemmistön iskralaisilla oli 24 ääntä, vähemmistön iskralaisilla 9, »suolila» 10 ja anti-iskralaisilla 8 (3 rabotshejedelolaista ja 5 bundilaista). Edustajakokouksessa käytyä taistelua valaistaan seikkaperäisemmin Leninin Teosten 7. osassa, ss. 321—336. — 137.

¹⁹⁶ Elokuun 10 (23) pnä 1903 päättyi VSDTP:n toinen edustajakokous. Elokuun 15 (28) pnä ilmestyi »Iskran» 46. n:o, jonka toimittamiseen olivat osallistuneet Lenin ja Plehanov. Selvittämättä on jäänyt, nimenomaan mitä tapahtumaa Lenin tarkoittaa osoittaessaan päivämäärän 13 (26) elokuuta. Marraskuun 13 (26) pnä Plehanov kooptoi »Iskran» toimituskuntaan menshevikit Axelrodin, Martovin, Zaslitshin ja Potresovin. — 137.

¹⁹⁷ Lenin tarkoittaa sanoja, jotka Martov lausui Venäjän Vallankumouksellisen Sosialidemokratian Ulkomaisen Liigan II edustajakokouksessa, mikä pidettiin 13.—18. (26.—31.) lokakuuta 1903. Martov nimittäin sanoi, ettei hän suostuisi toimimaan samassa toimituskunnassa Martynovin kanssa. — 137.

¹⁹⁸ 25.—26. syyskuuta (8.—9.) lokakuuta 1903 »Iskran» entiset toimitajat kieltäytyivät Leninille ja Plehanoville osoittamassaan kirjeessä tarjouksesta osallistua »Iskran» työhön (ks. V. I. Lenin, Teokset, 7. osa, ss. 340—341). Lenin tarkoittaa nähtävästi tätä kirjettä. — 137.

¹⁹⁹ Tarkoitetaan 22 bolshevikin neuvottelukokousta ja 19 bolshevikin julkilausumaa. Neuvottelukokous pidettiin vuoden 1904 elokuun alkupuolella.

»22:n julkilausuma» — Leninin kirjoittama vetoamus »Puolueelle», joka hyväksyttiin bolshevikkien neuvottelukokouksessa vuoden 1904 elokuun alkupuolella Genèvessä (ks. Teokset, 7. osa, ss. 441—449). Neuvottelukokoukseen osallistui 19 henkeä — V. I. Lenin, N. K. Krupskaja, M. S. Olminski, M. N. Ljadov, P. N. Lepeshinski y.m. Kolme muuta bolshevikkia yhtyi piakkoin kannattamaan neuvottelukokouksen päätöstä, joten vetoamus »Puolueelle» ilmestyi 22 bolshevikin nimissä. Elokuussa 1904 erillisenä lehtisenä julkaistu 22:n vetoamus muodostui ohjelmaksi, jonka perusteella bolshevikit kävivät kamppailua saadakseen koolle puolueen III edustajakokouksen.

19:n julkilausuman julkaisi VSDTP:n Moskovan komitea lokakuussa 1904 otsikoituna »Vetoamus VSDTP:n jäsenille» (ks. Asiakirja- ja aineistokokoelmaa «Третий съезд РСДРП», М., 1955, стр. 99—106 (»VSDTP:n kolmas edustajakokous», Moskova 1955, ss. 99—106)). — 137.

- ²⁰⁰ Kyseiset aikamäärät viittaavat 22 bolshevikin neuvottelukokouksen (vuoden 1904 elokuun alkupuoli) ja 12.—27. huhtikuuta (25. huhtikuuta — 10. toukokuuta) 1905 pidetyn VSDTP:n III edustajakokouksen väliseen ajanjaksoon. — 138.
- ²⁰¹ Tarkoitetaan panssarilaiva »Potjomkinilla» kesäkuun 14 (27) p:nä 1905 alkanutta kapinaa. Kapinallisten panssarilaiva saapui Odessaan, jossa oli parhaillaan yleislakko. Tilannetta, joka oli otollinen Odessan työläisten ja matruusien yhteistoiminnan kannalta, ei kuitenkaan käytetty hyväksi. Odessan bolshevistinen järjestö oli lukuisten vangitsemisten vuoksi heikentynyt eikä siinä ollut yksimielisyyttä. Menshevikit puolestaan vastustivat aseellista kapinaa ja koettivat estää työläisiä ja matruuseja ryhtymästä hyökkäystaisteluun. Tsaarihallitus lähetti koko Mustan meren laivaston tukahduttamaan »Potjomkinilla» puhjennutta kapinaa, mutta matruusit kieltäytyivät tulittamasta kapinallisten alusta ja päällystön täytyi viedä eskaaderi takaisin. Harhailtuaan 11 päivää merellä panssarilaiva »Potjomkinin» täytyi muonavarojen ja hiilen puutteessa poistua Romanian rannikolle ja antautua sikäläisille viiranomaisille. Useimmat matruuseista jäivät ulkomaille. Venäjälle palanneet pidätettiin ja pantiin syytteeseen.
- »Potjomkinin» kapina epäonnistui, mutta huomattavan sotaluksen miehistön siirtyminen vallankumouksen kannalle merkitsi tärkeää edistystä itsevaltiudenvastaisen taistelun kehityksessä. Esittäessään arvionsa tästä kapinasta Lenin osoitti, että se oli »*vallankumousarmeijan rungon muodostamisyritys*» (Teokset, 8. osa, s. 558). — 138.
- ²⁰² On jäänyt selvittämättä, toteuttiko Lenin vastaavanlaisen lento-lehtisen kirjoittamis- ja julkaisemisaikomuksensa. — 139.
- ²⁰³ »*Moskovskije Vedomosti*» (»Moskovan Sanomat») — vanhimpia venäläisiä sanomalehtiä, alkoi ilmestyä v. 1756 Moskovan yliopiston julkaisemana (alussa pienenä lehtisenä). Vv. 1863—1887 »Moskovskije Vedomostin» toimittajana ja julkaisijana toimi M. N. Katkov, joka oli äärimmäisiä taantumusmiehiä ja shovinisteja. Lehti muodostui mainittuina vuosina monarkistien ja nationalistien äänenkannattajaksi ja propagoi tilanherrojen ja papiston taantumuksellimpien kerrosten katsomuksia. Vuodesta 1905 lähtien »Moskovskije Vedomosti» oli mustasotnialaisten päälehtiä. Ilmestyi Lokaan Suureen sosialistiseen vallankumoukseen asti. — 141.
- ²⁰⁴ »*Vestnik Jevropy*» (»Euroopan Sanomat») — suuntaukseltaan porvarillis-liberaalinen historiatieteellinen, poliittinen ja kaunokirjallinen kuukausijulkaisu, ilmestyi Pietarissa vuodesta 1866 vuoteen 1918. Siinä julkaistiin artikkeleja, jotka oli suunnattu vallankumouksellisia marxilaisia vastaan. — 141.
- ²⁰⁵ »*Rus*» (»Venäjä») — liberaalisen porvariston päivälehti, ilmestyi Pietarissa vuoden 1903 joulukuusta alkaen. Lehden toimittajana ja julkaisijana oli A. A. Suvorin. Vuoden 1905 vallankumouksen aikana »*Rus*» oli lähellä kadetteja, mutta kuitenkin maltillisempi

kannanotoissaan. »Rus» lakkautettiin joulukuun 2 (15) pnä 1905. Lehti ilmestyi sittemmin tietyin väliajoin käyttäen eri nimiä: »Rus», »Molva» («Kuulumisia»), »XX vek» («XX vuosisata»), »Ok» («Silmä»), »Novaja Rus» («Uusi Venäjä»). — 141.

- ²⁰⁶ »Proletari» («Proletaari») — illegaalinen bolshevistinen viikkolehti, VSDTP:n pää-äänenkannattaja, joka perustettiin puolueen III edustajakokouksen päätöksen nojalla. Puolueen Keskuskomitea teki kokouksessaan huhtikuun 27 (toukokuun 10) pnä 1905 päätöksen V. I. Leninin nimittämisestä pää-äänenkannattajan vastaavaksi toimittajaksi. Lehteä julkaistiin Genèvessä vuoden 1905 toukokuun 14 (27) päivästä marraskuun 12 (25) päivään. Kaikkiaan ilmestyi 26 numeroa. »Proletari» jatkoi vanhan leniniläisen »Iskran» linjaa ja vaali kaikkia bolshevistisen »Vperjod» lehden perinteitä.

Lenin kirjoitti lehteen lähes 90 artikkelia ja muuta kirjoitusta. Toimituksen työhön osallistuivat vakituisesti V. V. Vorovski, A. V. Lunatsharski, M. S. Olminski. Huomattava osuus toimituksen työssä oli N. K. Krupskajalla, V. M. Velitshkinalla, V. A. Karpinskilla. Lehdellä oli kiinteä yhteys Venäjän työväenliikkeeseen. Sen palstoilla julkaistiin vallankumousliikkeeseen välittömästi osallistuneiden työläisten artikkeleja ja kirjoituksia. Paikallisen uutisaineiston keruun ja lähetyksen ulkomaille järjestivät V. D. Bontsh-Brujevitsh, S. I. Gusev ja A. I. Uljanova-Jelizarova. Toimituksen ja puolueen paikallisjärjestöjen välistä kirjeenvaihtoa hoitivat N. K. Krupskaja ja L. A. Fotijeva.

»Proletari» reagoi viivyttelemättä Venäjän ja kansainvälisen työväenliikkeen kaikkiin huomattaviin tapahtumiin ja kävi armoitonta taistelua menshevikkejä ja muita opportunistisia, revisionistisia aineksia vastaan. Lehti esitti hyvin tärkeää osaa puolueen III edustajakokouksen päätösten tunnetuksitekemisessä ja bolshevikkien organisatorisessa ja aatteellisessa yhdistämisessä.

Kohta Leninin matkustettua Venäjälle vuoden 1905 marraskuun alussa lehden julkaiseminen lopetettiin. Kaksi viimeistä numeroa (25. ja 26.) ilmestyivät V. V. Vorovskin toimittamina, mutta niihinkin Lenin oli kirjoittanut muutamia artikkeleja, jotka ilmestyivät sitten hänen Genèvestä lähtönsä jälkeen. — 142.

- ²⁰⁷ Tämän kysymyksen osalta Lenin arvosteli menshevististä »Iskraa» («Kipinä») ja Bundia artikkelissaan »Itsestäänsyntymisteoria» (ks. Teokset, 9. osa, ss. 232—237). — 142.

- ²⁰⁸ Artikkelin jäi Leniniltä kirjoittamatta. — 142.

- ²⁰⁹ K.-d. — kadetit — Venäjän liberaalisen ja monarkistisen porvariston johtavimman puolueen, perustuslaillis-demokraattisen puolueen jäsenet. Kadettipuolue perustettiin lokakuussa 1905. Siihen kuului porvariston edustajia, zemstvojen toimihenkilöinä olleita tilanherroja ja porvarillista sivistyneistöä. Kadettipuolueen huomattavimpia miehiä olivat P. N. Miljukov, S. A. Muromtsev, V. A. Maklakov, A. I. Shingarjov, P. B. Struve, F. I. Roditshev y.m. Työtätekevien joukkojen harhauttamiseksi kadetit nimittivät puoluettaan valheellisesti »kansanvapauden puolueeksi», vaikka he

- vaatimuksissaan eivät menneet perustuslaillista monarkiaa pitemmälle. Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen jälkeen kadetit esiintyivät neuvostovallan leppymättöminä vihollisina ja osallistuivat kaikkiin vastavallankumouksellisiin aseellisiin kapinoihin ja ulkomaisten maahanhyökkääjien sotaretkiin. Paettuaan rajan taakse ulkomaisten maahanhyökkääjien ja valkokaartilaiden musertavan tappion jälkeen kadetit jatkoivat herkeämättä neuvostovastaista vastavallankumouksellista toimintaansa. — 142.
- ²¹⁰ »Nasha Zhizn» («Elämämme») — suuntaukseltaan liberaalinen päivälehti, ilmestyi Pietarissa erinäisin väliajoin vuoden 1904 marraskuun 6 (19) päivästä vuoden 1906 heinäkuun 11 (24) päivään. — 142.
- ²¹¹ »Birzhevyye Vedomosti» («Pörssitiedonannot») — porvarillinen sanomalehti, perustettu 1880. Ilmestyi Pietarissa ensin kolme ja sitten neljä kertaa viikossa ja myöhemmin joka päivä. Vuoden 1902 marraskuusta alkaen ilmestyi kaksi kertaa päivässä, aamulla ja illalla. Mukautuvaisuutensa, lahjottavuutensa ja periaatteettomuutensa vuoksi lehteä sanottiin pilkallisesti »Birzhevaksiksi». Sotilaallinen vallankumouskomitea lakkautti lehden vuoden 1917 lokaan lopulla. — 142.
- ²¹² Tarkoitetaan lausuntoa, jonka K. Marx antoi Ledru-Rollinista teoksessaan »Luokkataistelut Ranskassa vuosina 1848—1850» (K. Marx, F. Engels, Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, Petroskoi 1958, ss. 103—196). — 143.
- ²¹³ Kaksinpuhelun muotoon laatimassaan asiakirjassa »Osvobozhdenijelaisen ja sosialidemokraatin keskustelu» V. I. Lenin arvostelee porvarillisten liberaalien taktillista linjaa. Aikakauslehdessä »Osvobozhdenije» ja muissa julkaisuissa viimeksi mainitut vastustivat aseellista kapinaa, torjuivat jyrkästi sellaisen ajatuksen kuin Bulyginin duuman boikotin ja kehottivat osallistumaan tähän duumaan. Asennetta, jonka Kautsky omaksui väliaikaisen vallankumoushallituksen suhteen («Muistiinpanon» 3. kohta), Lenin arvostelee artikkelissaan »Sosialidemokratian kaksi taktiikkaa demokraattisessa vallankumouksessa» (ks. Teokset, 9. osa, s. 94).
- Kysymyksen »iäkkäiden» työläisten käyttämisestä («Muistiinpanon» 5. kohta) Lenin asettaa kirjeessään, jonka hän kirjoitti S. I. Guseville syyskuun 30 (lokakuun 13) pnä 1905 (ks. Teokset, 34. osa, ss. 351—352).
- Ajatusta, miten sosialidemokraattien on suhtauduttava parlamenttiin («Muistiinpanon» 6. kohta), Lenin kehitteli A. V. Lunatsharskille syyskuun 28 (lokakuun 11) pnä 1905 kirjoittamassaan kirjeessä (ks. Teokset, 34. osa, ss. 345—347). — 144.
- ²¹⁴ Säkeet N. A. Nekrasovin runoelmasta «Кому на Руси жить хорошо» («Ehoa kenen elämä on maassa Venäjän»). Säkeistö kokonaisuudessaan:
- Rikkahin, vaurahin, köyhä ja varaton,
voimassas' mahtavin, voimassas' voimaton
olet sä, Venäjän maa! — 144.

- ²¹⁵ »*The Economist*» («Talousmies») — talouselämän ja politiikan kysymyksiä käsittelevä englantilainen viikkolehti, ilmestyy Lontoossa vuodesta 1843, teollisen suurporvariston äänenkannattaja. — 145.
- ²¹⁶ »Proletarin» 25. n:ossa marraskuun 16 (3) p:nä 1905 julkaistiin V. Kallinin nimellä varustettu V. A. Karpinskin artikkeli »Talonpoikien edustajakokous». Artikkelia toimittaessaan Lenin teki siihen kaksi lisäystä. — 146.
- ²¹⁷ »*Musta jako*» — tunnus, joka ilmensi talonpoikien pyrkimystä yleiseen maanjakoon, tilanherrojen maanomistuksen lakkauttamiseen. Artikkelissaan »Venäjän sosialidemokratian agraariohjelma» Lenin osoitti, että samalla kun »mustan jaon» vaatimukseen sisältyy taantumuksellinen utooppinen pyrkimys ikuistaa talonpoikaiston harjoittama pientuotanto, sillä on vallankumouksellinenkin puolensa, nimittäin halu talonpoikaiskapinan avulla lakaista pois kaikki maaorjuusjärjestelmän jäänteet (ks. Teokset, 6. osa, s. 122).
Lenin sanoi myöhemmin VSDTP:n toisessa edustajakokouksessa: »Meille sanotaan, että ohjelmamme ei tyydytä talonpoikaistoa, että talonpoikaisto menee kauemmaksi; mutta sitä me emme pelkää, sitä varten meillä on sosialistinen ohjelmamme, ja siksi emme pelkää maanjakoakaan...» (Teokset, 6. osa, s. 481). — 146.
- ²¹⁸ VSDTP:n Pietarin kaupunkikonferenssi kokoontui Pietarin komitean toimesta helmikuun 11 (24) p:nä 1906 päättämään kysymyksestä, miten on suhtauduttava Valtakunnanduumaan. Konferenssia johti Lenin. Siihen osallistui 65 päätösvaltaista edustajaa. Edustajat valittiin konferenssiin sen jälkeen, kun oli keskusteltu ja äänestetty bolshevikkien ja menshevikkien taktillisista toimintaohjelmista. Puolueen kutakin kolmeakymmentä äänestänyttä jäsentä kohti valittiin yksi edustaja. Bolshevikit saivat vaaleissa huomattavan edustajaenemmistön. Menshevikit vaativat mitätöntämään miltei kokonaisuudessaan bolshevistisen VSDTP:n piirikuntajärjestön äänet. Keskusteltaessa VSDTP:n piirikuntajärjestöä koskevasta kysymyksestä Lenin teki huomautuksia ja esitti vastaväitteitä (ks. Teokset, 10. osa, ss. 111—113). Konferenssi vahvisti piirikuntajärjestön edustuston lailliseksi. Konferenssille esitettiin Pietarin komitean toimintakertomus ja siellä hyväksyttiin Leninin päätöslauselmaehdotus, jossa konferenssin edustusto katsottiin lailliseksi, konferenssi päätösvaltaiseksi ja sen päätökset velvoittaviksi. Suhtautumista Valtakunnanduumaan selosti Lenin (konferenssin pöytäkirjamerkinnöissä ei ole Leninin alustusta). Lopetettuaan alustuksensa Lenin esitti päätöslauselmaehdotuksen, jossa vaadittiin boikotoimaan aktiivisesti duumaa. Menshevikkien päätöslauselmaehdotuksen esitti Martov. Konferenssi hyväksyi 36 äänellä 29 vastaan taktiikaksi duuman aktiivisen boikotoinnin. Se ei kuitenkaan ehtinyt hyväksyä päätöslauselmaa, missä seikkaperäisesti perusteltiin tätä taktiikkaa.
Aktiivisen boikotoinnin taktiikkaa koskevan päätöslauselmaehdotuksen käsittelyä ja lopullista vahvistamista varten helmi- ja

maaliskuun vaihteessa kutsuttiin koolle Pietarin toinen kaupunki-konferenssi, jossa oli läsnä 62 edustajaa. Konferenssissa käsiteltiin Leninin ja Martovin päätöslauselmaehdotuksia ja lisäksi Ohtan piirin menshevikkien esittämää päätöslauselmaehdotusta. Pitkän ja kärkevän kamppailun jälkeen konferenssi hyväksyi 35 äänellä 24 vastaan yhden edustajan pidättyessä äänestyksestä pohjaksi Leninin päätöslauselmaehdotuksen aktiivisesta duuman boikotoinnista. Valtakunnanduunaa koskevan päätöslauselman lopullista muotoilemista varten konferenssi valitsi valiokunnan, johon tuli myös Lenin. Menshevikit kieltäytyivät osallistumasta valiokuntaan ja poistuivat konferenssista. — 147.

219 Tarkoitetaan ehdotusta, jonka I. A. Konovalov (Nikolai) teki VSDTP:n Pietarin kaupunkikonferenssissa helmikuun 11 (24) p:nä 1906. Hän ehdotti, että keskustelu piirikunnan ja Viipurinpuolen järjestöistä lopetettaisiin, katsottaisiin äänestys oikealla tavalla suoritetuksi ja edustusto lailliseksi ja siirryttäisiin käsittelemään konferenssin päiväjärjestyksen seuraavaa kohta. — 147.

220 VSDTP:n IV (yhdistävä) edustajakokous pidettiin Tukholmassa 10.—25. huhtikuuta (23. huhtikuuta — 8. toukokuuta) 1906.

Kokoukseen osallistui 112 päätösvaltaista edustajaa, jotka edustivat 57:ää VSDTP:n paikallisyjärjestöä, ja 22 neuvotteluoikeuden omaavaa edustajaa. Kansallisista järjestöistä kokouksessa olivat edustettuina Puolan ja Liettuan Sosialidemokratia, Bund ja Latvian Sosialidemokraattinen Työväenpuolue, Ukrainan Sosialidemokraattinen Työväenpuolue ja Suomen Työväenpuolue. Lisäksi edustajakokouksessa oli saapuvilla Bulgarian Sosialidemokraattisen Työväenpuolueen edustaja.

Bolshevikkiedustajien joukossa olivat V. I. Lenin, M. V. Frunze, J. M. Jaroslavski, M. I. Kalinin, N. K. Krupskaja, A. V. Lunatsharski, F. A. Sergejev (Artjom), S. G. Shaumjan, I. I. Skvortsov-Stepanov, J. V. Stalin, K. J. Voroshilov, V. V. Vorovski.

Menshevikit olivat enemmistönä edustajakokouksessa. Tämä on selitettävissä sillä, että monet bolshevistiset, aseellisia joukkoesiintymiä johtaneet puoluejärjestöt oli murskattu eivätkä ne voineet lähettää edustajiaan. Keski-Venäjältä, Uralilta, Siperiasta ja Luoteiselta alueelta, jotka olivat bolshevikkien tukikohtia, oli vähän edustajia. Menshevikit saattoivat sen sijaan lähettää enemmän edustajia, sillä heidän lukuisimmat järjestönsä olivat maan ei-teollisuusalueilla, missä vallankumouksellisia joukkoesiintymiä ei ollut.

Edustajakokouksessa käytiin kiivasta taistelua bolshevikkien ja menshevikkien kesken kaikista kysymyksistä. Lenin teki alustuksia ja piti puheita agraarikysymyksestä, silloisen tilanteen arvionnista ja proletariaatin luokkatehtävistä, suhtautumisesta Valtakunnanduunmaan, aseellisesta kapinasta ja muista kysymyksistä. Hän osallistui myös valiokuntaan, jonka tehtävänä oli laatia VSDTP:n sääntöjen luonnos (ks. Teokset, 10. osa, ss. 271—305). Menshevikkien määrällinen ylivoima edustajakokouksessa vaikutti ratkaisevasti myös sen päätösten luonteeseen. Kiivaan kamppailun jälkeen edustajakokous hyväksyi menshevistiset päätöslauselmat

Valtakunnanduudesta, aseellisesta kapinasta ja vahvasti menshevikkien agrariohjelman.

Mitä tuli suhtautumiseen porvarillisiin puolueisiin, niin tässä kysymyksessä edustajakokous rajoittui hyväksymään Amsterdamin kansainvälisen kongressin päätöslauselman. Edustajakokous hyväksyi keskustelutta kompromissipäätöksen ammattiliitoista ja päätöslauselman, joka koski suhtautumista talonpoikaissiirteeseen.

Samalla kuitenkin edustajakokous hyväksyi puolueen jäsenjoukkojen vaatimuksesta sääntöjen ensimmäisen pykälän sanamuodoksi Leninin ehdotuksen ja hylkäsi siis Martovin opportunistisen sanamuodon. Ensimmäisen kerran otettiin sääntöihin bolshevistinen määritelmä demokraattisesta sentralismista.

Edustajakokouksessa ratkaistiin kysymys Puolan Kuningaskunnan ja Liettuan Sosialidemokratian sekä Latvian Sosialidemokraattisen Työväenpuolueen yhdistymisestä VSDTP:hen. Nämä liittyivät VSDTP:hen alueellisia järjestöinä, jotka toimivat kyseisen alueen proletariaatin keskuudessa kansallisuudesta riippumatta.

Edustajakokouksen valitsemaan Keskuskomiteaan tuli kolme bolshevikkia ja seitsemän menshevikkia. Pää-äänenkannattajan, »Sotsial-Demokrat» lehden toimituskunta muodostettiin yksinomaan mensheveikeistä.

Edustajakokous on jäänyt puolueen historiaan »yhdistävänä» edustajakokouksena. VSDTP:n yhdistyminen edustajakokouksessa oli kuitenkin vain muodollista. Mensheveikeillä ja bolsheveikeillä oli itse asiassa omat mielipiteensä, oma kantansa vallankumouksen kaikista tärkeimmistä kysymyksistä, ja ne olivat todellisuudessa kaksi eri puoluetta. Lenin on analysoinut edustajakokouksen työtä kirjassaan »Selostus VSDTP:n yhdistävästä edustajakokouksesta (Kirje Pietarin työläisille)» (ks. Teokset, 10. osa, ss. 313—380). — 148.

- ²²¹ VSDTP:n IV (yhdistävän) edustajakokouksen toisessa istunnossa oli käsiteltävänä Yhdistyneen KK:n ehdottama työjärjestys. Edustajakokouksen toimikunnalle jätettyjä kirjallisia ilmoituksia koskevan nimenhuutoäänestyksen johdosta syntyi keskustelu. Edustajakokoukselle esitettiin kaksi ehdotusta, toisen esitti bolshevikki P. P. Rumjantsev (Schmidt) ja toisen menshevikki M. A. Lurje (Larin). Edustajakokous hyväksyi äänten enemmistöllä Rumjantsevin ehdotuksen (ks. «Четвертый (Объединительный) съезд РСДРП. Апрель (апрель—май) 1906 года. Протоколы». М., 1959, стр. 11—16 (»VSDTP:n neljäs (yhdistävä) edustajakokous. Huhtikuu—toukokuu) 1906. Pöytäkirjat», Moskova 1959, ss. 11—16)). — 148.
- ²²² VSDTP:n IV (yhdistävän) edustajakokouksen kolmannessa istunnossa käsiteltäessä työjärjestystä menshevikki F. I. Dan vastusti sitä, että edustajakokouksen työjärjestykseen otettaisiin ajankohdan arviointia koskeva kysymys. — 148.
- ²²³ Tarkoitetaan VSDTP:n IV (yhdistävälle) edustajakokoukselle esitetystä bolshevikkien päätöslauselmaehdotuksessa »Proletariaatin luokkatehtävät demokraattisen vallankumouksen nykyvaiheessa» ollutta toista pykälää. — 149.

- ²²⁴ VSDTP:n IV (yhdistävän) edustajakokouksen 24. istunnossa ratkaistiin kysymys PKLSD:n yhdistymisestä VSDTP:hen. — 149.
- ²²⁵ »Retsh» (»Puhe») — päivälehti, kadettipuolueen pää-äänenkannattaja, ilmestyi Pietarissa vuoden 1906 helmikuun 23 (maaliskuun 8) päivästä alkaen varsinaisesti P. N. Miljukovin ja I. V. Hessenin toimittamana ja lähinnä M. M. Vinaverin, P. D. Dolgorukovin, P. B. Struven y.m. avustamana. Pietarin Neuvoston Sotilaallinen Vallankumouskomitea lakkautti lehden lokakuun 26 (marraskuun 8) p:nä 1917. Lehti jatkoi ilmestymistään vuoden 1918 elokuuhun asti käyttäen nimiä »Nasha Retsh» (»Puheemme»), »Svobodnaja Retsh» (»Vapaa Puhe»), »Vek» (»Vuosisata»), »Novaja Retsh» (»Uusi Puhe»), »Nash Vek» (»Vuosisatamme»). — 150.
- ²²⁶ I Valtakunnanduuma (n.s. Witten duuma) kutsuttiin koolle huhtikuun 27 (toukokuun 10) p:nä 1906 Ministerineuvoston puheenjohtajan S. J. Witten laatiman asetuksen mukaisesti.
Duumaan valittiin 478 edustajaa, joista enemmän kuin kolmannes kuului kadettipuolueeseen. Vuoden 1906 heinäkuun 8 (21) päivänä I Valtakunnanduuma laskettiin hajalle.
Työryhmä (trudovikit) — Venäjän Valtakunnanduomissa ollut pikkuporvarillisten demokraattien ryhmä, johon kuului narodnikilaisia suuntaa edustaneita talonpoikia ja sivistyneistöä. Trudovikkiryhmä muodostui I Valtakunnanduuman talonpoikaisedustajista huhtikuussa 1906.
Valtakunnanduomassa trudovikit horjuivat kadettien ja sosialidemokraattien välillä. Tämä horjunta johtui pienomistajien — talonpoikien — itse luokaluonteesta. Koska trudovikit kuitenkin edustivat talonpoikaisjoukkoja, bolshevikit noudattivat heihin nähden sopimustaktiikkaa tarkoituksenaan yhteinen taistelu tsarin itsevaltiutta ja kadetteja vastaan. V. 1917 työryhmä yhdistyi »kansansosialistien» puolueen kanssa ja tuki aktiivisesti porvarillista väliaikaista hallitusta. Lokakuun sosialistisen vallankumouksen jälkeen trudovikit toimivat porvarillisen vastavallankumouksen puolella. — 151.
- ²²⁷ »Novoje Vremja» (»Uusi Aika») — päivälehti, ilmestyi Pietarissa vuodesta 1868 vuoteen 1917, oli eri kustantajien hallussa ja muutti moneen otteeseen poliittista suuntaansa. Lehti oli ensin maltillisen liberaalinen, mutta muuttui sitten vuodesta 1876 alkaen, kun A. S. Suvorin tuli sen kustantajaksi, taantumuksellisten aatellisten ja virkamiespiirien äänenkannattajaksi. Vuoden 1917 helmikuun porvarillis-demokraattisen vallankumouksen jälkeen lehti kannatti täydellisesti porvarillisen väliaikaisen hallituksen vastavallankumouksellista politiikkaa ja kävi kiihkeää parjauksemppailua bolshevikkeja vastaan. Pietarin Neuvoston Sotilaallinen Vallankumouskomitea lakkautti lehden lokakuun 26 (marraskuun 8) p:nä 1917. — 152.
- ²²⁸ »Mysl» (»Ajatus») — poliittinen ja kaunokirjallinen päivälehti, eserräpuolueen legaalinen äänenkannattaja, ilmestyi lakkautetun »Golos» lehden asemesta Pietarissa vuoden 1906 kesäkuun 20 (hei-

näkuun 3) päivästä heinäkuun 6 (19) päivään. Kaikkiaan ilmestyi 15 numeroa. — 153.

²²⁹ VSDTP:n toinen (»ensimmäinen yleisvenäläinen») konferenssi pidettiin Tampereella 3.—7. (16.—20.) marraskuuta 1906. Konferenssiin osallistui 32 päätösvaltaista edustajaa, joista menshevikkejä oli 11, bundilaisia 7, bolshevikkeja 6, Puolan ja Liettuan Sosialidemokratian edustajia 5, Lätinmaan Sosialidemokratian edustajia 3. KK:n ja pää-äänenkannattajan toimituskunnan jäsenet osallistuivat konferenssiin neuvotteluosuuksin.

Konferenssin hyväksymä työjärjestys oli seuraava: 1. Vaalikamppailu, 2. Puolueen edustajakokous, 3. Työväen edustajakokous, 4. Mustan sotnian ja pogromien vastustaminen, 5. Sissitoiminta.

Menshevistinen KK oli järjestänyt edustajia useista nimellisistä järjestöistä taaten siten menshevikeille enemmistön edustajakokouksessa. Tämä teki mahdolliseksi ajaa läpi konferenssissa menshevistisiä päätöksiä useista kysymyksistä. Konferenssi hyväksyi 18 äänellä (menshevikit ja bundilaiset) 14:ää vastaan menshevistisen päätöslauselman »VSDTP:n vaalikamppailutaktiikasta», jossa katsottiin mahdolliseksi tehdä vaaliliittoja kadettien kanssa. Kyseisen opportunistisen päätöslauselman vastapainoksi Lenin esitti 14 edustajan nimissä »Eriävän mielipiteen» — bolshevikkien vaaliohjelman, jossa korostettiin työväenluokan järjestöllisen ja aatteellisen itsenäisyyden tarpeellisuutta. »Eriävässä mielipiteessä» katsottiin mahdolliseksi tehdä tilapäisiä sopimuksia vain pikkuporvarillisia kansankerroksia edustavien trudovikkien ja eserrien kanssa (ks. tätä osaa, ss. 156—159). Lenin arvosteli konferenssissa menshevikkien ehdottamaa vaaliohjelmaa, jonka KK oli esittänyt konferenssin vahvistettavaksi, ja teki useita sitä koskevia korjausehdotuksia. Konferenssi päätti bolshevikkien painostamana viedä korjaukset ehdotettuun vaaliohjelmaan.

Konferenssissa hyväksyttiin päätöslauselma »Yhteisestä vaalikamppailusta paikkakunnilla» Leninin ehdottamine korjauksineen. Mainittu korjaus rajoitti menshevistisen KK:n mahdollisuuksia käyttää paikallisessa toiminnassa taktiikkana liittoutumista kadettien kanssa (ks. Teokset, 11. osa, ss. 306—307).

Lenin tähdensi konferenssissa pikaisen puoluekokouksen tarpeellisuutta. Konferenssi päätti, että seuraava puolueen edustajakokous kutsutaan koolle viimeistään maaliskuun 15 (28) p:nä 1907. Vaikka bolshevikit vaativat »työväen edustajakokouksen» asettamista keskustelukysymykseksi, koska he katsoivat mainitun kokouksen hyväksi harjoitetun agitaation puoluekurin rikkomiseksi, konferenssi ei ottanut tätä kysymystä käsiteltäväksi, vaan rajoittui hyväksymään kompromissipäätöksen »Työväen edustajakokouksen puolesta harjoitetun agitaation puitteita koskevasta kysymyksestä».

Ajan vähyiden vuoksi jäivät käsittelemättä kysymykset, jotka koskivat mustan sotnian ja pogromien vastustamista ja sissitoimintaa. Konferenssi antoi KK:n tehtäväksi julkaista konferenssista lyhyen selostuksen, jossa olisivat olleet kaikki päätöslauselmaehdotukset ja eriävät mielipiteet. Menshevistinen KK julkaisi kuitenkin äänenkannattajassaan »Sotsial-Demokratissa» vain konferens-

sin päätöslauselmat jättäen julkaisematta bolshevikkien »Eriävän mielipiteen».

Lenin on eritellyt ja arvostellut konferenssin työtä artikkeleissaan »Kadettien kanssa tehtävistä blokeista» ja »Taistelu kadettilaismielisiä sosialidemokraatteja vastaan ja puoluekuri» (ks. Teokset, 11. osa, ss. 291—303, 304—307). — 154.

- ²³⁰ Lenin otti alustuksensa pohjaksi bolshevistisen päätöslauselman, joka sittemmin esitettiin konferenssille »Eriävänä mielipiteenä» Puolan, Lätinmaan, Pietarin, Moskovan, Keskeisen teollisuusalueen ja Volganvarren sosialidemokraattien edustajien nimissä (ks. tätä osaa, ss. 156—159).

Lätinmaan Sosialidemokratia (ennen v. 1906 — Latvian Sosialidemokraattinen Työväenpuolue) perustettiin kesäkuussa 1904 puolueen I edustajakokouksessa. Puolueen ohjelma hyväksyttiin kesäkuussa 1905 LSDTP:n II edustajakokouksessa. Vv. 1905—1907 Latvian Sosialidemokraattinen Työväenpuolue johti työläisten vallankumouksellisia esiintymisiä. Lenin on huomauttanut, että »vallankumouksen aikana Latvian proletariaatti ja Latvian sosialidemokratia olivat eräällä ensimmäisistä, kaikkein tärkeimmistä paikoista taistelussa itsevaltiutta ja kaikkia vanhan järjestelmän voimia vastaan» (Teokset, 16. osa, s. 255).

VSDTP:n IV (yhdistävässä) edustajakokouksessa 1906 LSDTP liittyi VSDTP:hen aluejärjestönä. Edustajakokouksen jälkeen se alkoi käyttää nimeä Lätinmaan Sosialidemokratia. — 154.

- ²³¹ Kysymyksessä on Leninin kirjoittama sosialidemokraattisen duumaryhmän bolshevistinen julkilausumaluonnos. Tämän luonnoksen on Lenin esittänyt hieman lyhenneltynä artikkelissaan »Duumaryhmämme julkilausuman johdosta» (ks. Teokset, 11. osa, ss. 18—23). — 155.

- ²³² Lenin tarkoittaa päätöslauselmaa »Taktiikasta», joka hyväksyttiin vuoden 1906 elo- ja syyskuun vaihteessa olleessa Bundin VII edustajakokouksessa. — 157.

- ²³³ *II Valtakunnanduuma* kokoontui helmikuun 20 (maaliskuun 5) pnä 1907. Duuman vaalit olivat välilliset, epäsuhteelliset ja ne toimitettiin kenttäoikeuksien ja vainotoimenpiteiden aikaisissa olosuhteissa. Siitä huolimatta II duuma osoittautui ensimmäistä vasemmistolaisemmaksi. Syynä siihen oli se, että puoluejako oli ensimmäisen duuman aikoihin verrattuna käynyt selvemmäksi ja näkyvämmäksi, joukkojen luokkatietoisuus oli lisääntynyt ja myös bolshevikit osallistuivat vaaleihin.

Bolshevikit käyttivät duumaa puhujalavanaan paljastaen tsarismia ja vastavallankumouksellisen porvariston petollisuuden, julistaen ja propagoiden puolueen ohjelmaa, pyrkien vapauttamaan talonpoikaiston liberaalien vaikutuksen alaisuudesta ja luomaan duumassa työväenluokan ja talonpoikaiston edustajien vallankumouksellisen liiton. Bolshevikkien linja merkitsi proletariaatin edustajien uudenlaista, vallankumouksellista marxilaista menettelyä parlamenttilaitoksissa. Sitä vastoin menshevikit noudattivat duumassa opportunistista taktiikkaa tukemalla kadetteja.

Vuoden 1907 puolivälissä, jolloin kävi ilmeiseksi, etteivät työläisten ja talonpoikien voimat riitä tsarismin murskaamiseen, tsaarin hallitus päätti hajottaa duuman. Vuoden 1907 kesäkuun 3 (16) päivän vastaisena yönä vangittiin sosialidemokraattisen duumaryhmän jäsenet ja kesäkuun 3 (16) pnä II Valtakunnanduuma laskettiin tsaarin määräyksestä hajalle. — 157.

- ²³⁴ *Siionistisocialistit* — vuonna 1904 perustetun pikkuporvarillisen nationalistisen juutalaisjärjestön Siionistisen Sosialistisen Työväenpuolueen jäsenet. Siionistisocialistit katsoivat juutalaisen proletariaatin päätehtäväksi oman alueen hankkimisen ja oman kansallisen valtion muodostamisen. He kehittivät olemaan luokkayhteistoiminnassa juutalaisen porvariston kanssa, yrittivät eristää juutalaistyöläiset Venäjän ja kansainvälisen proletariaatin vallankumouksellisesta liikkeestä ja koettivat lietsoa vihaa eri kansallisuuksiin kuuluvien työläisten kesken. Siionistisocialistien nationalistinen toiminta sumensi juutalaistyöläisten luokkatietoisuutta ja vahingoitti suuresti työväenliikettä.

Vuoden 1917 helmikuun porvarillis-demokraattisen vallankumouksen jälkeen Siionistinen Sosialistinen Työväenpuolue ja Sosialistinen Juutalainen Työväenpuolue yhdistyivät Yhtenäiseksi Juutalaiseksi Sosialistiseksi Työväenpuolueeksi. — 159.

- ²³⁵ *Kansansocialistit* — pikkuporvarillisen Kansansocialistisen Työväenpuolueen jäsenet. Tämä puolue erottui v. 1906 sosialistivallankumouksellisten (eserrä-) puolueen oikeasta siivestä. Kansansocialistit kannattivat liittoutumista kadettien kanssa. Lenin sanoi heitä »sosialikadeteiksi», »poroporvarilliseksi opportunisteiksi», »eserräläisiksi menshevikeiksi», jotka horjuivat kadettien ja eserrien välillä, ja korosti, että tämä puolue »eroaa hyvin vähän kadeteista, sillä se poistaa ohjelmasta sekä tasavallan että kaiken maan saantia koskevan vaatimuksen» (Teokset, 11. osa, s. 211). Puolueen johdossa olivat A. V. Peshehonov, N. F. Annenski, V. A. Mjakotin y.m. — 159.

- ²³⁶ Lenin tarkoittaa artikkeliaan »Menshevismin kriisi», joka julkaistiin »Proletarin» 9. n:ossa joulukuun 7 (20) pnä 1906 (ks. Teokset, 11. osa, ss. 325—348).

»*Proletari*» (»*Proletaari*») — illegaalinen bolshevistinen lehti, ilmestyi vuoden 1906 elokuun 21 (syyskuun 3) päivästä vuoden 1909 marraskuun 28 (joulukuun 11) päivään V. I. Leninin toimittamana. Kaikkiaan ilmestyi 50 numeroa. Toimituksen työssä olivat aktiivisesti mukana I. F. Dubrovinski, A. V. Lunatsharski, M. F. Vladimirski, V. V. Vorovski. Lehden julkaisutyön teknillisestä puolesta huolehtivat A. G. Schlichter, J. S. Schlichter y.m. Lehden ensimmäiset 20 numeroa valmistettiin julkaisukuntoon ja ladottiin Viipurissa. Sen jälkeen kun illegaalisen lehden julkaiseminen Venäjällä kävi äärimmäisen vaikeaksi, »*Proletarin*» toimitus ryhtyi VSDTP:n Pietarin ja Moskovan komiteoiden päätöksen mukaisesti julkaisemaan lehteä ulkomailla (n:ot 21—40 ilmestyivät Genèvessä, n:ot 41—50 Pariisissa).

»*Proletari*» oli oikeastaan bolshevikkien pää-äänenkannattaja.

Lenin suoritti »Proletarin» toimituskunnassa kaiken perustyön. »Proletarissa» julkaistiin alun toista sataa Leninin artikkeleita ja muita aineistoja, joissa käsiteltiin työväenluokan vallankumouksellisen taistelun tärkeimpiä kysymyksiä. Lehdellä oli kiinteä yhteys puolueen paikallisjärjestöihin.

»Proletari» esitti Stolypinin taantumusvuosina huomattavaa osaa bolshevististen järjestöjen säilyttämisen ja lujittamisen samoin kuin likvidaatoreita, otzovisti-ultimatisteja ja jumalanrakkaita vastaan käydyn taistelun kannalta.

Lehden julkaiseminen lopetettiin VSDTP:n KK:n tammikuussa 1910 pitämän kokouksen päätöksen mukaisesti. — 159.

- ²³⁷ Lenin tarkoittaa KK:n vetoomusta »Kaikille puoluejärjestöille ja kaikille sosialidemokraattisille työläisille», joka koski VSDTP:n IV edustajakokouksen koollekutsumista. Vetoomus hyväksyttiin Leninin ehdotuksesta ja julkaistiin »Novaja Zhizn» lehden 9. p:nossa marraskuun 10 (23) p:nä 1905 (ks. «КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК», ч. I, 1954, стр. 96—98 (»NKP edustajakokousten, konferenssien ja KK:n kokousten päätöslauselmia ja päätöksiä», I osa, 1954, ss. 96—98)).

»Novaja Zhizn» (»Uusi Elämä») — ensimmäinen legaalinen bolshevistinen lehti, ilmestyi joka päivä Pietarissa vuoden 1905 lokaakuun 27 (marraskuun 9) päivästä joulukuun 3 (16) päivään. »Novaja Zhizn» lehden virallisena toimittajana ja julkaisijana oli nimellisesti N. M. Minski ja kustantajana M. F. Andrejeva. Palattuaan marraskuun alussa maanpaosta Pietariin V. I. Lenin asettui välittömästi lehden johtoon. Lehden toimitus- ja avustajakuntaa muutettiin. »Novaja Zhizn» oli itse asiassa VSDTP:n pää-äänenkannattaja. Lehden lähimpiä avustajia olivat M. S. Olminski, V. V. Vorovski, A. V. Lunatsharski, V. D. Bontsh-Brujevitsh y.m. »Novaja Zhiznin» julkaisemiseen osallistui aktiivisesti A. M. Gorki, joka antoi lehdelle myös suurta aineellista apua. Lehden ulkomaisten avustajien joukossa olivat Rosa Luxemburg, Karl Liebknecht, Marcel Cachin, Paul Lafarquet y.m. Lehdessä julkaistiin Leninin 14 artikkeleita. Näissä Leninin artikkeleissa on määritelty Venäjän ensimmäisen vallankumouksen aikaiset puolueen tehtävät ja taktiikka.

»Novaja Zhizn» propagoi aktiivisesti VSDTP:n KK:n kaikkia päätöksiä ja toimenpiteitä. Se esitti tärkeää osaa joukkojen poliittisessa valistamisessa ja järjestämisessä, niiden mobilisoinnissa aseelliseen kapinaan.

Lenin kirjoitti lokakuussa 1905 »Novaja Zhiznistä»: »Laajimpaan puhujalavanamme, jonka avulla vaikutamme proletariaattiin nyt, on Pietarissa ilmestynyt päivälehti» (Teokset, 34. osa, s. 358).

»Novaja Zhizn» joutui monien vainotoimenpiteiden kohteeksi. Tsaarihallitus lakkautti joulukuun 2 p:nä lehden 27. p:n on ilmestyttyä. Viimeinen, 28. p:n o ilmestyi illegaalisesti. — 159.

- ²³⁸ Tarkoitetaan VSDTP:n ensimmäistä konferenssia, joka pidettiin Tampereella joulukuun 12—17 (25—30) p:nä 1905. Konferenssiin osallistui edustajia 26 järjestöstä. Lenin valittiin konferenssin puheenjohtajaksi. Osanottajien joukossa olivat m.m. V. J. Fri-

dolin, J. M. Jaroslavski, L. M. Knipovitsh, L. B. Krasin, N. K. Krupskaja, P. F. Kudelli, S. A. Lozovski, P. N. Mostovenko, V. I. Nevski, V. A. Radus-Zenkovitsh, J. V. Stalin. Menshevikkejä edusti E. L. Gurevitsh (V. Danevitsh).

Konferenssin työjärjestys oli seuraava: 1) Paikallisjärjestöjen selostukset, 2) Tilanneselostus, 3) KK:n organisatorinen toimintakertomus, 4) VSDTP:n kummankin osan yhdistäminen, 5) Puolueen uudestijärjestäminen, 6) Agraarikysymys, 7) Valtakunnanduumaa.

Lenin teki tilanneselostuksen ja alusti agraarikysymyksen. Konferenssi asetui puoltamaan puolueen yhtenäisyyden palauttamista ja tasa-arvoisuusperiaatteen mukaista bolshevikkien ja menshevikkien järjestökeskusten ja pää-äänenkannattajien yhdistämistä samoin kuin rinnakkaisten paikallisjärjestöjen yhdistämistä ja antoi yhdistetyn KK:n tehtäväksi kutsua koolle yhdistävä edustajakokous. Päätöslauselmassa »Puolueen uudelleenjärjestäminen» konferenssi kehotti noudattamaan laajassa mitassa valinnallisuuden ja demokraattisen sentralismin periaatteita. Viimeksi mainitusta katsottiin mahdolliseksi poiketa vain mikäli käytännössä ilmeni voittamattomia esteitä. Agraarikysymyksestä (Leninin alustuksen pohjalta) hyväksymässään päätöslauselmassa konferenssi kehitti edelleen III edustajakokouksen päätöstä ehdottamalla ottamaan puolueen agraariohjelmaan »otrezkamaita» koskevan kohdan tilalle vaatimuksen kaikkien valtion, tilanherrojen ja kirkon maiden konfiskoinnista. Konferenssi hyväksyi päätöslauselman, jossa kehoitettiin boikotoimaan aktiivisesti I Valtakunnanduumaa. Koska Moskovassa oli jo alkanut aseellinen kapina, konferenssi lopetti Leninin ehdotuksesta kiireellisesti työnsä ja edustajat matkustivat toimintapaikoilleen osallistukseen henkilökohtaisesti kapinaan. — 159.

²³⁹ »L'Humanité» (»Ihmiskunta») — päivälehti, jonka J. Jaurès perusti 1904 Ranskalaisen Sosialistisen Puolueen äänenkannattajaksi. Vuonna 1905 lehti tervehti Venäjällä alkanutta vallankumousta ja sanoi Ranskan kansan olevan solidaarinen »Venäjän kansaa kohtaan, joka luo omaa vuottaan 1789». Lehden toimitus järjesti varojen keräyksen Venäjän vallankumouksen hyväksi. Ensimmäisen maailmansodan vuosina (1914—1918) Ranskalaisen Sosialistisen Puolueen äärioikeistolaisen siiven hallussa ollessaan lehti oli kannanotoissaan shovinistinen.

Vuonna 1918 lehden johtoon, sen poliittiseksi johtajaksi tuli Ranskan ja kansainvälisen työväenliikkeen huomattava toimihenkilö Marcel Cachin. Vv. 1918—1920 kun Ranskan hallitus lähetti aseellisia voimiaan taistelemaan neuvostovaltaa vastaan, lehti asettui vastustamaan tätä imperialistista politiikkaa. Vuoden 1920 joulukuusta lähtien, jolloin Sosialistinen Puolue jakautui kahtia ja muodostui Ranskan Kommunistinen Puolue, lehti on ollut viimeksi mainitun pää-äänenkannattaja. — 160.

²⁴⁰ »La Tribune Russe» (»Venäjän Tribuuna») — eserräpuolueen ulkomainen tiedonantolehti, jota julkaistiin Pariisissa ranskankielisenä vuoden 1904 tammikuusta vuoden 1909 joulukuuhun ja vuoden 1912 lokakuusta vuoden 1913 heinäkuuhun, ilmestyi 1904 kaksi kertaa kuukaudessa, sitten kerran kuukaudessa. — 160.

²⁴¹ VSDTP:n Pietarin järjestön kaupunki- ja kuvernementtikonferenssi pidettiin tammikuun 6 (19) pnä 1907 Terijoella. Konferenssiin osallistui 70 päätösvaltaista edustajaa (42 bolshevikkia ja 28 menshevikkia). Neuvotteluoikeuden omaavina konferenssissa oli läsnä 4 edustajaa menshevikkien KK:sta ja pää-äänenkannattajan toimituskunnasta, yksi edustaja VSDTP:n Pietarin komiteasta ja samoin bolshevistisen »Proletari» lehden toimituksesta y.m. Valtakirjojen tarkastuksessa ilmeni, että eräissä alapiireissä, joista edustajiksi oli valittu etupäässä menshevikkejä, oli rikottu Pietarin komitean päätöstä, jossa vaadittiin, että edustajat oli valittava konferenssiin ehdottomasti sen jälkeen, kun puolueen jäsenet olivat käsitelleet kysymyksen, oliko tehtävä sopimuksia kadettien kanssa. Konferenssi katsoi mainitunlaiset valtakirjat mitättömiksi. Se hylkäsi äänen enemmistöllä KK:n ehdotuksen, että konferenssi jaettaisiin kahtia (pidettäisiin erikseen kaupunkikonferenssi ja kuvernementtikonferenssi) vaalipiirejä vastaavasti, sillä tämän ehdotuksen tarkoituksena oli saada keinotekoisesti menshevikeille ylivoima konferenssissa. Menshevikit käyttivät tätä hylkävää päätöstä tekosyynä, jonka perusteella he saattoivat sanoutua irti vallankumouksellisista sosialidemokraateista ja tehdä lehmäkaupat kadettien kanssa. He poistuivat konferenssista ja aiheuttivat siten hajaannuksen Pietarin järjestössä vaalien edellä.

Muut edustajat päättivät jatkaa konferenssia. Duuman vaalien ajaksi tehtäviä vaalisopimuksia koskevan kysymyksen alusti Lenin. Hänen alustuksensa pohjalta käydyin keskustelun jälkeen konferenssi vahvisti »Eriävän mielipiteen», jonka bolshevikit olivat esittäneet VSDTP:n toisessa (»ensimmäisessä yleisvenäläisessä») konferenssissa (ks. tätä osaa, ss. 156—159). Konferenssi otti kielteisen kannan siihen nähden, että liittouduttaisiin kadettien kanssa, ja kehotti hyväksymässään päätöksessä tekemään vaaliliittoja eserien ja trudovikkien kanssa, mikäli nämä puolestaan kieltäytyvät yhdistymästä kadettien kanssa.

Lenin on valaissut yksityiskohtaisesti Pietarin konferenssin työtä kirjassaan »Sosialidemokratia ja duuman vaalit», »'Kun kuulet tyhmyrin tuomion'... (Sosialidemokraattisen lehtimiehen muistiinpanoista)» ja artikkeleissaan »Työväenpuolueen vaalitaistelu Pietarissa», »Sosialidemokratian vaalikamppailu Pietarissa», »31 menshevikin vastalause» y.m. (Teokset, 11. osa, ss. 417—440, 441—459, 413—416; 12. osa, ss. 1—9, 15—18). — 161.

²⁴² Kyseinen kirjoitus ilmestyi helmikuun 27 pnä 1907 »Novyi Lutsh» lehden 7. n:on »Lehtikatsauksessa» ja on vastaus L. Martovin pakinaan »Pitemmälle ei voida mennä», joka julkaistiin »Russkaja Zhiznin» 48. n:ossa helmikuun 25 (maaliskuun 10) pnä 1907. — 164.

²⁴³ »Russkaja Zhizn» (»Venäjän Elämä») — suuntaukseltaan vasemmistokadettilainen päivälehti, ilmestyi Pietarissa vuoden 1907 tammikuun 1 (14) päivästä alkaen. Helmikuun 14 (27) päivästä, 38. n:osta alkaen lehti oli menshevikkien käsissä. Sen avustajina toimivat P. B. Axelrod, F. I. Dan, V. I. Zasulitsh, L. Martov, G. V. Plehanov y.m. Lehti lakkautettiin maaliskuun 2 (15) pnä. — 164.

²⁴⁴ VSDTP:n viides edustajakokous pidettiin 30. huhtikuuta — 19. toukokuuta (13. toukokuuta — 1. kesäkuuta) 1907 Lontoossa. Kokoukseen osallistui 336 edustajaa 147 tuhannen puolueenjäsenen nimissä. Edustajista bolshevikkeja oli 105, menshevikkejä — 97, bundilaisia 57, Puolan sosialidemokraatteja 44, Lätinmaan Sosialidemokratian edustajia 29, »ryhmäkuntiin kuulumattomia» 4. Suuret teollisuuskeskukset lähettivät edustajakokoukseen bolshevikkeja. Pietarin puoluejärjestön lähettämistä 17 edustajasta oli bolshevikkeja 12, Moskovan kaupunki- ja piirikuntajärjestön 19:stä 16, Uralin 19, Ivanovo-Voznesenskin, Vladimirin, Kostroman piirikuntajärjestön, Brjanskin, Kazanin ja Krasnojarskin järjestöjen lähettämät edustajat olivat kaikki bolshevikkeja. Lenin oli edustajakokouksessa Ylä-Kaman puoluejärjestön edustajana. Bolshevikit esiintyivät edustajakokouksessa V. I. Leninin johdolla tiiviinä edustajaryhmänä, johon kuuluivat m.m. A. S. Bubnov, I. F. Dubrovinski, J. M. Jaroslavski, M. N. Ljadov, V. P. Nogin, M. N. Pokrovski, K. N. Samoilova, S. G. Shaumjan, J. V. Stalin, A. M. Stopani, I. A. Teodorovitsh, M. G. Tshakaja, K. J. Voroshilov. Edustajakokouksen työhön osallistui neuvotteluoikeuksin A. M. Gorki. Pitkään ja kiivaan keskustelun jälkeen edustajakokous hyväksyi seuraavan päiväjärjestyksen: 1. Keskuskomitean toimintakertomus, 2. Duumaryhmän toimintakertomus ja sen organisaatio, 3. Suhtautuminen porvarillisiin puolueisiin, 4. Valtakunnanduuma, 5. »Työväen edustajakokous» ja puolueettomat työväenjärjestöt, 6. Ammatyhdistykset ja puolue, 7. Sissitoiminta, 8. Työttömyys, talouspula ja sulut, 9. Organisaatiokysymykset, 10. Stuttgartin kansainvälinen kongressi (Vappu, militarismi), 11. Toiminta armeijassa, 12. Juoksevat asiat. Edustajakokouksen työn pitkittymisen vuoksi poistettiin sittemmin keskustelun piiristä kysymykset, jotka koskivat työttömyyttä, talouspulaa ja sulkua sekä Stuttgartin kansainvälistä konferenssia.

Lenin valittiin edustajakokouksen puhemieshistöön, ja hän toimi puheenjohtajana edustajakokouksen 6., 7., 14., 15., 27., 34. ja 35. istunnossa. Hän alusti kysymyksen suhtautumisesta porvarillisiin puolueisiin, joka oli edustajakokouksen tärkeimpiä kysymyksiä, ja käytti siitä loppupuheenvuoron, piti puheita Keskuskomitean toimintakertomuksen sekä duumaryhmän toiminnasta tehdyn selostuksen johdosta, puolsi puheenvuorossaan yleisten, puoluetaktiikan perusteita ja porvarillista vallankumousta koskevien periaatekysymysten ottamista edustajakokouksen päiväjärjestykseen, esiintyi menshevikkejä, bundilaisia ja Trotskia vastaan (ks. Teokset, 12. osa, ss. 425—477).

Puolan Kuningaskunnan ja Liettuan Sosialidemokratian ja Lätinmaan Sosialidemokratian edustajat kannattivat bolshevikkeja edustajakokouksessa. Yhdistymällä heidän kanssaan vallankumouksellisen toimintaohjelman perusteella bolshevikit saivat enemmistön edustajakokouksessa ja takasivat siten marxilaisen vallankumouksellisen linjan voiton. Edustajakokous hyväksyi kaikista peruskysymyksistä bolshevistiset päätöslauselmat. Edustajakokous muutti puolueen sääntöjä tekemällä lopun kaksikeskuksisuudesta (Keskuskomitean ja pää-äänenkannattajan toimituskunnan valitseminen edustajakokouksessa). Muutettujen sääntöjen perusteella edustaja-

kokous valitsi vain Keskuskomitean, jota vastoin pää-äänenkannattajan toimituskunnan nimittäminen tuli Keskuskomitean tehtäväksi ja pää-äänenkannattajan toiminta Keskuskomitean valvonnan alaiseksi. Säännöissä määrättiin, että aika ajoin oli kutsuttava koolle puolueuuvotteluja puolue-elämän tärkeimpien kysymysten käsitelyä varten.

Keskuskomiteaan valittiin 5 bolshevikkia, 4 menshevikkia, 2 puolalaista sosialidemokraattia ja 1 lätiläinen sosialidemokraatti. Keskuskomitean varajäseniksi valittiin 10 bolshevikkia, 7 menshevikkia, 3 puolalaista ja 2 lätiläistä sosialidemokraattia. Keskuskomiteaan tulivat valituiksi jäseninä tai varajäseninä V. I. Lenin, F. E. Dzerzhinski, I. F. Dubrovinski, V. P. Nogin, L. B. Krasin, L. Tyszka, J. Marchlewski y.m. Sittemmin otettiin Keskuskomiteaan vielä 3 henkeä: 2 Bundista ja 1 Lätinmaan Sosialidemokratiasta.

Koska eri suuntien edustajista koostuneen Keskuskomitean johdotoiminta oli epävarmaa (kansallisten sosialidemokraattisten järjestöjen edustajat horjuivat usein bolshevikkien ja menshevikkien välillä), edustajakokouksen lopulla pidetyssä bolshevikkiryhmän istunnossa valittiin Bolshevistinen Keskus, jonka johtoon tuli Lenin ja johon kuului myös »Proletari» lehden toimitus.

VSDTP:n viides edustajakokous muodostui Venäjän työväenliikkeessä bolshevismiin voitoksi. Sen päätöksissä tehtiin yhteenveto voitosta, jonka bolshevismi oli saavuttanut porvarillis-demokraattisen vallankumouksen aikana puolueen opportunistisesta, menshevistisestä siivestä. Bolshevistinen taktiikka hyväksyttiin koko puolueen yhteiseksi taktiikaksi. — 164.

- ²⁴⁵ Lenin käytti puheenvuoron edustajakokouksen kolmannessa istunnossa. Sen jälkeen kun päiväjärjestykseen oli otettu 2 ensimmäistä kohtaa: 1. Keskuskomitean toimintakertomus ja 2. Duumaryhmän toimintakertomus ja sen organisaatio, sekä herätetty kysymys, että päiväjärjestykseen olisi otettava yleisiä teoreettisia periaatekysymyksiä (edustajakokouksen päiväjärjestystä koskevan bolshevikkien ehdotuksen 3., 4. ja 5. kohta — taloudellisen taistelun kärjistyminen ja nykytilanne, proletariaatin luokkatehtävät nykytilanteessa ja suhtautuminen porvarillisiin puolueisiin), bundilainen Seltzer (B. N. Grosser) ehdotti Lieberin seuraten, ettei mainittuja kysymyksiä asetettaisi keskustelun alaisiksi. Puheenjohtajana toiminut bundilainen Vinitzki (V. D. Medem) ehdotti, ettei asiasta keskusteltaisi, vaan äänestettäisiin keskustelun lopettamisesta.

Leninin käyttämän puheenvuoron jälkeen seuraavassa, neljännessä, istunnossa jatkettiin keskustelua yleisten teoreettisten kysymysten ottamisesta päiväjärjestykseen. Edustajakokouksen viidennessä istunnossa toukokuun 2 (15) p:nä päiväjärjestykseen otettiin kohta »Suhtautuminen porvarillisiin puolueisiin». — 164.

- ²⁴⁶ Edustajakokouksen hyväksymän työjärjestyksen 4. kohdan mukaisesti henkilökohtainen äänestys oli suoritettava vain siinä tapauksessa, jos sitä vaati vähintään 20 edustajaa. Henkilökohtainen äänestys suoritettiin käyttämällä lippuja. Lenin käytti puheenvuoron sen johdosta, että edustajakokouksen puhemiehistölle esitettiin

ehdotus äänestyksen toimittamisesta nimenhuudon eikä lippujen avulla. Edustajakokouksen puhemiehistö päätti kolmella äänellä kahta vastaan luopua lippujen käytöstä. Syntyneiden erimielisyyksien vuoksi kysymys esitettiin kuitenkin edustajakokouksen ratkaistavaksi. Edustajakokouksen enemmistö (144 henkeä) kannatti lipuilla tapahtuvaa äänestystä. — 165.

- ²⁴⁷ Lieberin korjausehdotuksesta alkoi edustajakokouksen opportunistisen osan, menshevikkien ja bundilaisten, hyökkäys pohjaksi hyväksytyä bolshevikkien päätöslauselmaehdotusta vastaan, joka koski suhtautumista porvarillisiin puolueisiin. Lieber ehdotti, että päätöslauselmasta poistettaisiin teoreettinen alkuosa: »nykyajan erittäin vaativasti asettamana sosialidemokraattien tehtävänä on määritellä erilaisten ei-proletaaristen puolueiden luokkaolemus, ottaa huomioon luokkien nykyiset keskinäisuhteet ja määritellä niitä vastaavasti suhteensa muihin puolueisiin». Edustajakokous hylkäsi Lieberin korjausehdotuksen. Päätöslauselmaa »Suhtautuminen porvarillisiin puolueisiin» koskevia korjausehdotuksia ks. Teokset, 12. osa, ss. 490—495. — 166.
- ²⁴⁸ Lenin vastaa puheenvuorossaan F. I. Danille, joka muka ryhmi-erimielisyyksien vakiintumisen välttämiseksi vastusti sitä, että edustajakokousta sanottaisiin bolshevikkien ehdotuksen mukaan viidenneksi. Itse asiassa menshevikit ja bundilaiset pyrkivät ignoroimaan puolueen III:ttä, bolshevistista, edustajakokousta. Edustajakokousta päätettiin bundilaisen Shaninin (L. G. Shapiron) ehdotuksen mukaan sanoa »VSDTP:n Lontoon edustajakokoukseksi». — 166.
- ²⁴⁹ Leninin kirjoittama Lätinmaan Sosialidemokratian II edustajakokouksen päätöslauselman luonnos »*Proletariaatin tehtävät porvarillis-demokraattisen vallankumouksen nykyvaiheessa*» liitettiin keskustelutta edustajakokouksen pöytäkirjoihin ja julkaistiin »Zihna» lehdessä 78. n:ossa heinäkuun 7 p:nä 1907. Edustajakokouksen pöytäkirjat eivät ole säilyneet.

Lätinmaan Sosialidemokratian II edustajakokous pidettiin Lontoossa 21.—25. toukokuuta (3.—7. kesäkuuta) 1907 heti VSDTP:n V (Lontoon) edustajakokouksen päätyttyä. Edustajakokouksen aikoihin laskettiin Lätinmaan Sosialidemokratiaan kuuluvia järjestyneitä puolueen jäseniä olevan noin 13 tuhatta. Edustajakokouksen osallistui 26 päätösvaltaista ja 10 neuvottelevaa edustajaa. Päiväjärjestys: 1. KK:n, tarkastusvaliokunnan ja paikallisjärjestöjen toimintaselostukset, 2. Pulat, sulut ja työttömyys, 3. Proletariaatin tehtävät porvarillis-demokraattisen vallankumouksen nykyvaiheessa, 4. Agitaatiotoiminta armeijassa, 5. Ammattiyhdistykset, 6. Agitaatio- ja propagandatyö, 7. Järjestöksymykset y.m. Lätinmaan Sosialidemokratian virheellinen asennoituminen ilmeni siinä, että päiväjärjestyksestä poistettiin agrarikysymys.

Edustajakokouksessa käytiin kärkevää taistelua vallankumouksellisten sosialidemokraattien ja opportunistien välillä varsinkin KK:n toimintaselostuksen johdosta.

Lenin osallistui aktiivisesti edustajakokouksen työhön. Toukokuun 24 (kesäkuun 6) p:nä 1907 iltatunnossa hän teki selostuksen

proletariaatin tehtävistä porvarillis-demokraattisen vallankumouksen nykyvaiheessa (selostuksesta on säilynyt vain hyvin keho muistiinmerkintä — poliisidepartementissa tehty latviankielisen käännöksen venäjännös). Edustajakokous oli osoituksena siitä, että bolshevismi oli vallannut Latviassa varmat asemat: ammattiyhdistyksistä, työttömyydestä, demokraattisista ja sotilasjärjestöistä hyväksytyt päätökset olivat luonteeltaan bolshevistisia.

Edustajakokous valitsi uuden KK:n, johon tuli pääasiallisesti vallankumouksellisia sosialidemokraatteja, ja antoi sen tehtäväksi julkaista manifestin »Koko Latvian proletariaatille», joka oli laadittu bolshevistisessa hengessä.

»Zihna» (»Cina») (»Taistel») — sanomalehti, Latvian Sosialidemokratian pää-äänenkannattaja, perustettu maaliskuussa 1904. Lehti ilmestyi Riiassa suurin väliajoin vuoden 1909 elokuuhun asti ja sittemmin ulkomailla. Vuonna 1910 lehden sadannen numeron ilmestymisen johdosta siinä julkaistiin V. I. Leninin artikkeli »Zihnan» juhlanumerolle», jossa arvostettiin korkealle Latvian sosialidemokraattien vallankumouksellinen toiminta (ks. Teokset, 16. osa, ss. 255—259). Lehdessä julkaistiin niin ikään useita Leninin kirjoittamia puolueen asiakirjoja. Lehden aktiivisina ja vakituksina avustajina toimivat P. I. Stučka, joka oli Latvian Kommunistisen Puolueen perustajajäseniä, kansanrunoilija J. Rainis y.m.

Vuoden 1917 huhtikuussa »Zihnasta» tuli legaalinen lehti. Sitä julkaistiin Pietarissa, Riiassa ja muualla, mutta vuoden 1919 elokuusta lähtien, vastavallankumouksen päästyä väliaikaisesti voitolle Latviassa se alkoi ilmestyä jälleen maanalaisena lehtenä Riiassa. Kun sitten kesäkuussa 1940 Latviassa pystytettiin neuvostovalta, lehdestä tuli Latvian Kommunistisen Puolueen ja Latvian SNT:n Korkeimman Neuvoston äänenkannattaja. — 167.

²⁵⁰ *Stuttgartin kansainvälinen sosialistikongressi* (II Internationaalin VII kongressi) pidettiin 18.—24. elokuuta 1907.

Kongressiin osallistui 886 edustajaa sosialistisista puolueista ja ammattiyhdistyksistä. Varsin suurilukuinen oli Saksan valtuuskunta (289 henkeä), johon kuului etupäässä ammattiyhdistysvirkaillijoita. Viimeksi mainittu seikka vaikutti varsin tuntuvasti Saksan Sosialidemokraattisen Puolueen asennoitumiseen kongressin päätösehdotusten käsittelyn ja hyväksymisen yhteydessä.

Venäjän valtuuskuntaan kuului 37 sosialidemokraattia, 21 eserrää ja 7 ammattiyhdistysmiestä. Bolshevikkien edustajina kuuluivat valtuuskuntaan V. I. Lenin, A. A. Bogdanov, I. P. Goldenberg (Meshkovski), B. A. Knunjants, M. M. Litvinov, A. V. Lunatsharski, N. A. Semashko, M. Tshakaja y.m.

Kongressin käsiteltävinä olivat seuraavat kysymykset: 1) Militarismi ja kansainväliset selkkaukset, 2) Poliittisten puolueiden ja ammattiyhdistysten keskinäissuhteet, 3) Siirtomaakysymys, 4) Työväen immigraatio ja emigraatio ja 5) Naisten äänioikeus.

Lenin järjesti muutamia kongressin bolshevikiedustajien neuvottelutilaisuuksia, joissa sovittiin sosialidemokraattien jaostossa, Venäjän valtuuskunnassa ja kongressissa noudatettavasta bolshevikien menettelytavasta, osallistui sosialidemokraattisen jaoston istuntoihin vastustaen menshevikkien opportunistista linjaa ja Ve-

näjän valtuuskunnan istuntoihin puolustaan VSDTP:n kantaa eseriä vastaan.

Kongressin aikana Lenin teki hyvin paljon kansainvälisen sosialidemokraattisen liikkeen vasemmistovoimien yhdistämisen hyväksi ja vastusti päättäväisesti opportunisteja ja revisionisteja. Hän järjesti vasemmiston edustajien kanssa (C. Zetkin, R. Luxemburg, L. Tyszka, G. Ledebour y.m.) neuvottelutilaisuuksia, jotka muodostuivat ensimmäiseksi askeleeksi imperialismin kauden kansainvälisen sosialistisen liikkeen vallankumouksellisten voimien yhdistämisessä.

Kongressin työ keskittyi perusosaltaan valiokuntiin, joissa laadittiin päätösehdotukset täysistuntoja varten.

Lenin osallistui valiokuntaan, jossa valmisteltiin kysymystä »Militarismi ja kansainväliset selkkaukset». Käsiteltäessä A. Bebelin esittämää päätöslauselmaehdotusta Lenin sai Puolan sosialidemokraattien edustajien tukemana muutetuksi sitä perin pohjin korjausehdotuksillaan vallankumouksellisen marxilaisuuden hengen mukaiseksi.

Siirtomaakysymys aiheutti kongressissa kärkevää taistelua. Holantilaisen »socialistin» Van Kolin johtama valiokunnan opportunistinen enemmistö esitti opportunistisen päätöslauselmaehdotuksen, joka sai puolelleen Saksan valtuuskunnan enemmistön. Siirtomaakysymystä koskeneessa kongressin hyväksymässä päätöslauselmassa tuomittiin suoraan ja ehdottomasti kaikkalainen siirtomaapoliitikka.

Työväen immigraatioon ja emigraatioon nähden hyväksyttiin kongressissa päätöslauselma, joka vastasi vallankumouksellisen sosialidemokratian vaatimuksia, kaikkien maiden työläisten internationalistisen kasvatuksen vaatimuksia.

Lenin piti suurimerkityksisenä kongressin hyväksymää päätöslauselmaa, joka koski ammattiliittojen ja työväenluokan poliittisen puolueen keskinäisyyhteitä. A. V. Lunatsharski ajoi kongressin valiokunnassa leniniläistä ammattiyhdistysten puoluekantaisuuslinjaa. Mainitusta kysymyksestä kongressi hyväksyi oikeistosiiven vastustuksesta huolimatta päätöslauselman, jossa ammattiliittojen puoluekantaisuus sai periaatteellisen tunnustuksen.

Stuttgartin kongressia koskevaa aineistoa ks. V. I. Leninin artikkeleista — Teokset, 13. osa, ss. 61—79. — 168.

²⁵¹ Stuttgartin kongressissa V. I. Lenin tutustui C. Zetkiniin, joka yhdessä muiden Saksan vasemmistosocialidemokraattien kanssa puolusti vallankumouksellista marxilaista taktiikkaa ja esiintyi opportunisteja ja revisionisteja vastaan.

Lenin toimitti venäjän kielelle käännetyn C. Zetkinin artikkelin »Stuttgartin kansainvälinen sosialistikongressi» ja varusti sen huomautuksilla, missä seliteltiin kysymyksiä, joiden ympärillä käytiin taistelua kongressin osanottajiston opportunistista osaa vastaan.

C. Zetkinin artikkeli julkaistiin bolshevistisessä kokoelmassa »Zarnitsy». — 169.

²⁵² »Die Gleichheit» (»Tasa-arvoisuus») — kerran kahdessa viikossa ilmestynyt s.-d. lehti, Saksan työläisnaisten liikkeen ja sittemmin

kansainvälisen naisliikkeen äänenkannattaja, ilmestyi Stuttgartissa vuodesta 1890 vuoteen 1925. Clara Zetkin oli sen toimittajana vv. 1892—1917. — 169.

- ²⁵³ »*Tovarishtsh*» (»Toveri») — porvarillinen päivälehti, joka ilmestyi Pietarissa vuoden 1906 maaliskuun 15 (28) päivästä vuoden 1907 joulukuun 30 (vuoden 1908 tammikuun 12) päivään. Muodollisesti lehti oli puolueeton, mutta itse asiassa se oli vasemmistokadettien äänenkannattaja. Lehden julkaisutoimintaan osallistuivat lähinnä S. N. Prokopovitsh ja J. D. Kuskova. Myös menshevikit toimivat lehden avustajina. — 169.
- ²⁵⁴ »*Znamja Truda*» (»Työn Lippu») — eserräpuolueen pää-äänenkannattaja. Lehti ilmestyi Pariisissa vuoden 1907 heinäkuusta vuoden 1914 huhtikuuhun. — 175.
- ²⁵⁵ *Kansainvälinen Sosialistinen Toimisto* — II Internationaalin vakinaisen toimeenpano- ja tiedotuselin, joka muodostettiin kaikkien maiden sosialististen puolueiden edustajista Pariisissa pidetyssä II Internationaalin kongressissa (syyskuu 1900) hyväksytyin päätöksen perusteella. Venäjän sosialidemokraattien edustajiksi valittiin KST:hen G. V. Plehanov ja B. N. Krišhevski. V. I. Lenin kuului KST:hen VSDTP:n edustajana vuodesta 1905. Lenin kävi Toimistossa päättäväistä taistelua II Internationaalin johtomiesten opportunistia vastaan. KST lakkautti toimintansa 1914. — 175.
- ²⁵⁶ *Hlestakov* — N. V. Gogolin »Reviisori» -nimisen komedian henkilöitä, hillitön valehtelija ja kerskailija. — 175.
- ²⁵⁷ *Ranskan radikaalit ja radikaalisosialistit* — Ranskan porvarillinen puolue, muotoutui järjestöllisesti v. 1901, mutta on itse asiassa ollut olemassa XIX vuosisadan 80-luvulta alkaen. Se ajoi ennen ensimmäistä maailmansotaa (1914—1918) etupäässä pikku- ja keskiporvariston etuja. Ensimmäisen ja toisen maailmansodan välisenä kautena puolueessa voimistui suurporvariston vaikutus. Puolueen johtomiehet ovat olleet useampaan otteeseen Ranskan hallituksen johdossa. — 176.
- ²⁵⁸ *III Valtakunnanduuma* (virallinen nimitys — kolmannen toimintakauden Valtakunnanduuma) toimi vuoden 1907 marraskuun 1 (14) päivästä vuoden 1912 kesäkuun 9 (22) päivään (istui kaikkiaan viisi kertaa). Kesäkuun 3 päivänä annettun vaalilain perusteella valittu III duuma oli kokoonpanoltaan mustasotnialaisten ja lokaakuulaisten duuma. Se toimi kuuliaisesti tsaarihallituksen välikappaleena tämän harjoittaessa väkivaltapolitiikkaansa ja vainotessa Venäjän vallankumouksellisia voimia.
- Duuman kokoonnuttua ensimmäisen kerran siinä oli alussa edustettuna II poliittista puoluetta ja ryhmää. Siinä luvussa oikeistolaisia (äärioikeisto, nationalistit ja maltilliset oikeistolaiset) — 147 edustajaa, lokakuulaisia — 154, puolalais-liettualais-valkovenäläinen ryhmä — 7, puolalaisten kolo — 11, edistysmielinen ryhmä — 28, muhamettilaisten ryhmä — 8, kadetteja — 54, työryhmä — 14, sosialidemokraatteja — 19.

Varsin vaikeista toimintaoloista, vähälukuisuudestaan ja erinäisistä toimintansa alussa tekemistään virheistä huolimatta III Valtakunnanduuman sosialidemokraattinen ryhmä teki siihen kuuluneiden bolshevikkiedustajien ansiosta huomattavan paljon III duuman kansanvastaisen politiikan paljastamiseksi samoin kuin Venäjän proletariaatin ja talonpoikaiston poliittisen valistamisen hyväksi käyttämällä tähän tarkoitukseen duuman puhujalavaa ja toimimalla myös duuman ulkopuolella. — 177.

²⁵⁹ Vuoden 1905 joulukuun 11 (24) päivän vaalilaki »lainsäädännöllisen» Valtakunnanduuman koollekütsumisestä annettiin tsaarihallituksen toimesta Moskovan aseellisen kapinan ollessa kuumimmillaan. Laki takasi tilanherroille ja kapitalisteille valtaenemmistön duumassa. Kyseisen lain nojalla valittu ensimmäinen duuma oli kadettilainen. — 177.

²⁶⁰ Lokakuulaiset — Lokakuun 17 päivän liiton kannattajia. Mainittu puolue muodostui Venäjällä tsaarin lokakuun 17 (30) p:nä 1905 antaman manifestin tultua julkaistuksi. Se oli vastavallankumouksellinen puolue, joka edusti ja puolusti suurporvariston ja kapitalistiseen tapaan isännöineiden tilanomistajien etuja. Puolueen johdossa oli tunnettu teollisuusmies ja moskovalainen talonomistaja A. I. Gutshkov ja suurtilanomistaja M. V. Rodzjanko. Lokakuulaiset kannattivat täydellisesti tsaarihallituksen ulko- ja sisäpolitiikkaa. — 177.

²⁶¹ Venäjän Kansan Liitto — ääriantumuksellinen mustasotnialainen monarkistijärjestö, joka muodostui lokakuussa 1905 Pietarissa ja suuntautui vallankumousliikettä vastaan. Liiton osastoja perustettiin myös moniin muihin Venäjän kaupunkeihin.

Liitto tahtoi säilyttää muuttumattomana tsaarin itsevaltiuden, puolifeodaalisen tilanherratalouden ja aateliston etuoikeudet. Sen ohjelmatunnuksena oli maorjuuden ajan monarkistinen nationalistinen tunnus »oikeauskoisuus, itsevaltius, kansallishenki». Vallankumouksen vastustamisessa Liiton tärkeimpinä taistelumenetelminä olivat pogromit ja murhat.

Toisen duuman hajottamisen jälkeen Liitto jakautui kahdeksi eri järjestöksi: Arkkienkeli Mikaelin liitoksi ja varsinaiseksi Venäjän kansan liitoksi. Ensiksi mainitun johdossa oli Purishkevitch, joka vaati käyttämään III duumaa vastavallankumouksellisiin tarkoituksiin, ja viimeksi mainitun johdossa Dubrovin, joka jatkoi peittelemätöntä terroristiikkaa. Molemmat mustasotnialaisjärjestöt lakkautettiin helmikuun porvarillis-demokraattisen vallankumouksen aikana 1917. Näiden järjestöjen jäsenet osallistuivat Lokakuun sosialistisen vallankumouksen jälkeen aktiivisesti neuvostovastaisiin kapinoihin ja salaliittoihin. — 180.

²⁶² VSDTP:n KK:n kokous pidettiin elokuun 11—13 (24—26) p:nä 1908 Genèvessä. Kokoukseen osallistui 12 henkeä, joista 5 bolshevikkia (V. I. Lenin, I. F. Dubrovinski, V. K. Taratuta y. m.), 3 menshevikkiä, 1 lätiläinen sosialidemokraatti, 1 puolalainen sosialidemokraatti ja 2 bundilaisia. Kokouksen päiväjärjestyksessä olivat seuraavat

kysymykset: 1) Selostus kokouksen koollekutsumisesta, 2) Yleisvenäläinen konferenssi, 3) Ulkomainen Keskustoimikunta ja avustusryhmät, 4) Keskuskomitean organisaatio, 5) Raha-asiat, 6) Keskuskomitean selostus Stuttgartin kongressille, 7) Juoksevat asiat.

Bolshevikit torjuivat päättäväisesti kokouksessa menshevikkien yritykset likvidoida puolueen Keskuskomitea ja estää puoluekonferenssin kokoontuminen. Päiväjärjestyksen peruskysymyksistä kokouksessa hyväksyttiin bolshevikkien esittämät päätösehdotukset. Leninin ehdotuksesta päätettiin ryhtyä viipymättä valmistelemaan konferenssia. Tulevaa konferenssia varten hahmoteltiin päiväjärjestys. Kokous hyväksyi bolshevikkien päätösehdotukset, jotka koskivat Keskuskomitean organisaatiota ja Ulkomaisen Keskustoimikunnan muodostamista. Viimeksi mainitun kysymyksen osalta päätöksen pohjana oli Leninin »Päätösehdotus Ulkomaisen Keskustoimikunnan muodostamisesta» (ks. tätä osaa, s. 185). Lenin valittiin bolshevikkien puolesta pää-äänenkannattajan toimituskuntaan.

Kokouksen koollekutsumista koskevan selostuksen käsittelyn ohessa käsiteltiin samalla toista kysymystä, Keskuskomitean organisaatiota, koska keskustelun kulussa ilmeni, että menshevikit olivat olleet Bundin kanssa kirjeenvaihdossa, minkä tarkoituksena oli KK:n »uudelleenjärjestelyn» varjolla likvidoida Keskuskomitea puolueen johtolimenä. Kokouksessa menshevikit ja bundilaiset yrittivät kaikin tavoin hämätä nämä tosiasiat. Sen johdosta Lenin teki erikoisen »Ilmoituksen KK:n kokouksen koollekutsumisen johdosta» ja esitti »KK:n koollekutsumisselkkausta koskevan päätösehdotuksen», minkä kokous myös hyväksyi (ks. tätä osaa, s. 184).

VSDTP:n KK:n elokuun kokouksen jälkeen bolshevikit ryhtyivät Leninin johdolla valmistelemaan laajassa mitassa yleisvenäläistä puoluekonferenssia. — 184.

²⁶³ VSDTP:n Keskuskomitean Ulkomainen Toimikunta (KKUT) muodostettiin VSDTP:n KK:n kokouksessa elokuussa 1908 koko puoluetta edustavaksi, KK:n Venäjän Toimikunnan alaiseksi ulkomaiseksi elimeksi (siihen kuului kolme jäsentä). KKUT:n tehtävänä oli pitää jatkuvasti yhteyttä Venäjällä toimivaan KK:hon ja ulkomailla toimiviin KK:n jäseniin, tarkkailla VSDTP:n ulkomaisten avustusryhmien ja niiden Keskustoimikunnan toimintaa, ottaa vastaan KK:n rahastoon tarkoitettut ulkomaisten järjestöjen rahasiirrot ja järjestää varojen keräyksiä Keskuskomitean hyväksi. Pitäen silmällä kaikkien VSDTP:n ulkomaisten avustusryhmien yhdistämistä ja niiden saattamista yhtenäisen puoluejohdon alaisiksi KK:n elokuun kokous (1908) antoi KKUT:n tehtäväksi näiden ryhmien erikoisen edustajakokouksen järjestämisen. KKUT ei kuitenkaan kyennyt järjestämään kyseistä edustajakokousta vuoden 1909 kuluessa, mihin syynä oli ulkomaisten ryhmien Keskustoimikuntaan pesiytyneiden likvidaattori-menshevikkien kiivas vastustus. Vuoden 1910 tammikuussa pidetty KK:n kokous uudistajajärjesti KKUT:n ja rajoitti sen tehtäviä puolueen yleisten asioiden hoidossa lisäten samalla vastaavasti KK:n Venäjän Toimikunnan valtuuksia. KKUT:n jäsenluku määrättiin viideksi hengeksi, joista kolme oli kansallisten järjestöjen keskuskomiteoiden edustajia.

KKUT:ssä muodostui pysyvä likvidaattorienemmistö, joka pyrki kaikin tavoin hajottamaan puolueen keskuselinten toimintaa. KKUT:n puolueenvastainen asennoituminen ilmeni erittäin havainnollisesti siinä, että se jarrutti järjestelmällisesti KK:n kokouksen koollekutsumista, jota bolshevikit vaativat syystä että likvidaattorit eivät täyttäneet KK:n tammikuun kokouksen päätöksiä. KKUT:n likvidatorinen taktiikka johti siihen, että bolshevikkeja edustaneen Semashkon täytyi toukokuussa 1911 ilmoittaa eroavansa KKUT:n jäsenistöstä.

Vuoden 1911 kesäkuussa Pariisissa pidetty VSDTP:n KK:n jäsenen neuvottelukokous teki päätöksen, jossa tuomittiin KKUT:n poliittinen linja ja jätettiin sen olemassaoloa koskeva kysymys VSDTP:n KK:n lähimmän kokouksen ratkaistavaksi.

Puolan sosialidemokraattien edustaja kutsuttiin pois KKUT:stä marraskuussa 1911 ja sittemmin kutsuttiin pois myös lätiläisten sosialidemokraattien edustaja. Tammikuussa 1912 KKUT hajosi itsestään. — 184.

²⁶⁴ VSDTP:n V yleisvenäläinen konferenssi pidettiin Pariisissa 21.—27. joulukuuta 1908 (3.—9. tammikuuta 1909). Konferenssiin osallistui 16 päätösvaltaista edustajaa, siinä luvussa 5 bolshevikkiä, 3 menshevikkiä, 5 puolalaista sosialidemokraattia ja 3 bundilaista. Konferenssin päiväjärjestyksessä olivat seuraavat kysymykset: 1) VSDTP:n KK:n, Puolan Sosialidemokratian KK:n, Bundin KK:n, Pietarin, Moskovan ja Keskisen teollisuusalueen, Uralin ja Kaukasian järjestöjen toimintaselostukset, 2) Nykyinen ajankohta ja puolueen tehtävät, 3) Duuman sosialidemokraattinen ryhmä, 4) Poliittisen tilanteen muutoksista aiheutuneet organisaatiokysymykset, 5) Yhteistoiminta paikallisten kansallisten järjestöjen kanssa, 6) Ulkomaiset asiat. Bolshevikit kävivät konferenssissa kaikissa kysymyksissä leppymätöntä taistelua likvidaattori-menshevikkejä ja heidän kannattajiaan vastaan. Päätöslauselmassaan »Toimintaselostuksista» konferenssi tuomitsi jyrkästi likvidaattoruuden opportunistisena virtauksena ja kehotti käymään mitä päättäväisintä aatteellista ja organisatorista taistelua puolueen lakkauttamista tarkoittavia yrityksiä vastaan.

Konferenssin työssä oli keskeinen sija Leninin selostuksella »Nykyinen ajankohta ja puolueen tehtävät». Menshevikit yrittivät saada kysymyksen pois konferenssin päiväjärjestyksestä siinä kuitenkin onnistumatta. Konferenssi hyväksyi vähäisin muutoksin Leninin esittämän päätöslauselmaehdotuksen (ks. Teokset, 15. osa, ss. 315—318).

Bolshevikkien päätöslauselmaehdotuksessa »Sosialidemokraattisesta duumaryhmästä» arvoiteltiin ryhmän toimintaa ja osoitettiin sen konkreettiset tehtävät. Menshevikit vastustivat sitä, että konferenssin päätöksissä osoitettaisiin duumaryhmän virheet ja että puolueen Keskuskomitealla olisi veto-oikeus ryhmään nähden. Myös otzovistit vastustivat duumaryhmän osalta Leninin linjaa. Konferenssi hyväksyi bolshevikkien päätöslauselmaehdotuksen. Kyseiseen päätöslauselmaehdotukseen sisältyi osaksi toinen Leninin kirjoittama variantti »Käytännölliset ohjeet sosialidemokraattiselle duumaryhmälle budjettiinäestyksiä koskevasta kysymyksestä» ja kokonaisuus-

dessaan Leninin »Lisäys päätöslauselmaehdotukseen 'Sosialidemokraattisesta duumaryhmästä'» (Teokset, 15. osa, ss. 320—321, 322). Organisaatiokysymystä käsiteltäessä bolshevikit osoittivat päätöslauselmaehdotuksessaan, että puolueen on kiinnitettävä erikoisesti huomiota maanalaisten puoluejärjestöjen muodostamiseen ja lujittamiseen ja käytettävä joukkojen keskuudessa toimiessaan laajalti hyväkseen moninaisia julkisia yhdistyksiä. Sen sijaan menshevikit pyrkivät itse asiassa likvidoimaan maanalaisen puolueen ja lopettamaan kaiken vallankumouksellisen toiminnan. Organisaatiokysymyksestä pitämässään puheessa Lenin arvosteli jyrkästi likvidaattori-menshevikkien päätöslauselmaehdotusta ja heidän yrityksiään puolustaa kaikin tavoin niitä, jotka olivat paenneet puolueesta taantumusvuosina. Konferenssi hyväksyi Leninin ehdottamat »Direktiivit organisaatiokysymystä valmistavalle valiokunnalle» (Teokset, 15. osa, s. 319) ja muodosti valiokunnan päätöslauselman laadintaa varten. Valiokunnassa ja sitten myös konferenssissa hyväksyttiin bolshevikkien päätöslauselmaehdotus. VSDTP:n V konferenssissa hyväksytyssä päätöslauselmassa, joka koski puolueen paikallisjärjestöjen ja kansallisten järjestöjen yhteistoimintaa, torjuttiin jyrkästi federalismiperiaate, mitä puolsivat bundilaiset vaatien työläisten kansallista erottelua puolueessa. Keskusteltaessa Keskuskomitean toiminnasta menshevikit ehdottivat siirtämään Keskuskomitean toimipaikan Venäjälle ja lakkauttamaan KK:n Ulkomaisen Toimikunnan. Konferenssi hylkäsi likvidaattorien päätösesitykset. Se hyväksyi KK:n toimintaa koskevan päätöslauselman, jossa katsottiin »hyödylliseksi ja välttämättömäksi, että ulkomailla oli olemassa koko puoluetta edustava elin Keskuskomitean Ulkomaisen Toimikunnan muodossa». Pää-äänenkannattajaan nähden hyväksyttiin bolshevikkien päätöslauselmaehdotus. Menshevikkien ehdotus pää-äänenkannattajan julkaisutoiminnan siirtämisestä Venäjälle hylättiin.

Bolshevikit saavuttivat konferenssissa huomattavan voiton likvidaattori-menshevikeistä. Samalla konferenssin päätökset antoivat iskun myös otzovisteille. Puolue käytti konferenssin hyväksymiä päätöksiä toimintaohjeenaan taantumusvuosina. Arvioidessaan VSDTP:n V yleisvenäläisen konferenssin merkitystä Lenin kirjoitti, että se »johdattaa puolueen tielle ja muodostaa nähtävästi käännekohtan Venäjän työväenliikkeen kehityksessä vastavallankumouksen voiton jälkeen» (Teokset, 15. osa, s. 339). — 186.

²⁶⁵ Säilyneiden pöytäkirjojen perusteella, joihin on lyhyesti merkitty Leninin organisaatiokysymyksestä joulukuun 24 p:nä 1908 (tammikuun 6 p:nä 1909) pitämä puhe, on mahdoton päätellä, missä määrin siinä tulivat valaistuiksi kaikki nyt julkaistussa jäsenyyksessä osoitetut kysymykset. Jäsenyyksen aihepiiri antaa kuitenkin syytä olettaa, että jäsenys on kirjoitettu organisaatiokysymyksestä käydyn keskustelun kulsua. — 186.

²⁶⁶ Tarkoitetaan puolueen Keskuskomitean jäsenistöä, joka muodostui 12:sta VSDTP:n V (Lontoon) edustajakokouksessa valitusta hengestä. Viidellä koskemattomalla tarkoitetaan Venäjällä toiminutta viisihenkistä suppeaa KK:ta. Leninin ironinen huomautus »enkelin arvoisista» viidestä henkilöstä koskee nähtävästi likvidaattori-men-

shევიკkien päätöslauselmaehdotusta, jossa he kehottivat lakkauttamaan KK:n Ulkomaisen Toimikunnan ja keskittämään puoluetoinnin koko johdon Venäjällä olleen viisikon käsiin. — 186.

²⁶⁷ Kyseisen ilmoituksen Lenin teki konferenssissa joulukuun 24 p:nä 1908 (tammikuun 6 p:nä 1909) Kaukasian valtuuskunnan jäsenen menshevikki N. Ramishvilin (Pjotrin) parhaavan puheen jälkeen. Vuoden 1908 elokuussa pidetyssä Keskuskomitean kokouksessa paljastui, että likvidaattori-menshevikit olivat jo ennen kokouksen koollekutsumista yrittäneet lakkauttaa KK:n puolueen johtoelimenä ja rajoittaa sen toiminnan tiedotustehtävien puitteisiin. KK:n lakkauttamissuunnitelma oli esitetty kirjeessä, jonka KK:n jäsen B. Gorev ja »Golos Sotsial-Demokratana» toimituskunnan jäsen A. Martynov olivat osoittaneet kesäkuussa 1908 »Kaikille menshevistisille järjestöille». Kokouksessa menshevikit koettivat kaikin tavoin salata sen, että heidän aikomuksenaan oli ollut KK:n likvidointi (ks. tätä osaa, s. 184). Bolshevikit paljastivat likvidaattorien puolueenvastaisen hajotustoiminnan. KK:n kokouksessa hyväksyttiin bolshevikkien päätösehdotukset päiväjärjestyksen kaikkien tärkeimpien kysymysten osalta. V. yleisvenäläisessä konferenssissa »Golos Sotsial-Demokratana» toimituskunnan jäsenet Dan ja Axelrod sekä KK:n jäsen N. Ramishvili, jotka olivat saaneet valtakirjansa Kaukasian järjestöltä, edustivat yleensä äärimmäistä likvidaattoruuskantaa. — 186.

²⁶⁸ »Golos Sotsial-Demokrata» (»Sosialidemokraatin Ääni») — sanomalehti, menshevikkien ulkomainen äänenkannattaja, ilmestyi vuoden 1908 helmikuusta vuoden 1911 joulukuuhun ensin Genèvessä ja sittemmin Pariisissa. Lehden toimittajina olivat P. B. Axelrod, F. I. Dan, L. Martov, A. Martynov ja G. V. Plehanov. Heti ensimmäisessä numerossaan »Golos Sotsial-Demokrata» otti suojelukseensa likvidaattorit puolustellen heidän puolueenvastaista menettelyään. Lehti muuttui lopullisesti likvidaattorien aatteelliseksi keskuksesi sen jälkeen, kun Plehanov, joka ei hyväksynyt »Golos Sotsial-Demokratana» likvidatorista kantaa, oli eronnut toimituskunnasta. — 187.

²⁶⁹ V. I. Lenin antoi selityksensä konferenssin viimeisessä, yhdeksännessä istunnossa joulukuun 26 p:nä 1908 (tammikuun 8 p:nä 1909). Kuten pöytäkirjamerkinnoista ilmenee, kyseisessä istunnossa jatkui sosialidemokraattista duumaryhmää koskevan päätösehdotuksen käsittely. Käsiteltäessä kohtaa, jossa puhuttiin budjettiaänestyksistä, Lenin ehdotti päätöslauselman tähän osaan omaa sanamuotoaan (ks. Teokset, 15. osa, ss. 320—321). Pöytäkirjoihin on merkitty M. N. Ljadovin korjausehdotus, jonka mukaan sanojen »ja ammattiliittojärjestöjen» asemesta päätöslauselman loppu olisi muotoiltava seuraavasti: »sen jälkeen kun on informoitu ammattiliittojen edustajia». Korjausehdotustaan Ljadov perusteli sillä, että käsiteltävänä ollut päätöslauselmaehdotus rajoitti muka Keskuskomitean oikeuksia. Lenin vastusti Ljadovin korjausehdotusta osoittaen, että KK:lla on sosialidemokraattiseen duumaryhmään nähden veto-oikeus. Äänestyksessä Ljadovin korjausehdotus hylättiin. Samassa

istunnossa hyväksyttiin päätös KK:n veto-oikeudesta duumaryhmään nähden. Päätöksessä osoitettiin, että koska KK on vastuussa ryhmän toiminnasta, sen on käytettävä empimättä veto-oikeuttaan ryhmän päätöksiin nähden »kaikissa niissä tapauksissa, jolloin nämä viimeksi mainitut uhkaavat tuottaa vahinkoa puolueelle». — 188.

270 *Ilmoituksen menshevikkien suunnittelemasta KK:n likvidoinnista* Lenin teki konferenssin istunnossa joulukuun 26 p:nä 1908 (tammi-kuun 8 p:nä 1909), kun keskusteltiin Keskuskomitean toimintaa koskevasta päätöslauselmaehdotuksesta. Likvidaattori-menshevikit olivat jo ennen elokuussa 1908 pidettyä KK:n kokousta yrittäneet likvidoida Keskuskomitean puolueen johtoelimenä. Sen yhteydessä Lenin teki elokuun 12 (25) p:nä 1908 »Ilmoituksen KK:n kokouksen koollekutsumisen johdosta» (ks. tätä osaa, s. 184). Seuraavana päivänä hyväksyttiin Leninin esittämä »KK:n kokouksen koollekutsumisselkkausta koskeva päätösehdotus» (ks. tätä osaa, s. 184). — 188.

271 *»Marxilaisuuden luentojen suunnitelma»* on kirjoitettu joko 1908 tai 1909. Marxismin-leninisin Instituutilla ei ole välittömiä tietoja tällaisista V. I. Leninin esitelmistä. Muistelmien perusteella tiedetään vain, että Lenin piti vuoden 1909 alussa esitelmiä filosofiasta Pariisin bolshevikkikerhossa. Käsikirjoituksessa oleva maininta vuoden 1907 teollisuudesta todistaa sitä, että jäsenyys on kirjoitettu myöhemmin kuin 1907, koska tilastotiedot teollisuuden kehityksestä vuodelta 1907 saatiin vasta seuraavan vuoden alussa.

Osassa »Filosofinen materialismi» kohdassa 6 on merkintö: »nykyiset opportunistit (Bogdanov)», joka antaa aiheita olettaa, että jäsenyys on kirjoitettu aikaisintaan vuoden 1908 maaliskuun jälkipuoliskolla. Niihin aikoihin Lenin kirjoitti loppuun ja lähetti julkaistavaksi (viimeistään huhtikuun 3 (16) p:nä) artikkelinsa »Marxilaisuus ja revisionismi», jolla hän esiintyi ensimmäisen kerran lehdistössä Bogdanovia vastaan arvostellen tämän opportunistisia, revisionistisia filosofisia katsomuksia. Miltei kaikki »Filosofinen materialismi» osaan sisältyvät kohdat ovat saaneet valaistusta teoksessa »Materialismi ja empiriokritisismi»; eräät »Agraarikysymys» osaan sisältyvät kohdat ovat tulleet käsitellyiksi tälle kysymykselle omistetuissa vuonna 1908 kirjoitetuissa teoksissa. — 188.

272 *»Proletarin» laajennetun toimituskunnan neuvottelukokous* kutsuttiin koolle V. I. Leninin aloitteesta. Se pidettiin Pariisissa 8.—17. (21.—30.) kesäkuuta 1909. Siihen osallistui 9 jäsentä Bolshevistisesta Keskuksesta — bolshevistisen ryhmän ylimmästä elimestä, joka oli VSDTP:n V (Lontoon) edustajakokouksen bolshevikkiedustajien valitsema, sekä edustajia Pietarin, Moskovan alueen ja Uralin järjestöistä. Neuvottelukokouksen kulkua johti Lenin. Käytännöllä puheenvuoroja päiväjärjestyksen kaikista peruskysymyksistä hän määräsi koko neuvottelukokouksen työn luonteen. Otsovisteteja, ultimatisteteja ja jumalanrakentajeja edustivat edustajakokouksessa A. Bogdanov (Maksimov) ja V. L. Schantzer (Marat), joita kannatti myös Moskovan aluejärjestön edustaja V. M. Shuljatikov

(Donat). Sovittelukannan omaksuivat monissa kysymyksissä G. J. Zinovjev, L. B. Kamenev, A. I. Rykov ja M. P. Tomski.

Neuvottelukokouksessa olivat käsiteltävinä seuraavat kysymykset: otzovismi ja ultimatismi, jumalanrakentamistendenssit sosialidemokraattien keskuudessa, suhtautuminen duumatoimintaan puolueyön muiden alojen ohella, bolshevikkien tehtävät puolueessa, puoluekoulun perustaminen Caprin saarelle, ryhmän yhtenäisyys, puolueesta erillisen bolshevikkien edustajakokouksen tai konferenssin agitointi, A. Bogdanovin erkaantuminen y.m. kysymyksiä. Lenin selosti yksityiskohtaisesti puolueen ja bolshevistisen ryhmän asiaintilaa. Leninin esittämät johtoajatukset olivat pohjana »Proletarin» laajennetun toimituskunnan neuvottelukokouksen päätöksissä.

Neuvottelukokouksessa tuomittiin jyrkästi otzovismi ja ultimatismi vahingollisina ja vaarallisina työväenliikkeessä esiintyvinä virtauksina samoin kuin otzovistien ja ultimatismistien filosofiset katsomukset, jotka ilmenivät erikoisen selvästi jumalanrakentamisen saarnaamisena. Bolshevistisesta ryhmästä erotettiin A. Bogdanov otzovistien, ultimatismistien ja jumalanrakentajien johtajana ja innoittajana, joka oli yrittänyt aiheuttaa hajaannusta bolshevistisessä ryhmässä ja ryhtynyt revidoimaan marxilaisuutta korvaamalla sen idealistisella taantumuksellisella filosofialla.

Neuvottelukokouksen päätöksillä oli suuri merkitys koko puolueen mitassa. Lenin osoitti, että ne johdonmukaistivat ja täydensivät sitä linjaa, jonka puolue oli kehittänyt taantumusvuosina. Neuvottelukokousta koskevaa aineistoa ks. Teokset, 15. osa, ss. 439—448. — 190.

²⁷³ Moskovan komitealle jätetyssä Stanislavin (»Jer», S. Volski — A. V. Sokolov) päätöslauselmaehdotuksessa esitettiin epäluottamuslause »Proletarin» toimituskunnalle ja vaadittiin bolshevikkien konferenssin koollekutsumista, jotta olisi voitu valita uusi bolshevikkien aatteellinen keskus. VSDTP:n Moskovan komitea hylkäsi Stanislavin päätöslauselmaehdotuksen kaikin äänin yhtä vastaan (ks. Teokset, 16. osa, s. 41). Päätöslauselmaehdotuksen tekstiä ei ole löydetty. — 191.

²⁷⁴ *Otzovistit* — bolshevikkien keskuudessa syntyneen opportunistisen virtauksen edustajia. Vallankumoukselliseen sanahelinään turvautuen otzovistit (A. Bogdanov, G. A. Aleksinski, A. V. Sokolov (S. Volski), A. V. Lunatsharski, M. N. Ljadov y.m.) vaativat kutsumaan pois III Valtakunnanduumasta sosialidemokraattiset edustajat ja lopettamaan toiminnan julkisissa järjestöissä. Väittäen, että taantumusaikana puolue voi toimia vain maanalaisena, otzovistit kieltäytyivät osallistumasta duumaan ja toimimasta työväen ammatihdistyksissä, osuuskunnissa ja muissa julkisissa ja puolijulkisissa joukkojärjestöissä ja olivat sitä mieltä, että puolueen koko toiminta on keskitettävä maanalaisen järjestön puitteisiin. Eräänlainen otzovismin muunnos oli ultimatismi. Ultimatismistit erosivat otzovisteista vain muodollisesti. He ehdottivat esittämään sosialidemokraattiselle duumaryhmälle uhkavaatimuksen (ultimaatumin), että tämän on alistuttava ehdottomasti puolueen Keskuskomitean päätöksiin, ja kutsumaan sosialidemokraattiset edustajat pois duumasta, mi-

käli ryhmä ei täytä vaatimusta. Ultimatismi oli itse asiassa peiteltyä, naamioitua otzovismia. Lenin sanoi ultimatisiteja »häveliäiksi otzovisteiksi».

Otzovistit tuottivat puolueelle hyvin suurta vahinkoa. Heidän poliittikkansa merkitsi puolueen irrottamista joukoista, puolueen muuttamista lahkokuntaiseksi järjestöksi, joka oli kykenemätön kokoamaan voimia uutta vallankumouksellista nousua varten. Lenin paljasti otzovistit »nurinpuolisiksi likvidaattoreiksi» ja julisti otzovismille leppymättömän sodan. »Otzovismi *ei ole* bolshevismia, vaan pahin mahdollinen irvikuva, minkä bolshevismmin pahin poliittinen vihollinen on suinkin voinut siitä keksiä», Lenin kirjoitti (Teokset, 15. osa, s. 353). — 191.

²⁷⁵ VSDTP:n kolmas (»toinen yleisvenäläinen») konferenssi pidettiin Kotkassa 21.—23. heinäkuuta (3.—5. elokuuta) 1907. Konferenssiin osallistui 26 edustajaa, siinä luvussa 9 bolshevikkia, 5 menshevikkia, 5 puolalaista sosialidemokraattia, 5 bundilaista ja 2 lätiläistä sosialidemokraattia. Edustajien joukossa olivat m.m. V. I. Lenin, F. E. Dzerzhinski, A. V. Lunatsharski, Rosa Luxemburg. Edustajien lisäksi konferenssiin osallistuivat V (Lontoon) edustajakokouksessa valitun KK:n jäsenet ja varajäsenet. Konferenssin kiireellinen kokoontuminen (kahden kuukauden kuluttua puolueen V edustajakokouksesta) johtui siitä, että heinäkuun 3 päivän vastavallankumouksellinen keikaus ja III duuman vaalit olivat muuttaneet huomattavasti poliittista tilannetta. Konferenssin päiväjärjestyksessä olivat seuraavat kysymykset: osallistuminen III Valtakunnanduuman vaaleihin, vaaliliitot muiden puolueiden kanssa, vaaliohjelma ja ammattiliittojen yleisvenäläinen edustajakokous.

Konferenssin päiväjärjestyksen ensimmäisen kysymyksen alustivat kolme henkilöä: bolshevikkien nimissä Lenin (boikottia vastaan) ja A. Bogdanov (boikotin puolesta) ja menshevikkien ja bundilaisten nimissä F. Dan. Konferenssi hyväksyi äänen enemmistöllä pohjaksi Leninin päätöslauselmaehdotuksen, jossa puoluetta kehoitettiin osallistumaan vaalikamppailuun ja taistelemaan niin oikeistopuolueita kuin kadettejakin vastaan (ks. «КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК», ч. I, 1954, стр. 173—174 (»NKP edustajakokousten, konferenssien ja KK:n kokousten päätöslauselmina ja päätöksinä», I osa, 1954, ss. 173—174)). Boikottia kannattaneet bolshevikit äänestivät Leninin päätöslauselmaehdotusta sen jälkeen, kun heidän päätöslauselmaehdotuksensa oli hylätty.

Socialidemokraattien ja muiden puolueiden vaaliliitoista konferenssi päätti, että socialidemokraattien ei pidä vaalien ensimmäisessä vaiheessa tehdä mitään sopimuksia muiden puolueiden kanssa. Uusintavaaleissa katsottiin mahdolliseksi tehdä sopimuksia kaikkien kadetteja vasemmistolaisempien puolueiden kanssa. Vaalien toisessa ja myöhemmissä vaiheissa katsottiin mahdolliseksi tehdä vaaliliittoja kaikkien vallankumous- ja oppositiopuolueiden kanssa oikeistoa vastaan. Työväenkuuriassa socialidemokraattien ei kuitenkaan saanut tehdä sopimuksia muiden puolueiden, paitsi VSDTP:hen kuulumattomien kansallisten socialidemokraattisten

puolueiden ja PPS:n kanssa. Konferenssi kehotti KK:ta laatimaan vaaliohjelman ja ottamaan sen pohjaksi konferenssissa hyväksytyt päätöslauselman III Valtakunnanduuman vaaleihin osallistumisesta. Ammattiliittojen yleisvenäläistä edustajakokousta koskevasta kysymyksestä konferenssissa tehtiin kaksi alustusta, joista toisessa vaadittiin periaatteessa ammattiliittojen puoluekantaisuutta ja toisessa puollettiin niiden neutraalisuutta. Alustusten johdosta esitettiin neljä päätöslauselmaehdotusta (bolshevistinen, menshevistinen ja kaksi kompromissiehdotusta). Konferenssi päätti luovuttaa kaikki mainitusta kysymyksestä esitetyt päätöslauselmaehdotukset pohja-aineistona VSDTP:n KK:lle. Bolshevikkien päätöslauselmaehdotuksen perustaksi otettiin Leninin esittämä ehdotus (ks. «КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК», ч. I, 1954, стр. 180 («НКР edustajakokousten, konferenssien ja KK:n kokousten päätöslauselmina ja päätöksinä», I osa, 1954, s. 180)).

VSDTP:n kolmannen (»toisen yleisvenäläisen») konferenssin merkitys oli siinä, että se määritteli peruskohdiltaan sen taktiikan, jota puolue noudatti uudessa historiallisessa tilanteessa, Stolypinin taantumusaikana. — 191.

- 276 *PÄ — VSDTP:n pää-äänenkannattaja* — maanalainen »Sotsial-Demokrat» («Sosialidemokraatti») lehti, jota julkaistiin vuoden 1908 helmikuusta vuoden 1917 tammikuuhun. Bolshevikkien painokuntoon saattaman ensimmäisen numeron, joka osaksi ehdittiin jo painaakin Vilnassa eräässä yksityisessä kirjapainossa, takavarikoi tsaarin ohrana. Kohta sen jälkeä Pietarissa yritettiin toistamiseen lehden painatusta. Suurin osa valmiista painoksesta joutui niin ikään santarmien haltuun. Sittemmin lehteä ruvettiin julkaisemaan ulkomailla: n:ot 2—32 (helmikuu 1909 — joulukuu 1913) ilmestyivät Pariisissa, n:ot 33—58 (marraskuu 1914 — tammikuu 1917) Genèvessä. Kaikkiaan ilmestyi 58 numeroa, joista viidessä oli lisäksi liite. V. I. Lenin oli lehden tosiasiallinen johtaja. Hänen artikkeleillaan oli keskeinen asema »Sotsial-Demokratassa». Lehdessä julkaistiin yli 80 Leninin artikkelia ja muuta kirjoitusta. — 192.

- 277 *Kysymys on puoluemies-menshevikeistä*, jotka G. V. Plehanovin johdolla vastustivat taantumusvuosina likvidaattoreita. Samalla kun plehanovilaiset pysyivät menshevismmin kannalla, he puolsivat illegaalisen puoluejärjestön säilyttämistä ja lujittamista ja olivat tässä tarkoituksessa taipuvaisia liittoutumaan bolshevikkien kanssa. Kehottaessaan bolshevikkeja lähentymään puoluemies-menshevikkejä Lenin osoitti, että heidän kanssaan voidaan sopia pitämällä pohjana taistelua puolueen puolesta likvidaattoruutta vastaan ilman mitään aatteellisia kompromisseja, ilman mitään taktillisten ja muiden erimielisyyksien hämäämistä puoluelinjan *puitteissa* (Teokset, 16. osa, s. 93). Puoluemies-menshevikit kuuluivat yhdessä bolshevikkien kanssa samoihin paikallisiin puoluejärjestöihin ja toimivat bolshevististen julkaisujen avustajina. Vuoden 1911 lopulla Plehanov sanoutui irti bolshevikeista. Tekeytymällä »ryhmäkuntaisuuden» ja VSDTP:n hajaannuksen vastustajaksi hän

yrityksi sovittaa bolshevikit ja opportunistit. Vuonna 1912 plehanovilaiset asettuivat yhdessä trotskilaisten, bundilaisten ja likvidaattorien kanssa vastustamaan VSDTP:n Prahan konferenssin päätöksiä. — 192.

²⁷⁸ V. I. Lenin tarkoittaa puhetta, jonka A. Bogdanov piti keskusteltaessa selostuksen johdosta, jossa todettiin Rosa Luxemburgin tuominnan jyrkästi otzovismin ja ultimatismin. Bogdanov yrityksi hallentaa tätä arvostelua vetoamalla siihen, että R. Luxemburg oli esiintynyt vuosina 1904 ja 1905 bolshevikkeja vastaan. — 193.

²⁷⁹ *Caprin koulu* perustivat 1909 Caprin saarelle (Italia) otzovistit, ultimatisit ja jumalanrakentajat. »Proletarin» laajennetun toimintakunnan neuvottelukokouksessa paljastettiin otzovistien puuhaaman koulun bolshevisminvastainen ryhmäkuntaluonne ja osoitettiin, että koulun puuhaajat »eivät aja bolshevistisen ryhmän, puolueen aatteellisen virtauksen, tarkoitusperiä, vaan omia erikoisia, ryhmäkuntaisia aatteellisia ja poliittisia tarkoitusperiään». Caprin koulu tuomittiin »uutena bolshevikeista erkaantuvan ryhmän keskuksena» (ks. V. I. Lenin, Teokset, 15. osa, s. 447).

Koulu aloitti toimintansa elokuussa. Siellä luenoivat A. Bogdanov, G. Aleksinski, A. Lunatsharski, M. Gorki, M. N. Ljadov, M. N. Pokrovski ja V. A. Desnitski. V. I. Lenin ei ottanut vastaan tarjousta, jonka koulun järjestäjät tekivät pyytäen häntä tulemaan Caprille luennoitsijaksi. Vastatessaan koulun oppilaille, jotka vaativat häntä pitämään heille luentosarjan, Lenin selitti kirjeessään, ettei hän voi sitä tehdä, koska kyseinen koulu »on *tarkoituksellisesti kätetty puolueelta*» »emigranttikorpeen» ja on luonteeltaan ryhmäkuntainen. Lenin kehotti koulun oppilaita matkustamaan Pariisiin »oppimaan oikeata sosialidemokratismia» eikä otzovistien ja jumalanrakentajien »erikoista ryhmäkuntaista 'tiedettä'» (ks. Teokset, 15. osa, ss. 469—475).

Koulun historiaa ja luonnetta Lenin on selittänyt seikkaperäisesti artikkeleissaan »Otzovismin ja jumalanrakentamisen kannattajain puolueeryhmästä» ja »Häpeällinen romahdus» (ks. Teokset, 16. osa, ss. 16—49, 75—77). — 193.

²⁸⁰ Kysymyksessä on sosialidemokraattisen duumaryhmän edustajan jääminen pois VSDTP:n viidennestä (vuoden 1908 yleisvenäläisestä) konferenssista. Alustaja Vishnevski (I. P. Goldenberg) selitti poisjäämisen johtuneen yksityisluontoisista satunnaisista syistä. — 195.

²⁸¹ »*Asiantuntijat*» — ryhmä sivistyneistöön kuuluneita henkilöitä, jotka toimivat III Valtakunnanduuman sosialidemokraattisen ryhmän neuvonantajina. He olivat enimmältä osaltaan likvidaattoreita ja revisionisteja — A. N. Potresov, S. N. Prokopovitsh y.m. Käyttäen hyväkseen sitä, että bolshevikkipuolueen johtohenkilöt toimivat maanalaisina eivätkä voineet osallistua julkisesti duumaryhmän toimintaan, »asiantuntijat» yrittivät suunnata ryhmän toimintaa puolueenvastaiselle linjalle, minkä vuoksi heräsi kysymys, että heidän palveluksistaan pitäisi kieltäytyä. — 195.

- ²⁸² Kysymys on III Valtakunnanduuman sosialidemokraattisen ryhmän avuksi muodostettavasta avusturyhmästä. Neuvottelukokouksessa päätettiin muodostaa duumaryhmää avustava valiokunta. Valiokunnan jäsenenä Leninillä oli huomattava osuus sen työssä. Hän kirjoitti ryhmää varten muun muassa »Selityksen 8-tuntista työpäivää koskevan lain tärkeimpien perusteiden luonnokseen» (ks. Teokset, 16. osa, ss. 101—107). — 195.
- ²⁸³ V. I. Lenin tarkoittaa VSDTP:n duumaryhmän julkaistavaksi suunniteltua lehteä. Myöhemmin vv. 1910—1912 julkaistiin duumaryhmän osanotolla julkista bolshevistista »Zvezda» lehteä. — 196.
- ²⁸⁴ Tämä lisäys otettiin päätöslauselman ensimmäisen osan kolmanteen kohtaan (ks. «КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК», ч. I, 1954, стр. 223 (»NKP edustajakokousten, konferenssien ja KK:n kokousten päätöslauselmina ja päätöksinä», I osa, 1954, s. 223)). — 196.
- ²⁸⁵ »Dat» (»Kaukaisuus») — likvidaattorien Pietarissa julkaisema kaukokirjallinen ja yhteiskuntapoliittinen aikakauslehti. Ilmestyi kolme numeroa: ensimmäinen 1908, toinen ja kolmas 1909. — 197.
- ²⁸⁶ Leninin ehdotus otettiin päätöslauselmaan »Legaalisesta julkaisu-toiminnasta» (ks. «КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК», ч. I, 1954, стр. 232 (»NKP edustajakokousten, konferenssien ja KK:n kokousten päätöslauselmina ja päätöksinä», I osa, 1954, s. 232)). — 198.
- ²⁸⁷ II Internationaalinen I kansainvälinen sosialistikongressi pidettiin Pariisissa heinäkuussa 1889. F. Engels johti aatteellisesti kongressin työtä. Kongressissa käytiin kiivasta poliittista taistelua marxilaisten ja anarkistien kesken, jotka kiistivät poliittisen taistelun tarpeellisuuden. Kongressissa tehtiin päätös, jonka mukaan työväen joukkoliikkeen voimistaminen ja sosialististen puolueiden perustaminen oli välttämätöntä proletariaatin poliittista taistelua ja vallan valtaamista varten. Kongressissa osoitettiin, että työväenliikkeen päämääränä on sosialismi, ja päätettiin anarkistien vastalauseista huolimatta käydä taistelua, jonka tarkoituksena oli 8-tuntinen työpäivä, palkankorotukset, tavaramaksujärjestelmän lakkauttaminen y.m. Niin ikään tehtiin historiallinen päätös vapun viettämisestä jokavuotisena juhlapäivänä ja työtätekevien mielenosoitusten järjestämisestä tänä päivänä proletariaatin solidaarisuuden merkeissä. — 199.
- ²⁸⁸ Kööpenhaminan kansainvälinen sosialistikongressi (II Internationaalinen VIII kongressi) alkoi elokuun 28 pnä ja kesti syyskuun 3 päivään 1910. Kongressiin osallistui 896 edustajaa Euroopan, Pohjois- ja Etelä-Amerikan, Etelä-Afrikan maista ja Australiasta. Venäjän valtuuskunnalla oli kuten Itävallan, Englannin, Saksan ja Ranskan valtuuskunnilla 20 ääntä kongressissa. Niistä sosialidemokraateilla (Liettuan ja Armenian sosialidemokraatit mukaan luettuina) oli 10 ääntä, eserrillä 7, ammattiyhdistyksillä 3.

VSDTP:tä edustivat kongressissa V. I. Lenin, G. V. Plehanov, A. M. Kollontai, A. V. Lunatsharski y.m.

Päätöslauselmaehdotusten alustavaa käsittelyä ja laadintaa varten muodostettiin viisi valiokuntaa, joiden kesken eri kysymykset jaottuivat seuraavasti: osuustoiminta; ammattiyhdistykset, kansainvälinen solidaarisuus ja Itävallan ammattiyhdistysliikkeen yhtenäisyys; sodanvastainen taistelu; työläinsäädäntö ja työttömyys; erilaiset muut, m.m. sosialistista yhtenäisyyttä, kuolemanrangaitusta, Suomea, Argentiinaa, Persiaa y.m. koskevat päätöslauselmat.

Lenin kuului osuustoimintavaliokuntaan, joka oli kongressin tärkeimpiä.

Sodanvastaista taistelua koskevassa päätöslauselmassa »Sovinto-oikeudet ja aseistariisunta» kongressi vahvisti Stuttgartin kongressin (1907) päätöslauselman »Militarismi ja kansainväliset selkkaukset», johon sisältyivät V. I. Leninin ja R. Luxemburgin korjausehdotukset. Niissä vaadittiin kaikkien maiden sosialisteja käyttämään sodan aiheuttamaa taloudellista ja poliittista kriisiä porvariston kukistamiseen. Kööpenhaminan kongressin päätöslauselma velvoitti niin ikään sosialistiset puolueet ja niiden parlamenttiedustajat vaatimaan maittensa hallituksilta aseistuksen supistamista ja valtioiden välisten selkkausten sovinto-oikeudellista selvittelyä ja kehotti kaikkien maiden työläisiä järjestämään vastalausemielensoiituksia sodan vaaraa vastaan.

Kongressin aikana Lenin järjesti kongressiin osallistuneiden II Internationaalin vasemmistolaisen sosialidemokraattien neuvottelukokouksen, minkä tarkoituksena oli vallankumouksellisten marxilaisten yhdistäminen kansainvälisessä mitassa. — 199.

²⁸⁹ K. Kautskyn teoksissa »Karl Marxin taloudellinen oppi» ja »Työväen lainsäädännöllinen suojelu ja 8-tuntinen työpäivä» oli tietoja työpäivän rajoittamisesta eri maiden osalta. — 201.

²⁹⁰ Ulkomailla olleiden VSDTP:n KK:n jäsenten neuvottelukokous pidettiin 28. toukokuuta — 4. kesäkuuta (10.—17. kesäkuuta) 1911 Pariisissa. Neuvottelukokouksen valmistelu ja kokoontuminen tapahtui Leninin ohjauksella ilman KK:n Ulkomaisen Toimikunnan osallisuutta, sillä tämä likvidatorinen enemmistö jarrutti järjestelmällisesti KK:n kokouksen koollekutsumista. Valmistautuminen neuvottelukokoukseen alkoi huhtikuussa 1911. Neuvottelukokouksen tarkoituksena oli ryhtyä toimenpiteisiin KK:n kutsumiseksi koolle, ja sen vaikean pulan poistamiseksi, johon puolue oli joutunut, koska sillä ei itse asiassa ollut johtavia keskuseliimiä. Neuvottelukokoukseen osallistui bolshevikkeja, Puolan ja Latvian sosialidemokraattien edustajia, yksi golosilainen ja yksi bundilainen. Latvian sosialidemokraattien edustaja M. V. Ozolin ilmoitti, että hän osallistuu neuvottelukokoukseen KK:nsa päätöksen mukaisesti neuvottelevana. Bundilainen M. I. Lieber ilmoitti, ettei hän ole saanut Bundin KK:lta valtuuksia edustaa sitä neuvottelukokouksessa.

Koska tulossa olivat IV Valtakunnanduuman vaalit, neuvottelukokouksessa esitettiin toimenpiteet puolueen vaalitaktiikan mää-

rittelyä ja vaaliohjelman luonnoksen laadintaa varten. Neuvottelukokouksen päiväjärjestyksessä oli peruskysymyksenä puoluekonferenssin koolle kutsuminen. Koska KK:ta ei voitu kutsua heti koolle, neuvottelukokous ryhtyi aloitteentekijäksi konferenssin järjestämisasiassa ja muodosti Organisaatiokomission, jonka tuli valmistella konferenssia. Neuvottelukokous hyväksyi Leninin ehdotuksen, että Venäjällä muodostettaisiin kollegio konferenssin käytännöllistä valmistelua varten (ks. tätä osaa, s. 209). Neuvottelukokouksen päätöksessä edellytettiin kutsuttavaksi ulkomaiset puoluejärjestöt OK:hon yhteiseen toimintaan. Äänestäessään päätöslauselman puolesta Lenin esitti samalla julkilausuman, jossa vastustettiin puolueenvastaisten ryhmien — golosilaisien ja vperjodilaisien — edustajien kutsumista Organisaatiokomissioon (ks. tätä osaa, ss. 209—210).

Kokous tuomitsi KK:n Ulkomaisen Toimikunnan puolueenvastaisen ryhmäkuntapolitiikan ja päätti jättää KK:n kokouksen ratkaistavaksi, onko KKUT:n olemassaolo tarpeellista. Päätöslauselman loppuosasta äänestettäessä Lenin pidättyi äänestyksestä, sillä hän vaati KKUT:n viipymätöntä uudelleenjärjestelyä. Teknillisten tehtävien suorittamista varten (puolueen julkaisutoiminnan huolto, kuljetusten järjestely j.n.e.) neuvottelukokouksessa muodostettiin teknillinen komissio, joka oli neuvottelukokoukseen osallistuneista KK:n jäsenistä ja varajäsenistä muodostetun ryhmän alainen.

Erikoisessa lehtisessä, joka ilmestyi neuvottelukokouksen jälkeen otsikoituna »Tiedonanto», tehtiin selkoa neuvottelukokouksen kokoontumisen syistä, sen kokoonpanosta ja tarkoituksesta. Samassa lehtisessä julkaistiin neuvottelukokouksen päätöslauselmat.

KK:n jäsenten kesäkuussa 1911 pitämä neuvottelukokous oli tärkeä toimenpide koottaessa puolueen voimia ja yhdistettäessä niitä taisteluun golosilaisia likvidaattoreita, vperjodilaisia ja trotskilaisia vastaan puolueen lujittamisen puolesta. Neuvottelukokouksen päätökset olivat omiaan tiivistämään ja lujittamaan paikallisia puoluejärjestöjä. Lenin lähetti Venäjälle kokeneita puolue työntekijöitä — bolshevikit G. K. Ordzhonikidzen (Sergon), B. A. Breslavin (Zaharin), I. I. Schwarzin (Semjonin) — valmistelemaan puolueen yleistä konferenssia. Vuoden 1911 syyskuuhun mennessä neuvottelukokouksen päätökset oli hyväksytty Venäjän useiden kaupunkien puoluekomiteoissa ja sosialidemokraattisissa järjestöissä. Syyskuussa 1911 muodostettiin Venäjän Organisaatiokomissio (VOK), johon kuului edustajia useista sosialidemokraattisista järjestöistä. Venäjän Organisaatiokomissio järjesti tammikuussa 1912 VSDTP:n VI (Prahan) yleisvenäläisen konferenssin. VSDTP:n KK:n jäsenten neuvottelukokousta koskevaa aineistoa ks. myös Teokset, 17. osa, ss. 177—187. — 202.

²⁹¹ Asiakirja julkaistaan F. E. Dzerzhinskin käsialalla kirjoitetun jäljennöksen mukaan. Leninin kirjoittamaa selostuksen alkuperäiskappaletta ei ole löydetty.

KK:n jäsenten kesäkuussa pitämän neuvottelukokouksen pöytäkirjoissa ei ole osoitettu, että Lenin olisi tehnyt selostuksen neu-

vottelukokouksessa. Se oli nähtävästi jaettu neuvottelukokouksen osanottajille ennen kokouksen alkua. — 202.

- ²⁹² VSDTP:n KK:n kokous, joka tunnetaan »yhdistävän» nimellä, pidettiin 2.—23. tammikuuta (15. tammikuuta — 5. helmikuuta) 1910 Pariisissa.

Kokouksen työhön osallistui edustajia kaikista puolueyhdistä ja ryhmäkunnista samoin kuin kansallisista sosialidemokraattisista järjestöistä. Enemmistönä olivat kokouksessa sovittelijat. Lenin kävi sinnikkäästi taistelua opportunisteja ja sovittelijoita vastaan koettaen saada kokouksen tuomitsemaan päättäväisesti likvidaattoruuden ja otzovismin ja noudattaen linjaa, jonka tarkoituksena oli lähentää bolshevikkeja ja puolemies-menshevikkejä. Kokouksen päiväjärjestyksessä olivat seuraavat kysymykset: 1) KK:n Venäjän Toimikunnan toimintakertomus, 2) KK:n Ulkomaisen Toimikunnan toimintakertomus, 3) Pää-äänenkannattajan toimituskunnan toimintakertomus, 4) Kansallisten sosialidemokraattisten puolueiden keskuskomiteoiden toimintakertomukset, 5) Puolueen asiointi, 6) Sääntömääräisen puoluekonferenssin koolle kutsuminen, 7) VSDTP:n KK:n säännöt y.m. kysymyksiä.

Kokous hyväksyi Leninin vaatimuksesta päätöslauselman »Puolueen asiointilasta», jossa tuomittiin likvidaattoruus ja otzovismi ja katsottiin nämä virtaukset vahingollisiksi ja taistelu niitä vastaan välttämättömäksi. Arvioidessaan tammikuun kokouksen merkitystä Lenin huomautti, että siinä määriteltiin lopullisesti puolueen taktillinen linja vastavallankumouksen ajaksi ja täydennettiin VSDTP:n V (vuoden 1908 yleisvenäläisen) konferenssin päätöslauselmaa päätöksellä, että likvidaattoruus ja otzovismi ovat proletariaattiin kohdistuvan porvarillisen vaikutuksen ilmentymiä. Kokous asetti niin ikään kysymyksen siten, että puolueen todellisen yhtenäisyyden aikaansaaminen oli välttämätöntä niiden aatteellisten ja poliittisten tehtävien vuoksi, joita puolueella oli kyseisenä historiallisena ajankohtana. Samalla Lenin arvosteli jyrkästi kokouksen sovitteluhenkisiä päätöksiä.

Kokouksen työtä, samoin kuin taistelua, jota siellä käytiin likvidaattoreita, vperjodilaisia, trotskilaisia ja sovittelijoita vastaan, on valaistu seikkaperäisesti Leninin artikkelissa »Publisistin kirjoituksia» (ks. Teokset, 16. osa, ss. 189—254). — 202.

- ²⁹³ Tarkoitetaan VSDTP:n KK:n jäseniä ja varajäseniä, jotka valittiin VSDTP:n V (Lontoon) edustajakokouksessa. Mainittu kokous pidettiin 30. huhtikuuta — 19. toukokuuta (13. toukokuuta — 1. kesäkuuta) 1907. — 203.

- ²⁹⁴ Vuoden 1910 tammikuussa pidetyssä VSDTP:n KK:n kokouksessa hyväksytyissä Keskuskomitean säännöissä sanottiin: »Kokoukseen (15 hengen) kutsutaan: 1) Venäjällä toimivan kollegion jäsenet; 2) Keskuskomitean Ulkomaisen Toimikunnan jäsenet lukuun ottamatta niitä, jotka eivät ole KK:n jäseniä; 3) ellei heidän lukumääränsä ole 15, kokouksen työhön kutsutaan osallistumaan myös muut varajäsenet seuraavassa järjestyksessä: a) Lontoon edustajakokouksessa valitut varajäsenet, jotka suorittavat jotakin puolue-

työtä Venäjällä; b) КК:n jäsenet ja heidän varajäsenensä, jotka oseskelevat ulkomailla ja suorittavat Keskuskomitean heille toimeksiantamia tehtäviä» («КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК», ч. I, 1954, стр. 239 («NKР edustajakokousten, konferenssien ja КК:n kokousten päätöslauselmina ja päätöksinä», I osa, 1954, s. 239)). — 203.

- ²⁹⁵ *Vperjodilaiset, Vperjod-ryhmä* — otzovistien, likvidaattorien ja jumalanrakentajien puolueenvastainen ryhmä, joka A. Bogdanovin ja G. A. Aleksinskin aloitteesta perustettiin joulukuussa 1909 sen jälkeen, kun otzovistien ja ultimativtien ryhmäkuntakeskus — Caprin koulu — oli hajonnut. Ryhmällä oli samanniminen kirjallinen äänenkannattajansa.

Vperjod-ryhmällä ei ollut kannatusta työväenliikkeessä, jonka vuoksi se hajosi itse asiassa vv. 1913—1914. Muodollisesti se lakasi olemasta vuoden 1917 helmikuun porvarillis-demokraattisen vallankumouksen jälkeen. — 204.

- ²⁹⁶ *»Diskussionnyi Listok»* («Väittelylehtinen») — VSDTP:n pää-äänenkannattajan «Sotsial-Demokratin» liite, jota julkaistiin VSDTP:n КК:n tammikuun kokouksen päätöksen perusteella vuoden 1910 maaliskuun 6 (19) päivästä vuoden 1911 huhtikuun 29 (toukokuun 12) päivään Pariisissa. Kaikkiaan ilmestyi kolme numeroa. Toimituskunnassa olivat edustettuina bolshevikit, menshevikit, ultimativit, bundilaiset, plehanovilaiset, Puolan sosialidemokraatit ja Läntimaan Sosialidemokratia. «Diskussionnyi Listokissa» julkaistiin Leninin artikkelit «Publisistin kirjoituksia», «Venäjällä käydyn puolueensisäisen taistelun historiallinen sisältö» ja «Legalistin keskustelu likvidaattoruuden vastustajan kanssa» (ks. Teokset, 16. osa, ss. 189—254, 375—393, 17. osa, ss. 161—170). — 204.

- ²⁹⁷ Tarkoitetaan vuoden 1910 tammikuussa pidetyssä VSDTP:n КК:n kokouksessa asetettua koulukomissiota (koulukomiteaa), jonka tuli järjestää puoluekoulu ulkomaille ja johon kuului yhdeksän henkeä: kaksi bolshevikkia, kaksi menshevikkiä, kaksi vperjodilaista ja yksi edustaja kustakin kansallisesta järjestöstä — Bundista, Läntimaan ja Puolan sosialidemokraattisista puolueista. — 204.

- ²⁹⁸ *IV Valtakunnanduuma* aloitti toimintansa marraskuun 15 (28) p:nä 1912. IV Valtakunnanduuman vaalit suoritettiin syksyllä 1912 vuoden 1907 kesäkuun 3 (16) päivänä annetun taantumuksellisen vaalilain nojalla ja niihin liittyi useita hallituksen toimenpiteitä, joiden tarkoituksena oli saada duumaan hallitusta myötäilevä mustasotialainen enemmistö. Lenin on luonnehtinut IV Valtakunnanduuman aikaista vaalitaistelua ja antanut arvionsa valitun duuman luokka- ja puoluekoostumuksesta artikkelissaan «Vaalien tulokset» (ks. Teokset, 18. osa, ss. 485—510).

IV duuman sosialidemokraattiseen edustajaryhmään kuului kuusi bolshevikkia: A. J. Badajev, M. K. Muranov, G. I. Petrovski, F. N. Samoilov, N. R. Shagov ja R. V. Malinovski (joka sittemmin osoittautui provokaattoriksi), seitsemän menshevikkiä ja yksi menshevikkien kantaa noudattanut vajaa oikeudellinen ryh-

män jäsen (Varsovan kaupungin edustaja E. J. Jagiello). Käyttämällä hyväkseen vähäistä lukumääräistä enemmistöään menshevikit vaikeuttivat ryhmän toimintaa ja estivät bolshevikkien useiden päätösten toimeenpanoa. Lokakuussa 1913 bolshevikkiedustajat erosivat puolueen KK:n osoituksen mukaan yhteisestä sosialidemokraattisesta ryhmästä itsenäiseksi bolshevistikseksi ryhmäksi. Lenin ohjasi vakituisesti bolshevikkiedustajien toimintaa opettaen heitä käyttämään vallankumouksen hyväksi duuman puhujalavaa.

Valtakunnanduuma osoittautui kykenemättömäksi ratkaisemaan maan objektiivisen kehityksen esiin nostamia suuria kysymyksiä, ja sen toiminta supistui yhä enemmän pelkkään suunsoittoon. IV duuman lainsäädännöllisen toiminnan suuntana oli huomattavassa määrässä itsevaltiuden sellaisten peruskivien kuin oikeuslaitoksen, kirkon ja poliisin lujittaminen.

i Valtakunnanduuma hyväksyi Venäjän osallistumisen ensimmäiseen maailmansotaan. Menshevikit ja eserrät asettuivat kannattamaan maanpuolustusta. Vain bolshevikkien puolue vastusti jyrkästi sotaa. Bolshevikkien duumaryhmä äänesti sotilasmäärärahojen myöntämistä vastaan ja aloitti vallankumouksellisen propagandatoiminnan joukkojen keskuudessa. Marraskuussa 1914 IV duuman bolshevikkiedustajat vangittiin ja asetettiin syyteeseen.

Elokuussa 1915 IV Valtakunnanduuman porvari- ja tilanheraryhmä muodosti niin sanotun Edistysmielisen Liiton, johon kuului enemmän kuin puolet duuman jäsenistöä. Se oli Leninin määritelmän mukaan »liberaalien ja lokakuulaisten liitto, jonka tarkoituksena oli saada aikaan sopimus tsaarin kanssa sen ohjelman pohjalla, jossa pyritään reformeihin ja teollisuuden mobilisointiin voiton saavuttamiseksi Saksasta» (Teokset, 21. osa, s. 374).

Tsaari julisti helmikuun 26 (maaliskuun 11) pnä 1917 IV Valtakunnanduuman hajotetuksi. Valtakunnanduuman jäsenet päättivät kuitenkin jatkaa istuntojaan epävirallisesti uskaltamatta esittää julkista vastalauseita. He muodostivat helmikuun 27 (maaliskuun 12) pnä Valtakunnanduuman väliaikaisen komitean ehkäistäkseen vallankumouksen ja pelastaakseen monarkian. Mainittu komitea teki sopimuksen Pietarin Neuvoston eserrä- ja menshevikkiedustajien kanssa ja päätti muodostaa porvarillisen väliaikaisen hallituksen. Valtakunnanduuman väliaikaisen komitean jäsenet olivat aktiivisia vallankumouksen vastustajia ja vaativat »yksityisluontoisissa» neuvotteluissaan sotilasdiktatuurin pystyttämistä ja neuvostojen hävittämistä. Vallankumouksellisten joukkojen painostuksesta porvarillisen väliaikaisen hallituksen täytyi lokakuun 6 (19) pnä 1917 antaa säädös Valtakunnanduuman lakkauttamisesta. — 204.

²⁹⁹ »Nasha Zarja» (»Meidän Sarastuksemme») — menshevikki-likvidaat-
torien legaalinen kuukausijulkaisu, ilmestyi Pietarissa vuoden 1910
tammikuusta vuoden 1914 syyskuuhun. Julkaisun johtavana mie-
henä oli A. N. Potresov ja avustajina toimivat F. I. Dan, S. O. Ze-
derbaum (V. Jezhov) y.m. »Nasha Zarja» ympärille muodostui
Venäjällä toimivien likvidaat-
torien keskus. Vuonna 1912 pidetyssä
VSDTP:n VI (Prahan) yleisvenäläisessä konferenssissa hyväksytys-
sä päätöslauselmassa todettiin, että »aikakausjulkaisujen 'Nasha

Zarja' ja 'Delo Zhizni' ympärille ryhmittynyt sosialidemokraattisen puolueen osa on ryhtynyt puolustamaan avoimesti suuntausta, jonka koko puolue on tunnustanut proletariaattiin kohdistuvan porvarillisen vaikutuksen tuotteeksi» («КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК», ч. I, 1954, стр. 283 (»НКР edustajakokousten, konferenssien ja КК:n kokousten päätöslauselmia ja päätöksiä», I osa, 1954, s. 283)). — 204.

³⁰⁰ »Delo Zhizni» (»Elämän Asia») — legaalinen aikakausjulkaisu, likviyaattori-menshevikkien äänenkannattaja, ilmestyi Pietarissa tammikuusta lokakuuhun 1911. Kaikkiaan ilmestyi 9 numeroa. — 204.

³⁰¹ »Zvezda» (»Tähti») — bolshevikkien legaalinen lehti, ilmestyi Pietarissa vuoden 1910 joulukuun 16 (29) päivästä vuoden 1912 huhtikuun 22 (toukokuun 5) päivään. Alussa lehti ilmestyi kerran viikossa, sitten vuoden 1912 tammikuun 21 (helmikuun 3) päivästä alkaen kaksi kertaa viikossa ja vuoden 1912 maaliskuun 8 (21) päivästä alkaen kolme kertaa viikossa.

»Zvezdan» aatteellisena johtajana oli V. I. Lenin, joka oli kirjeenvaihdossa toimituskunnan jäsenten kanssa, ohjasi heidän työtään, arvosteli »Zvezdaa» varsinkin sen alkuaikoina tekemien virheiden vuoksi ja pyrki saamaan lehden suuntaukseltaan johdonmukaisen marxilaiseksi. Huomattava osuus »Zvezdan» toimitustyössä ja järjestelyssä oli N. N. Baturinilla, N. G. Poletajevilla, K. S. Jeremejevillä, M. S. Olminskilla. Lehteä avustivat aktiivisesti V. D. Bontsh-Brujevitsh, Demjan Bednyi y.m. »Zvezdassa» julkaistiin useita G. V. Plehanovin artikkeleja. Lenin sai myös A. M. Gorkin »Zvezdan» avustajaksi. »Zvezda» nautti suurta arvonantoa Venäjän työväenluokan ja työtätekevien keskuudessa. — 205.

³⁰² Syynä puheenvuoroon olivat seuraavat seikat: golosilainen menshevikki B. I. Gorev (Goldman) käytti neuvottelukokouksessa puheenvuoron, jossa vastusti sitä, että kokouksessa oli läsnä kansallisten järjestöjen edustajia — M. I. Lieber Bundista ja M. V. Ozolin Lätinmaan Sosialidemokratiasta — ilman vastaavien keskuskomiteoiden antamia valtuuksia. Lieber ilmoitti, ettei kansallisten järjestöjen edustajilla ollut aikaa ottaa yhteyttä omiin keskuksiinsa ja ettei hän edusta Bundia, vaikka onkin läsnä neuvottelukokouksessa. — 206.

³⁰³ Lenin tarkoittaa Gorevin (Goldmanin) ja Lieberin puheenvuoroja. He väittivät, että Venäjällä on Venäjän Toimikunnan jäseniä, joihin on otettava yhteys ennen kuin ulkomailla kutsutaan kokoon КК:n kokous. — 206.

³⁰⁴ КК:n Venäjän Toimikunnan valitsi kokouksessaan КК:n jäsenkollegio, joka oli toiminut Venäjällä vuodesta 1908. Toimikunta hoiti Venäjän kollegion kaikkia asioita КК:n yleisten kokousten välisinä aikoina. Vuosina 1910—1911, КК:n tammikuussa 1910 pitämän kokouksen jälkeen, Venäjän Toimikuntaan kuuluivat seuraavat КК:n jäsenet ja varajäsenet: bolshevikit I. P. Goldenberg (Meshkovski), I. F. Dubrovinski (Innokenti) ja heidän vangitsemisensä jälkeen

V. P. Nogin (Makar) ja G. D. Leiteisen (Lindov). KK:n jäseninä ja varajäseninä olleet likvidaattori-menshevikit vetäytyivät si-
vuun sen työstä ja J. A. Isuv (Mihail), P. A. Bronstein (Juri) ja
K. M. Jermolajev (Roman) eivät ainoastaan kieltäytyneet osallis-
tumasta työhön, vaan sanoivat lisäksi pitävänsä KK:n olemassa-
oloakin vahingollisena. Toimikunta yritti turhaan saada koolle
Venäjän kollegiota.

Noginin ja Leiteisenin vangitsemisen jälkeen maaliskuussa 1911
KK:n Venäjän Toimikunnan toiminta lakkautui. Antaen tunnus-
tuksensa Toimikunnan yrityksille parantaa työtä Venäjällä ja
kutsua koolle KK:n Venäjän kollegio Lenin arvosteli samalla jyr-
kästi sen jäsenen sovittelukantaista asennoitumista.

VSDTP:n VI yleisvenäläisessä konferenssissa muodostettiin uusi
Venäjän Toimikunta. Siihen tulivat KK:n jäsenet G. K. Ordzhoni-
kidze, S. S. Spandarjan, J. V. Stalin, J. M. Sverdlov, KK:n
varajäsenet M. I. Kalinin, J. D. Stasova y.m. Venäjällä toimineiden
puoluetyöntekijäin useista vangitsemisista johtui, että Toimikunnan
kokoontulo muuttui myöhemmin moneen kertaan, sillä riveistä
pois joutuneiden tilalle kooptoitui uusia jäseniä. Venäjän Toimi-
kunta lakkautti toimintansa vuoden 1917 helmikuun porvarillis-
demokraattisen vallankumouksen jälkeen. — 207.

- ³⁰⁵ Bundilaisen Ionovin (F. M. Koigenin) ilmoituksessa sanottiin, että
hän ei voi saapua neuvottelukokoukseen ilman Bundin KK:n val-
tuutusta ja lähettää saamansa kokouskutsun heti ensi tilaisuudessa
Bundin Keskuskomitealle. — 207.
- ³⁰⁶ Lenin tarkoittaa Lieberin (Berin) puhetta, jossa tämä sanoi, ettei
KK:n kokousta koskevaa kysymystä ole syytä ratkaista siten, että
KK:n jäsenet kutsutaan pikaisessa järjestyksessä koolle, vaan on
etsittävä »legaalista ulospääsyä» KKUT:n kautta. — 207.
- ³⁰⁷ Puheenvuoron käyttöön oli synnä Lieberin ilmoitus, että KKUT:n
enemmistö kannattaa kokouksen pitämistä ja on valmis tekemään
kyseisestä asiasta virallisen päätöksen. — 208.
- ³⁰⁸ Tarkoitetaan KKUT:n likvidaattorienemmistön ehdotusta, että
KK:n kokous pidettäisiin Venäjällä. — 208.
- ³⁰⁹ Tämän samoin kuin seuraavan puheenvuoron Lenin käytti keskus-
teltaessa kysymyksestä, kenellä on henkilökohtaisesti oikeus osal-
listua KK:n kokoukseen. — 208.
- ³¹⁰ *Organisaatiokomissio* (Ulkomainen Organisaatiokomissio, UOK),
jonka tehtävänä oli kutsua koolle yleinen puoluekonferenssi, muo-
dostettiin KK:n jäsenten neuvottelukokouksessa kesäkuun 1 (14)
pnä 1911. Siihen kuului bolshevikkien, sovittelijoiden ja Puolan
sosialidemokraattien edustajia. Muut ulkomaiset järjestöt ja ryhmät,
joita oli pyydetty osallistumaan komissioon, eivät lähettäneet
edustajiaan. Organisaatiokomissio lähetti Venäjälle valtuusmiehe-
nään G. K. Ordzhonikidzen valmistelemaan yleistä puoluekonferens-
sia ja julkaisi vetoituksen »Kaikille sosialidemokraattisille puo-

luejärjestöille, ryhmille ja kerhoille», jossa kehoitettiin valitsemaan Venäjän Organisaatiokomissio (VOK).

Bolshevikkien alullepaneman toiminnan seurauksena oli Venäjän Organisaatiokomission muodostaminen. Lokakuun lopulla Ulkomaisessa Organisaatiokomissiossa käsiteltiin VOK:n hyväksymät »Tiedonanto» sen konstituoitumisesta ja päätöslauselmat, joiden mukaan se pidätti itselleen kaikki valtuudet konferenssin järjestämiseen nähden ja vaati Organisaatiokomission ja teknillisen komission alistamista VOK:lle. Kun sitten UOK:n sovittelukannalla ollut enemmistö kieltäytyi alistumasta näihin päätöksiin, bolshevikkien edustajat erosivat UOK:sta. Pariisiin saapunut Ordzhonikidze teki lokakuun 30 (marraskuun 12) päivänä Ulkomaisen Organisaatiokomission istunnossa selostuksen Venäjän Organisaatiokomission toiminnasta, minkä jälkeen UOK:n täytyi tunnustaa VOK:n johtava osuus. Ulkomainen Organisaatiokomissio aloitti kuitenkin pian avoimen taistelun VOK:ta vastaan. Se julkaisi marraskuun 20 (joulukuun 3) pnä lentolehtisen »Avoin kirje Venäjän Organisaatiokomissiolle», jossa VOK:ta syytettiin ryhmäkuntaisuudesta. Ordzhonikidze paljasti UOK:n puoluevastaisen menettelyn »Kirjeessä toimitukselle», joka julkaistiin joulukuun 8 (21) pnä 1911 »Sotsial-Demokrat» lehden 25. n:ossa. Yhdistämällä ympärilleen Venäjän maanalaiset puoluejärjestöt Venäjän Organisaatiokomissio suoritti kaikki yleisen puoluekonferenssin järjestämiseen liittyvät järjestelytehtävät. Mainittu konferenssi pidettiin tammikuussa 1912. — 209.

- ³¹¹ Julkilausuman on V. I. Leninin lisäksi allekirjoittanut myös G. J. Zinovjev. — 209.
- ³¹² Kysymyksessä on KK:n jäsenten kesäkuussa pitämän neuvottelukokouksen päätöslauselma »Puoluekonferenssin koollekutsumisesta». — 209.
- ³¹³ Julkilausuman on V. I. Leninin lisäksi allekirjoittanut myös G. J. Zinovjev. — 210.
- ³¹⁴ *Teknillinen komissio* (Ulkomainen teknillinen komissio, TK) muodostettiin VSDTP:n KK:n jäsenten kesäkuun neuvottelukokouksessa kesäkuun 1 (14) pnä 1911 suorittamaan puolueen julkaisutoimintaan, kuljetuksiin y.m. liittyviä teknillisiä tehtäviä. KK:n kokoukseen asti toimivana väliaikaisena elimenä teknillinen komissio oli kesäkuun neuvottelukokoukseen osallistuneen KK:n jäsenryhmän alainen. Komissioon kuului yksi bolshevikkien, yksi menshevikkien ja yksi Puolan sosialidemokraattien edustaja. Komissiossa olivat enemmistönä sovittelijat — M. K. Vladimirov ja häntä kannattanut V. L. Leder —, jotka viivyttelivät puoluekonferenssin järjestämisrahaan tarkoitettujen varojen toimittamista Ulkomaiselle Organisaatiokomissiolle samoin kuin bolshevistisen »Zvezda» lehden julkaisemista varten myönnettyjen varojen luovutusta ja yrittivät jarruttaa puolueen pää-äänenkannattajan »Sotsial-Demokrat» lehden ilmestymistä. »Informatsionnyi Bjulleten» (»Tiedonantolehti») nimisessä julkaisussaan teknillinen komissio hyökkäili Leniniä ja bolshevikkeja vastaan. Komission istunnossa lokakuun 19 (marraskuun 1) pnä käsiteltäessä Venäjän Organisaatiokomission »Tiedonantoa» ja päätöslauselmia bolshevikkien edustaja M. F. Vladimirski ehdotti,

että alistuttaisiin VOK:n päätöksiin. Ehdotus hylättiin, jonka vuoksi Vladimirski erosi komiteasta ja bolshevikit katkaisivat tyytyn välinsä siihen. — 210.

- ³¹⁵ *Tarkoitetaan Longjumeaussa* (muutamien kilometrin päässä Pariisista sijaitsevalla paikkakunnalla) *ollutta puoluekoulua*, jonka bolshevikit olivat V. I. Leninin johdolla perustaneet keväällä 1911 Venäjän suurimpien proletaariväestökeskusten puoluejärjestöjen työntekijöitä varten. Koulussa oli kaikkiaan 13 työläisopiskelijaa Moskovasta, Pietarista, Bakusta, Ivanovo-Voznesenskista, Nikolajevista, Tiflisistä, Sormovosta, Jekaterinoslavin kuvernementista, Dombrowan seudulta (Puola) ja 5 hospitanttia. Koulussa opiskelivat m.m. I. S. Belostotski, B. A. Breslav, A. I. Dogadov, A. I. Ivanova, G. K. Ordzhonikidze, I. V. Prsjagin, E. Pruhnjak, I. I. Schwarz, I. D. Tshugurin, J. D. Zevin. Koulun opiskelijat olivat etupäässä bolshevikkeja, mutta heidän joukossaan oli myös puoluemies-menshevikkejä ja yksi vperjodilainen. Luennoitsijakunnan valikoi koulu komissio yhdessä opiskelijoiden kanssa. Koulu komissio lähetti VSDTP:ssä esiintyneiden eri suuntien edustajille kutsuja pyytäen heitä pitämään luentoja koulussa. Menshevikit L. Martov, F. I. Dan y.m. kieltäytyivät pitämästä luentoja. Opetuksesta huolehtivat pääasiassa bolshevikit.

Koulun aatteellisena johtajana ja huomattavimpana luennoitsijana oli V. I. Lenin. Kun kaksi kolmannesta opiskelijakunnasta oli saapunut kouluun, Lenin järjesti opiskelijoille opintotilaisuuksia, joissa käsiteltiin K. Marxin ja F. Engelsin »Kommunistisen puolueen manifestia». Hän piti koulussa 29 luentoja kansantaloustieteestä (43 tuntia) ja omisti 12 luentoja (18 tuntia) agraarikysymykselle. Filosofian luennoitsijaksi suunniteltiin alun pitäen G. V. Plehanovia. Kun sitten opiskeluajan loppupuolella selvisi, ettei hän tulekaan, Lenin piti opiskelijoiden pyynnöstä kolme luentoja materialistisesta historiankäsitelmästä. Niin ikään opiskelijoiden pyynnöstä hän piti lisäksi esitelmän ajankohdan tilanteesta ja puolueen asiain-tilasta.

Opinnot päättyivät koulussa elokuun 17 (30) pnä, minkä jälkeen opiskelijat matkustivat eri puolille Venäjää maanalaiseen puolue-työhön. He osallistuivat aktiivisesti VSDTP:n VI (Prahan) yleisvenäläisen konferenssin valmisteluun ja järjestelyyn. Monista Longjumean puoluekoulun päättäneistä tuli sittemmin huomattavia puolueen ja neuvostojen työntekijöitä. — 210.

- ³¹⁶ Kyseinen jäsenyys oli V. I. Leninin Pariisissa marraskuun 14 (27) pnä 1911 pitämän »Liberaalisen työväenpuolueen manifestia» käsitelleen referaatin runkona.

Tarkoitetaan N. A. Rozhkovin artikkelia »Nykytilanne Venäjällä ja työväenliikkeen perustehtävä nykyisenä ajankohtana», joka julkaistiin 1911 aikakauslehti »Nasha Žarjan» 9.—10. n:ossa. — 211.

- ³¹⁷ *VSDTP:n Ulkomaisen Järjestön sääntöjä koskevan ehdotuksen* V. I. Lenin esitti ulkomaisten bolshevikkiryhmien neuvottelukokouksessa Pariisissa joulukuun 16 (29) pnä 1911 käsiteltäessä kysymystä, onko Ulkomaisen Järjestön sääntöjen luonnoksesta keskus-

teltava yksityiskohtaisesti itse neuvottelukokouksessa vai onko se annettava Ulkomaisen Järjestön Komitealle, jotta tämä sopisi asiasta ryhmien kanssa ja vahvistaisi sen lopullisesti. Leninin ehdotus hyväksyttiin 8 äänellä yhtä vastaan.

Ulkoimaisten bolshevikkiryhmien neuvottelukokous pidettiin Pariisissa 14.—17. (27.—30.) joulukuuta 1911 Leninin johdolla. Kokous kutsuttiin koolle bolshevistisen »Rabotshaja Gazetan» pariisilaisen avustuskerhon aloitteesta. Neuvottelukokouksen tarkoituksena oli ulkomailla olevien bolshevististen voimien yhdistäminen ja yleisvenäläisen puoluekonferenssin järjestelyn edistäminen. Neuvottelukokouksen osallistui 11 päätösvaltaista edustajaa Pariisiin, Nancyn, Zürichin, Davosin, Genève, Liègen, Bernin, Bremenin ja Berliinin bolshevikkiryhmistä. Toulousen, Lausannen, Lontoon, Brysselin, Antverpenin, Kööpenhaminan, Nizzan ja muiden kaupunkien bolshevikit eivät voineet lähettää edustajiaan teknillisten ja aineellisten vaikeuksien vuoksi. Eräiden bolshevikkiryhmien onnistui lähettää neuvottelukokoukselle yksityiskohtaiset kirjalliset selostuksensa. Kokouksen päiväjärjestyksessä olivat seuraavat kysymykset: 1) Organisaatiotoimikunnan ja paikallisryhmien edustajien toimintaselostukset, 2) Puolueen asiointi, 3) Asiointi ulkomailla ja suhtautuminen eri virtauksiin, 4) Järjestöasiat, 5) Tehtävät ulkomailla, 6) Suhde konferenssiin, 7) Juoksevat asiat.

Neuvottelukokouksessa todettiin, että golosilaiset ja vperjodilaiset olivat lopullisesti erottautuneet puolueesta ja kärsineet täydellisen vararikon, ja hyväksyttiin KK:n jäsenten kesäkuussa pitämän neuvottelukokouksen toimenpiteet, joiden tarkoituksena oli puoluekonferenssin koollekutsuminen. Neuvottelukokouksessa hyväksyttiin Leninin ehdotuksesta päätöslauselma Venäjän Organisaatiokomission ja sen valmisteleman konferenssin tukemisesta, päätettiin muodostaa VSDTP:n Ulkomainen Järjestö (jolla oli jaostoja eri paikkakunnilla) pitämällä periaatteena todellisen puolueelinjan noudattamista ja tekemättä sopimuksia likvidaattorien kanssa sekä valittiin Ulkomaisen Järjestön Komitea.

Neuvottelukokous yhdisti ulkomaiset bolshevistiset ryhmät yhdeksi järjestöksi, hyväksyi VOK:n muodostamisen ja julisti, että »jokainen puoluetta kannattava on velvollinen tukemaan sitä kaikin voimin». — 212.

³¹⁸ VSDTP:n Ulkomaisen Järjestön Komitea (UJK) valittiin ulkoimaisten bolshevikkiryhmien neuvottelukokouksessa Pariisissa joulukuussa 1911. UJK:hon kuuluivat m.m. N. A. Semashko, M. F. Vladimirski, Inessa Armand. UJK:n toimintaa johti V. I. Lenin. UJK esitti tärkeää osaa puolueen voimien yhdistämisessä ja taistelussa likvidaattori-menshevikkejä, sovittelijoita, trotskilaisia ja muita opportunisteja vastaan. UJK reagoi kaikkiin Venäjän tärkeimpiin tapahtumiin ja puolue työn sekä Venäjän vallankumousliikkeen johtoa koskeviin toimenpiteisiin. Se auttoi niin ikään KK:ta julkaisemaan ulkomailla puoluekirjallisuutta. UJK lopetti toimintansa v. 1917. — 212.

³¹⁹ On jäänyt selvittämättä, milloin ja minkä yhteydessä Lenin on tehnyt alustuksen poliittisesta tilanteesta. — 212.

- ³²⁰ *Lidvalin juttu* — suurhijarin ja keinottelijan E. Lidvalin ja sisäministerin apulaisen V. I. Gurkon juttu. Gurkon avustamana Lidval teki hallituksen kanssa sopimuksen, jonka mukaan hän lupautui toimittamaan vuoden 1906 loka- ja joulukuun välisenä aikana 10 miljoonaa puutaa ruista nälänhädässä olleisiin Venäjän kuvernementteihin. Lidval sai Gurkolta ennakkomaksuna huomattavan summan valtion varoja, mutta toimitti vuoden 1906 joulukuun puoliväliin mennessä rautateiden varteen vain vajaan kymmenneksen sovitusta viljamäärästä. Valtion varojen kavallusta ja nälänhätään perustunutta keinottelua koskeneet paljastukset levisivät laajalti yleisön tietoon ja pakottivat tsaarihallituksen jättämään jutun oikeuden käsiteltäväksi. Oikeusjutusta ei kuitenkaan koitunut Gurkolle muita seurauksia kuin virkaero. — 212.
- ³²¹ Kysymyksessä on VSDTP:n viidennen (vuoden 1908 yleisvenäläisen) konferenssin päätöslauselma »Nykytilanteesta ja puolueen tehtävistä» (ks. «КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК», ч. I, 1954, стр. 195—197 («НКР edustajakokousten, konferenssien ja KK:n kokousten päätöslauselmina ja päätöksinä», I osa, 1954, ss. 195—197)). — 213.
- ³²² Kysymyksessä ovat selitykset, jotka kansanvalistusministeri L. A. Kasso antoi IV Valtakunnanduudessa 44 duumanjäsenen joulukuun 14 (27) p:nä 1912 esittämän välikysymyksen johdosta. Syynä välikysymykseen oli Witmerin yksityiskymnaasissa olleessa kokouksessa toimeenpannut 34 pietarilaisen oppikoululaisen pidätykset. Ohrana epäili oppikoululaisia maanalaisen kerhon jäseniksi. Välikysymys oli esillä duuman 12., 17., 18., 19. ja 20. istunnossa. Äänen enemmistöllä hyväksyttiin helmikuun 6 (19) p:nä 1913 päätöslauselma, jossa tsarin ministerin selitykset katsottiin epätydyttäväksi ja ilmoitettiin siirryttäväksi seuraaviin asioihin. — 213.
- ³²³ *VSDTP:n kuudes (Prahan) yleisvenäläinen konferenssi* pidettiin 5.—17. (18.—30.) tammikuuta 1912 Prahassa. Prahan konferenssi oli merkitykseltään oikeastaan edustajakokouksen veroinen. Konferenssin työtä johti V. I. Lenin. Hän alusti ajankohdan tilannetta ja puolueen tehtäviä sekä Kansainvälisen Sosialistisen Toimiston toimintaa koskevat kysymykset ja käytti puheenvuoroja myös muista kysymyksistä. Lenin oli konferenssin päiväjärjestyksen kaikkia tärkeimpiä kysymyksiä koskevien päätöslauselmaehdotusten laatija.
- Konferenssin hyväksymillä päätöslauselmilla »Likvidaattoruudesta ja likvidaattorien ryhmästä» ja »Ulkomaisesta puoluejärjestyksestä» oli tavattoman suuri periaatteellinen ja käytännöllinen merkitys. Konferenssi ilmoitti, että likvidaattorit olivat menettelyllään asettaneet itsensä puolueen ulkopuolelle, ja erotti heidät VSDTP:stä. Konferenssi tuomitsi ulkomaisten puoluevastaisien ryhmien — golosilaisten menshevikkien, vperjodilaisten ja trotskilaisten — toiminnan. Se katsoi, että ulkomailla on ehdottomasti oltava yhtenäinen puoluejärjestö, joka auttaa puoluetta KK:n valvonnan ja johdon alaisena, ja osoitti, etteivät ulkomaiset ryhmät, jotka »eivät

ole Venäjän sosialidemokraattisen toimintakeskuksen, t.s. KK:n alaisia ja aiheuttavat hajaannusta pitämällä erikseen yhteyttä Venäjään sivuuttamalla KK:n, saa käyttää VSDTP:n nimeä». Konferenssissa hyväksyttiin päätöslauselma »Puoluetyön luonteesta ja organisatorisista muodoista» ja vahvistettiin Leninin ehdottamat puolueen järjestösäännöt. Konferenssi vahvisti »Sotsial-Demokrat» lehden VSDTP:n pää-äänenkannattajaksi, toimitti puolueen Keskuskomitean vaalit ja muodosti KK:n Venäjän Toimikunnan.

VSDTP:n Prahan konferenssilla oli huomattava merkitys bolshevikkipuolueen, uudentyypisen puolueen, järjestämisessä ja sen yhtenäisyyden lujittamisessa. Se teki yhtenvedot kokonaisesta historiallisesta kaudesta, jonka kuluessa bolshevikit olivat taistelleet menshevikkejä vastaan, ja karkottamalla likvidaattori-menshevikit puolueesta varmisti bolshevikkien voiton. Konferenssi määritteli puolueen poliittisen linjan ja taktiikan uuden vallankumouksellisen nousun aikaa varten.

Prahan konferenssilla oli suuri kansainvälinen merkitys. Se oli II Internationaaliin kuuluvien puolueiden vallankumouksellisille aineksille mallikelpoinen esimerkki päättäväisestä opportunisteja vastaan käydystä taistelusta, jonka päätöksenä oli täydellinen järjestöllinen ero opportunisteista. Prahan konferenssia koskevaa aineistoa ks. Teokset, 17. osa, ss. 431—465. — 214.

³²⁴ Lenin teki kyseisen huomautuksen sen johdosta, että ehdotettiin lausuttavaksi kiitokset Venäjän Organisaatiokomissiolle siitä työstä, jonka se oli suorittanut Venäjän puoluejärjestöjen yhdistämisen ja VSDTP:n VI (Prahan) yleisvenäläisen konferenssin järjestämisen hyväksi, ja annettavaksi päätösvalta sen edustajalle konferenssissa (ks. Teokset, 17. osa, s. 442). — 214.

³²⁵ *Venäjän Organisaatiokomissio* (VOK), jonka tehtävänä oli kutsua koolle yleisvenäläinen puoluekonferenssi, muodostettiin VSDTP:n KK:n jäsenten kesäkuussa 1911 pitämän neuvottelukokouksen päätöksen perusteella. Sen varsinainen perustaminen tapahtui puolueen paikallisjärjestöjen edustajien neuvottelukokouksessa syyskuun lopulla, ja se toimi VSDTP:n VI (Prahan) yleisvenäläisen konferenssin alkamiseen asti. — 215.

³²⁶ Tarkoitetaan Kansainvälisen Sosialistisen Toimiston istuntoa, joka pidettiin Zürichissä syyskuun 23 ja 24 pnä 1911. — 216.

³²⁷ Kööpenhaminan kansainvälisen sosialistikongressin aikana venäläisen valtuuskunnan jäsenet V. I. Lenin, G. V. Plehanov ja Puolan sosialidemokraattien edustaja A. Warski (A. S. Warszawski) lähettivät Saksan Sosialidemokraattisen Puolueen hallitukselle vastalausekirjeen sen johdosta, että mainitun puolueen pää-äänenkannattajassa, »Vorwärts» lehdessä oli julkaistu L. Trotskin artikkeli, jossa hyökkäiltiin parhaavassa äänilajissa VSDTP:tä vastaan (vastalausekirjettä ks. V. I. Lenin, Teokset, 5. venäjänkielinen painos, 47. osa, ss. 296—298).

Lenin esiintyi Trotskin parjauksen kampanjaa vastaan myös »Sotsial-Demokrat» lehden 17. numerossa syyskuun 25 (lokakuun 8) pnä

1910 artikkelillaan »Siitä, miten eräät sosialidemokraatit tutustuvat Internationaalia VSDTP:ssä vallitsevaan asiintilaan» samoin kuin »Diskussionnyi Listokin» 3. numerossa huhtikuun 29 (touko-kuun 12) pnä 1911 artikkelillaan »Venäjällä käydyin puolueensisäisen taistelun historiallinen sisältö» (ks. Teokset, 16. osa, ss. 280—282, 375—393). — 216.

³²⁸ Kysymyksessä on Badenin maapäivien sosialidemokraattisten edustajien poistuminen Saksan Sosialidemokraattisen Puolueen edustajakokouksesta, joka pidettiin Magdeburgissa syyskuun 18—24 pnä 1910. Badenin maapäivien sosialidemokraattinen ryhmä äänesti hallituksen budjettiehdotuksen puolesta, vaikka aikaisempien puoluepäivien päätöksissä kiellettiin sosialidemokraattisia edustajia äänestämästä porvarillisen hallituksen budjettiesitysten puolesta. Magdeburgin edustajakokous tuomitsi valtavalla äänten enemmistöllä (289 ääntä 80 vastaan) Badenin sosialidemokraattien opportunistisen taktiikan. Sen jälkeen badenilaiset ilmoittivat, että he pidättävät itselleen oikeuden olla vastaisuudessakin alistumatta edustajakokousten päätöksiin. Tähän ilmoitukseen edustajakokouksen enemmistö vastasi hyväksymällä erikoisen päätöslauselman, jossa sanottiin, että puolueesta on heti erotettava jokainen, joka rikkoou budjettiäänestystä koskevaa puoluepäivien päätöstä. Badenin edustajat poistuivat mielenosoituksellisesti edustajakokouksesta ennen päätöslauselman hyväksymistä.

Saksan Sosialidemokraattisen Puolueen Magdeburgin edustajakokousta koskevaa aineistoa ks. V. I. Leninin artikkelista »Kaksi maailmaa» (Teokset, 16. osa, ss. 302—310). — 216.

³²⁹ Tarkoitetaan ammattiyhdistysten yhtenäisyyttä koskevaa tshekkiläisten ja itävaltalaisen sosialidemokraattien erimielisyyttä. Itävallan ammattiyhdistysten ylimääräisessä edustajakokouksessa joulukuussa 1905 tshekkiläiset sosialidemokraatit herättivät kysymyksen sellaisten kansallisten ammattiyhdistysten perustamisesta, joiden toimivalta ulottuisi koko Itävaltaan. Tshekkien ehdotus hylättiin valtavalla äänten enemmistöllä. Tshekkiläisten sosialidemokraattien edustajat kieltäytyivät kuitenkin alistumasta edustajakokouksen päätökseen. Itävallan sosialidemokraatit asettivat 1910 tämän kysymyksen Kööpenhaminan kansainvälisessä sosialistikongressissa, joka torjui tshekkien separatistisen ehdotuksen ja asettui yksimielisesti kannattamaan ammattiyhdistysten yhtenäisyyttä. — 216.

³³⁰ Kysymys on kirjeestä, jonka opportunisti Molkenbuhr lähetti Saksan Sosialidemokraattisen Puolueen hallitukselle ja jossa hän ehdotti, että piakkoin suoritettavien valtiopäivävaalien vuoksi ei pitäisi arvostella Saksan hallituksen siirtomaapolitiikkaa. Rosa Luxemburg julkaisi tämän kirjeen. — 217.

³³¹ Tarkoitetaan organisaatiokysymystä koskevaa päätöslauselmaa, joka hyväksyttiin Pariisissa joulukuun 21—27 pnä 1908 pidetyssä VSDTP:n V konferenssissa (ks. «КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК», ч. I, 1954, стр. 201—203

(»NKP edustajakokousten, konferenssien ja KK:n kokousten päätöslauselmina ja päätöksinä», I osa, 1954, ss. 201—203)). — 219.

³³² Tarkoitetaan sosialisteja vastaan tähdätyn poikkeuslain aikaista maanalaista Saksan Sosialidemokraattista Puoluetta. Mainitun lain saattoi Saksassa voimaan Bismarckin hallitus 1878 tarkoituksenaan työväen- ja sosialistisen liikkeen vastustaminen. Laki kielsi kaikki sosialidemokraattisen puolueen järjestöt, työväen joukkojärjestöt ja työväenlehdistön. Sosialistinen kirjallisuus takavarikoitiin. Sosialidemokraatteja vainottiin ja karkotettiin. Vainotoimenpiteillä ei kuitenkaan pystytty nujertamaan sosialidemokraattista puoluetta, joka oli järjestänyt toimintansa illegaalisuudesta johtuvia oloja vastaavasti: puolueen pää-äänenkannattajaa, »Sosialidemokraatti» lehteä julkaistiin ulkomailla, puolueen edustajakokoukset pidettiin säännöllisesti (1880, 1883 ja 1887) ja Saksassa muodostettiin nopeasti maanalaisia sosialidemokraattisia järjestöjä ja ryhmiä, joita johti maanalainen KK. Puolue käytti samalla laajassa mitassa hyväkseen legaalaisia mahdollisuuksia lujittaakseen yhteyksiään joukkoihin. Sen vaikutus voimistui jatkuvasti: valtiopäivävaaleissa sosialidemokraattien saama äänimäärä suureni vv. 1878—1890 enemmän kuin kolminkertaisesti. Saksan sosialidemokraatteja auttoivat suuresti K. Marx ja F. Engels. Työväen jatkuvasti voimistuneen joukkoliikkeen painostuksesta sosialistilaki kumottiin. — 221.

³³³ Kyseisen esitelmän jäsenitys julkaistiin VSDTP:n Ulkomaisen Järjestön Pariisin-jaoston painattaman ilmoituksen tekstissä. Ilmoituksessa sanottiin:

»Torstaina kesäkuun 13 pñä 1912
Alcazarin salissa, 190, Avenue de Choisy, 190

to v. L e n i n

p i t ä ä e s i t e l m ä n
aiheesta

'Venäjän proletariaatin vallankumouksellinen nousu'.»

Jäsenyksessä olevia kysymyksiä Lenin on valaissut useissa vuoden 1912 aikaisissa kirjoituksissaan ja varsinkin artikkelissaan »Vallankumouksellinen nousu» (ks. Teokset, 18. osa, ss. 87—95).

Ilmoituksen teksti julkaistiin 1955 aikakauslehdessä »Istori-tsheski Arhiv», n:o 2. — 223.

³³⁴ Tarkoitetaan Siperiassa Lenan kultakaivoksilla huhtikuun 4 (17) pñä 1912 tapahtuneita aseettomien työläisten ampumisia. Tieto Lenan verisestä murhenäytelmästä aiheutti levottomuuksia Venäjän työväenluokan keskuudessa. Kaikkialla maassa järjestettiin vastalauseeksi mielenosoituksia, joukkokokouksia ja lakkoja. Duuman sosialidemokraattinen ryhmä esitti tsaarihallitukselle välikysymyksen Lenan ampumisten johdosta. Työläisten suuttumusta lisäsi tsaarin ministerin Makarovin julkea vastaus tähän välikysymykseen: »Niin on tehty ja tullaan tekemään!» Lenan ampumisen johdosta järjestettyihin vastalauseelakkoihin osallistui lähes 300 000 työläistä. Näiden lakkojen lisäksi oli samalla vappumielenosoituksia, joihin

osallistui lähes 400 000 työläistä. V. I. Lenin totesi, että »Lena i verilöyly oli alkuvaikuttimena siihen, että joukkojen vallankumouksellinen mieliala alkoi kehittyä vallankumoukselliseksi nousuksi» (Teokset, 18. osa, s. 88). — 223.

³³⁵ Nyt julkaistu Leninin artikkeli on kirjoitettu syyskuussa 1912 ja siinä käsitellään Puolan Kuningaskunnan ja Liettuan Sosialidemokratiassa vallinnutta tilannetta. PKLSD:ssä elettiin silloin hajaannuksen aikaa. Osa sen jäsenistöstä oli R. Luxemburgin ja J. Tyszkan johtamia puolueen Päähallituksen kannattajia, n.s. »zazhondilaisia». Vaikka PKLSD:n Päähallitus oli kannanotoissaan yleensä internationalistinen ja kävi Puolassa taistelua nationalismia ja reformismia vastaan, se noudatti kuitenkin samalla virheellistä linjaa VSDTP:n sisäisessä taistelussa suhtautuen sovinnollisesti likvidaattori-menshevikkeihin, pyrkien irrottautumaan yleisestä puolue-elämästä ja heikentäen yhteyksiään VSDTP:n KK:hon vaikka PKLSD kuului VSDTP:hen tämän autonomisena järjestönä. Pyritäessä vastustamaan Päähallituksen virheitä PKLSD:ssä muodostui oppositio, johon kuuluivat n.s. »rozlamilaiset». Näiden tukena oli Varsovan puoluejärjestö, jonka johdossa olivat Päähallituksen entiset jäsenet J. Hanecki, A. Malecki y.m. »Rozlamilaiset» olivat kiinteässä yhteydessä bolshevikkeihin ja kannattivat heidän toimenpiteitään. Leninin lausunnon mukaan Varsovan järjestö oli niihin aikoihin Puolan voimakkain ja vallankumouksellisessa suhteessa johdonmukaisin sosialidemokraattinen järjestö (ks. V. I. Leninin artikkeleita »Kahtiajakautuminen Puolan Sosialidemokratiassa», Teokset, 18. osa, ss. 471—476).

Artikkeli »Rosa Luxemburg ja Puolan 'Parteivorstand' Martovin jäljillä» oli tähdätty PKLSD:n Päähallituksen omaksumaa virheellistä linjaa vastaan, joka objektiivisesti aiheutti tuntuvaan vahinkoa Venäjän koko työväenliikkeen yhtenäisyydelle ja koitui VSDTP:ssä esiintyneiden bolshevisminvastaisten suuntien hyödyksi. Samalla kun Lenin arvosteli R. Luxemburgin ja J. Tyszkan vakavanlaatuista virheitä, hän arvosti ylipäänsä korkealle heidän toimintansa ja yritti auttaa heitä omaksumaan oikean kannan. Lenin piti, kuten tunnettua, R. Luxemburgia Puolan, Saksan ja kansainvälisen työväenliikkeen huomattavana toimihenkilönä. Myöhemmin hän kirjoitti, että erehdyksistään huolimatta Rosa Luxemburg »oli kotka ja jää sellaiseksi» ja että »hänen muistonsa on oleva aina kallis koko maailman kommunisteille» (Teokset, 33. osa, ss. 193—194).

Nyt julkaistun artikkelin Lenin kirjoitti vasemmistososialidemokraattien vaikutuksen alaisena ollutta »Bremer Bürger-Zeitungia» varten. Malecki käänsi sen saksaksi (ks. V. I. Lenin, Teokset, 5. venäjänkielinen painos, 48. osa, 72. asiakirja). Artikkelin jäi julkaisematta. — 224.

³³⁶ Kysymys on syyteestä, jonka Puolan Kuningaskunnan ja Liettuan Sosialidemokratian Päähallituksen järjestämässä puolueoikeudessa nostettiin K. Radekia vastaan epäsiivellisen käytöksen johdosta. Kyseisen oikeuden päätöksen perusteella Radek erotettiin Puolan ja Liettuan sosialidemokraattien riveistä.

- Vuoden 1913 syyskuun alussa Pariisissa muodostettiin Puolan ja Liettuan sosialidemokraattien ulkomaisten jaostojen toimikunnan (»rozlamilaisten») aloitteesta komissio oikeuden päätöksen tarkistamista varten. Lenin kannatti K. Radekin jutun uudelleenkäsitelyä. Hänen mielestään Päähallituksen Radekia vastaan nostama syyte oli yhteydessä siihen kärkevään taisteluun, jota Päähallitus kävi »rozlamilaisia» vastaan. Komissio tutki asiaa viisi kuukautta ja tuli johtopäätökseen, että syytteen nostaminen K. Radekia vastaan puolueoikeudessa ja hänen erottamisensa puolueesta oli ollut perusteetonta, ja ehdotti, että Radek katsottaisiin edelleenkin PKLSD:n ja VSDTP:n jäseneksi. — 224.
- ³³⁷ Tarkoitetaan Martovin pärjäuskirjasta »Pelastajiako vai lakkauttajia? (Kuka on hajottanut VSDTP:tä ja miten)», julkaissut »Golos Sotsial-Demokrata», Pariisi 1911. — 224.
- ³³⁸ Tarkoitetaan päätöslauselmaa »Puolueen asiointila», joka hyväksyttiin VSDTP:n KK:n kokouksessa tammikuussa 1910 (ks. «КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК», ч. I, 1954, стр. 234—236 (»NKP edustajakokousten, konferenssien ja KK:n kokousten päätöslauselmina ja päätöksinä», I osa, 1954, ss. 234—236)). — 224.
- ³³⁹ Tarkoitetaan KKUT:hän kuuluneita Puolan sosialidemokraattien edustajaa J. Tyszkaa, Bundin M. Lieberia ja lätiläisten sosialidemokraattien edustajaa Schwarzia (J. Eliasta). — 227.
- ³⁴⁰ Tarkoitetaan päätöslauselmaa »Likvidaattoruudesta ja likvidaattorien ryhmästä», joka hyväksyttiin VSDTP:n VI (Prahan) yleisvenäläisessä konferenssissa (ks. Teokset, 17. osa, ss. 460—461). — 227.
- ³⁴¹ Kysymyksessä on VSDTP:n VI (Prahan) yleisvenäläinen konferenssi, joka pidettiin 5.—17. (18.—30.) tammikuuta 1912. Ks. 323. huomautusta. — 228.
- ³⁴² Kyseinen kirjoitus on vastaus saksalaisessa sosialidemokraattisessa »Leipziger Volkszeitung» lehdessä syyskuun 28 p:nä 1912 julkaistuun likvidaattorien konferenssia koskevaan kirjoitukseen. Mainittu konferenssi pidettiin Wienissä elokuussa 1912 ja siellä muodostettiin puolueenvastainen (n.s. elokuun) blokki. Viimeksi mainitussa kirjoituksessa johdettiin harhaan saksalaisia sosialidemokraatteja, vääristeltiin konferenssin todellista luonnetta ja puolusteltiin likvidaattoreita.
- Vastaus, jonka Lenin kirjoitti VSDTP:n KK:n nimissä, julkaistiin lokakuun 9 p:nä 1912 »Leipziger Volkszeitungin» 235. n:ossa. Lenin lähetti sen hiukan myöhemmin Kansainvälisen Sosialistisen Toimiston sihteerille C. Huysmansille. Siinä sanotaan, että tämä kirjoitus »antaa Teille käsityksen tuosta pseudosocialidemokraattisesta konferenssista» (ks. Teokset, 5. venäjänkielinen painos, 48. osa, 76. asiakirja).
- »Leipziger Volkszeitung» (»Leipzigin Kansanlehti») — sosialidemokraattinen päivälehti, ilmestyi vuodesta 1894 vuoteen 1933.

Lehden toimittajina olivat useita vuosia F. Mehring ja R. Luxemburg, ja se oli vasemmistososialidemokraattien äänenkannattaja. Vuosina 1917—1922 lehti oli Saksan »riippumattomien» äänenkannattaja ja vuoden 1922 jälkeen oikeistososialidemokraattien äänenkannattaja. — 229.

- ³⁴³ Julkisen työväenliikkeen sosialidemokraattisten toimihenkilöiden aloiteryhmiä muodostelivat menshevikkilikvidaattorit vuoden 1910 lopulta alkaen illegaalisten puoluejärjestöjen vastapainoksi. Ne olivat harvalukuisia sivistyneistöryhmiä, joilla ei ollut yhteyttä työväenluokkaan. — 229.
- ³⁴⁴ Tarkoitetaan likvidaattori-menshevikkien legaalisia julkaisuja: aikakauslehteä »Nasha Zarja», joka ilmestyi Pietarissa vv. 1910—1914, ja sanomalehteä »Nevski Golos», jota julkaistiin vuoden 1912 touko— elokuussa. — 229.
- ³⁴⁵ »Lutsh» (»Säde») — likvidaattori-menshevikkien legaalinen päivälehti, ilmestyi Pietarissa vuoden 1912 syyskuun 16 (29) päivästä vuoden 1913 heinäkuun 5 (18) päivään. Kaikkiaan ilmestyi 237 numeroa. Lehteä pidettiin yllä etupäässä liberaalien lahjoitusten avulla. Lehden aatteellinen johto oli P. B. Axelrodin, F. I. Danin, L. Martovin ja A. S. Martynovin käsissä. Lehden palstoilla likvidaattorit hyökkäilivät bolshevikkien vallankumouksellista taktiikkaa vastaan, propagoivat n.s. »julkisen työväenpuolueen» perustamista vaativaa opportunistista tunnusta, vastustivat työväen vallankumouksellisia joukkolakkoja ja yrittivät revidoida puolueohjelman perusajatuksia. Lenin kirjoitti, että »'Lutsh' on liberaalisen politiikan orjuuttama» ja sanoi lehteä luopioiden äänenkannattajaksi. — 230.
- ³⁴⁶ VSDTP:n KK:n vetoomuksen »Kaikille Venäjän kansalaisille», jonka V. I. Lenin kirjoitti vuoden 1912 lokakuun alussa, VSDTP:n KK julkaisi erillisenä lentolehtisenä. Lenin lähetti vetoomuksen lokakuun 10 (23) pnä Kansainvälisen Sosialistisen Toimiston sihteerille C. Huysmansille ja pyysi tätä saattamaan asiakirjan tekstin sosialidemokraattisten puolueiden sihteerien ja lehdistön tietoon. Vetoamus »Kaikille Venäjän kansalaisille» julkaistiin kohta sen jälkeen saksan kielellä »Leipziger Volkszeitung» ja »Vorwärts» lehdissä, ranskan kielellä belgialaisessa »Le Peuple» lehdessä ja ranskan, saksan ja englannin kielillä Kansainvälisen Sosialistisen Toimiston periodisessa julkaisussa. Niin ikään VSDTP:n Ulkomaisen Järjestön Komitea julkaisi VSDTP:n KK:n vetoomuksen. Se ilmestyi myös »Sotsial-Demokrat» lehden 28.—29. n:n erikoisliitteenä marraskuun 5 (18) pnä 1912. — 231.
- ³⁴⁷ *Ensimmäinen Balkanin sota (lokakuu 1912 — toukokuu 1913)* — Turkin ja Balkanin liiton maiden: Bulgarian, Serbian, Montenegron, Kreikan sota. Sota päättyi Turkin tappioon. Turkki menetti Lontoon rauhansopimuksen mukaan miltei kaikki alusmaansa Balkanilla. Slaavilaiset alueet, Makedonia ja Traakia, vapautettiin. Albanian kansa saavutti valtiollisen itsenäisyyden. Vaikka Balkanin maiden

monarkeilla ja porvaristolla oli tässä sodassa omia dynastiaa, anastushenkisiä tarkoituksia, ensimmäinen Balkanin sota oli luonteeltaan ylipäänsä edistyksellinen, koska siten Balkanin kansat vapautettiin lopullisesti Turkin ikeestä ja kohdistettiin isku maaorjuuden jäänteisiin. Lenin arvioi ensimmäisen Balkanin sodan »renkaaksi niiden maailmantapahtumien ketjussa, mitkä merkitsevät keskiaikaisuuden romahdusta Aasiassa ja itä-Euroopassa» (Teokset, 19. osa, s. 19). — 231.

³⁴⁸ »*Golos Moskvy*» (»Moskovan Ääni») — päivälehti, lokakuulaisten äänenkannattaja, ilmestyi Moskovassa vuodesta 1906 vuoteen 1915. — 233.

³⁴⁹ »*Russkoje Slovo*» (»Venäläinen Sana») — päivälehti, ilmestyi I. D. Sytinin kustantamana Moskovassa vuodesta 1895 (ensimmäinen, näyttenumero ilmestyi 1894). Lehti oli muodollisesti puolueeton, mutta puolusti Venäjän porvariston etuja noudattaen maltillisen liberaalista kantaa. Lehden tiedotustoiminta oli varsin laajaa. Lehti oli Venäjän ensimmäinen lehti, jolla oli omia kirjeenvaihtajia maan kaikissa suurimmissa kaupungeissa ja maailman monissa pääkaupungeissa.

Neuvostovastaisten parjaavien tiedotusten julkaisemisen vuoksi lehti lakkautettiin marraskuussa 1917. Vuoden 1918 tammikuusta alkaen se ilmestyi jonkin aikaa »*Novoje Slovo*» (»Uusi Sana») ja »*Nashe Slovo*» (»Sanamme») nimisenä, heinäkuussa 1918 lehti lakkautettiin kokonaan. — 234.

³⁵⁰ »*Pravda*» (»Totuus») — legaalinen bolshevistinen päivälehti. Lehden ensimmäinen numero ilmestyi Pietarissa huhtikuun 22 (toukokuun 5) p:nä 1912. Joka päivä ilmestyvän, laajalevikkisen työväenlehden julkaisemisen tarpeellisuuden toteava päätös oli hyväksytty VSDTP:n VI (Prahan) yleisvenäläisessä konferenssissa.

»*Pravda*» syntyi uuden vallankumouksellisen nousun hetkellä, jolloin Lenan verilöylyn nostattama poliittisten joukkolakkojen aalto vyöryi kautta koko Venäjän. Lehteä julkaistiin varoilla, joita työläiset itse keräsivät. Sen levikki oli nelisenkymmentä tuhatta kappaletta ja eräiden numeroiden painosmäärä kohosi jopa kuuteenkymmeneen tuhanteen. Lenin luonnehti joka päivä ilmestyvän työväenlehden järjestämisen Pietarin työläisten historialliseksi suurteoksi. Hän oli »*Pravdan*» aatteellinen johtaja, kirjoitti lehteen miltei joka päivä ja antoi ohjeita sen toimitukselle. »*Pravdan*» toimituskunnan jäsenenä ja toimeliaina avustajina toimivat eri aikoihin m. m. N. N. Baturin, Demjan Bednyi, A. I. Uljanova-Jelizarova, K. S. Jeremejev, M. I. Kalinin, N. K. Krupskaja, S. V. Malyshev, L. R. ja V. R. Menzhinski, V. M. Molotov, V. I. Nevsiki, M. S. Olminski, N. I. Podvoiski, N. G. Poletajev, K. N. Samoilova, M. A. Saveljev, N. A. Skrypnik, J. V. Stalin, P. I. Stučka, J. M. Sverdlov. Aktiivisesti auttoivat lehteä myös IV Valtakunnanduoman bolshevikkijäsenet. »*Pravdassa*» julkaisi tuotteitaan A. M. Gorki.

»*Pravda*» oli jatkuvasti poliisivainon kohteena. Tsaarihallitus lakkautti sen kahdeksan eri kertaa, mutta lehti jatkoi ilmestymis-

tään muunnimisenä. Sen nimenä oli »Rabotshaja Pravda» (»Työväen Totuus»), »Severnaja Pravda» (»Pohjolan Totuus»), »Pravda Truda» (»Työn Totuus»), »Za Pravdu» (»Totuuden puolesta»), »Proletarskaja Pravda» (»Proletaarinen Totuus»), »Putj Pravdy» (»Totuuden Tie»), »Rabotshi» (»Työmies»), »Trudovaja Pravda» (»Työn Totuus»). Bolševikkien onnistui näissä vaikeissa olosuhteissa julkaista 636 »Pravdan» numeroa kahden ja puolen vuoden aikana. Lehti lakkautettiin heinäkuun 8 (21) p:nä 1914.

»Pravdaa» alettiin julkaista uudelleen vasta helmikuun porvarillis-demokraattisen vallankumouksen jälkeen. Se alkoi ilmestyä vuoden 1917 maaliskuun 5 (18) päivästä VSDTP:n Keskuskomitean ja Pietarin komitean äänenkannattajana. Huhtikuun 5 (18) päivänä Leninistä, joka oli vastikään palannut ulkomailta, tuli toimituskunnan jäsen ja hän asettui »Pravdan» johtoon. Vastavallankumouksellisen porvarillisen väliaikaisen hallituksen vainoamana »Pravda» joutui vuoden 1917 heinä- ja lokakuun välisenä aikana muuttamaan monta kertaa nimeään ja ilmestyi käyttäen nimiä »Listok 'Pravdy'» (»Totuuden' Lehtinen»), »Proletari» (»Proletaari»), »Rabotshi» (»Työmies»), »Rabotshi Putj» (»Työmiehen Tie»). Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen voiton jälkeen, vuoden 1917 lokakuun 27 (marraskuun 9) päivästä alkaen puolueen pää-äänenkannattaja alkoi ilmestyä jälleen »Pravda» nimisenä. — 235.

- ³⁵¹ V. I. Leninin selostus *Kansainväliselle Sosialistiselle Toimistolle* »IV duuman vaalit» julkaistiin »Le Peuple» lehden 325. n:ossa marraskuun 20 p:nä 1912. Selostukseen oli liitetty johdannoksi toimituksen huomautus: »Kansalainen Lenin, KST:n jäsen, on lähettänyt sihteeristölle (KST:n sihteeristölle. *Toim.*) seuraavan selostuksen jo saaduista Venäjällä toimitettujen uusien vaalien tuloksista.»

V. 1963 Leninin selostus julkaistiin toistamiseen teoksessa »Correspondance entre Lénine et Camille Huysmans. 1905—1914», Paris. — 236.

- ³⁵² »Chambre introuvable» (»verraton kamari») — nimitys, jota Ludvig XVIII käytti vastavallankumouksellisesta, jäsenistöltään ääritaanumuksellisesta Ranskan edustajakamarista, mikä valittiin Bourbonien uuden valtaannousun jälkeen elokuussa 1815. — 237.

- ³⁵³ *Progressistit* — Venäjän liberaalis-monarkistisen porvariston poliittinen ryhmittymä, joka Valtakunnanduuman vaalien aikana ja itse duumassa yritti »puolueettomuuden» nimissä yhdistää eri porvaristo- ja tilanherrapuolueiden ja -ryhmien aineksia.

Vuoden 1912 marraskuussa progressistit perustivat itsenäisen poliittisen puolueen, jonka ohjelma oli seuraava: maltillinen, sensuksilla rajoitettu perustuslaki, vähäisiä uudistuksia, vastuuvollinen ministeristö, t.s. hallitus, joka on vastuussa duumalle, vallankumouksellisen liikkeen tukahduttaminen. Ensimmäisen maailmansodan aikana progressistit aktivoivat toimintaansa vaatien sotilasjohdon vaihdosta, teollisuuden mobilisointia rintaman palvelukseen ja »vastuuvollista ministeristöä», johon osallistuisivat Venäjän porvariston edustajat. Muutamat puolueen johtomiehet

osallistuivat helmikuun porvarillis-demokraattisen vallankumouksen jälkeeseen väliaikaiseen hallitukseen. Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen voitettua progressistien puolue kävi aktiivista taistelua neuvostovaltaa vastaan. Progressistien johtomiehiä olivat m.m. tunnetut moskovalaiset tehtailijat P. P. Rjabushinski ja A. I. Konovalov, tilanomistaja I. N. Jefremov. Progressistien eri aikoina julkaisemia poliittisia äänenkannattajia olivat aikakauslehti »Moskovski Jezhenedelnik» (»Moskovan Viikkolehti») ja sanomalehdet »Slovo» (»Sana»), »Russkaja Molva» (»Venäjän Sanomia») ja »Utro Rossii» (»Venäjän Aamu»). — 239.

³⁵⁴ *E. J. Jagiello* — Puolan Sosialistisen Puolueen (PPS) jäsen, valittiin IV Valtakunnanduumaan Varsovan edustajana. Bolševikit vastustivat jyrkästi sitä, että Jagiello otettaisiin sosialidemokraattiseen duumaryhmään, koska hän oli valittu duumaan PPS:n ja Bundin vaalliliiton ja porvariston tukemana. Ensimmäisessä äänestyksessä sosialidemokraattinen ryhmä jakautui kahtia: kuusi edustajaa (menshevikit) äänesti Jagiellon hyväksymisen puolesta ja kuusi (bolševikit) vastaan. Irkutskin edustajan, oikeistomenshevikki I. N. Mankovin, saavuttua menshevikit saivat äänenemmistön ja Jagiello hyväksyttiin sosialidemokraattisen ryhmän jäseneksi. Bolševikkiedustajien painostuksesta hänen oikeuksiaan kuitenkin rajoitettiin ryhmässä: kaikkiin puolueen sisäisiin kysymyksiin nähden Jagiellolle myönnettiin vain neuvotteluoikeus. — 239.

³⁵⁵ *VSDTP:n KK:n ja puoluetöntehtäjäin neuvottelukokous* pidettiin Krakovassa 26. joulukuuta 1912 — 1. tammikuuta 1913 (8.—14. tammikuuta 1913). Sen työhön osallistuivat V. I. Lenin, N. K. Krupskaja, J. V. Stalin, IV Valtakunnanduman bolševikkiedustajat A. J. Badajev, G. I. Petrovski, N. R. Shagov y.m. Neuvottelukokouksessa olivat edustettuina Pietarin, Moskovan alueen, Etelä-Venäjän, Uralin ja Kaukasian illegaaliset puoluejärjestöt. Krakovan neuvottelukokouksen puheenjohtajana toimi Lenin. Hän teki selostukset »Vallankumouksellinen nousu, lakot ja puolueen tehtävät», »Suhtautuminen likvidaattoruuteen ja yhtenäisyys» (selostusten teksti ei ole säilynyt), laati ja toimitti kaikki neuvottelukokouksen päätöslauselmat ja kirjoitti VSDTP:n KK:n »Tiedonannon» kokouksesta (ks. Teokset, 18. osa, ss. 437—445).

Neuvottelukokous teki päätökset työväenliikkeen tärkeimmistä kysymyksistä, jotka koskivat uudesta vallankumouksellisesta noususta ja lakkoliikkeen kasvusta johtuvia puolueen tehtäviä, illegaalisen järjestön rakentamista, sosialidemokraattisen duumaryhmän toimintaa, vakuutuskampanjaa, puoluelehdistöä, kansallisia sosialidemokraattisia järjestöjä, likvidaattoruutta vastaan käytävää taistelua ja proletariaatin puolueen yhtenäisyyttä (ks. Teokset, 18. osa, ss. 446—457). Neuvottelukokouksen päätöksillä oli huomattava osuus lujitettaessa puoluetta ja sen yhtenäisyyttä, laajennettaessa ja vahvistettaessa puolueen yhteyksiä työtätekevien laajoihin joukkoihin ja kehiteltäessä uusia puoluetöiden muotoja tilanteessa, jolloin työväenliike jatkuvasti voimistui. VSDTP:n KK vahvisti Krakovan neuvottelukokouksen päätökset. — 241.

- ³⁵⁶ Tarkoitetaan IV Valtakunnanduuman sosialidemokraattisen ryhmän kuutta bolshevikkijäsentä (ks. 298. huomautusta). — 242.
- ³⁵⁷ Nimimerkkinä, jolla varustetut kirjoitukset katsottiin ehdottomasti »Pravda» lehdessä julkaistaviksi, olivat kirjaimet »KKK». Joulukuussa 1913 VSDTP:n KK vahvisti toistamiseen tämän päätöksen: »Voimaan jää edelleenkin päätös, että kolmella sovitulla kirjaimella varustetut artikkelit julkaistaan heti ja ilman muutoksia» («Исторический Архив» № 4, 1959, стр. 42 («Historiallinen Arkisto» n:o 4, 1959, s. 42)). — 242.
- ³⁵⁸ Tarkoitetaan bolshevikkien legaalista teoreettista kuukausijulkaisua »Prosvestshenije» («Valistus»), jota julkaistiin Pietarissa vuoden 1911 joulukuusta vuoden 1914 kesäkuuhun. Julkaisu perustettiin V. I. Leninin aloitteesta tsaarihallituksen lakkauttaman bolshevistisen »Mysl» («Ajatus») aikakauslehden tilalle. Julkaisun painosmäärä kohosi ajoittain 5 000 kappaleeseen. Lenin johti »Prosvestshenijeta» Pariisista ja sittemmin Krakovasta ja Poroninista käsin. Ensimmäisen maailmansodan edellä »Prosvestshenije» julkaisu lakkautettiin tsaarihallituksen toimesta. Vuoden 1917 syksyllä sitä alettiin julkaista uudelleen, mutta ilmestyi vain yksi (kaksos-) numero. — 242.
- ³⁵⁹ »Kirje Saksan Sosialidemokraattisen Puolueen hallitukselle» on kirjoitettu VSDTP:n KK:n ja puolueetyöntekijäin Krakovassa pitämän neuvottelukokouksen toimeksiannosta maaliskuun 2 (15) p:nä 1913, aikana, jolloin bolshevikit kävivät kärkevää taistelua likvidaattoreita vastaan. Se on vastaus Saksan sosialidemokraattien johtomiesten ehdotukseen, että kutsuttaisiin koolle bolshevikkien ja likvidaattorien yhteinen neuvottelukokous pitämällä silmällä heidän yhdistymistään. — 243.
- ³⁶⁰ »Vorwärts» («Eteenpäin») — päivälehti, Saksan Sosialidemokraattisen Puolueen pää-äänenkannattaja, jota julkaistiin Berliinissä vuodesta 1891 alkaen Hallen edustajakokouksen päätöksen mukaisesti »Berliner Volksblattin» («Berliinin Kansanlehdessä»), vuodesta 1884 ilmestyneen sanomalehden jatkona nimellä »Vorwärts. Berliner Volksblatt». F. Engels kävi lehden palstoilla taistelua kaikenlaisia opportunistien ilmentymiä vastaan. Engelsin kuoleman jälkeen 90-luvun jälkipuoliskolla »Vorwärtsin» toimitus joutui puolueen oikeistosiiven haltuun ja julkaisi jatkuvasti opportunistien artikkeleja. »Vorwärts» valaisi tendenssimäisesti taistelua, jota VSDTP:ssä käytiin opportunistien ja revisionistien vastaan, ja kannatti »ekonomisteja» ja sitten puolueen jakauduttua kahtia menshevikkejä. Taantumisvuosina »Vorwärts» julkaisi Trotskin parjaavia artikkeleja, mutta ei antanut tilaa Leninin eikä muiden bolshevikkien kumoaville lausunnoille ja puolueen asiointilan objektiiviselle arvostelulle. Ensimmäisen maailmansodan aikana »Vorwärtsin» kannanotot olivat sosialishovinitisia. Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen jälkeen lehti harjoitti neuvostovastaista propagandaa. Se ilmestyi Berliinissä vuoteen 1933. — 245.

- ³⁶¹ *Taka-Kaukasian (Kaukasian) aluekomitea* — Kaukasian likvidaattori-menshevikkien ryhmäkunnan keskuselin. Komitea valittiin Taka-Kaukasian sosialidemokraattisten järjestöjen V edustajakokouksessa helmikuussa 1908. Edustajakokoukseen osallistui 15 menshevikkiä ja yksi bolshevikki. Aluekomitean toiminta oli hajottavaa ja puolueenvastaista. Puoluejärjestöjen tahdosta piittaamatta komitea nimitti ilman minkäänlaisia vaaleja P. B. Axelrodin, F. I. Danin ja N. V. Ramishvilin edustajiksi VSDTP:n V (vuoden 1908 yleisvenäläiseen) konferenssiin. Tämä työläisten edustajaksi tekeytynyt likvidaattorien järjestö oli itse asiassa likvidaattorien ulkomaisen keskuksen ja Trotskin tukinoja. Vuonna 1912 komitea yhtyi Trotskin järjestämään puolueenvastaiseen elokuun blokkiin. — 245.
- ³⁶² *OK (Organisaatiokomitea)* — menshevikkien johtava keskuselin, joka muodostettiin 1912 likvidaattorien elokuun konferenssissa ja toimi vuoden 1917 elokuuhun asti, jolloin valittiin menshevikki-puolueen keskuskomitea. — 245.
- ³⁶³ *PPS* — Puolan Sosialistinen Puolue (Polska Partia Socjalistyczna).
PSD — Puolan Kuningaskunnan ja Liettuan Sosialidemokratia (PKLSD) (ks. tässä osassa olevia huomautuksia 52 ja 43). — 246.
- ³⁶⁴ Kysymyksessä on »*Nash Putj*» (»Tiemme») lehti, jota julkaistiin vuonna 1913 elokuun 25 (syyskuun 7) päivästä syyskuun 12 (25) päivään. V. I. Lenin osallistui aktiivisesti lehden julkaisutoimintaan. Hän lähetti artikkelejaan samanaikaisesti sekä »*Pravdaan*» että »*Nash Putj*» lehteen. Viimeksi mainitussa julkaistiin useita Leninin artikkeleja: »Venäjän porvaristo ja venäläinen reformisni», »Säätyjen ja luokkien osuus vapautusliikkeessä», »Luokkasota Dublinissa», »Viikon kuluttua Dublinin verilöylyn jälkeen», »Politiikan periaatekysymyksiä», »Harry Quelch» y.m.
 »*Nash Putj*» lehden avustajina toimivat m.m. A. M. Gorki, Demjan Bednyi, M. S. Olminski, I. I. Skvortsov-Stepanov, J. V. Stalin, IV Valtakunnanduuman bolshevikkiedustajat A. J. Badajev, F. N. Samoilov, N. R. Shagov. »*Nash Putj*» lehti oli varsin suosittu työläisten keskuudessa, 395 työläisryhmää tuki lehteä keräämillään varoilla. — 248.
- ³⁶⁵ »*Russkaja Molva*» (»Venäjän Sanomia») — päivälehti, progressistien, porvariston ja tilanherrojen puolueen, äänenkannattaja, joka ilmestyi Pietarissa vuoden 1912 joulukuun 9 (22) päivästä vuoden 1913 elokuun 20 (syyskuun 2) päivään. — 252.
- ³⁶⁶ *Genèven menshevikkikonferenssi* pidettiin huhtikuussa 1905; samaan aikaan kuin VSDTP:n III edustajakokous. Osanottajien vähälukuisuuden vuoksi (läsnä oli edustajia vain 9 komiteasta) menshevikit julistivat kokouksensa puoluetyöntekijäin konferenssiksi. Konferenssin päätökset osoittivat, etteivät menshevikit aseta tehtäväkseen kehittää edelleen vallankumousta. He väittivät, että proletariaatilla ei pidä olla hegemonia-asemaa vallankumouksessa

eikä politiikkana pidä olla proletariaatin ja talonpoikaiston liittoutuminen. Heidän mielestään porvarillis-demokraattisen vallankumouksen johdossa tuli olla liberaalisen porvariston, ja vallan piti siirtyä vallankumouksen voitettua tälle porvaristolle. Menshevikit eivät pitäneet tarpeellisenä väliaikaisen vallankumoushallituksen muodostamista ja sosialidemokraattien edustajain osallistumista siihen. Aseellista kapinaa koskevissa päätöksissään konferenssi ei osoittanut käytännöllisiä tehtäviä, joita kapina asetti proletariaatille, vaan oli sitä mieltä, että proletariaatin puolueen ei pidä osallistua kapinan valmisteluun, koska muutoin saatettaisiin säikäyttää porvaristoa. Konferenssi ilmoitti vastustavansa sosialidemokraattien osallistumista väliaikaiseen vallankumoushallitukseen. Se ei asettanut tehtäväksi muodostaa vallankumouksellisia talonpoikaiskomiteita tilanherrojen maiden luovutusta varten. Maakysymyksen ratkaisu jätettiin tulevalle perustavalle kokoukselle. Organisaatiokysymystä koskevat konferenssin päätökset, jotka ilmenivät »järjestösääntöinä», olivat II edustajakokoukseen verrattuna puolueen taannuttamista entisen järjestöllisen pirstoutuneisuuden ja kerholaisuuden asteelle. Artikkelissaan »Kolmas askel taaksepäin», teoksessaan »Sosialidemokratian kaksi taktiikkaa demokraattisessa vallankumouksessa», »Esipuheessa kirjaseen 'Työläiset puolueen kahtiajaosta'» (Teokset, 8. osa, ss. 540—550; 9. osa, ss. 1—125, 149—155) ja muissa teoksissaan Lenin paljasti Genèven konferenssin päätösten opportunistisuuden ja arvosteli niitä murhaavasti. — 256.

³⁶⁷ Tarkoitetaan sitä nationalistista ja shovinistista asennetta, minkä lokakuulaiset, progressistit ja kadetit omaksuivat käsiteltäessä toukokuussa 1913 IV Valtakunnanduumassa sisäasiain ministeriön menoarviota. Tätä kysymystä koskevaa aineistoa ks. V. I. Lenin, Teokset, 36. osa, ss. 222—223, 224—226. — 258.

³⁶⁸ Bolševikkien legaalinen kustantamo Priboi perustettiin Pietarissa vuoden 1913 alussa, ja se toimi puolueen KK:n johdolla. Kustantamo reagoi moniin työväenliikkeen kysymyksiin. Koska kustantamo perustettiin niin sanotun »vakuutuskampanjan» aikana, se julkaisi paljon työväen sosiaalivakuutusta käsittelevää kirjallisuutta. Sittemmin kustantamo kiinnitti puolueen KK:n ohjeiden mukaisesti runsaasti huomiota sosiaalisia, poliittisia ja puolue-elämän kysymyksiä käsittelevien kansantajuisten propaganda- ja agitaatiokirjasten julkaisemiseen. Imperialistisen maailmansodan alussa Priboi joutui keskeyttämään toimintansa työväenlehdistöön kohdistuneiden tsaarihallituksen vainotoimenpiteiden vuoksi ja aloitti sen jälleen vasta maaliskuussa 1917. Vuonna 1918 Priboi sulautui yhteen Kommunist-kustantamon kanssa, joka oli muodostettu yhdistämällä useita kustantamoja (Volna, Zhizn i znanije y.m.). — 260.

³⁶⁹ »*Russkije Vedomosti*» (»Venäläiset Sanomat») — sanomalehti, ilmestyi Moskovassa vuodesta 1863 alkaen ja edusti maltillisen liberaalisen sivistyneistön katsomuksia. Viime vuosisadan 80- ja 90-luvulla lehden julkaisuutoimintaan osallistuivat demokraattiseen leiriin

kuuluneet kirjailijat (V. G. Korolenko, M. J. Saltykov-Shtshedrin, G. I. Uspenski y.m.) ja lehdessä julkaistiin liberaalisten narodnikkien tuotteita. Vuodesta 1905 alkaen lehti oli kadettipuolueen oikeistosiiven äänenkannattaja. V. I. Lenin on huomauttanut, että »Russkije Vedomostissa» yhdistyivät tavallaan »oikeistokadettilaisuus ja narodnikkilainen pintaväri» (Teokset, 19. osa, s. 119). Vuonna 1918 »Russkije Vedomosti» lakkautettiin samalla kuin muutkin vastavallankumoukselliset lehdet. — 263.

370 Kysymys on B. G. Danskista (K. A. Komarovskista). Dansk liittyi 1911 VSDTP:hen, toimi »Zvezdan» ja »Pravdan» avustajana ja osallistui vakuutusliikkeeseen. Vv. 1913 ja 1914 hän kuului bolshevistisen »Voprosy Strahovanija» nimisen aikakausjulkaisun toimituskuntaan. Saattaakseen bolshevikit huonoon valoon likvidaattorit syyttivät Danskia siitä, että hän kirjoittelee porvarilehtiin. Puoluekomissio, johon kuului edustajia »Za Pravdu» lehdestä, »Prosveshtshenije» ja »Voprosy Strahovanija» aikakausjulkaisuista, Venäjän Valtakunnanduuman sosialidemokraattisesta ryhmästä, Priboi-kustantamosta, suoritti tutkimuksen asiasta ja totesi, että Dansk oli lakannut siitä pitäen, kun hän liittyi bolshevistisen puolueen riveihin, toimimasta porvarillisessa lehdistössä, sekä katsoi hänet sen vuoksi rehelliseksi puolueen jäseneksi ja likvidaattorien syytökset parjaukseksi. Likvidaattorien Danskia vastaan nostamasta parjauksen kampanjasta Lenin puhui myös myöhemmin Brysselin neuvottelukokouksessa tekemässään VSDTP:n KK:n selostuksessa (ks. Teokset, 20. osa, s. 517). — 265.

371 VSDTP:n KK:n ja puolueytöntekijäin neuvottelukokous (josta sailaisuussyistä käytettiin nimitystä »kesällinen») pidettiin 23. syyskuuta — 1. lokakuuta (6.—14. lokakuuta) 1913 Poroninissa (Krakovan lähistöllä), missä niihin aikoihin oleskeli V. I. Lenin. Neuvottelukokouksen päiväjärjestyksessä olivat seuraavat kysymykset: 1) Paikallisyjärjestöjen toimintakertomukset, sealoast Puolan ja Liettuan Sosialidemokratian toiminnasta, Prahan konferenssissa valitun KK:n toimintakertomus, 2) Ajankohdan agitatoriset tehtävät, 3) Organisaatiokysymys ja puolueen edustajakokous, 4) Lakkoliike, 5) Puoluelehdistö, 6) Sosialidemokraattien toiminta duumassa, 7) Sosialidemokraattinen duumaryhmä, 8) Toiminta legaalisisissa järjestöissä, 9) Kansallisuuskysymys, 10) Narodnikit, 11) Lähestyvä kansainvälinen (Wienin) sosialistikongressi. Neuvottelukokouksen työtä ohjasi Lenin. Hän piti avajaispuheen, esitti toimintakertomuksen Keskuskomitean työstä ja alusti kansallisuuskysymyksen sekä Wienissä pidettäväksi suunniteltua kansainvälistä sosialistikongressia koskevan kysymyksen. Sitä paitsi Lenin käytti keskustelussa puheenvuoroja miltei kaikista päiväjärjestyksessä olleista kysymyksistä, teki muistiinpanoja paikallisten puoluejärjestöjen edustajien puheenvuoroista, esitti ehdotuksia, laati ja korjaili päätöslauselmaehdotuksia. Leninin esittämää puolueen Keskuskomitean toimintakertomusta ei ole löydetty. A. J. Badajev on muistelmissaan kertonut lyhyesti Leninin puheen eri kohtien sisällön.

KK:n toimintakertomuksen ja paikallisyjärjestöjen selostusten

pohjalta hyväksyttiin kaksi Leninin kirjoittamaa päätöslauselmaa: »Agitaatiotehtävät nykyhetkellä» ja »Organisaatiokysymyksestä ja puolueen edustajakokouksesta», joissa määriteltiin uudesta historiallisesta tilanteesta johtuvat puolueen tehtävät ja puolue työn perusmuodot. Neuvottelukokouksen peruskysymyksiä oli kansallisuuskysymys, joka niihin aikoihin sai huomattavan merkityksen Venäjän yhteiskuntaelämän kysymysten joukossa. Alustaessaan kansallisuuskysymystä Lenin tähdensi, että kansallista sortoa vastaan käyty taistelu sitoutuu erottamattomasti taisteluun, jota käydään tsarismia vastaan, vapauden ja demokratian puolesta. Puolueen ohjelman nojalla neuvottelukokous torjui jyrkästi menshevikkien ja bundilaisten opportunistisen »kansallinen kulttuuriautonomia» vaatimuksen ja hyväksyi Leninin kehittämät kansallisuuskysymystä koskevat ohjelmalliset perusajatukset. Lenin piti neuvottelukokouksen kansallisuuskysymyksestä hyväksymää päätöslauselmaa puolueen ohjelmajulistuksena. Neuvottelukokous päätti sisällyttää kansallisuusohjelmakysymyksen puolueen seuraavan edustajakokouksen päiväjärjestykseen.

Sosialidemokraattista duumaryhmää koskevassa päätöslauselmassa neuvottelukokous vaati ryhmän bolshevistisen ja menshevistisen osan tasa-arvoisuutta ja tuomitsi jyrkästi sellaisen menettelyn, että ryhmän menshevistinen osa loukkasi Venäjän työväen valtaemmistöä edustaneiden bolshevikkijäsenten alkeellisimpiäkin oikeuksia käyttämällä hyväkseen satunnaista yhden äänen enemmistöään. Bolshevikkiedustajat erosivat Leninin ja bolshevikkipuolueen KK:n osoituksen mukaan yhteisestä sosialidemokraattisesta ryhmästä lokakuussa 1913 ja muodostivat Valtakunnanduumassa oman bolshevistisen ryhmänsä (Venäjän sosialidemokraattisen työväenryhmän).

Puhuessaan selostuksessaan vuodeksi 1914 suunnitellusta Wienin kansainvälisestä sosialistikongressista Lenin kehotti lähettämään siihen mahdollisimman paljon edustajia illegaalisista ja legalisista järjestöistä aikoen järjestää puolueen edustajakokouksen samanaikaisesti kongressin kanssa.

Neuvottelukokouksen päättäjäispuheen piti Lenin. Käsiteltävien kysymysten ja niistä tehtyjen päätösten tärkeyden kannalta katsoen Poroninin neuvottelukokous oli merkitykseltään puoluekonferenssin veroinen. Poroninin neuvottelukokouksen pöytäkirjoja ei ole löydetty. Tiedonanto neuvottelukokouksen pitämisestä ja siellä hyväksytyistä päätöksistä julkaistiin erillisenä kirjasena (»VSDTP:n Keskuskomitean ja puolueyöntekijäin vuoden 1913 kesällisen neuvottelukokouksen tiedonanto ja päätöslauselmat»), joka ilmestyi ulkomailta Keskuskomitean kustantamana. Maanalaisen toiminnan etuja silmällä pitäen eräistä päätöslauselmista jätettiin muutamat kohdat julkaisematta: lakkoliikettä koskevasta päätöslauselmasta 6. kohta ja puoluelehdistöä koskevasta päätöslauselmasta kohdat 1—5. Päätöslauselmien täydellisestä tekstistä otettiin salainen hektografipainos. Poroninissa pidetystä KK:n kokouksesta on olemassa poliisidepartementin aineistoa. Provokaattorit Malinovski ja Lobov olivat toimittaneet mainitulle departementille tarkat selostukset neuvottelukokouksesta. Neuvottelukokousta koskevaa aineistoa ks. V. I. Lenin, Teokset, 19. osa, ss. 413—427.

Paikallisjärjestöissä pidettävän selostuksen jäsenyyksen Lenin lähetti Pietariin marraskuun 29 (joulukuun 12) pnä 1913. Jäsenyys oli laadittu IV Valtakunnanduuman bolshevikkijäseniä varten, jotta he voisivat, kun lähtevät duuman joululoman aikana eri paikkakunnille, käyttää sitä ohjeenaan tehdessään selkoa Poroninissa pidetystä VSDTP:n KK:n ja puoluetöntehtäjäin neuvottelukouksesta. — 266.

³⁷² »*Voprosy Strahovanija*» («Vakuutusksymyksiä») — bolshevikkien legaalinen aikakauslehti, ilmestyi Pietarissa vuoden 1913 lokakuusta vuoden 1918 maaliskuuhun erinäisin väliajoin. Sen taisteluta-voitteinä oli paitsi työväenvakuutuksen voimaansaattaminen myös bolshevististen n.s. »tyipistämättömien tunnusten» toteuttaminen — 8 tunnin työpäivä, tilanherrojen maiden konfiskointi ja demokraattinen tasavalta. Aikakauslehden avustajina oli huomattavia vakuutuskampanjan toimihenkilöitä — bolshevikit N. A. Skrypnik, P. I. Stučka, A. N. Vinokurov, N. M. Shvernik y.m. — 267.

³⁷³ Kyseinen *Kansainvälisen Sosialistisen Toimiston istunto* pidettiin Lontoossa joulukuun 13 ja 14 pnä 1913. Sen keskustelukysymyksiä olivat m.m. Englannin sosialististen puolueiden ja työväenpuolueiden yhdistäminen, Wienin kongressi, Venäjän asiat. Kysymys Venäjän sosialidemokraattisen puolueen eheyttämisestä asetettiin keskusteltavaksi aivan istunnon päättymisen edellä. Myöhäisen ajankohdan vuoksi tätä kysymystä ei käsitelty yksityiskohtaisesti, vaan Toimisto rajoittui hyväksymään päätöslauselmaehdotuksen, jonka Kautsky oli esittänyt Saksan valtuuskunnan nimissä. Päätöslauselmassa annettiin KST:n Toimeenpanevan Komitean tehtäväksi järjestää neuvottelukokous ja kutsua siihen edustajia »kaikista Venäjän, siinä luvussa myös Venäjän Puolan työväenliikkeessä esiintyvistä ryhmistä, jotka hyväksyvät puolueen ohjelman tai joiden ohjelma lyö yhteen sosialidemokraattien ohjelman kanssa, keskustelemaan (Aussprache) erimielisyyttä aiheuttavista kysymyksistä». Perustellessaan tätä päätöslauselmaehdotusta Kautsky sanoi joulukuun 1 (14) pnä pitämässään puheessa, että Venäjän entinen sosialidemokraattinen puolue oli kuollut. Se oli herätettävä henkiin Venäjän työläisten yhtenäisyyspyrkimysten pohjalta. Artikkelissaan »Hyvä päätöslauselma ja huono puhe» Lenin selitti päätöslauselman sisältöä ja arvioi Kautskyn puheen hirveäksi (ks. Teokset, 19. osa, ss. 527—530). Tiedottaessaan Inessa Armandille saksalaisen »Vorwärts» lehden numeron, jossa Kautskyn lausunto oli julkaistu, Lenin kirjoitti: »Se on hankittava... ja järjestettävä vastalausekamppailu. *Me k a n n a t a m m e* ajatusten vaihtoa, Kansainvälisen Sosialistisen Toimiston päätöslauselmaa — tämä **NB** — mutta vastustamme ehdottomasti Kautskyn katalaa sanahelinää. Häntä on ruokittava siitä armotta...» (Teokset, 35. osa, s. 95). Pariisin bolshevikkien jaostolle osoittamassaan kirjeessä Lenin huomautti: »Toivottavinta olisi, että *jaosto* hyväksyisi *i s k e v ä n* päätöslauselman Kautskya vastaan (hänen lausuntoaan puolueen kuolemista on sanottava *hävyttömäksi, julkeaksi, hirveäksi, typeräksi*)» (Teokset, 5. venäjänkielinen painos, 48. osa, s. 254).

KST:n samassa istunnossa joulukuun 1 (14) pnä luettiin Plehanovin kirje, jossa osoitettiin, että likvidaattorien syystä tapahtunut duumaryhmän hajoaminen vahingoittaa työväenliikkeen yhtenäisyyttä, jonka vuoksi hän KST:hen kuuluvana koko puolueen edustajana eroaa toimestaan. Plehanovin asemesta KST:hen otettiin likvidaattorien Organisaatiokomitean edustaja P. B. Axelrod.

Neuvottelukokouksessa, joka KST:n päätöksen mukaisesti pidettiin heinäkuussa 1914 Brysselissä, II Internationaalin johtomiehet, käyttäen tekosyynään bolshevikkien ja likvidaattorien »sovittamista», vaativat bolshevikkeja lopettamaan likvidaattorien arvostelun. Bolshevikit kieltäytyivät alistumasta vaatimukseen ja jatkoivat leppymättömästi taistelua likvidaattoreita, työväenliikkeen vihollisia vastaan. — 268.

³⁷⁴ Artikkelinsa »*Kansanopettajien kurjuus*» V. I. Lenin kirjoitti sen johdosta, että koululaisten talviloman aikana joulukuun lopulla 1913 Pietarissa aiottiin pitää kansanvalistustyöntekijöiden edustajakokous. Opettajien edustajakokous oli niitä legaalisia mahdollisuuksia, joita bolshevikit pyrkivät käyttämään bolshevististen aatteiden levittämiseen ja vallankumouksellisten vaatimusten tunnetuksi tekemiseen. Kyseinen artikkeli liittyy sisältönsä puolesta läheisesti Leninin kirjoitukseen »Kansanvalistusministeriön politiikkaa koskevasta kysymyksestä» (Teokset, 19. osa, ss. 121—131). — 269.

³⁷⁵ Wienin kongressia koskevaa kysymystä käsiteltiin Kansainvälisen Sosialistisen Toimiston istunnossa joulukuussa 1913. Kongressi päätettiin pitää elokuussa 1914 ja viettää samalla Ensimmäisen Internationaalin viisikymmenvuotisjuhlaa. Kongressin päiväjärjestykseen suunniteltiin otettavaksi seuraavat kysymykset: 1) elinkustannusten kalleus, 2) imperialismi ja militarismin vastustaminen, johon osakysymyksinä yhdistettiin a) idän kysymys, b) ehdottomat kansakuntien väliset välitystuomioistuimet ja c) Euroopan Yhdysvallat, 3) alkoholismi, 4) työttömyys, 5) Venäjän poliittisten vankien ja karkotustuomion saaneiden asema ja 6) juoksevat asiat. Edustajien lukumäärä sai olla korkeintaan kuusi kertaa kyseisen maan äänimäärää suurempi. Venäjällä oli 20 ääntä, joten siis kummankin alajaoston, sosialidemokraattien ja vasemmistonarodnikkien, sekä ammattiyhdistysten osalle tuli yhteensä enintään 120 edustajaa.

Wienin kansainvälistä sosialistikongressia koskeva kysymys oli esillä KK:n ja puolueyöntekijäin neuvottelukokouksessa Pöroninissa. Kysymyksen alustajana Lenin kehotti ryhtymään toimenpiteisiin, että sosialidemokraattiset työläiset olisivat edustajajenemistönä Wienin kongressissa. Kansainväliseen sosialistikongressiin lähetettävien edustajien vaalit oli vuoden 1914 heinäkuun loppuun mennessä jo miltei suoritettu, mutta alkanut maailmansota esti Wienin kongressin pitämisen. — 274.

³⁷⁶ »*Novaja Rabotshaja Gazeta*» (»Uusi Työväenlehti») — likvidaattorimenshevikkien päivälehti, jota julkaistiin Pietarissa »Zhivaja

Zhizn» lehden asemesta vuoden 1913 elokuun 8 (21) päivästä vuoden 1914 tammikuun 23 (helmikuun 5) päivään. Lenin sanoi usein sitä »Uudeksi Likvidaattorien Lehdeksi». — 274.

- ³⁷⁷ Lenin tarkoittaa I. Vetrovin (M. A. Saveljevin) kirjoitusta »Internationaali ja yhtenäisyyskysymys», joka julkaistiin »Proletarskaja Pravda» lehden 1. n:ossa joulukuun 7 (20) pñä 1913 ja jossa sanottiin: »Emme voi olla lopuksi huomauttamatta, että likvidaattorit valehtelevat, kun he väittävät, että evätessään kuusikolta oman edustuksen Toimisto tuomitsi siten 'federaatio'-periaatteen, jonka sosialidemokraattisen ryhmän kuusi työläisedustajaa olivat esittäneet. Toimistolta ei vaadittu kuusikolle omaa edustusta lainkaan ja se johtui pelkästään muodollisista syistä. Ja senpä vuoksi myös 'N.R.G:n' väite, että Toimisto olisi muka tuominut kuusikon, on sitä likvidaattorien kieroilevaa valehtelua, jolla he yrittävät järjestelmällisesti sumentaa työväenluokan tietoisuutta.» — 275.
- ³⁷⁸ Teesit kansallisuuskysymystä käsittelevää esitelmäänsä varten Lenin kirjoitti luultavasti sen jälkeen, kun oli esitelmöinyt Pariisissa tammikuun 10 (23) pñä 1914 (ks. XXX Lenin-kokoelma, ss. 51—57). »Kansallisuuskysymys III» vihkon kanteen tehty merkintö viittaa siihen, että Lenin piti Liegessä helmikuun 2 pñä 1914 saman esitelmän kuin Pariisissa. — 282.
- ³⁷⁹ Lenin erittelee K. Kautskyn kirjasta »Nationalität und Internationalität» (»Kansallisuus ja kansainvälisyys») kirjoituksessaan »Kansakuntien itsemääräämisoikeudesta». Ks. Teokset, 20. osa, ss. 389—392. — 283.
- ³⁸⁰ Otetta, jonka Lenin on lainannut kirjasta »Der Briefwechsel zwischen Fr. Engels u. K. Marx», Bd. IV. Stuttgart 1913, S. 292, ks. XVII Lenin-kokoelma, s. 291; ks. K. Marxin heinäkuun 5 pñä 1870 F. Engelsille kirjoittamaa kirjettä. — 288.
- ³⁸¹ VSDTP:n II edustajakokouksen ohjelmavaliokunnan kolmannessa istunnossa Puolan ja Liettuan Sosialidemokratian edustaja esitti, että ohjelmaan otettaisiin kohta »kaikkien valtioon kuuluvien kansakuntien vapaan kulttuurikehityksen» takeista (ks. VI Lenin-kokoelmasta, s. 105 merkintöä, jonka Lenin on tehnyt tästä istunnosta). — 288.
- ³⁸² *Diaspora* (kreikkaa — hajaannus) — Juudean rajojen ulkopuolella asuneet juutalaiset. VI vuosisadan alussa ennen ajanlaskumme alkua juutalaisten siirtokuntia oli Egyptissä, Babyloniassa ja muissa Väli-meren maissa. Alkaen III vuosisadalta e. a. a. diaspora lisääntyi nopeasti, joten diasporajuutalaisten lukumäärä kohosi I vuosisadalla e. a. a. aina neljään ja puoleen miljoonaan. Rooman valtakunnassa diasporajuutalaiset elivät yhdyskuntina muodostaen väliin julkisoikeudellisia korporaatioita (kuten esim. Aleksandriassa), väliin vain yksityisluontoisia, kultillisia liittoja (esim. Roomassa). Toisaalta diasporajuutalaiset harjoittivat, ei suinkaan menestyksettä, propagandaa judaismiin hyväksi, mutta toisaalta itse kadottivat kansalliset erikoisuutensa ja oman kielensä. — 291.

383 »*Huonoimman tyyppiseksi federaatioksi*» luonnehdittiin vuoden 1912 Prahan puoluekonferenssin päätöksissä sellaiset VSDTP:ssä IV (yhdistävästä) edustajakokouksesta alkaen vallinneet kansallisten sosialidemokraattisten järjestöjen keskinäisyydet, että »kansalliset» toimivat »eristäytyneinä kokonaan venäläisistä järjestöistä», mikä vaikutti äärimmäisen kielteisesti koko VSDTP:n toimintaan. Vaikkakin Puolan ja Liettuan, Lätinmaan sosialidemokraattiset järjestöt ja Bund kuuluivat VSDTP:hen, ne pysyttelivät itse asiassa erillisinä. Niiden edustajat eivät osallistuneet koko Venäjää käsitävän puolueyön johtamiseen. Ne myötävaikuttivat joko suoranaisesti tai välillisesti likvidaattorien toimintaan (ks. tätä koskevaa aineistoa Teokset, 17. osa, ss. 444—445 ja 18. osa, ss. 400—401). — 292.

384 *Lätinmaan Sosialidemokratian IV edustajakokous* pidettiin 13. — 26. tammikuuta (26. tammikuuta — 8. helmikuuta) 1914 Belgiassa Brysselissä.

V. I. Lenin osallistui aktiivisesti edustajakokouksen valmisteluun ja pitoon. Lenin teki edustajakokouksessa selostuksen Lätinmaan Sosialidemokratian suhtautumisesta VSDTP:hen ja duumaryhmän hajaannukseen, osallistui bolshevikkiedustajien neuvotteluihin ja auttoi heitä päätösehdotusten laatimisessa. Edustajakokouksen edellä, illalla tammikuun 12 (25) p:nä 1914 Lenin piti Brysselissä edustajakokouksen osanottajille esitelmän kansallisuuskysymyksestä selittäen siinä bolshevikkien teoriaa ja taktiikkaa kansallisuuskysymyksen osalta. Lenin kehotti Latvian marxilaisia luittamaan puolueen todellista eikä näennäistä yhtenäisyyttä, varjelemaan sen rivejä horjuvilta aineksilta ja likvidaattoreilta, työväenluokan asian ilmetyiltä kavaltajilta. Lenin käytti laajalti LSD:n IV edustajakokouksen päätöksiä likvidaattorien ja trotskilaisten vastustamiseen. Ks. artikkeleja »Latvialaiset työläiset sosialidemokraattisen duumaryhmän jakautumisesta», »'Elokuun' fiktion paljastaminen», »Likvidaattorit ja Latvian työväenliike» (Teokset, 20. osa, ss. 167—171, 172—175, 229—231) y.m. Tuloksena siitä tarmokkaasta taistelusta, jota Lenin ja bolshevikit kävivät edustajakokouksessa sovittelevyrkimyksiä vastaan, oli Latvian sosialidemokraattien eroaminen elokuun blokista, Latvialaisten eroamisen (tästä blokista) Lenin arvosti »murhaavaksi iskuksi» trotskilaiselle yhteenliittymälle.

Lätinmaan Sosialidemokratian IV edustajakokouksen pöytäkirjoja ei ole löydetty. Tiedetään Jansons-Braunin valmistelleen niitä julkaistavaksi ja että ne jäivät Brysseliin. NKP:n KK:n Marxisinleninismmin Instituutin Keskuspuoluearkistossa on Poronin ja Krakovan arkistomateriaalien joukossa asiakirjoja, jotka koskevat LSD:n IV edustajakokousta ja luonnehtivat sitä taistelua, jota Lenin ja edustajakokouksen bolshevistinen osa kävivät likvidaattoreita vastaan. Asiakirjojen joukossa on Leninin käsialalla kirjoitetuja muistiinpanoja päiväjärjestyksestä, merkintöjä edustajakokouksen istuntojen kulusta ja puhujien lausunnoista sekä päätöslauselmaehdotus LSD:n suhtautumisesta VSDTP:hen, alustuksen ja loppupuheenvuoron jäsenyydet. Varsin mielenkiintoisia ovat Leninin tekemät merkinnöt puhujien lausunnoista ja niihin liittyvät kommentaarit. Niinpä Lenin on tehnyt muistiinpanoja esim. puhees-

ta, jonka Braun piti edustajakokouksessa tammikuun 15 (28) pnä 1914. Kun Braun puolustaessaan sovinnollisuuttaan sanoi, että sovinnollisuuskanta on »hyvin hieno», Lenin kirjoitti: »Hienosta paikasta paita repeää!» — 293.

- ³⁸⁵ Tarkoitetaan Wienissä elokuussa 1912 ollutta likvidaattorien konferenssia. Siellä muodostui puolueenvastainen elokuun blokki, jonka järjestäjänä oli Trotski. Konferenssiin osallistui Bundin, Taka-Kaukasian aluekomitean, Lätinmaan Sosialidemokratian ja ulkomaisten ryhmäkuntien — likvidaattorien, trotskilaisten ja otzovistien (»Golos Sotsial-Demokratian» ja Trotskin wieniläisen »Pravdan» toimitusten ja Vperjod-ryhmän) — edustajia. Venäjältä lähettivät edustajansa likvidaattorien pietarilainen ja moskovalainen »aloite-ryhmä», Krasnojarskin järjestö, Sevastopolin sosialidemokraattinen sotilasjärjestö, likvidaattorien »Nasha Zarja» ja »Nevski Golos» julkaisujen toimitukset. Spilkan Ulkomaisen Komitean edustaja oli niin ikään läsnä konferenssissa. Edustajat olivat valtaosaltaan henkilöitä, jotka oleskelivat ulkomailla erillään Venäjän työväenluokasta ja joilla ei ollut välitöntä yhteyttä paikallisten puoluejärjestöjen toimintaan.

Konferenssi hyväksyi puolueenvastaisia, likvidatorisia päätöksiä kaikista sosialidemokraattien taktiikkakysymyksistä ja vastusti maanalaisen puolueen olemassaoloa. Yrittäessään perustaa Venäjälle omaa keskustalaista puoluettaan likvidaattorit eivät saaneet hankkeelleen työläisten kannatusta. Likvidaattorit eivät kyenneet toimittamaan KK:n vaaleja ja rajoittuivat muodostamaan Organisaatiokomitean. Kaikenkarvaisista aineksista luotu bolshevisminvastainen blokki, jonka perustaminen juuri olikin konferenssin päätarkoituksena, alkoi rakoilla jo itse konferenssissa. Elokuun blokin hajoamista koskevaa aineistoa ks. Leninin artikkeleista »'Elokuun blokin' hajoaminen», »'Elokuun' fiktion paljastaminen», »Yhtenäisyyden rikkomisesta, jota peitellään huutamalla yhtenäisyydestä» (Teokset, 20. osa, ss. 146—149, 172—175, 317—339). — 294.

- ³⁸⁶ Päätöslauselma illegaalista toimintaa johtavan organisaatio-osaston muodostamisesta KK:n yhteyteen hyväksyttiin Keskuskomitean kokouksessa, joka pidettiin 2. — 4. (15. — 17.) huhtikuuta 1914 Krakovassa. Istuntoja johti V. I. Lenin ja niihin osallistui Venäjältä saapunut bolshevikkien duumaryhmän edustaja G. I. Petrovski.

KK:n keskustelukysymyksinä oli VSDTP:n sääntömääräisen edustajakokouksen koollekutsumisen valmistelu, työväen lehdistöpäivän vietto, toiminta talonpoikien keskuudessa, duuman asiat ja bolshevikkien duumaryhmän toimintaselostus, naisten kansainvälinen konferenssi, II Internationaalin Wienin kongressi, lentolehtisten valmistaminen vapuksi y.m.

Samassa yhteydessä, kun käsiteltiin kysymys illegaalista toimintaa ohjaavan organisaatio-osaston muodostamisesta KK:n yhteyteen ja hyväksyttiin sitä koskeva päätöslauselma, Lenin ehdotti, että KK:n organisaatio-osastoon otettaisiin huomattavia puolue-työntekijöitä — M. I. Kalinin, A. S. Kiseljov y.m. — sekä työläisiä, vakuutustoimintaliikkeen aktiiveja. Nyt julkaistun päätöslauselman lisäksi on säilynyt Leninin laatima KK:n istuntojen päivä-

järjestys. II Internationaalinen Wienin kongressissa tehtävään VSDTP:n KK:n toimintaselostukseen nähden KK päätti »antaa KK:n ulkomaisten jäsenten tehtäväksi huolehtia toimintaselostuksen laatimisesta». Tämän KK:n antaman tehtävän suoritti Lenin. Hän kirjoitti vuoden 1914 huhti- ja toukokuussa »II Internationaalinen Wienin kongressissa pidettävän VSDTP:n KK:n toimintaselostuksen jäsenyyksen ja alustavan konseptin» (ks. Teokset, 5. venäjänkielinen painos, 25. osa, ss. 441—444). — 299.

³⁸⁷ *Puolueen edustajakokous* aiottiin kutsua koolle samoihin aikoihin kuin Wienin kansainvälinen sosialistikongressi, joka oli määrätty pidettäväksi elokuussa 1914. KK:n Venäjän-kollegion yhteyteen muodostettiin organisaatiokomissio valmistelemaan edustajakokousta. Niin ikään päätettiin perustaa komissioita Moskovaan, Kaukasiaan, Etelä-Venäjälle ja Uralille. Suunniteltiin lähetettäväksi KK:n asiamiehiä ennen edustajakokousta kiertomatalle puolueen paikallisjärjestöihin järjestämään asioita, samoin Valtakunnanduumman bolshevikkijäsenten oli määrä käydä eri paikkakunnilla. Edustajakokouksen valmistelu muodostui voimaperäiseksi varsinkin vuoden 1914 keväällä ja kesällä. Laadittiin edustajakokouksen päiväjärjestysuunnitelma ja määriteltiin jopa edustajakokouksen kokoonpanokin. Edustajakokouksessa aiottiin käsitellä seuraavia kysymyksiä: KK:n ja paikallisjärjestöjen toimintaselostukset, poliittinen tilanne, puolueen järjestötehtävät, lakkoliikkeen tehtävät, vakuutustoimintaliiketaktiikka, erinäiset lisäykset minimiohjelmaan, kansallisuuskysymys, asennoituminen likvidaatoreihin KST:n järjestämän neuvottelukokouksen yhteydessä, osallistuminen porvarilehdistöön ja muita ajankohtaisia kysymyksiä. Vuoden 1914 heinäkuun loppuun mennessä edustajakokouksen valmistelu ja kansainväliseen sosialistikongressiin lähetettävien edustajien vaalit oli suoritettu miltei loppuun. Suurin osa edustajistosta oli valittu, evästyksyet laadittu ja valtakirjat koottu. Niin ikään oli järjestetty hankkeen teknillinen puoli — salaiset kohtaamapaikat, matkareitit ja passiasiat. Sodan julistaminen ja sitä seurannut hurja taantumus aiheuttivat kuitenkin jyrkkiä muutoksia maan tilanteessa. Sodan alussa tapahtunut rajan sulkeminen katkaisi kaikki yhteydet muihin maihin. Puolueen sääntömääräisen edustajakokouksen pitäminen lykättiin suotuisampiin aikoihin. Olosuhteet estivät myös kansainvälisen kongressin kokoontumisen. Vaikka edustajakokous jäikin pitämättä, valmistautuminen siihen esitti huomattavaa osaa puoluejärjestöjen voimistamisen ja lujittamisen kannalta. — 300.

³⁸⁸ I. M. Kozminyh-Laninin tilastolliset tutkimukset olivat monta kertaa Leninin huomion kohteena. Niinpä elokuussa 1912, kun oli ilmestynyt Kozminyh-Laninin kirja «Рабочий день и рабочий год в Московской губернии» («Työpäivä ja työvuosi Moskovan kuvernementissa»), Lenin kirjoitti kaksi resensiota: »Työpäivä Moskovan kuvernementin tehtaissa», ja »Työpäivä ja työvuosi Moskovan kuvernementissa». Edellinen julkaistiin »Pravda» lehdessä ja jälkimmäinen »Nevskaja Zvezda» lehdessä elokuussa 1912 (ks. Teokset, 18. osa, ss. 245—246, 247—255). Lenin käytti Kozminyh-Laninin kokoamia tilastotietoja artikkelissaan »Numerot puhuvat»,

joka julkaistiin syyskuussa 1913 moskovalaisessa »Nash Putj» lehdessä (ks. Teokset, 19. osa, ss. 351 — 357). Lenin mainitsi jo ensimmäisessä resensiossaan elokuussa 1912, että Kozminyh-Lanin on valmistanut julkaistavaksi erikoistutkimuksen Moskovan kuvernementin tehtäissa suoritetuista ylitöistä. Kyseinen kirjoitus on resensio mainitusta teoksesta, joka ilmestyi 1914. — 300.

³⁸⁹ *Brysselin »yhdistävä» neuvottelukokous*, jonka KST:n Toimeenpaneva Komitea kutsui koolle vuoden 1913 joulukuussa olleen KST:n istunnon päätöksen mukaisesti, pidettiin 16.—18. heinäkuuta 1914. Neuvottelukokouksessa olivat edustettuina: VSDTP:n KK (bolshhevikit), Organisaatiokomitea (menshevikit) ja sitä kannattaneet järjestöt (Kaukasian aluekomitea ja Borba-ryhmä (trotskilaiset)), sosialidemokraattinen duumaryhmä (menshevikit), Plehanovin Jedinstvo-ryhmä, Vperjod-ryhmä, Bund, Lätinmaan Sosialidemokratia, Liettuan sosialidemokraatit, Puolan sosialidemokraatit, Puolan sosialidemokraattinen oppositio, PPS-»levitsa». VSDTP:n KK:n valtuuskuntaan kuuluivat Inessa Armand (Petrova), M. F. Vladimirski (Kamski), I. F. Popov (Pavlov). Lenin valmisti valtuuskuntaa huolellisesti neuvottelukokoukseen: kirjoitti sitä varten selostuksen ja tarkat ohjeet, varusti sen tarpeellisilla aineistoilla, asiakirjoilla ja asiatiiedoilla, jotka paljastivat Venäjän opportunistien ja heidän innoittajiensa todellisen olemuksen.

Bolshevikit kävivät neuvottelukokouksessa aivan alusta alkaen kärkevää taistelua venäläisiä ja kansainvälisiä opportunisteja vastaan. Neuvottelukokous hyväksyi Kautskyn ehdotuksesta seuraavan päiväjärjestyksen: 1. Ohjelmalliset erimielisyydet, 2. Taktilliset erimielisyydet, 3. Organisaatiokysymys. Vaikka edustajakokouksessa olisi pitänyt rajoittaa vain mielipiteiden vaihtoon, Vandervelde varoitti, että kokous tekee päätöksensä jokaisesta päiväjärjestyksessä olevasta kolmesta kysymyksestä. KK:n valtuuskunta esitti Leninin ohjeiden mukaisesti ehdotuksen, että kuultaisiin, mitä valtuuskunnilla on sanottavaa ja mitkä konkreettiset ehdot ovat niiden kunkin mielestä välttämättömiä yhtenäisyyden aikaansaamiseksi. Bolshevikkien järkähtämättömyyden ansiosta päätettiin poiketa hyväksytystä päiväjärjestyksestä ja siirtyä kiistakysymyksiä koskeviin selostuksiin ja valtuuskuntien konkreettisten yhdistymisehtojen esittelyyn.

Neuvottelukokouksen työssä oli keskeinen asema Leninin kirjoittamalla VSDTP:n KK:n selostuksella, jonka Inessa Armand luki ranskan kielellä heinäkuun 17 päivän aamuistunnossa. KST:n johtomiehet eivät antaneet lukea selostuksen koko tekstiä, jonka vuoksi Armandin täytyi esittää siitä vain osa ja siirtyä sitten yhdistymisehtoihin. Likvidaattoreita puoltaneiden KST:n johtajien taholla bolshevikkien esittämät konkreettiset yhdistymisehdot otettiin vastaan äärimmäisen ärtyneesti. Kautsky esitti KST:n nimissä VSDTP:n yhtenäistämistä koskevan päätöslauselmaehdotuksen, jossa väitettiin, ettei Venäjän sosialidemokratiassa ole mitään oleellisia, yhtymistä estäviä erimielisyyksiä. Kautskya kannattivat OK ja Plehanov, joka hyökkäili kiivaasti KK:n valtuuskuntaa ja Leniniä vastaan. Virheellisen kannan otti myös R. Luxemburg puoltamalla yhdessä Plehanovin, Vandervelden, Kautskyn ja muiden

kanssa bolshevikkien ja menshevikkien yhdistymistä. Koska päätöksen teko ei kuulunut neuvottelukokouksen valtuuksiin, bolshevikit ja latvialaiset sosialidemokraatit kieltäytyivät osallistumasta äänestykseen. KST:n päätösehdotus hyväksyttiin kuitenkin enemmistön äänin. Puolan oppositio, joka neuvottelukokouksessa oli ajanut samaa kantaa bolshevikkien ja latvialaisten sosialidemokraattien kanssa, äänesti KST:n päätösehdotuksen puolesta. (Ks. tätä koskevaa aineistoa kirjoituksesta »Puolan sosialidemokraattinen oppositio tienhaarassa», Teokset, 20. osa, ss. 550—551.)

Leninin johtamat bolshevikit kieltäytyivät alistumasta Brysselin neuvottelukokouksen päätöksiin. II Internationaalin opporunistiset johtomiehet epäonnistuivat bolshevikipuolueen likvidoimisyrityksessään. Lenin, bolshevikit paljastivat koko maailman proletariaatille, mitkä olivat sovinnonrakentajiksi naamioituneiden Internationaalin johtajien todelliset tarkoitusperät.

Brysselin kokouksen jälkeen pitämässään yksityisluontoisessa neuvottelukokouksessa likvidaattorit, trotskilaiset, vperjodilaiset, plehanovilaiset, bundilaiset ja Kaukasian aluejärjestön edustajat tekivät ryhmäliiton bolshevikkeja vastaan. Brysselin (»heinäkuun kolmannen päivän») liitto oli sen kaikkien osapuolien kestäättömyyden poliittisen asennoitumisen ulkokultaista naamiointia. Kohta sen jälkeen tapahtunut liiton hajoaminen todisti venäläisten ja länsieurooppalaisten VSDTP:n »yhdistäjien» politiikan vilpilliseksi. — 303.

- ³⁹⁰ Kirjoitus »*Puolalaisoppositio Brysselin konferenssissa*» oli tarkoitettu »Trudovaja Pravda» lehteen. Kirjoituksen marginaaliin Lenin on lisännyt toimitusta varten: »Julkaiskaa tämä juttu petiitillä ladottuna alkääkää vastatko mitään heidän kirjeisiinsä, alkää painattako mitään: painukoot 'liittoveljiensä' tykö.»

Kirjoitus jäi julkaisematta, sillä lehti lakkautettiin heinäkuun 8 (21) pnä 1914. — 303.

- ³⁹¹ Nyt julkaistuista jäsennyksistä ilmenee artikkelin »*Vallankumous ja sota*» sisältö. Kyseisen artikkelin V. I. Lenin aikoi kirjoittaa puolueen pää-äänenkannattajan, »Sotsial-Demokrat» lehden 33. n:o:oa varten. Lenin on kirjoittanut jäsennykset heinäkuussa 1914 Itävallan ja Serbian sodan alettua.

Vallankumouksellinen kriisi, joka oli kehittynyt Venäjällä sodan edellä, tuntui erikoisen voimakkaasti vuoden 1914 heinäkuun päivinä. Lenin rinnasti heinäkuun päivät vuoden 1905 tammikuuhun viitaten samalla illegaalisen proletaarisen puolueen johtaman vallankumouksellisen joukkoliikkeen kasvuun, puolueen propaganda- ja agitaatiotyön aatteellista yhtenäistymistä palvelevien tunnusten leviämiseen. Vallankumouksellista taistelua käytiin tunnuksin: kahdeksantuntinen työpäivä, tilanherrojen maiden konfiskointi ja demokraattinen tasavalta.

Jäsennyksistä huomaa, että Lenin katsoi Venäjän vallankumouksellisen liikkeen mahtavan kasvun olevan kiinteässä yhteydessä kansainväliseen tilanteeseen, että artikkelissaan »*Vallankumous ja sota*» hän aikoi valaista Venäjän proletariaatin tehtäviä maailmantilanteeseen kytkettyinä. — 303.

- ³⁹² »*Kijevskaja Mysl*» («Kijevin Ajatus») — suuntaukseltaan porvarillis-demokraattinen päivälehti, jota julkaistiin Kijevissä vv. 1906—1918. Vuoteen 1915 asti lehti ilmestyi varustettuna kerran viikossa kuvaliitteellä, vuodesta 1917 alkaen aamu- ja iltapainoksina. — 304.
- ³⁹³ Kyseinen asiakirja on kirjoitettu erilliselle liuskalle lisämerkillä varustettuna. NKP:n KK:n Marxisin-leninisin Instituutilla ei ole tarkkoja tietoja siitä, nimenomaan mihin artikkeleihin se oli tarkoitettu lisäykseksi. Asiakirja lienee eräs muunnos niistä lisäyksistä, jotka oli tarkoitettu VSDTP:n KK:n manifestiin »Sota ja Venäjän sosialidemokratia» tai johonkin sotaa koskevaan bolshevikien päätöslauselmaan. — 305.
- ³⁹⁴ Kysymys on ylimääräisestä kansainvälisestä sosialistikongressista, joka pidettiin Baselissa marraskuun 24 ja 25 p:nä 1912. Kongressi oli kutsuttu koolle ratkaisemaan kysymystä, miten oli taisteltava lähenevää imperialistisen maailmansodan vaaraa vastaan, joka oli käynyt entistä uhkaavammaksi ensimmäisen Balkanin sodan alettua. Kongressissa oli läsnä 555 edustajaa. VSDTP:n KK lähetti kuusi edustajaa. Kongressin alkamispäivänä oli suuri sodanvastainen mielenosoitus ja kansainvälinen sodanvastainen joukkokoukous.
- Marraskuun 25 päivänä kongressissa hyväksyttiin yksimielisesti sotaa koskeva manifesti. Siinä varoitettiin kansoja uhkaavasta maailmansodan vaarasta, paljastettiin imperialistien valmisteleman sodan ryöväyshenkiset tarkoitukset ja kehoitettiin kaikkien maiden työläisiä ryhtymään päättäväiseen rauhantaisteluun sodanvaaraa vastaan ja »asettamaan proletariaatin kansainvälisen solidaarisuuden mahti kapitalistisen imperialismiin vastakohtaksi». Manifestissa kehoitettiin sosialisteja käyttämään siinä tapauksessa, jos maailmansota puhkeaa, sodan aiheuttamaa taloudellista ja poliittista kriisiä sosialistisen vallankumouksen suorittamiseen.
- II Internationaalin johtomiehet (Kautsky, Vandervelde y.m.) äänestivät kongressissa sodanvastaisen manifestin hyväksymisen puolesta. Imperialistisen maailmansodan alettua he kuitenkin unohtivat Baselin manifestin samoin kuin muutkin sodanvastaista taistelua koskevat kansainvälisten sosialistikongressien päätökset ja asettuivat kannattamaan oman maansa imperialistista hallitusta. — 305.
- ³⁹⁵ V. I. Lenin alkoi valmistaa lentokirjastaan »*Euroopan sota ja Euroopan sosialismi*» kohta Berniin saavuttuaan. Hän kokosi runsaasti aineistoa, mutta kirjanen jäi kirjoittamatta. Alustavan aineiston hän käytti osaksi esitelmässään, »Sotsial-Demokrat» lehteen kirjoittamisissaan artikkeleissa ja kirjasessaan »Sosialismi ja sota». Tähän osaan on otettu täydellisin »Euroopan sota ja Euroopan sosialismi» kirjasen jäsenyys. Kyseisen kirjasen alustava aineisto on julkaistu kokonaisuudessaan XIV Lenin-kokoelmassa, ss. 14—123. — 305.
- ³⁹⁶ Tarkoitetaan puhetta, jonka V. Adler piti Kansainvälisen Sosialistisen Toimiston istunnossa Brysselissä heinäkuun 29 p:nä 1914. Mai-

- nitusta Adlerin puheesta Lenin kirjoittaa artikkelissaan »Kuollut shovinismi ja elävä sosialismi» (ks. Teokset, 21. osa, ss. 80—87). — 306.
- ³⁹⁷ Kysymyksessä on J. Jaurèsin kirja »L'organisation socialiste de la France. L'Armée nouvelle» (»Ranskan sosialistinen järjestö. Uusi Armeija»), joka ilmestyi Pariisissa 1911. — 306.
- ³⁹⁸ Lenin tarkoittaa H. Wendelin artikkelia »Jaurès», joka julkaistiin »Die Neue Zeit» aikakauslehden 19. n:ossa elokuun 21 pnä 1914. — 306.
- ³⁹⁹ Lenin on lainannut lauseen Kautskyn artikkelista »Die Sozialdemokratie im Krieg» (»Sosialidemokratia sodan aikana»), joka julkaistiin »Die Neue Zeitung» 1. n:ossa lokakuun 2 pnä 1914. Lenin arvostelee kyseistä artikkelia kirjoituksessaan »Kuollut shovinismi ja elävä sosialismi» (ks. Teokset, 21. osa, ss. 80—87). — 307.
- ⁴⁰⁰ Kysymyksessä on H. Wendelin artikkeli »Eurooppa tulipalon vaarassa», joka julkaistiin »Die Neue Zeitung» 18. n:ossa heinäkuun 31 pnä 1914. Artikkelista kirjoitettuja otteita ja niihin liittyviä Leninin huomautuksia ks. XIV Lenin-kokoelma, ss. 47—49. — 307.
- ⁴⁰¹ Kysymyksessä on artikkeli »Ultimatum» (»Ultimaatum»), joka julkaistiin »Vorwärts» lehden 200. n:ossa heinäkuun 25 pnä 1914; kirjoitus »Verdechtige Tiranentöter!» (»Epäilyttäviä tyrannien murhaajia!»), joka julkaistiin »Leipziger Volkszeitungin» 174. n:on liitteessä heinäkuun 31 pnä 1914 ja artikkeli »Der Kampf gegen den Zarismus» (»Taistelu tsarismia vastaan»), joka julkaistiin »Vorwärts» lehden 209. n:ossa elokuun 3 pnä 1914. — 307.
- ⁴⁰² Tarkoitetaan R. Fischerin artikkelia »Vandalen» (»Vandaaleja»), joka julkaistiin »Volksrecht» lehden 206. n:ossa syyskuun 5 pnä 1914. Otteet, jotka Lenin on kirjoittanut tästä artikkelista, on julkaistu XIV Lenin-kokoelmassa, s. 61. — 307.
- ⁴⁰³ Osa Pariisissa sijainneen VSDTP:n Ulkomaisten Järjestöjen Komitean jäsenistöstä ja osa Pariisin bolshevikkijaoston jäsenistöstä — N. I. Sapozhkov (Kuznetsov), A. V. Britman (Antonov) y.m. — julkaisivat Ranskan lehdistössä yhdessä menshevikkien ja eserrien kanssa »venäläisten tasavaltalaisten» nimissä julkilausuman ja lähtivät rintamalle. »L'Humanitéssa» julkaistiin niin ikään puolalaisten vapaaehtoisten julkilausuma. — 307.
- ⁴⁰⁴ »Golos» lehden 9. n:ossa syyskuun 22 pnä 1914 julkaistiin Lederin, Konin, Sehnenbaumin y.m. allekirjoittama puolalaisten sosialistien sosialishovinistinen julkilausuma. — 307.
- ⁴⁰⁵ »Sovremennoje Slovo» (»Aikamme Sana») — päivälehti, jota kadetit julkaisivat Pietarissa vuodesta 1907 vuoteen 1918. Kysymys on otteista, jotka V. I. Lenin kirjoitti »Sovremennoje Slovon» 2374. n:ossa elokuun 23 (syyskuun 5) pnä 1914 julkaistusta kirjoituk-

sesta »G. V. Plehanov sodasta» (ks. XIV Lenin-kokoelma, s. 114). — 307.

- ⁴⁰⁶ Lenin tarkoittaa »Golos» lehden syyskuun 15 pnä 1914 ilmestyneen 3. n:on »Lehtikatsaus» osastoa, johon oli lainattu ote »L'Humanité» 3802. n:ossa syyskuun 14 pnä 1914 julkaistusta Ghesquièren sosialishovinistisesta artikkelista »Notre devoir» (»Velvollisuutemme»). Artikkelissa puolusteltiin Ranskalaisen Sosialistisen Puolueen johdon sosialishovinistista imperialistisen sodan aikaista politiikkaa ja luopumista luokkataistelusta ja sanottiin, että Ranskan sosialistit täyttävät sosialistisen velvollisuutensa sodan päätyttyä. »Golos» lehden toimitus julkaisi oteen ohessa toimituksen huomautuksen, jossa todettiin »Vorwärts» lehden ja G. V. Plehanovin kanta samanlaiseksi. — 307.
- ⁴⁰⁷ V. I. Lenin tarkoittaa J. Smirnovin (Gurevitshin) artikkelia »Sota ja eurooppalainen demokratia», joka ilmestyi »Russkije Vedomosti» 202. n:ossa syyskuun 3 (16) pnä 1914, ja tämän lehden toimitukselle osoitettua P. Maslovin kirjettä, joka julkaistiin lehden 207. n:ossa syyskuun 10 (23) pnä otsikoituna »Sota ja kauppasopimukset». — 308.
- ⁴⁰⁸ Kysymyksessä on E. Vaillant'n artikkeli »Formalistes doctrinaires» (»Formalistisia doktrinäärejä»), jonka hän kirjoitti saatuaan sosialisteilta kirjeitä, missä häntä arvosteltiin sosialishovinistisen asennoitumisensa vuoksi. Artikkelia julkaistiin lokakuun 9 pnä 1914 »L'Humanité» lehden 3827. n:on pääkirjoituksena. Leninin lehdestä kirjoittamia otteita ks. XIV Lenin-kokoelma, s. 97. — 308.
- ⁴⁰⁹ Tarkoitetaan Compère-Morelin artikkelia »Les commissaires à la nation» (»Kansankomissaarit»), joka julkaistiin »L'Humanité» lehden 3788. n:ossa elokuun 31 pnä 1914. Leninin artikkelista kirjoittamia otteita ks. XIV Lenin-kokoelma, s. 67. — 308.
- ⁴¹⁰ Tarkoitetaan G. Hervén artikkeleja, joissa hän puolusteli ja todisteli oikeaksi tasavaltaisen Ranskan ja tsaristisen Venäjän liittoa väittäen, että Ranska ei voi tulla toimeen sodassa tekemättä liittoa tsaarin kanssa ja että demokraattisen Englannin ja demokraattisen Italian avulla tsarismi muka muodostuu paremmaksi. — 308.
- ⁴¹¹ H. M. Hyndman ryhtyi jo ennen sotaa puolustamaan avoimesti imperialismia ja joutui Saksan sosialidemokraattien ja heidän äänenkannattajansa »Die Neue Zeitin» jyrkän arvostelun kohteeksi. — 308.
- ⁴¹² Tarkoitetaan sosialidemokraattisen ryhmän sosialishovinistista julkilausumaa, jonka H. Haase luki Saksan valtiopäivillä elokuun 4 pnä 1914 sotilasmäärärahoja koskevan äänestyksen yhteydessä. — 308.
- ⁴¹³ Kysymyksessä on »Vorwärts» lehden 232. n:ossa elokuun 26 pnä 1914 julkaistu E. Bernsteinin artikkeli »Abrechnung mit Rußland» (»Tilien selvitys Venäjän kanssa»). Artikkelissaan, johon oli mie-

livaltaisesti otettu erinäisiä katkelmia F. Engelsin teoksesta »Savoyen, Nizza und der Rhein» (»Savoiji, Nizza ja Rein»), missä sanottiin Ranskan ja Venäjän liittoutumisen uhkaavan Saksaa, Bernstein yritti Engelsiin vetoamalla puolustella Saksan Sosialidemokraattisen Puolueen johdon opportunistista imperialistisen sodan aikaista politiikkaa. Otteita, jotka Lenin on ottanut F. Engelsin kirjasta »Savoyen, Nizza und der Rhein», ks. XIV Lenin-kokoelma, ss. 41—43. — 308.

- ⁴¹⁴ Tarkoitetaan F. Engelsin artikkelia »Der Sozialismus in Deutschland» (»Sosialismi Saksassa»), joka julkaistiin »Die Neue Zeit» aikakauslehden 19. n:ossa, 1. nide, 1891—1892, ja jota Saksan sosialishovinitit yrittivät käyttää imperialistiseen sotaan ottamansa opportunistisen kannan puolustuksena. — 308.
- ⁴¹⁵ Tarkoitetaan F. Mehringin vastalauseita, joka paljastaa Saksan sosialishovinitien yritykset puolustella F. Engelsiin vetoamalla omaa imperialistisen sodan aikaista opportunistista politiikkaansa. — 308.
- ⁴¹⁶ »Hamburger Echo» lehden 211. n:ossa ilmestyi syyskuun 10 pnä 1914 artikkeli »Eine notwendige Erklärung» (»Tarpeellinen selitys»), jossa väaristelemällä F. Engelsin artikkelia »Sosialismi Saksassa» pyrittiin puolustelemaan Saksan Sosialidemokraattisen Puolueen johdon sosialishovinitista asennetta. Otteita, jotka Lenin on kirjoittanut mainitusta lehdestä, ks. XIV Lenin-kokoelma, s. 67.
- »Vorwärts» lehden 249. n:ossa syyskuun 12 pnä 1914 ilmestyi artikkeli »Die Auffassung der italienischen Sozialisten» (»Italian sosialistien käsityskanta»). — 308.
- ⁴¹⁷ Kysymyksessä on saksalaisen sosialishovinitin R. Fischerin artikkeli »Vandalen» (»Vandaaleja»), joka julkaistiin »Volksrecht» lehden 206. n:ossa syyskuun 5 pnä 1914, ja siihen liittyvä vastaus »Saksalaisen sosialistin kirje». Kirje oli nähtävästi tarkoitettu julkaistavaksi »Berner Tagwachtissa». Säilyneissä Leninin kirjeestä kirjoittamissa oteissa on reunahuomautus »((ss. 1—7)) (koneella kirjoitettuna 'Berner Tagwachtiiin')» (ks. XIV Lenin-kokoelma, ss. 61—63). Kirjettä ei kuitenkaan julkaistu mainitussa lehdessä. Otteita »Saksalaisen sosialistin kirjeestä» julkaistiin »Die Sozialdemokratie und der Krieg» (»Sosialidemokratia ja sota») nimisessä pääkirjoituksessa sanomalehdessä »Grütlianer» n:ot 213 ja 214, syyskuun 13 ja 14 pnä 1914. — 308.
- ⁴¹⁸ V. I. Lenin lainaa J. Blochin sanoja artikkelista »Der Krieg und Sozialdemokratie» (»Sota ja sosialidemokratia»), joka julkaistiin »Sozialistische Monatshefte» aikakauslehden 16. n:ossa. — 309.
- ⁴¹⁹ »Golos» lehden 12. n:ossa syyskuun 25 pnä 1914 kirjoituksessa »Lehtikatsaus» selostettiin K. Liebknechtin kirjettä, joka oli julkaistu »Bremer Bürger-Zeitungissa» ja jossa kerrottiin sosialidemokraattisen ryhmän äänestäneen sotilasmäärärahojen myöntämisen puolesta valtiopäivillä. — 309.

⁴²⁰ Kysymyksessä on vasemmistososialidemokraattien vastalause, joka julkaistiin »Bremer Bürger-Zeitung» lehden 214. n:ossa syyskuun 14 p:nä 1914, ja artikkeli »Parteipflichten» (»Puoluevelvollisuudet»), joka ilmestyi sosialidemokraattisen »Volksblatt» nimisen sanomalehden 220. n:ossa syyskuun 19 p:nä 1914. Molemmista esitettiin vastalause Saksan Sosialidemokraattisen Puolueen johdon sosialishovinistisen politiikan johdosta ja sanottiin, että kaikki sosialidemokraatit eivät ole samaa mieltä johdon kanssa, sekä korostettiin, että pyrkimyksenä tulee olla kansainvälinen solidaarisuus.

»Bremer Bürger-Zeitung» (»Bremenin Kansalaislehti») — sosialidemokraattinen päivälehti, ilmestyi Bremenissä vuodesta 1890 vuoteen 1919. Vuoteen 1916 saakka lehti oli Bremenin vasemmistososialidemokraattien vaikutuksen alainen, mutta joutui sittemmin sosialishovinistien huostaan. — 309.

⁴²¹ Kysymyksessä on Hallessa ilmestyneen saksalaisen sosialidemokraattisen »Volksblattin» omaksuma kanta. Lehti arvosteli Saksan Sosialidemokraattisen Puolueen johdon sosialishovinistista asennetta ja kehotti kansainväliseen solidaarisuuteen. — 309.

⁴²² Tarkoitetaan artikkelia »Die Zertrümmerte Internationale» (»Rau-
noitettu Internationaali»), joka julkaistiin »Bremer Bürger-Zeitungin» 211. n:ossa syyskuun 10 p:nä 1914. Leninin mainitusta lehdestä kirjoittamia otteita ks. XIV Lenin-kokoelma, s. 83. — 309.

⁴²³ »Volksrecht» (»Kansan Oikeus») — päivälehti, Sveitsin Sosialidemokraattisen Puolueen äänenkannattaja. Lehteä alettiin julkaista vuonna 1898 Zürichissä ja ilmestyy edelleenkin. Ensimmäisen maailmansodan vuosina (1914—1918) lehdessä julkaistiin vasemmistososialidemokraattien kirjoituksia. Siinä julkaistiin Leninin artikkelit »Kaksitoista lyhyttä teesiä H. Greulichin isänmaanpuolustuskannasta», »VSDTP:n tehtävistä Venäjän vallankumouksessa», »Tasavaltalaisten shovinistien juonittelua» y.m.

V. I. Lenin tarkoittaa artikkelia »Zwei Internationalen» (»Kaksi Internationaalia»), joka julkaistiin »Volksrecht» lehden 211. n:ossa syyskuun 11 p:nä 1914. Leninin artikkelista kirjoittamia otteita ks. XIV Lenin-kokoelma, s. 58. — 309.

⁴²⁴ Kysymyksessä on Saksan kansalle osoitettu KST:n ranskalaisen ja belgialaisen edustajiston vetoamus. Vetoamus julkaistiin »L'Humanité» 3794. n:ossa syysk. 6 p:nä 1914. Belgialaiset ja ranskalaiset sosialistit syyttivät siinä Saksan hallitusta anastuspyrkimyksistä ja saksalaisia sotilaita miehitetyllä alueella suoritetuista veriteoista. Saksan Sosialidemokraattisen Puolueen hallitus julkaisi syyskuun 10 p:nä »Vorwärts» lehden 247. n:ossa vastalauseen tämän vetoamuksen johdosta. Asiasta kehittyi lehdistössä Ranskan ja Saksan sosialistien kesken väittely, jossa kumpikin puoli yritti todistaa oikeutetuksi maansa hallituksen osallistumisen sotaan ja vierittää syyn muiden maiden hallitusten niskoille. — 309.

- ⁴²⁵ Tarkoitetaan G. Hervéle osoitettua L. Martovin kirjettä, joka julkaistiin »Golos» lehden 12. n:ossa syyskuun 25 pnä 1914. — 309.
- ⁴²⁶ Kysymyksessä on Saksan Sosialidemokraattisen Puolueen erään johtomiehen, kiihkeän sosialishovinistin A. Südekumin Italianmatka. Südekum suoritti matkan Saksan Sosialidemokraattisen Puolueen hallituksen toimeksiannosta. Hänen ja Italian sosialistien kesken käytyjen keskustelujen teksti julkaistiin »Avanti!» lehdessä ja sittemmin »Avantista» lainattuna monissa sosialistisissa lehdissä. Venäjän kielellä se julkaistiin menshevikkien »Nasha Zarja» aikakauslehdessä, n:ot 7—8—9 vuodelta 1914. — 309.
- ⁴²⁷ Kysymyksessä on vasemmistososialidemokraattien neuvottelukokous, joka pidettiin Leninin aloitteesta Kööpenhaminan kongressin aikana. Kirjasen »Euroopan sota ja Euroopan sosialismi» jäsenyyksessä Lenin on luetellut neuvottelukokouksen osanottajat: Ranskaa edustivat J. Guesde ja C. Rappoport, Belgiaa — L. de Brouckere, Saksaa — R. Luxemburg ja E. Wurm, Puolaa — J. Marchlewski (Karski), Espanjaa — P. Iglesias, Itävaltaa — A. Braun, Venäjää — V. I. Lenin, G. V. Plehanov y.m. (ks. XIV Lenin-kokoelma, s. 22). — 309.
- ⁴²⁸ »Tanskalaiseksi päätöslauselmaksi» Lenin sanoo päätöslauselmaa »Vallankumouksellisten sosialidemokraattien tehtävät Euroopan sodassa», joka hyväksyttiin bolshevikkien neuvottelukokouksessa Bernissä syyskuun 6 pnä 1914 Leninin alustuksen johdosta ja joka koski suhtautumista sotaan. Kyseinen päätöslauselma on jäänyt historiaan nimellä »Teesit sodasta». Se oli ensimmäinen asiakirja, jossa määriteltiin bolshevikkipuolueen ja kansainvälisen vallankumouksellisen sosialidemokratian kanta imperialistiseen maailmansotaan nähden.
- Leninin teeseistä keskusteltiin yksityiskohtaisesti ja ne hyväksyttiin neuvottelukokouksen päätöslauselmaksi. Varusteltuna allekirjoituksella »Ryhmä sosialidemokraatteja, VSDTP:n jäseniä» teesit lähetettiin bolshevikkien muille ulkomaisille jaostoille. Salaisuussyistä Lenin lisäsi Krupskajan kirjoittamaan jäljennökseen: »Jäljennös Tanskassa julkaistusta vetoamuksesta». — 309.
- ⁴²⁹ Englannin opetusministeriön parlamenttisihteeri C. P. Trevelyan sanoi valitsijoilleen osoittamassaan avoimessa kirjeessä, että oman kansakunnan intressit ovat imperialistisessa sodassa kaikkea muuta korkeammalla ja noina intresseinä on rauha. — 310.
- ⁴³⁰ »Frankfurter Zeitungin» 254. n:ossa syyskuun 13 pnä 1914 julkaistiin F. Oppenheimerin artikkeli »Neue Rom und neue Karfageno» (»Uusi Rooma ja uusi Karthago»). Otteita, jotka Lenin on kirjoittanut mainitusta artikkelista, ks. XIV Lenin-kokoelma, s. 85.
- »Frankfurter Zeitung» (»Frankfurtin Lehti») — päivälehti, Saksan pörssi-porhojen äänenkannattaja, ilmestyi Frankfurt am Mainissa vv. 1856—1943. Lehti alkoi ilmestyä vuonna 1949 uudelleen »Frankfurter Allgemeine Zeitung» (»Frankfurtin Yleinen Lehti») nimisenä ja on Länsi-Saksan monopolistien äänitorvi. — 310.

- ⁴³¹ »*Ruskoje Znamja*» (»Venäjän Lippu») — mustasotnialaisten lehti, Venäjän Kansan Liiton äänenkannattaja, ilmestyi Pietarissa vuodesta 1905 vuoteen 1917.
Lenin tarkoittaa »*Ruskoje Znamjan*» 105. n:ossa elokuun 30 pnä 1914 ollutta pääkirjoitusta, jossa puhuttiin VSDTP:n Pietarin komitean lentolehtisistä. — 310.
- ⁴³² Lenin tarkoittaa K. Kautskyn artikkelia »Rauhan näköaloja», josta »*Golos*» lehden 18. ja 19. n:ossa lokakuun 2 ja 3 pnä 1914 julkaistiin otteita. — 310.
- ⁴³³ Kysymyksessä on kirjoitus »W. C. Modell 70», joka julkaistiin »*Vorwärts*» lehden 227. n:ossa elokuun 21 pnä 1914. — 310.
- ⁴³⁴ Tässä on nähtävästi kysymys 42 cm:n kaliiperin tykeistä, joita valmistettiin Saksassa Kruppin tehtaissa ja käytettiin ensimmäisen kerran vuosien 1914—1918 sodassa. — 311.
- ⁴³⁵ »*Kreuz-Zeitung*» (»Ristilehti») — ääriantumuksellisen saksalaisen päivälehdhen »*Neue Preussische Zeitungin*» (»Uusi Preussin Lehti») tunnettu nimitys, joka aiheutui lehden otsikossa olleesta ristin kuvasta. Lehti oli Saksan konservatiivien äänenkannattaja ja ilmestyi Berliinissä vv. 1848—1939. Vuodesta 1911 sen nimenä oli »*Neue Preußische (Kreuz) Zeitung*», vuodesta 1932 — »*Kreuz-Zeitung*». — 311.
- ⁴³⁶ Lenin tarkoittaa »*Golos*» lehden 14. n:ossa syyskuun 27 pnä 1914 ollutta »*Lehtikatsausta*», jossa valaistiin Englannin sosialistien kantaa ja esitettiin otteita Keir Hardien ja MacDonaldin artikkeleista. Kirjoituksessa sanottiin, että MacDonald »tuntuu olevan liian pessimistinen nykyisen sodan kaikkien seuraamusten arvioinnissa». — 311.
- ⁴³⁷ Tarkoitetaan artikkelia »*Vaiti, eunukit!*», joka julkaistiin »*Golos*» lehden 21. n:on pääkirjoituksena lokakuun 6 pnä 1914 ja jossa sanottiin, että Saksan Sosialidemokraattinen Puolue saattaisi itsensä huonoon huutoon, jos se Saksan ollessa venäläisten joukkojen ahdistamana »esittäisi vallankumouksellisen Kommuunin tunnuksen», ja eristäisi siten itsensä laajoista kansanjoukoista. — 312.
- ⁴³⁸ Tarkoitetaan vetoomusta »*Kirjailijoilta, taiteilijoilta ja näyttelijöiltä*», joka oli kirjoitettu porvarillisen isänmaallisuuden hengessä ja jossa puolusteltiin tsaristisen Venäjän sotaa Saksaa vastaan. Vetoomuksen allekirjoittajina olivat kunnia-akateemikot, tunnetut taidemaalarit A. Vasnetsov, V. Vasnetsov, K. Korovin, kuvanveistäjä S. Merkurov, F. Shaljapin ja Moskovan teattereiden muut huomattavat näyttelijät, kirjailijat M. Gorki, A. Serafimovitsh, Skitalets y.m., aikakausjulkaisujen toimittajat P. Struve, N. Mihailov, D. Tihomirov y.m.
Vetoomus julkaistiin syyskuun 28 (lokakuun 11) pnä 1914 »*Ruskoje Slovo*» lehden 223. n:ossa. — 312.

⁴³⁹ »Dzvin» («Kello») — menshevististä suuntaa noudattanut legaalinen nationalistinen kuukausijulkaisu, joka ilmestyi ukrainankielisenä Kijevissä vuoden 1913 tammikuusta vuoden 1914 puoliväliin. Kaikkiaan ilmestyi 18 numeroa. Julkaisun avustajina toimivat V. Vinnitshenko, L. Jurkevitch (Rybalka), S. Petljura, G. Aleksinski, P. Axelrod, L. Trotski y.m. Julkaisu lakkasi ilmestymästä ensimmäisen maailmansodan alussa.

»Ukraina ja sota» artikkelin kirjoittaja oli V. Levinski. — 313.

⁴⁴⁰ *Ukrainan Vapautusliitto* (Spilka Vyzvolennja Ukraini) — porvarillinen nationalistinen järjestö, jonka perusti ryhmä ukrainalaisia porvarillisia nationalistejä 1914 imperialistisen maailmansodan alussa. Perustaan laskelmansa tsaristisen Venäjän sotilaalliseen tappioon Spilka asetti tehtäväkseen pyrkiä siihen, että Ukraina eroaisi Venäjästä ja muodostuisi saksalaisten suojeluksessa olevaksi porvariston ja tilanomistajien ukrainalaiseksi monarkiaksi. — 314.

⁴⁴¹ VSDTP:n ulkomaisten jaostojen Bernissä pitämässä konferenssissa herätettiin kysymys pää-äänenkannattajasta ja uudesta lehdestä sen johdosta, että eräät VSDTP:n ulkomaiset järjestöt (Baugyn ryhmä, Pariisin-jaosto) yrittivät järjestää omin päin paikallisia lehtiä, joilla ei ollut yhteyttä pää-äänenkannattajaan. Lenin oli sitä mieltä, ettei paikallisten pikkulehtien julkaiseminen ollut tarkoituksenmukaista sota-aikana, kun varoja ja kirjallisia voimia oli äärimmäisen niukalti käytettävissä ja tarvittiin bolshevikien läheisempää kanssakäyntiä ja tärkeimpien kysymysten yhteistä käsittelyä, ja ehdotti muutettavaksi konferenssin käsiteltäväksi esitetyn, tätä kysymystä koskevan päätöslauselmaehdotuksen kolmatta kohtaa. Konferenssi hyväksyi Leninin ehdotuksen ja vahvisti päätöslauselman kolmannen kohdan hänen esittämässään sanamuodossa (ks. «КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК, ч. I, 1954, стр. 331 («NKP edustajakousten, konferenssien ja KK:n kokousten päätöslauselmina ja päätöksinä», I osa, 1954, s. 331)). — 314.

⁴⁴² *Naisten kansainvälinen sosialistinen konferenssi* pidettiin Bernissä 26.—28. maaliskuuta 1915. Se kutsuttiin koolle »Rabotnitsa» aikakauslehden ulkomaisen järjestön aloitteesta ja Naissosialistien Kansainvälisen Toimiston silloisen puheenjohtajan Clara Zetkinin läheisellä myötävaikutuksella. Konferenssin koollekutsumiseen liittyvän kaiken valmistelutyön suorittivat V. I. Leninin johdolla I. F. Armand, N. K. Krupskaja y.m. Konferenssiin osallistui Englannin, Saksan, Hollannin, Ranskan, Puolan, Venäjän ja Sveitsin naisjärjestöistä 29 edustajaa. Venäläisten valtuuskuntaan kuului 7 henkeä: 4 VSDTP:n KK:sta (Armand, Krupskaja y.m.) ja 3 OK:sta. Useimmat konferenssin edustajista olivat keskustalaisten vaikutuksen alaisia, jonka vuoksi konferenssissa ei käsitelty sosialistien yleisiä sodasta johtuneita tehtäviä, vaan rajoituttiin keskustelemaan C. Zetkinin alustuksesta »Naissosialistien kansainvälinen rauhan toiminta». Tätä kysymystä koskevan päätösehdotuksen oli laatinut C. Zetkin apunaan Englannin ja Hollannin edustajat, ja se oli luonteeltaan keskustalainen. VSDTP:n KK:n edustajat esittivät

konferenssille Leninin kirjoittaman päätöslauselmaehdotuksen, jossa naissosialisteille asetettiin suunnaksi vallankumouksellinen taistelu sotaa ja kansainvälistä opportunistia vastaan. Tätä päätöslauselmaehdotusta puolsi konferenssissa I. F. Armand. Konferenssi hyväksyi C. Zetkinin laatiman päätöslauselman.

Lenin arvosti konferenssin kansainvälisten yhteyksien ennallistamisyritykseksi ja pyrki sen avulla yhdistämään internationaalista aineksia vallankumoukskannalle. Mutta kuten hän sittemmin huomautti, tämä samoin kuin muutkin silloiset internationaalisten kansainväliset konferenssit, vaikka niitä elähdyttivät mitä parhaimmat toiveet, olivat konferensseja, jotka »eivät hahmotelleet internationaalisten taistelulinjaa», vaan »rajoittuivat vanhojen päätöslauselmien toisteluun» ja »parhaimmassa tapauksessa... olivat paikallaan polkemista» (Teokset, 21. osa, s. 319).

Naisten kansainvälisen sosialistisen konferenssin asiakirjat julkaistiin »Sotsial-Demokrat» lehden 42. n: on liitteenä kesäkuun 1 p:nä 1915. — 314.

⁴⁴³ *Ensimmäinen, Zimmerwaldin (Sveitsi) kansainvälinen sosialistikonferenssi* pidettiin 5.—8. syyskuuta 1915.

Konferenssiin osallistui 38 edustajaa 11 Euroopan maasta. Useimmat edustajat olivat kannanotoissaan keskustalaisia. Käsiteltävinä olivat seuraavat kysymykset: 1) eri maiden edustajien selostukset, 2) Saksan ja Ranskan edustajien yhteinen julkilausuma, 3) periaatepäätöksen hyväksymistä koskeva Zimmerwaldin vasemmiston ehdotus, 4) manifestin hyväksyminen, 5) Kansainvälisen Sosialistisen Toimikunnan (I.S.K.) vaalit, 6) sodan uhreille ja vainotuille osoitetun myötätuntolausuman hyväksyminen.

V. I. Lenin osallistui aktiivisesti konferenssin työhön: piti puheita, kirjoitti kirjelappuja edustajille istuntojen aikana ja keskusteli heidän kanssaan väliaikoina. Hän oli jo ennen konferenssia tehnyt paljon valmistelemaa työtä saadakseen vasemmistolaiset yhdistymään shovinisteja ja keskustalaisia vastaan. Venäjän ja Puolan edustajat pitivät Zimmerwaldin konferenssin edellä (syyskuun 2 ja 4 päivän välillä) neuvottelukokouksen, missä keskusteltiin Leninin kirjoittamasta »Zimmerwaldin vasemmiston päätöslauselmaehdotuksesta» ja K. Radekin esittämästä ja Leninin jo ennen neuvottelukokousta arvostelemasta päätöslauselmaehdotuksesta. Keskustelun tuloksena päätettiin esittää Zimmerwaldin konferenssille Radekin ehdotus, johon tehtiin korjauksia Leninin huomautusten perusteella. Päätöslauselmaehdotuksessa ja Leninin kirjoittamassa manifestissa tuomittiin sosialishovinismi ja keskustalaisuus ja asetettiin kysymys siten, että on kieltäydyttävä jyrkästi tunnuksesta, jotka vaativat »puolustamaan isänmaata» imperiaalisessa sodassa ja »kansalaisrauhaa», ja propagoitava vallankumouksellista toimintaa.

Konferenssin enemmistö torjui vasemmistolaisten esittämän, sotaa ja sosialidemokraattien tehtäviä koskevan päätöslauselmaehdotuksen ja manifestin luonnoksen. Leninin tarmokkuuden ansiosta saatiin kuitenkin sisällytetyksi useita vallankumouksellisen marxilaisuuden perusajatuksia konferenssin hyväksymään vetoamukseen »Euroopan kaikille proletaareille».

Leninin kirjoittamaa »Zimmerwaldin vasemmiston päätöslauselmaehdotusta», artikkeleja »Ensi askel» ja »Vallankumoukselliset marxilaiset kansainvälisessä sosialistikonferenssissa syyskuun 5—8 pnä 1915», joissa Lenin esittää arvionsa Zimmerwaldin konferenssista, ks. Teokset, 21. osa, ss. 340—343, 379—385, 386—390.

Zimmerwaldin ja Kienthalin konferenssien pöytäkirjat, joiden mukaan kyseisessä osassa on julkaistu Leninin puheenvuorot, on NKP:n KK:n Marxisin-leninisin Instituutti saanut 1964 Amsterdamista Kansainväliseltä Yhteiskuntahistorialliselta Tutkimuslaitokselta. Eräitä vähäisiä Leninin huomautuksia ei ole otettu osaan. — 317.

- ⁴⁴⁴ Kyseinen asiakirja sisältää teesit ensimmäisen maailmansodan luonnetta ja vallankumouksellisten internationalistien tehtäviä käsittelevää selostusta varten, jonka Lenin teki vasemmistososialidemokraattien — Zimmerwaldin konferenssin osanottajien — yksityisessä neuvottelukokouksessa syyskuun 4 pnä 1915 ennen Zimmerwaldin konferenssin alkamista. Vasemmistolaisten edustajien lisäksi neuvottelukokouksessa oli läsnä eräitä muita konferenssiin valittuja edustajia. Neuvottelukokouksessa hyväksyttiin manifestin luonnos ja päätöslauselmaehdotus, jotka vasemmistolaiset esittivät Zimmerwaldin konferenssissa. — 319.
- ⁴⁴⁵ Lenin tarkoittaa alustavaa neuvottelukokousta (Vorkonferenz), joka pidettiin heinäkuun 11 pnä 1915 Bernissä kansainvälisen sosialistikonferenssin valmistelun merkeissä. Neuvottelukokous järjestettiin Italian ja Sveitsin sosialistien aloitteesta. Neuvottelukokouksessa oli niin ikään läsnä edustajia VSDTP:n KK:sta, Puolan Sosialidemokraattisen Puolueen piirikuntahallituksesta, PPS-»levitsasta» ja Organisaatiokomiteasta (menshevikit). Neuvottelukokouksessa olivat enemmistönä keskustalaiset. Neuvottelukokouksen tärkeimpänä keskustelukysymyksenä oli se, ketä tulee osallistumaan tulevaan ensimmäiseen kansainväliseen sosialistikonferenssiin. Neuvottelukokouksen kautskylaisen enemmistön pyrkimyksenä oli saada konferenssiin Kautskyn johtamia keskustalaisia ja jopa ilmetyt sosialishovinistit Troelstra ja Branting. VSDTP:n KK:n edustaja ehdotti kutsuttavaksi seuraavaan alustavaan neuvotteluun edustajia kansainvälisen työväenliikkeen tosi vasemmistolaisista ryhmittymistä, jotka niihin aikoihin olivat jo useimmissa maissa eronneet virallisista puolueista (Hollannin vasemmistolaiset, Bulgarian »tesnjakit», Ruotsin ja Norjan sosialidemokraattisten puolueiden vasemmisto-oppositio, saksalainen vasemmistoryhmä Saksan Internationaliset Sosialistit, Puolan sosialidemokraatit (oppositio) ja Latvian sosialidemokraatit). Neuvottelukokouksen kautskylainen enemmistö torjui kuitenkin tämän ehdotuksen. Neuvottelukokouksessa päätettiin kutsua koolle toinen alustava neuvottelukokous, jossa ratkaistaisiin lopullisesti konferenssia koskeva kysymys. Toista neuvottelukokousta ei kuitenkaan järjestetty, vaan Zimmerwaldin konferenssi kutsuttiin koolle ilman muuta. — 320.
- ⁴⁴⁶ Keskusteltaessa manifestin luonnoksesta ja sotaa ja sosialidemokraattien tehtäviä koskevasta päätöslauselmaehdotuksesta, jotka Radek

oli esittänyt Zimmerwaldin vasemmiston nimissä, konferenssissa iskivät kiivaasti yhteen Leninin johtamat vallankumoukselliset internationalistit ja konferenssin kautskyläinen, saksalaisen sosialidemokraatin G. Ledebourin johtama enemmistö. Ledebour ja sveitsiläinen sosialidemokraatti R. Grimm vastustivat mainittuja asiakirjoja väittäen, että vasemmiston esittämässä manifestin luonnoksessa ja päätöslauselmaehdotuksessa paljastetaan vallankumouksellisten sosialidemokraattien taktilliset toimenpiteet viholliselle asettamalla konkreettiseksi vaatimukseksi vallankumouksellinen toiminta. He olivat sitä mieltä, että sellaisten asiakirjojen allekirjoittajat ja propagoijat saattavat joutua sotaan käyvissä maissa vainon kohteiksi. — 321.

447 Tarkoitetaan nähtävästi »Kommunistisen puolueen manifestia». — 322.

448 *Tribuunalaiset* — Alankomaiden Sosialidemokraattisen Puolueen jäsenet, joiden äänenkannattajana oli sanomalehti »Tribuuna». Tribuunalaisten johtomiehiä olivat D. Wijnkoop, H. Görter, A. Pannekoek, H. Roland Holst. Tribuunalaiset eivät olleet johdonmukaisen vallankumouksellisen puolue, mutta edustivat kuitenkin Alankomaiden työväenliikkeessä vasemmistosuuntaa ja olivat imperiaalistisen maailmansodan vuosina (1914—1918) etupäässä internationalismin kannalla. Vuonna 1918 tribuunalaiset perustivat Alankomaiden Kommunistisen Puolueen. — 322.

449 Lenin tarkoittaa syyskuun 2 p:nä 1915 päivätyä kirjettä, jonka K. Liebknecht lähetti Zimmerwaldin kansainväliselle sosialistikonferenssille. Liebknecht ei voinut osallistua konferenssiin, sillä hänet kutsuttiin vuoden 1915 alussa Saksan armeijaan. Hän vastusti kirjeessään »linnanrauhaa» ja kehotti kansalaissotaan porvaristoa vastaan, kaikkien sotivien maiden sosialistien kansainväliseen solidaarisuuteen, taisteluun imperialistista sotaan vastaan ja sanoutumaan irti sosialishovineista. — 323.

450 Italian Sosialistisen Puolueen edustaja D. Serrati sanoi puheessaan, että vasemmiston esittämä sota ja sosialidemokraattien tehtäviä koskeva päätöslauselmaehdotus on ennenaikainen tai myöhästynyt, koska sota on jo alkanut eikä sitä ole voitu estää alkamasta. — 323.

451 »*Lisäyksiä*» ei otettu lopulliseen julkilausumaan, joka luettiin konferenssissa ja jossa Zimmerwaldin vasemmisto perusteli, miksi se äänestää virallisen manifestin puolesta. — 323.

452 Kyseinen asiakirja on nähtävästi keskeneräiseksi jääneen artikkelin alku. — 324.

453 Lenin piti esitelmän aiheesta »Kaksi Internationaalia» helmikuun 4 (17) p:nä 1916 Zürichissä. Toukokuun 19 ja 21 (kesäkuun 1 ja 3) päivän välisenä aikana Lausannessa ja toukokuun 20 (kesäkuun 2) p:nä Genèvessä hän piti saman esitelmän muuttaen hieman nimeä: »Kaksi virtausta kansainvälisessä työväenliikkeessä».

NKP:n KK:n Marxisin-leninisin Instituutin Keskuspuoluearkistossa säilytettävänä olevassa esitelmän jäsenyyksen käsikirjoituksessa kuvastuu niin ikään se, miten Lenin valmisteli toista, Lausannassa ja Genèvessä pidettävää esitelmäänsä. Kienthalissa olleen toisen kansainvälisen sosialistikonferenssin jälkeen Lenin teki uusien tietojen perusteella esitelmän jäsenyykseen lisäyksiä, poisti eräitä kohtia ja muutti kohtien järjestystä. Kaikki muutokset, joita Lenin on tehnyt esitelmänsä jäsenyykseen, on osoitettu alaviitteissä. — 327.

- ⁴⁵⁴ Lenin tarkoittaa H. Roland Holstin kirjoitusta, joka julkaistiin »Beilage zur 'Bernern Tagwachtin'» («'Bernin Vartion' Lisälehdessä») 18. n:ossa tammikuun 22 p:nä 1916 ja joka koski Kansainvälisen Sosialistisen Toimiston sihteerin C. Huysmansin tammikuun 8 ja 9 p:nä olleessa Alankomaiden Sosialidemokraattisen Puolueen ylimääräisessä edustajakokouksessa pitämää puheetta. Huysmans esiintyi myös Rotterdamissa helmikuun 2 p:nä. Häntä vastaan esiintyi vasemmistointernationalisti D. Wijnkoop, joka sanoi, että sosialistit eivät voi pitää Huysmansia Kansainvälisen Sosialistisen Toimiston sihteerinä enää sen jälkeen, kun tämä oli äänestänyt sotilasmäärärahojen myöntämisen puolesta. »Me perustamme uuden Internationalin», D. Wijnkoop sanoi.

NKP:n KK:n Marxisin-leninisin Instituutin Keskuspuoluearkistossa on säilytettävänä vuoden 1916 tammikuun 22 p:nä ilmestyneen »Beilage zur 'Bernern Tagwachtin'» 18. n:osta otettu leike, jossa on Leninin tekemiä merkintöjä. C. Huysmansin Rotterdamissa pitämästä puheesta Lenin on kirjoittanut otteen »L'Humanité» («Ihmiskunta») lehden vuoden 1916 helmikuun 9 päivän numerosta. Molemmat asiakirjat julkaistiin 1931 XVII Lenin-kokoelmassa.

»Bernern Tagwacht» («Bernin Vartio») — sanomalehti, Sveitsin Sosialidemokraattisen Puolueen äänenkannattaja, on ilmestynyt vuodesta 1893 alkaen Bernissä. Vv. 1909—1918 lehden toimittajana oli R. Grimm. Ensimmäisen maailmansodan alussa lehdessä julkaistiin K. Liebknechtin, F. Mehringin ja muiden vasemmistososialidemokraattien artikkeleja. V. 1917 lehti alkoi avoimesti kannattaa sosialishovinisteja. Lehden nykyinen kanta lyö sisä- ja ulkopoliittikan peruskysymyksissä yhteen porvarilehtien kannan kanssa. — 326.

- ⁴⁵⁶ Lenin tarkoittaa »Avanti!» lehden 43. n:ossa helmikuun 12 p:nä 1916 ollutta toimituksen artikkelia »Intorno all'organizzazione socialista internazionale» («Sosialistisen internationalin ympärillä»). NKP:n KK:n Marxisin-leninisin Instituutin Keskuspuoluearkistossa on säilytettävänä otteita, jotka Lenin on kirjoittanut mainitusta artikkelista ja joihin hän on tehnyt huomautuksiaan.

»Avanti!» («Eteenpäin!») — päivälehti, Italian Sosialistisen Puolueen pää-äänenkannattaja, perustettu joulukuussa 1896 Roomassa. Ensimmäisen maailmansodan vuosina lehti otti epäjohdonmukaisen internationalistisen kannan rikkomatta välejäan reformisteihin. Mussolinin fasistihallitus lakkautti 1926 lehden, joka kuitenkin

jatkoil ilmestymistään (epäsäännöllisesti) ulkomailla. Vuodesta 1943 alkaen lehti ilmestyy jälleen Italiassa. — 326.

- 456 Kysymys lienee Ranskalaisen Sosialistisen Puolueen joulukuun 22—29 p:nä 1915 pidettyä edustajakokousta koskeneista, Pariisista lähetetyistä kirjoituksista, jotka ilmestyivät »The Labour Leader» lehden 52. n:ossa joulukuun 30 p:nä 1915 ja 2. ja 4. n:ossa tammi-kuun 13 ja 27 p:nä 1916.

»The Labour Leader» (»Työväen Johtaja») — päivälehti. Lehteä alettiin julkaista 1891 ja se ilmestyy nykyäänkin. Vuodesta 1893 alkaen Englannin Riippumattoman Työväenpuolueen äänenkannattaja. Vuodesta 1922 alkaen lehti ilmestyi »New Leader» (»Uusi Johtaja») nimisenä ja vuodesta 1946 sen nimenä on ollut »Socialist Leader» (»Sosialistinen Johtaja»). — 327.

- 457 Englannin *Työväenpuolue* (Labour Party) perustettiin 1900 ammattiyhdistysten — trade unionien —, sosialististen järjestöjen ja ryhmien yhteenliittymänä työväen edustajien läpiviemiseksi parlamenttiin (Työväenedustuskomitea). Komitea otti 1906 nimen Työväenpuolue. Trade unionien jäsenet ovat ilman muuta puolueen jäseniä, jos he maksavat puoluejäsenmaksun. Puolueen ylimpänä johtoelimenä on Toimeenpaneva Komitea, joka yhdessä Trade Unionien Pääneuvoston ja Osuustoimintapuolueen Toimeenpanevan Komitean kanssa muodostaa n.s. Kansallisen Työneuvoston. Työväenpuolueeseen on kiinteä yhteys Osuustoimintapuolueella, joka kuuluu siihen kollektiivisen jäsenen oikeuksin, ja Riippumattomalla Työväenpuolueella.

Labour Party, joka alun perin muodostui jäsenistöltään työväenpuolueeksi (myöhemmin siihen liittyi huomattavan paljon pikkuporvarillisia aineksia), on sekä ideologiansa että taktiikkansa puolesta oportunistinen järjestö. Imperialistisen maailmansodan aikana Labour Partyn johtomiehet omaksuivat sosialishovivistisen asenteen.

Labourpuolueen miehet ovat muodostaneet useita hallituksia (vv. 1924, 1929, 1945 ja 1950), jotka ovat ajaneet Englannin imperialismin politiikkaa. Labourpuolueen johtomiesten taantumuksellinen politiikka on herättänyt tyytymättömyyttä työväen keskuudessa, minkä seurauksena puolueessa on muodostunut puoluejohdon virallista politiikkaa vastustava vasemmistolainen virtaus. — 326.

- 458 »Forward» (»Eteenpäin») — sanomalehti, joka on ilmestynyt Glasgowissa (Englanti) vuodesta 1906 alkaen. Lehti kannatti imperialistisen maailmansodan vuosina Englannin Riippumattoman Työväenpuolueen politiikkaa. Viranomaiset kielsivät lehden julkaisemisen sen johdosta, että siinä kerrottiin Glasgowissa (Clyden jokialueen keskus ja tehtaanvanhinten liikkeen keskus) 1915 sattuneista n.s. »joulutapahtumista», nimittäin siitä, miten silloinen sotatarvikeministeri Lloyd George sai sinne saavuttuaan vastaansa työläisten vihellyskonsertin, jonka jälkeen työläiset järjestivät kaupungin keskustassa suuren mielenosoituksen sodan- ja hallitussenvastaisin tunnuksin.

Lehden julkaisukielltoon työläiset vastasivat uhkaamalla järjestää lakon, jonka vuoksi kiello peruutettiin. — 327.

- ⁴⁵⁹ *Merthyr* — piirikunta Etelä-Walesissa. Lenin tarkoittaa nähtävästi mainituissa piirikunnassa suoritettuja täydennysvaaleja, jolloin Britannian Sosialistisen Puolueen edustaja järjesti liberaalit ja konservatiivit äänestämään Riippumattoman Työväenpuolueen ehdokasta vastaan. »The Labour Leader» lehden 46. n:ossa marraskuun 18 p:nä 1915 oli julkaistu kirjoitus Merthyrin vaalitaistelusta. — 327.
- ⁴⁶⁰ Tarkoitetaan nähtävästi »The Socialist» lehteä, Englannin Sosialistisen Työväenpuolueen virallista äänenkannattajaa, joka ilmestyi Glasgowissa vuosina 1904, 1909—1910, 1916, 1918—1923. — 327.
- ⁴⁶¹ »*Nashe Slovo*» (»Sanamme») — menshevikkien ja trotskilaisten lehti, ilmestyi Pariisissa vuoden 1915 tammikuusta vuoden 1916 syyskuuhun »Golos» lehden asemesta. — 327.
- ⁴⁶² Tarkoitetaan nähtävästi vetoamusluontoista kirjoitusta »Die Internationalen in Oesterreich an die Internationalen aller Länder» (»Itävallan internationalistit kaikkien maiden internationalisteille»), joka julkaistiin »Beilage zur 'Berner Tagwachtin'» 283. ja 284. numerossa joulukuun 3 ja 4 p:nä 1915. — 329.
- ⁴⁶³ Lenin tarkoittaa E. Debsin artikkeleja »When I shall Fight» (»Kun tulen taistelemaan»), »'Preparedness' I Favor» (»Mieleiseni 'valmius'»), »The Only War I will Fight in» (»Ainoa sota, jossa haluan taistella»), »Never be a Soldier» (»Ei koskaan sotilaaksi»), jotka ilmestyivät sanomalehdessä »Appeal to Reason» elokuun 25, syyskuun 11, joulukuun 11 ja 25 p:nä 1915 (n:ot 1032, 1045 ja 1047).
NKP:n KK:n Marxisin-leninisin Instituutin Keskuspuoluearkistossa on säilytettävänä »Appeal to Reasonista» otettuja leikkeitä, joissa on Leninin merkintöjä. — 329.
- ⁴⁶⁴ »*Nashe Delo*» (»Meidän Asiamme») — likvidaattori-menshevikkien kuukausijulkaisu, alkoi ilmestyä tammikuussa 1915 vuoden 1914 lokakuussa lakkautetun »Nasha Zarja» nimisen aikakauslehden asemesta. »Nashe Delo» oli Venäjän sosialishovinistien päälehti. Sen avustajina toimivat m. m. J. Majevski, P. P. Maslov, A. N. Potresov, N. Tsherevanin. Kaikkiaan ilmestyi kuusi numeroa. — 328.
- ⁴⁶⁵ »*Nash Golos*» (»Meidän Äänemme») — menshevikkien legaalinen lehti jota julkaistiin Samarassa vuosina 1915—1916. Lehden kanta oli sosialishovinistinen. — 328.
- ⁴⁶⁶ »*Rabotsheje Utro*» (»Työväen Aamu») — legaalinen menshevikkilehti, ilmestyi Pietarissa loka- — joulukuussa 1915. »Rabotsheje Utro» oli vuoden 1915 elokuussa ilmestyneen »Utro» lehden seuraaja. Lehti naamioi sosialishovinismia ja puolustuskantaisuutta internationalistisella fraseologialla. — 328.
- ⁴⁶⁷ »*Hvostovilainen työväenpuolue*» — nimi johtuu A. N. Hvostovista, joka vv. 1915—1916 oli sisäministeri ja erillisen santarmikunnan päällikkö. Lenin on käsikirjoitukseen kirjoittanut »hvostovilainen» sanan päälle »stolypinilainen». — 329.

- ⁴⁶⁸ »*Europa und Revolution*» («Eurooppa ja vallankumous») — näin otsikoituna ilmestyi »*Volksrecht*» lehden 35. n:ossa helmikuun 11 p:nä 1916 toimituksen kirjoitus, johon oli antanut aiheen Luzernin shovinistisessa »*Vaterland*» lehdessä ollut nimimerkki I. S:n kirjoittama artikkeli, missä kirjoittaja sanoi, että sodan jatkuminen voi aiheuttaa vallankumouksen, mikä on »valtaistuimelle ja alttarille» vaarallisempi kuin sota. NKP:n KK:n Marxisin-leninisin Instituutin Keskuspuoluearkistossa on tallella Leninin »*Volksrechtista*» kirjoittama ote hänen tekemine huomautuksineen. — 329.
- ⁴⁶⁹ Lenin vertaa tässä äänestystä, jolloin sotilasmäärärahojen myöntämistä vastaan äänesti Saksan valtiopäivillä joulukuun 21 p:nä 1915 kaksikymmentä sosialidemokraattista edustajaa ja vuoden 1915 maaliskuun 20 p:nä toimitettua äänestystä, jolloin sotilasmäärärahojen myöntämistä vastusti vain kaksi henkeä (K. Liebknecht ja O. Rühle). Kahdenkymmenen edustajan asettuminen äänestyksessä sotilasmäärärahojen myöntämistä vastaan todisti sitä, että Saksan Sosialidemokraattisen Puolueen johtoon ja valtiopäiväryhmään kohdistunut joukkojen painostus oli kasvanut. Silti kuitenkin Saksan Sosialidemokraattisen Puolueen hallitus (Vorstand) ja valtiopäiväryhmä tuomitsivat enemmistön äänin joulukuun 21 päivänä tapahtuneen äänestyksen puoluekurin rikkomisena.
- Puhuessaan kahdenkymmenen epäjohtonmukaisuudesta Lenin tarkoittaa sillä ilmoitusta, minkä F. Geyer teki niiden sosialidemokraattisen valtiopäiväryhmän jäsenten nimissä, jotka olivat joulukuun 21 p:nä äänestäneet sotilasmäärärahojen myöntämistä vastaan, ja missä sotaa ei luonnehdittu imperialistiseksi eikä puhuttu mitään proletarisesta internationalismista, vaan jätettiin tilaa olettamukselle, että Saksan valtaussuunnitelmat ovat syntyneet vasta aivan viime aikoina. — 328.
- ⁴⁷⁰ »*Lichtstrahlen*» («Valonsäteitä») — kuukausilehti, Saksan vasemmisosiaalidemokraattien ryhmän (Saksan Internationalistiset Sosialistit) äänenkannattaja, jota julkaistiin J. Borchardt'in toimittamana. Kuukausilehti ilmestyi epäsäännöllisesti vuodesta 1913 vuoteen 1921 Berliinissä. Sen avustajina toimivat A. Pannekoek, A. Bala-banova y. m. — 330.
- ⁴⁷¹ »*Vorwärts*» lehden 11. n:ossa tammikuun 12 p:nä 1916 ilmestyi O. Rühlen julkilausuma »*Zur Parteispaltung*» («Puolueen hajaannuksesta»), jossa hän kirjoitti, ettei Saksan Sosialidemokraattisen Puolueen hajaannus ollut vältettävissä. »*Vorwärtsin*» toimitus liitti Rühlen julkilausumaan toimituksen kirjoituksen, jossa sanottiin, että toimitus pitää Rühlen artikkelissa herätettyjä kiistakysymyksiä paitsi enenaikaisina, myös aiheettomina, vaikka julkaiseekin sen sanasta sanaan kokonaisuudessaan. — 330.
- ⁴⁷² Tarkoitetaan Braunschweigin nuorten työläisten vappumielenosoitusta ja sitten vuoden 1916 toukokuun alussa ollutta lakkoa. Lakko puhkesi vastalauseen merkeissä sen johdosta, että hallitus oli määrännyt pidätettäväksi osan nuorten työläisten palkoista sotalainaan. Braunschweigissa osallistui lakkoon ja mielenosoitukseen yli 1 500

- henkeä. Sitkeän taistelun tuloksena hallituksen täytyi toukokuun 5 pnä 1916 kumota palkanpidätysmääräyksensä. — 331.
- 473 Kysymyksessä on E. Vaillant'n pääkirjoitus »Formalistes doctrinaires» (»Formalistiset doktrinäärit»), joka julkaistiin »L'Humanité» lehden 3827. n:ossa lokakuun 9 pnä 1914 ja jossa jo aivan sodan alussa sosialishovinistisen asenteen omaksuneen Vaillant'n täytyi myöntää saaneensa ranskalaisilta sosialisteilta useita vastalausekirjeitä Ranskalaisen Sosialistisen Puolueen johtomiesten politiikan johdosta. Leninin Vaillant'n artikkelista kirjoittamia oteita ks. XIV Lenin-kokoelma, s. 97. — 330.
- 474 Lenin tarkoittaa Louise Saumoneaun allekirjoittamaa Ranskan naissosialistien toimikunnan vetoomusta »Proletaarinaisille», jossa kehoitettiin taistelemaan rauhan aikaansaamiseksi ja vastustamaan shovinismia. NKP:n KK:n Marxisin-leninisin Instituutin Keskuspuoluearkistossa on säilytettävänä eksemplaari vetoomusta Leninin tekemine merkintöineen. — 331.
- 475 »The New Statesman» (»Uusi Valtiomies») — Fabian Societyn (fabiolaisseuran) viikkojulkaisu, perustettu 1913 Lontoossa. Vuodesta 1931 julkaisun nimenä on ollut »The New Statesman and Nation» (»Uusi Valtiomies ja Kansakunta»). Julkaisu ilmentää labourpuolueen vasemmistosiiven katsomuksia. — 330.
- 476 Lenin tarkoittaa tässä nähtävästi Britannian Sosialistisen Puolueen Toimeenpanevan komitean yhtymistä Zimmerwaldin manifestin kannattajiin. BSP:n TpK päätti vuoden 1915 lopulla tiedustella paikallisjärjestöiltä, oliko yhdyttävä Zimmerwaldiin. Paikallisjärjestöjen valtaenemmistö kannatti yhtymistä. TpK:n »Buletiin» 3. n:ossa helmikuun 29 pnä 1916 julkaistiin tämän tiedustelun tulokset. — 330.
- 477 Tarkoitetaan H. Hyndmanin ja hänen kannattajiensa poistumista Britannian Sosialistisen Puolueen vuosikonferenssista, joka pidettiin huhtikuun 23 ja 24 pnä 1916 Salfordissa. Konferenssissa Britannian Sosialistinen Puolue sanoutui lopullisesti irti sosialishovinisteista. Konferenssi hyväksyi useita luonteeltaan yleisdemokraattisia sodanvastaisia päätöksiä ja päätöslauselman, jossa kehoitettiin käyttämään puolueen koko vaikutusvaltaa sen hyväksi, että sota saataisiin päättymään. Konferenssissa hyväksyttiin valtavalla äänen enemmistöllä päätöslauselma, jossa sanottiin, että sosialistit hyväksyvät vain luokkasodan. Salfordin konferenssista poistunut Hyndman perusti vuoden 1916 kesäkuun alussa Kansallisen Sosialistisen Puolueen, joka vuodesta 1918 alkaen on käyttänyt nimeä Sosialidemokraattinen Federaatio. — 331.
- 478 Lenin tarkoittaa puhetta, jonka C. Treves piti Italian edustajakamariissa joulukuun 2 pnä 1915. Puhetta koskeva seloste julkaistiin »Avanti!» lehden 335. n:ossa joulukuun 3 pnä 1915. — 330.
- 479 »Tesnjakit» — Bulgarian Sosialidemokraattisessa Puolueessa esiin-

tynyt vallankumouksellinen virtaus, joka muotoutui 1903 itsenäiseksi Bulgarian Sosialidemokraattiseksi Työväenpuolueeksi. »Tesnjakien» perustajana ja johtajana oli D. Blagojev ja sittemmin »tesnjakien» johdossa olivat Blagojevin oppilaat G. Dimitrov, V. Kolarov y.m. Vv. 1914—1918 »tesnjakit» esiintyivät imperialistista sotaa vastaan, yhtyivät 1919 Kommunistiseen Internationaaliin ja perustivat Bulgarian Kommunistisen Puolueen. — 330.

- ⁴⁸⁰ »Tribune», »De Tribune» (»Tribuuna») — Alankomaiden Sosialidemokraattisen Työväenpuolueen vasemmistosiiven 1907 perustama sanomalehti. V. 1909, kun vasemmistolaiset erotettiin puolueesta ja he perustivat Alankomaiden Sosialidemokraattisen Puolueen, lehdestä tuli tämän puolueen äänenkannattaja. Vuodesta 1918 alkaen lehti oli Alankomaiden Kommunistisen Puolueen äänenkannattaja ja ilmestyi mainitun nimisenä vuoteen 1937 saakka. — 330.
- ⁴⁸¹ Lenin tarkoittanee E. Pernerstorferin kirjoituksia »Russland und wir» (»Venäjä ja me») ja »Nochmals Russland und wir» (»Vielä kerran Venäjä ja me»), jotka ilmestyivät »Die Neue Zeit» aikakauslehden 13. ja 20. n:ossa joulukuun 24 p:nä 1915 ja helmikuun 11 p:nä 1916. — 332.
- ⁴⁸² Kysymyksessä on »Beilage zur 'Berner Tagwachtin'» 32. ja 34. n:ossa helmikuun 8 ja 10 p:nä 1916 julkaistu nimimerkki J. K:n artikkeli »Die Stellung der Sozialdemokraten Australiens zum Krieg» (»Australian sosialidemokraattien suhtautuminen sotaan»). — 332.
- ⁴⁸³ »I.K.», »Internationale Korrespondenz» (»Kansainvälinen Kirjeenvaihto») — kansainvälisen politiikan ja työväenliikkeen kysymyksiä käsitellyt saksalainen sosialishovinistinen viikkojulkaisu, joka ilmestyi Berliinissä vuoden 1914 syyskuun lopulta vuoden 1918 lokakuun 1 päivään. Kysymyksessä lienee »Internationale Korrespondenzin» 15. n:ossa toukokuun 23 p:nä 1916 julkaistu artikkeli »Hughes und die australischen Gewerksschaften» (»Hughes ja Australian ammattiyhdistykset»). NKP:n KK:n Marxisin-leninisin Instituutin Keskuspuoluearkistossa on julkaisun kyseinen numero, missä on Leninin Hughesin artikkeliin tekemiä merkintöjä. — 332.
- ⁴⁸⁴ »Appeal to Reason» (»Vetoomus Järkeen») — Amerikan sosialistien lehti, perustettu 1895 Girardin kaupungissa Kansasissa (USA). Vaikka lehti ei ollut virallisesti yhteydessä Amerikan Sosialistiseen Puolueeseen, se levitti sosialistisia aatteita ja oli hyvin suosittu työläisten keskuudessa. Lehden avustajana toimi m.m. amerikkalainen sosialisti E. Debs. — 332.
- ⁴⁸⁵ »Kommunist» (»Kommunisti») aikakauslehden perustaja oli Lenin ja julkaisijoina »Sotsial-Demokrat» lehden toimitus sekä G. L. Pjatakov ja J. B. Bosch, jotka rahoittivat julkaisutoiminnan. Aikakauslehden toimituskuntaan kuului myös N. I. Buharin. Vain yksi (kaksois-) numero ilmestyi. Siinä julkaistiin kolme Leninin artikkeleita: »Ranskalaisen sosialistin rehellistä puhetta», »II Internationaaliin vararikko», »Imperialismi ja sosialismi Italiassa».

Lenin laati keväällä 1915 aikakauslehden julkaisusuunnitelman. Hänen johdollaan pidettiin aikakauslehden toimituskunnan perustava kokous. Lenin aikoi tehdä »Kommunistista» vasemmistososialidemokraattien kansainvälisen äänenkannattajan. »Sotsial-Demokratin» toimituskunnan ja toisaalta Buharinin, Pjatakovin ja Boschin kesken syntyi vakavia erimielisyyksiä, jotka kärjistyivät aikakauslehden n:o:n 1—2 ilmestyttyä. Ryhmä Buharin — Pjatakov ja Bosch otti väärän kannan useihin puolueen periaatteellisiin ohjelma- ja taktiikkakysymyksiin, jotka koskivat kansojen itsemääräämisoikeutta, demokraattisten vaatimusten ja yleensä minimiohjelman merkitystä y.m., ja yrittivät käyttää aikakauslehteä ryhmäkuntansa tarkoituksiin. Lenin kävi aikakauslehden toimituskunnan sisällä kamppailua mainittua ryhmää vastaan paljastaen sen antibolshevistiset katsomukset ja ryhmäkuntatoiminnan sekä arvosteli jyrkästi G. J. Zinovjevin ja A. G. Shljapnikovin tuohon ryhmään ottamaa sovinnollista kantaa.

Mainitun ryhmän puolueenvastaisen menettelyn vuoksi »Sotsial-Demokrat» lehden toimitus ilmoitti Leninin ehdotuksesta, että se katsoo mahdottomaksi jatkaa aikakauslehden julkaisemista. KK:n Venäjän Toimikunta, jolle tehtiin selkoa »Kommunistin» toimituksen sisäisistä erimielisyyksistä, ilmoitti olevansa täysin samaa mieltä pää-äänenkannattajan, »Sotsial-Demokratin», toimituksen kanssa ja lausui toivomuksenaan, että »KK:n kaikki julkaisut toimitettaisiin pitämällä tiukasti kiinni siitä suunnasta ja noudattamalla täydellisesti sitä KK:n linjaa, minkä se sodan alussa omaksui». — 335.

486 Asiakirjan seuraava teksti on G. J. Zinovjeville osoitettu jälkikirjoitus »Ehdotukseen VSDTP:n KK:n päätökseksi 'Kommunist' aikakauslehden julkaisemisen lopettamisesta». — 336.

487 »*Sbornik 'Sotsial-Demokrata'*» (»'Sosialidemokraatin' kokoelma») — Leninin perustama kokoelma, jota julkaisi »Sotsial-Demokrat» lehden toimitus. Kaikkiaan ilmestyi kaksi kokoelmaa: n:o 1 lokakuussa ja n:o 2 joulukuussa 1916. Aineistoa oli varustettu myös kolmatta kokoelmaa varten, jossa aiottiin julkaista Leninin artikkeli »Marxilaisuuden irvikuvasta ja 'imperialistisesta ekonomismista'», mutta varojen puutteessa kokoelma jäi julkaisematta. — 336.

488 *Japanilaisiksi* sanottiin G. Pjatakovia ja J. Boschia, mikä johtui siitä, että he olivat siirtyneet Venäjältä Sveitsiin Japanin kautta. — 336.

489 *Toinen kansainvälinen sosialistikonferenssi* pidettiin huhtikuun 24—30 p:nä 1916 Kienthalissa (Sveitsissä).

Konferenssissa oli läsnä 43 edustajaa 10:stä eri maasta. Keskustelukysymykset olivat seuraavat: 1) taistelu sodan lopettamiseksi, 2) proletariaatin suhtautuminen rauhan kysymyksiin, 3) agitaatio- ja propagandatyö, 4) parlamenttitoiminta, 5) joukkotaistelu, 6) Kansainvälisen Sosialistisen Toimiston koollekutsuminen.

Vasemmistosiipi osoittautui Kienthalissa voimakkaammaksi kuin Zimmerwaldissa, mikä oli tulos Leninin, bolshevikkien ennen konferenssia suorittamasta työstä. Zimmerwaldin vasemmisto laati ja

esitti konferenssille rauhaa koskevan päätöslauselmaehdotuksen, johon sisältyivät Leninin perusajatukset. Joskaan Kienthalin konferenssi ei hyväksynyt bolshevikkien sellaisia tunnuksia kuin imperialistisen sodan muuttaminen kansalaissodaksi, »omien» imperialististen hallitusten sotilaallinen tappio, III Internationaalin perustaminen, se vaikutti kuitenkin myönteisesti internationalististen aineiden esiin astumiseen ja yhdistymiseen.

Leninin kirjoittamia seuraavia ehdotuksia: »Toisen sosialistikonferenssin koollekutsumista koskevan päätöslauselman luonnos», »Vuoden 1916 huhtikuun 24 pn konferenssista. Edustajiston ehdotus», »VSDTP:n Keskuskomitean ehdotus toiselle sosialistikonferenssille» ks. Teokset, 22. osa, ss. 112, 113, 162—172. — 337.

- ⁴⁹⁰ Bernin *Kansainvälinen Sosialistinen Toimikunta* (I.S.K.) — Zimmerwaldin yhdistyksen toimeenpaneva elin, joka muodostettiin syyskuun 5—8 p:nä 1915 pidetyssä Zimmerwaldin konferenssissa. I.S.K:hon kuuluivat keskustalaiset R. Grimm, O. Morgary, Ch. Naine ja tulkkina A. Balabanova. Konferenssia koskevassa virallisessa tiedonannossa, joka julkaistiin I.S.K:n »Bulletiinissa» n:o 1 syyskuun 21 p:nä 1915, sanottiin: »Tämän sihteeristön ei pidä millään muotoa asettaa nykyisin olemassa olevan Kansainvälisen Sosialistisen Toimiston tilalle, vaan se on laskettava hajalle heti, kun viimeksi mainittu kykenee muuttumaan tarkoitustaan vastaavaksi.» NKP:n KK:n Marxisin-leninisin Instituutin Keskuspuoluearkistossa säilytettävänä olevassa kappaleessa tämä kohta on Leninin alleviivaama ja reunaan on tehty merkintö: »Kein Beschluss darüber» (»Siitä ei ollut päätöstä»), t.s. kyseistä päätöstä ei tehnyt Zimmerwaldin yhdistys, vaan se tehtiin konferenssin jälkeen. — 337.

- ⁴⁹¹ »*Kolmisopimuksen» maiden sosialistien konferenssi* pidettiin Lontoossa helmikuun 14 p:nä 1915. Siihen osallistui Englannin, Ranskan, Belgian ja Venäjän sosialishoviniestien ja pasifististen ryhmien kuten Riippumattoman Työväenpuolueen, Britannian Sosialistisen Puolueen, Labour Partyn (Työväenpuolueen), Fabian Societyn (Fabiolaisseuran), Ranskalaisen Sos. Puolueen ja Confederation Generale du Travailin (Ammattiyhdistysten Keskusjärjestön), Belgian Sosialistisen Puolueen, eserrien ja menshevikkien edustajia. Konferenssin päiväjärjestyksessä olivat kysymykset: 1) kansakuntien oikeudet, 2) siirtomaat, 3) tulevan rauhan takeet.

Bolshevikkeja ei kutsuttu konferenssiin. M. M. Litvinov meni kuitenkin V. I. Leninin toimeksiannosta sinne saattaakseen julki VSDTP:n KK:n julkilausuman. Julkilausuman pohjaksi oli otettu Leninin kirjoittama luonnos. Julkilausumassa vaadittiin sosialisteja eroamaan porvarihallituksista, sanoutumaan täydellisesti irti imperialisteista, kieltäytymään olemasta yhteistoiminnassa näiden kanssa, taistelemaan päättäväisesti imperialistisia hallituksia vastaan ja tuomitsemaan äänestämisen sotilasmäärärahojen myöntämisen puolesta. Litvinovin lukiessa julkilausumaa hänet keskeytettiin ja häneltä riistettiin sananvalta, minkä jälkeen Litvinov jätti puhemiehistölle julkilausuman tekstin ja poistui konferenssista. Lontoon konferenssia koskevaa aineistoa ks. Leninin artikkelista »Lontoon konferenssista» ja »Lontoon konferenssin johdosta» (Teokset, 21. osa, ss. 118—120, 166—168). — 339.

- ⁴⁹² Tarkoitetaan Saksan ja Itävallan sosialistien konferenssia, joka pidettiin huhtikuussa 1915 Wienissä. Mainittu konferenssi oli tavallaan vastaus »kolmisopimuksen» maiden sosialistien Lontoon konferenssiin. Konferenssin hyväksymässä päätöslauselmassa hyväksyttiin sosialishovinistinen tunnus, »isänmaan puolustus» imperiaalistisessa sodassa. — 339.
- ⁴⁹³ *Possibilistit* — pikkuporvarillinen reformistinen virtaus Ranskan sosialistisessa liikkeessä. Possibilistit ehdottivat, että työläisten olisi pysyttävä taistelussaan »mahdollisuuksien» (possible) puitteissa — siitä nimitys. — 340.
- ⁴⁹⁴ *I.S.K:n kiertokirje* — Kansainvälisen Sosialistisen Toimikunnan vetoamus »Kaikille jäsenpuolueille ja -ryhmille» hyväksyttiin yksimielisesti I. S. K:n laajennetussa neuvottelukokouksessa, joka pidettiin Bernissä helmikuun 5—9 p:nä 1916. Leninin johtama VSDTP:n KK:n valtuuskunta esitti mainitussa neuvottelukokouksessa julki-lausuman, jossa se sanoi pitävänsä vetoamusta askeleena eteenpäin verrattuna ensimmäisen, Zimmerwaldin kansainvälisen sosialisti-konferenssin päätöksiin, joskaan ei katso sitä kaikilta perusajatuk-siltaan tyydyttäväksi. Vetoamus julkaistiin I.S.K:n »Bulletinin» 3. n:ossa helmikuun 29 p:nä 1916 ja »Sotsial-Demokratin» 52. n:ossa maaliskuun 25 p:nä 1916. — 343.
- ⁴⁹⁵ Kienthalin konferenssissa huhtikuun 27 ja 28 p:nä syntyi kiivas väittely siitä, oliko kutsuttava koolle Kansainvälinen Sosialistinen Toimisto. Konferenssin kautskyläinen osa esitti muutamia päätös-lauselmaehdotuksia, joissa yleisenä ajatuksena oli se, että Kansain-välisen Sosialistisen Toimiston kokoontuminen katsottiin välttämättömäksi. Zimmerwaldin vasemmiston kannattajat, joiden johdossa oli Lenin, vastustivat sitä. Oikeistolaisten edustajien täytyi vasemmistolaisten painostuksesta asettua kannattamaan valiokun-nan laatimaa kompromissiehdotusta. Päätöslauselmassa arvosteltiin jyrkästi Kansainvälistä Sosialistista Toimistoa ja vaadittiin KST:n Toimeenpanevan Komitean jäsenistön viraltapanaa ja sosialistimi-nisterien erottamista puolueesta. Siihen ei kuitenkaan otettu sellaista ajatusta, että KST:stä olisi sanouduttava heti irti ja muodostettava uusi Internationaali, vaan päinvastoin myönnettiin Zimmerwaldin yhdistykseen kuuluville kansallisille järjestöille oikeus vaatia KST:n koollekutsumista. — 348.
- ⁴⁹⁶ Tarkoitetaan Italian ja Sveitsin sosialistien yhteistä konferenssia, joka pidettiin syyskuun 27 p:nä 1914 Luganossa (Sveitsi). Tämä oli sodan aikana ensimmäinen sosialistien konferenssi, joka muodostui kansainvälisten yhteyksien ennallistamisyritykseksi. — 348.
- ⁴⁹⁷ L. Martov ehdotti puheenvuorossaan, että KST:n koollekutsumista koskevat päätösehdotukset annettaisiin valiokunnalle kompromis-sipäätöksen laatimista varten. — 348.
- ⁴⁹⁸ *Zimmerwaldin kansainvälisessä sosialistikonferenssissa (1915) esite-tyssä puolalaisten sosialidemokraattien julkilausumassa* ilmaistiin

vastalause sen sortopolitiikan johdosta, jota tsaarin itsevaltius, Saksan ja Itävallan hallitukset harjoittivat »riistäen Puolan kansalta mahdollisuuden määrätä kohtalostaan ja pitäen Puolan alueita panttina vastaista kompensatiopeliä varten...». »Siinä», sanottiin julkilausumassa, »paljastavat erikoisen karkeasti politiikkansa olemuksen kapitalistiset hallitukset, jotka samalla kun ne lähettävät joukoittain kansaa tapettavaksi, määräävät omavaltaisesti kansojen kohtalon kokonaisten sukupolvien ajaksi.» Puolan sosialistit lausuiivat vakaumuksenaan, että vain osallistumalla taisteluun, jonka kansainvälinen vallankumouksellinen proletariaatti on alkamassa pystyttääkseen sosialismin, »taisteluun, joka katkoo kansallisen sorron kahleet ja hävittää kaikenmuotoisen muukalaisvallan, saa Puolankin kansa mahdollisuuden kehittyä kaikin puolin kansojen yhteisön tasa-arvoisena jäsenenä.»

Lenin on kirjoittanut kyseisen asiakirjan erilliselle liuskalle, ja se lienee artikkelin »Itsemääräämisestä käydyn väittelyn yhteen-ve-toja» vastaavan kohdan eräs variantti (ks. Teokset, 22. osa, s. 340). — 349.

⁴⁹⁹ »*Valtion merkityksestä*» artikkelin jäsenyyksen Lenin on laatinut aikaisintaan marraskuun 18 (joulukuun 1) pnä 1916 tutkiessaan aineistoa, joka koski marxilaisuuden suhdetta valtioon. Liuskalle kirjoitettu jäsenitys on pantu vihkoon »Marxilaisuus valtiosta». Se, että Lenin aikoi kirjoittaa artikkelin valtiosta, tiedetään hänen kirjoituksestaan »Nuorisointernationaali», joka julkaistiin joulukuussa 1916. Eritellessään ja arvostellessaan N. I. Buharinin artikkelia »Imperialistinen rosvovaltio» Lenin kirjoitti: »Tähän peräti tärkeään kysymykseen toivomme voivamme palata erikoisessa artikkelissa» (Teokset, 23. osa, s. 162). Kun vertaa »Valtion merkityksestä» artikkelin jäsenystä Buharinin artikkeleihin »Imperialistista valtiota koskevasta opista» ja »Imperialistinen rosvovaltio», huomaa, että kysymyksessä on juuri Buharinin epämarxilaisia puolianarkistisia valtio-opillisia katsomuksia vastaan tähdätyn artikkelin jäsenitys.

A. M. Kollontaille helmikuun 7 (17) pnä 1917 kirjoittamassaan kirjeessä V. I. Lenin tiedotti: »Valmistelen (aineisto on melkein valmiina) kirjoitusta marxilaisuuden suhtautumisesta valtioon» (Teokset, 35. osa, s. 250). Artikkelin oli tarkoitettu »Sbornik 'Sotsial-Demokratian'» (»'Sosialidemokraatin' kokoelman») 4. n:oon, mutta jäi nähtävästi kirjoittamatta. Leninin artikkelia varten kokoamasta aineistosta muodostui vihko »Marxilaisuus valtiosta» (ks. Teokset, 5. venäjänkielinen painos, 33. osa, ss. 123—307), ja Lenin käytti sitä kirjoittaessaan teosta »Valtio ja vallankumous» (ks. Teokset, 25. osa, ss. 385—497). — 349.

⁵⁰⁰ Ks. teosta K. Marx, »Kritische Randglossen zu dem Artikel 'Der König von Preußen und die Sozialreform. Von einem Preußen'» (»Arvostelevia reunahuomautuksia artikkeliin 'Preussin kuningas ja sosiaalinen uudistus. Kirjoittanut eräs preussilainen»). Lenin siteeraa artikkelia kirjasta »Aus dem literarischen Nachlaß von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle». Hrsg. von F. Mehring, Bd. 2. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Juli 1844

- bis November 1847. Stuttgart, 1902 (»K. Marxin, F. Engelsin ja F. Lassallen kirjallisesta jäämistöstä». Julk. F. Mehring, 2. nide. K. Marxin ja F. Engelsin kootut teokset. Vuoden 1844 heinäkuusta vuoden 1847 marraskuuhun. Stuttgart). — 350.
- ⁵⁰¹ Ks. F. Engelsin kirjoitusta »Auktoriteetista» (K. Marx, F. Engels, Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, Petroskoi 1958, ss. 563—566). — 350.
- ⁵⁰² Ks. K. Marxin kirjoitusta »Der politische Indifferentismus» (»Poliittinen välinpitämättömyys»). — 350.
- ⁵⁰³ *Sveitsin Sosialidemokraattinen Puolue* (ranskalaisissa ja italialaisissa kantoneissa puoluetta sanotaan Sveitsin Sosialistiseksi Puolueeksi) perustettiin 1870-luvulla ja se kuului I Internationaaliin. Puolue perustettiin toistamiseen 1888. Opportunisteilla, jotka imperialistisen maailmansodan aikana omaksuivat sosialishovinistisen asenteen, oli voimakas vaikutus puolueessa. Oikeistolaiset erosivat syksyllä 1916 puolueesta ja muodostivat oman järjestönsä. R. Grimmin johtama puolueen enemmistö omaksui keskustalaisen, sosialipisifistisen asenteen. Puolueen vasemmistosiipi oli kannanotoissaan internationalistinen. Venäjällä tapahtuneen Loka-kuun Suuren sosialistisen vallankumouksen vaikutuksesta SSDP:n vasemmistosiipi voimistui. Vasemmisto erosi puolueesta joulukuussa 1920 ja liittyi 1921 Sveitsin Kommunistiseen Puolueeseen (nykyään Sveitsin Työpuolue), joka oli perustettu 1919. — 351.
- ⁵⁰⁴ *Spartakus-ryhmä* — Saksan vasemmistososialidemokraattien vallankumouksellinen järjestö, jonka K. Liebknecht, R. Luxemburg, F. Mehring, C. Zetkin, J. Marchlewski, L. Joguiches (Tyszka), W. Pieck perustivat imperialistisen maailmansodan alussa. R. Luxemburg ja F. Mehring perustivat huhtikuussa 1915 aikakauslehden »Die Internationale», jonka ympärille keskittyi Saksan vasemmistososialidemokraattien perusryhmä. Vuoden 1916 tammikuun 1. päivänä Berliinissä pidettiin vasemmistososialidemokraattien yleis-saksalainen konferenssi, jossa ryhmä muodostui järjestöllisesti ja päätti ottaa nimekseen Internationale-ryhmä. Ryhmän toimintaohjelmaksi konferenssi hyväksyi R. Luxemburgin laatimat »Leitsätze» (johtolauseet), joiden kehittelyyn olivat osallistuneet myös K. Liebknecht, F. Mehring ja C. Zetkin. V. 1915 julkaistujen poliittisten lentolehtisten lisäksi Internationale-ryhmä ryhtyi vuodesta 1916 alkaen painattamaan ja levittämään maanalaisia »Poliittisia kirjeitä», käyttäen nimimerkkiä »Spartakus» (ne ilmestyivät säännöllisesti vuoden 1918 lokakuuhun saakka). Sen johdosta Internationale-ryhmää ruvettiin sanomaan myös Spartakus-ryhmäksi.
- Spartakistit harjoittivat vallankumouksellista propagandaa joukkojen keskuudessa, järjestivät sodanvastaisia joukkoosintymisiä, johtivat lakkoja, paljastivat maailmansodan imperialistisen luonteen ja sosialidemokraattisten opportunististen johtomiesten petturuuden. Spartakistit erehtyivät kuitenkin tekemään vakavanlaatuisia virheitä teorian ja käytännön kysymyksissä: kiistivät kansallisten vapausotien mahdollisuuden imperialismien kaudella, olivat

epäjohdonmukaisia kannanotoissaan siihen tunnuksen nähden, että imperialistinen sota muutettaisiin kansalaissodaksi, väheksyivät proletariaatin puolueen merkitystä työväenluokan johtajana eivätkä uskaltaneet sanoutua päättäväisesti irti opportunisteista.

Vuoden 1917 huhtikuussa spartakistit yhtyivät Saksan Riippumattomaan Sosialidemokraattiseen Puolueeseen pysyen siinä järjestöllisesti itsenäisinä. Marraskuussa 1918 Saksan vallankumouksen kulussa spartakistit katkaisivat välinsä »riippumattomiin» ja perustivat Spartakusbundin (Spartakus-liiton) sekä julkaisivat joulukuun 14 p:nä 1918 ohjelmansa. Perustavassa edustajakokouksessa (30. joulukuuta — 1. tammikuuta 1919) spartakistit perustivat Saksan Kommunistisen Puolueen. Lenin arvosteli usein Saksan vasemmistososialidemokraattien virheitä osoittaen heidän olevan kannanotoissaan epäjohdonmukaisia. Samalla hän kuitenkin arvosti korkealle heidän vallankumouksellisen toimintansa. »Mitä vaikeimmissa oloissa järjestelmällistä vallankumouksellista propagandaa harjoittanut saksalainen Spartakus-ryhmä on toiminnallaan todella pelastanut Saksan sosialistisen liikkeen ja Saksan proletariaatin kunnian», hän kirjoitti (ks. Teokset, 35. osa, s. 333). — 351.

⁵⁰⁵ Kyseiseen asiakirjaan sisältyvät V. I. Leninin huomautukset artikkelin johdosta, jonka G. J. Zinovjev kirjoitti maksimalismista ja joka oli tarkoitettu julkaistavaksi »Kommunist» aikakauslehdessä tai »Sotsial-Demokrat» lehdessä. Artikkelit ei ilmestynyt lehdistössä. — 352.

⁵⁰⁶ »Delo» (»Asia») — kerran kahdessa viikossa ilmestynyt menshevikien aikakauslehti, jota julkaistiin Moskovassa elokuusta 1916 tammikuuhun 1917 A. N. Potresovin, P. P. Maslovin ja L. I. Axelrodin (Ortodoksin) toimittamana. Vuonna 1916 ilmestyi 10 numeroa (niistä kolme kaksoisnumeroa) ja vuonna 1917 yksi numero. Aikakauslehden asenne oli shovinistinen. — 352.

⁵⁰⁷ »Kolme valasta» — sovinnainen sanonta, jota käytettiin legaalissa bolshevistisessä lehdistössä ja legaalisisissa kokouksissa merkitsemään kolmea (»tyypistämätöntä») vallankumouksellista perustunusta: demokraattinen tasavalta, kahdeksantuntinen työpäivä, tilanherrojen maiden konfiskointi. — 354.

⁵⁰⁸ Lenin tarkoittaa R. Hilferdingin kirjaa »Das Finanzkapital. Eine Studie über die jüngste Entwicklung des Kapitalismus» (»Finanssipääoma. Kapitalismin kehityksen uusin vaihe»). — 356.

⁵⁰⁹ Joseph Patouillet, »L'impérialiste américain» (»Amerikan imperialismi»), Dijon 1904. Junius oli Rosa Luxemburgin salanimi. Hänen kirjansa »Die Krise der Sozialdemokratie» (»Sosialidemokratian kriisi») ilmestyi 1916. Otteita, jotka Lenin on kirjoittanut Patouilletin teoksesta, ks. Teokset, 39. osa, ss. 184—189. — 356.

⁵¹⁰ Lenin tarkoittaa saksalaisen shovinistin Paul Lenschin kahta artikkelia, jotka julkaistiin aikakauslehdessä »Die Glocke»: »Die Selbstbestimmungsflause» (»Itsemääräämisloru») 8. n:o:ssa 1915 ja »Socia-

- lismus und Annexionen in der Vergangenheit» («Sosialismi ja anneksoit menneisyydessä») 9. n:ossa 1916. Otteita, jotka Lenin on kirjoittanut P. Lenschin artikkeleista, ks. XXX Lenin-kokoelma, ss. 118—127. — 356.
- ⁵¹¹ Lenin tarkoittaa nähtävästi Kautskyn seuraavaa viittä artikkelia: 1) »Sozialdemokratische Anschauungen über den Krieg vor dem jetzigen Krieg» («Sosialidemokraattien käsitykset sodasta ennen nykyistä sota») — »Die Neue Zeit» n:o 13, joulukuun 29 pnä 1916; 2) »Neue Sozialdemokratischen Auffassungen vom Krieg» («Sosialidemokraattien uusi käsitys sodasta») — »Die Neue Zeit» n:o 14, tammikuun 5 pnä 1917; 3) »Friedensbedingungen» («Rauhanehdot») — »Leipziger Volkszeitung», joulukuun 15 pnä 1916; 4) »Die Aufnahme des Friedensangebots» («Rauhantarjouksen vastaanottaminen») — »Leipziger Volkszeitung», joulukuun 21 pnä 1916; 5) »Der Heiland der Welt» («Maaailman vapahtaja») — »Leipziger Volkszeitung» n:o 289, joulukuun 24 pnä 1916. — 357.
- ⁵¹² »*Neue Beiträge zur Biographie von Karl Marx und Friedrich Engels*» («Uutta aineistoa Karl Marxin ja Friedrich Engelsin elämäkertaan»), jonka F. Mehring julkaisi »Die Neue Zeitissa», XXV. Jahrgang, II. Bd. 1907. — 357.
- ⁵¹³ Kyseisen asiakirjan kirjoittamiseen antoi aiheen »Berner Tagwachtin» n:oissa 19—23 joulukuun 23—27 pnä ja »Neues Leben» aikakauslehdessä tammikuussa 1917 julkaistu R. Grimmin artikkeli »Mehrheit und Minderheit in der Militärfrage» («Enemmistö ja vähemmistö sotakysymyksessä»), jossa puolusteltiin Sveitsin Sosialidemokraattisen Puolueen enemmistön keskustalaista kantaa. — 359.
- ⁵¹⁴ Artikkelin on jäänyt kirjoittamatta. Monia jäsenyksessä esiintyviä ajatuksia Lenin on kehitellyt kirjoituksissaan »Kirjeitä kaukaa» (ks. Teokset, 23. osa, ss. 303—350). — 361.
- ⁵¹⁵ Viidennen kirjeen («Kirjeitä kaukaa») hahmotelmassa on aiheena puolueohjelman tarkistus. Lenin aikoi käsitellä tätä kysymystä ensin neljännessä ja sitten viidennessä kirjeessään. Neljännessä ja keskeneräiseksi jääneessä viidennessä kirjeessä käsitellään kuitenkin muita aiheita. Teosten tähän osaan otetun suunnitelman käsikirjoituksesta näkyy, että Lenin täydensi sitä myöhemmin uusilla kohdilla (2 bis, 5 bis ja +-merkillä varustetut kohdat).
Suunnitelma oli perustana, jonka pohjalta Lenin kehitti puolueohjelmaa Venäjälle saavuttuaan (ks. Teokset, 24. osa, ss. 455—459, 462—475).
Hahmotelman marginaaliin tehty merkintö oli V. A. Karpinskin todistuksen mukaan tarkoitettu hänelle. — 363.
- ⁵¹⁶ Ks. F. Engelsin kirjoitusta »Sosialidemokraattien vuoden 1891 ohjelman arvostelua». — 363.
- ⁵¹⁷ Tsaarin sensuurin polttama kirja oli Leninin vuoden 1907 lopulla kirjoittama teos »Sosialidemokratian agraariohjelma Venäjän ensimmä-

- mäisessä vallankumouksessa vuosina 1905—1907» (ks. Teokset, 13. osa, ss. 205—411). Teos painettiin Pietarissa 1908, mutta poliisi takavarikoi sen jo kirjapainossa ja hävitti. Vain yksi kappale säilyi vuoteen 1917 saakka. Teos ilmestyi ensimmäisen kerran 1917. — 363.
- 518 »*Politiken*» (»*Politiikka*») — Ruotsin niiden vasemmistososialidemokraattien lehti, jotka 1917 perustivat Ruotsin Vasemmistolaisen Sosialidemokraattisen Puolueen. Lehti alkoi ilmestyä Tukholmassa vuoden 1916 huhtikuun 27 päivästä. Vuoden 1917 marraskuusta alkaen lehti käytti nimeä »*Folkets Dagblad Politiken*» (»*Kansan Poliittinen Päivälehti*»). Sen toimittajana oli vv. 1916—1918 Ture Nerman. Lehdessä julkaisivat kirjoituksiaan Saksan, Venäjän, Ranskan ja muiden maiden vasemmistolaiset zimmerwaldilaiset. Vuonna 1921, sen jälkeen kun vasemmistolainen sosialidemokraattinen puolue liittyi Kominterniin ja otti nimen Ruotsin Kommunistinen Puolue, lehdestä tuli viimeksi mainitun äänenkannattaja. Kommunistenten puolueen jakauduttua kahtia lokakuussa 1929 lehti joutui sen oikeistosiiven käsiin. Lehden julkaisu lopetettiin toukokuussa 1945. — 364.
- 519 »*Socialdemokraten*» (»*Sosialidemokraatti*») — Ruotsin Sosialidemokraattisen Puolueen sosialishovinistisen, K. N. Brantingin johtaman oikeistosiiven äänenkannattaja. — 364.
- 520 »*Tiedonannon*» Lenin antoi saavuttuaan Tukholmaan maaliskuun 31 (huhtikuun 13) pnä Ruotsin vasemmistososialidemokraattien »*Politiken*» lehden toimitukselle ja sen kautta lehdistön edustajille ja yleisölle. »*Rets*» ja »*Den*» lehdet saivat »*Tiedonannon*» tekstin Pietarin lennätintuomiston kautta, ja julkaisivat sen huhtikuun 5 (18) pnä jättäen pois viimeisen kappaleen, johon sisältyi kansainvälisen sosialidemokratian edustajien todistus Saksan kautta tapahtuneen matkan järjestelyistä. — 365.
- 521 »*Natshalo*» (»*Alku*») — sanomalehti, jota julkaistiin Pariisissa vuoden 1916 syyskuusta vuoden 1917 maaliskuuhun »*Nashe Slovo*» lehden asemesta. Venäjän helmikuun porvarillis-demokraattisen vallankumouksen jälkeen ilmestyi »*Novaja Epoha*» (»*Uusi Aikakausi*») nimisenä. — 366.
- 522 »*Demain*» (»*Huomen*») — kaunokirjallinen, publisistinen ja poliittinen aikakauslehti, jonka perusti ranskalainen internationalisti, kirjailija ja sanomalehtimies H. Guilbeaux ja joka ilmestyi vuoden 1916 tammikuusta vuoteen 1919 (paitsi vuoden 1917 tammi- ja huhtikuun välisenä aikana) ensin Genèvessä ja sitten Moskovassa. — 366.
- 523 Tarkoitetaan F. Lorientia. — 366.
- 524 Neuvottelutilaisuus oli maaliskuun 31 (huhtikuun 13) pnä aamupäivällä hotelli Reginassa ja siinä olivat läsnä Lenin ja ryhmä venäläisiä emigrantteja sekä ruotsalaiset vasemmistososialidemokraatit C. Lindhagen, F. Ström, C. N. Carleson, K. Kilbom ja Ture Nerman.

Neuvottelutilaisuudessa toimivat puheenjohtajina Tukholman pormestari C. Lindhagen ja V. I. Lenin. C. Lindhagen piti puheen aiheesta »Valo idästä». Lenin selosti matkaa. Luettiin pöytäkirja Saksan kautta tapahtuneeseen matkaan liittyvistä seikoista, minkä jälkeen ruotsalaiset sosialidemokraatit sanoivat olevansa valmiit suhtautumaan täysin myötämielisesti tähän Venäjän vallankumouksellisten toimenpiteeseen. Ruotsalaisten puolesta esiintyi myös C. N. Carleson, joka sanoi toivovansa, että Venäjän vallankumous kasvaisi maailmanvallankumoukseksi. Lopuksi ruotsalaiset tervehtivät innostuneesti venäläisiä ja matkan järjestäjää F. Platentia. — 366.

- 625 Neuvoston bolshevikkiryhmä käsitteli kaksi päivää — huhtikuun 10 ja 11 (23 ja 24) pñä 1917 — kysymystä, mikä kanta oli otettava »vapauslainaan» näiden. Neuvoston täysistunnossa esitettävän päätöslauselmaluonnoksen laatimiseen osallistui aktiivisesti Lenin. Selostus ryhmän neuvottelukokouksesta julkaistiin »Pravdan» 31. n:ossa huhtikuun 13 (26) pñä. Ryhmän istunnossa esitettiin ensin A. M. Kollontain johdolla toimineen valiokunnan päätöslauselmaehdotus, jossa kieltäydyttiin kannattamasta lainaa, minkä jälkeen V. I. Lenin ja G. J. Zinovjev esittivät toisen, edellistä täydentävän päätöslauselmaehdotuksen. Molemmat ehdotukset yhdistettiin ja hyväksyttiin yksimielisesti huhtikuun 11 (24) pñä.

Huhtikuun konferenssissa tekemässään tilanneselostuksessa Lenin sanoi, että sotakysymys »käytännöllisesti katsoen yhdisti meidät esiintyessämme lainaa vastaan» (Teokset, 24. osa, s. 218).

Neuvoston täysistunnossa lainaa äänesti 2 000 edustajaa, vastaan 123. — 367.

- 526 VSDTP(b):n Pietarin kaupunkikonferenssi kutsuttiin koolle Pietarin komitean huhtikuun 6 (19) pñä tekemän päätöksen nojalla ja pidettiin 14.—22. huhtikuuta (27. huhtikuuta — 5. toukokuuta) 1917. Konferenssissa oli läsnä 57 edustajaa, siinä luvussa Suomen, Eestin, Latvian, Puolan ja Liettuan järjestöistä, Sotilasjärjestön edustajia ja myös n.s. väliryhmäläisten kaksi edustajaa. Konferenssin päiväjärjestyksessä olivat seuraavat kysymykset: päivän tehtävät ja ajankohdan tilanne, suhtautuminen Työläisten ja Talonpoikien Edustajien Neuvostoon ja sen uudelleenjärjestäminen, puolueen järjestö rakenne, suhtautuminen muihin sosialidemokraattisiin virtauksiin, kaupungin vaalit, »Pravdan» vainoaminen.

Lenin valittiin konferenssin kunniapuheenjohtajaksi. Hän teki tärkeimmän poliittisen selostuksen, joka koski päivän tehtäviä ja ajankohdan tilannetta. Hän kuului päätöslauselmavaliokuntaan, joka laati päätöslauselmat »Suhtautumisesta Väliaikaiseen hallitukseen» ja »Sodasta», esitti päätöslauselmaehdotukset »Kunnallista vaaleista» ja »Suhtautumisesta sosialistivallankumouksellisten ja sosialidemokraattien (menshevikkien) puolueisiin, niin sanottujen 'puolueryhmiin kuulumattomien' sosialidemokraattien puolueeseen y. m. s. niille läheisiin poliittisiin virtauksiin».

Lenin paljasti sovittelupoliitikaksi, Tshheidzen ja Steklovin politiikaksi sen, että Kamenev yritti puoltaa väliaikaisen hallituksen kontrolloimista koskevaa vaatimusta puheessaan ja korjausehdo-

tuksissaan, joita hän esitti tehtäväksi Leninin päätöslauselmaehdotukseen, missä määriteltiin kanta väliaikaiseen hallitukseen nähden.

Konferenssi hyväksyi valtavalla äänten enemmistöllä Leninin päätöslauselmaehdotuksen »Suhtautumisesta väliaikaiseen hallitukseen». Konferenssin ensimmäisessä istunnossa hyväksyttiin Leninin kirjoittama vetoamus »Pogromimiehiä vastaan. Pietarin työläisille, sotilaille ja koko väestölle».

Huhtikuun 19 (toukokuun 2) pñä konferenssi keskeytti istuntonsa suurten vastalausemielensäntösten vuoksi, jotka johtuivat siitä, että väliaikainen hallitus oli ilmoittanut liittolaisvalloille huhtikuun 18 (toukokuun 1) pñä antamassaan nootissa olevansa valmis jatkamaan imperialistista sotaa. Konferenssi päätti kehottaa työläisiä ja sotamiehiä ilmaisemaan järjestyneesti solidaarisuutensa VSDTP:n KK:n huhtikuun 20 (toukokuun 3) pñä hyväksymän, väliaikaisen hallituksen kyseisen nootin aiheuttamaa kriisiä koskevan päätöslauselman peruskohtiin nähden (ks. Teokset, 24. osa, ss. 169—170). Konferenssin osanottajat osallistuivat puolueen Keskuskomitean suorittamaan selitystyöhön joukkojen keskuudessa. Siitä syystä konferenssin seuraaviin istuntoihin eivät osallistuneet kaikki edustajat.

Pietarin kaupunkikonferenssin päätökset todistivat Leninin »Huhtikuun teesien» pohjalla tapahtunutta yhdistymistä; Leninin taktiikka sai puolueen suurimman järjestön, pääkaupungin järjestön hyväksynnän. Pietarin konferenssin päätökset olivat huomattavalta osaltaan VSDTP(b):n VII (huhtikuun) yleisvenäläisen konferenssin päätösten pohjana (ks. Teokset, 24. osa, ss. 123—150). — 368.

⁵²⁷ »*Izvestija Petrogradskogo Soveta Rabotshih i Soldatskih Deputatov*» (»Pietarin Työläisten ja Sotilaiden Edustajien Neuvoston Tiedonantaja») — päivälehti. Lehden ensimmäinen numero ilmestyi helmikuun 28 (maaliskuun 13) pñä 1917 »*Izvestija Petrogradskogo Soveta Rabotshih i Soldatskih Deputatov*» (»Pietarin Työläisten Edustajien Neuvoston Tiedonantaja») nimisenä. 3. n:osta, maaliskuun 3 (15) päivästä alkaen lehti alkoi ilmestyä Pietarin työläisten ja sotilaiden edustajien äänenkannattajana.

Kun neuvostojen I yleisvenäläisessä edustajakokouksessa muodostettiin Työl. ja Sotil. Ed. Neuvoston Toimeenpaneva Keskuskomitea, lehdestä tuli TpKK:n äänenkannattaja ja se alkoi elokuun 1 (14) päivästä (132. n:osta) lähtien ilmestyä: »*Izvestija Tsentralnogo Ispolnitelnogo Komiteta i Petrogradskogo Soveta Rabotshih i Soldatskih Deputatov*» (»Työläisten ja Sotilaiden Edustajien Neuvoston Toimeenpanevan Keskuskomitean ja Pietarin Neuvoston Tiedonantaja») -nimisenä. Lehden poliittisen linjan määräsi eserrien ja menshevikkien blokki, jonka noudattama sovitteilupoliittikka oli väliaikaisen hallituksen tukemista ja proletariaatin valankumouksellisten toimenpiteiden vastustamista.

Neuvostojen toisen yleisvenäläisen edustajakokouksen jälkeen »*Izvestijan*» toimituskunnan jäsenistöä vaihdettiin ja lehdestä tuli neuvostovallan virallinen äänenkannattaja. Siinä julkaistiin neuvostohallituksen ensimmäiset tärkeimmät asiakirjat, Leninin artikkeleja ja puheita. Maaliskuussa 1918 »*Izvestijaa*» alettiin julkaista Moskovassa.

Joulukuussa 1922, sen jälkeen kun muodostettiin SNTL, lehdestä tuli SNTL:n TpKK:n ja Yleisvenäläisen TpKK:n äänenkannattaja. SNTL:n Korkeimman Neuvoston puhemiehistön tammikuun 24 p:nä 1938 tekemän päätöksen perusteella »Izvestija TsIK SSSR i VTsIK» lehdessä suoritettiin uudelleenjärjestelyjä ja vuoden 1938 tammikuun 26 p:stä alkaen se on ilmestynyt tähän asti »Izvestija Sovetov Deputatov Trudjashtsihsja» (»Työätekevien Edustajien Neuvostojen Tiedonantaja») -nimisenä. — 370.

⁵²⁸ Lenin tarkoittaa J. Macleania. — 371.

⁵²⁹ Tultuaan huhtikuun 17 (30) p:nä Työläisten ja Sotilaiden Edustajien Neuvoston sotilasjaoston istuntoon Lenin pyysi, että hän saisi heti puheenvuoron, koska huhtikuun 16 (29) päivän lehdissä oli julkaistu sotilasjaoston Toimeenpanevan Komitean päätöslauselma, jossa »leniniläisten propaganda» tuomittiin »yhtä vahingollisena kuin mikä vastavallankumouksellinen oikeistopropaganda tahansa» (ks. Teokset, 24. osa, s. 156). Puheenvuoro myönnettiin, mutta sitten puhe aika rajoitettiin enemmistönä olleiden eserrien ja menshevikkien vaatimuksesta vähemmistön vastustuksesta huolimatta 30 minuuttiin. Puheensa jälkeen Lenin vastasi kokouksen osanottajien kysymyksiin ja sitten jouduttuaan Taurian palatsista lähtiessään eräässä huoneessa sotamiesten piirittämäksi myös näiden esittämiin kysymyksiin.

Leninin puheen ja menshevikki Lieberin vastauspuheen jälkeen sotilasjaosto päätti siirtyä käsittelemään vuorossa olevia asioita lausumatta mielipidettään itse kysymyksestä.

Leninin puhe julkaistiin vääristeltynä »Retsh» ja »Jedinstvo» lehdissä. Käsillä olevassa teoksessa se julkaistaan pöytäkirjamerkin­töjen mukaan, jotka ovat säilytettävänä NKP:n KK:n Marxisin­leninisin­min Instituutin Keskuspuoluearkistossa. — 372.

⁵³⁰ Kysymyksessä oli Pietarin varuskunnan yksiköiden lähettäminen rintamalle, mitä vastustivat työläiset ja sotamiehet, koska väliaikainen hallitus tällä toimenpiteellään heikensi pääkaupungin vallankumouksellisia voimia ja menetteli vastoin ehtoa, jonka Toimeenpaneva Komitea oli asettanut muodostettaessa väliaikaista hallitusta maaliskuun 2 (15) päivän vastaisena yönä ja jonka mukaan Pietarista ei saanut poistaa itsevaltiuden kukistamiseen osallistuneita varuskunnan yksiköitä. — 373.

⁵³¹ Lenin tarkoittaa teosta »Sosialismi ja sota» (ks. Teokset, 21. osa, ss. 289—333). — 374.

⁵³² »*Russkaja Volja*» (»Venäjän Tahto») — tsaarihallituksen sisäministerin A. D. Protopopovin perustama ja suurpankkien varoilla kustannettu porvarillinen päivälehti, joka ilmestyi Pietarissa vuoden 1916 joulukuusta alkaen. Helmikuun porvarillis-demokraattisen vallankumouksen jälkeen lehti kävi parjauksen kampanjaa bolshevikkeja vastaan. Lenin sanoi lehteä »erääksi mitä halpamaisimmaksi porvarilehdeksi» (Teokset, 25. osa, s. 302). Sotilaallinen Vallankumouk­komitea lakkautti lehden lokakuun 25 p:nä 1917. — 375.

⁶³³ VSDTP(b):n seitsemäs yleisvenäläinen konferenssi kutsuttiin koolle VSDTP(b):n KK:n huhtikuun 4 ja 8 (17 ja 21) päivän välisenä aikana hyväksymän päätöksen perusteella ja se istui Pietarissa huhtikuun 24 (toukokuun 7) päivästä huhtikuun 29 (toukokuun 12) päivään 1917. Tämä oli ensimmäinen puolueen julkinen konferenssi. Konferenssissa oli läsnä 131 päätösvaltaista ja 18 neuvottelevaa edustajaa 78:sta puoluejärjestöstä (siinä luvussa Pietarista ja ympäristöstä, Moskovasta ja Moskovan piirikunnasta, Keskeiseltä teollisuusalueelta, Uralilta, Donbassilta, Volgan varrelta, Kaukasiasta) ja lisäksi edustajia rintama- ja selustajoukkojen järjestöistä ja Latvian, Liettuan, Puolan, Suomen ja Estin kansallisista järjestöistä. Edustuksen täydellisyyden samoin kuin poliittisten ja organisatoristen tehtävien kannalta katsoen konferenssi saattoi käydä ja kävikin puolueen edustajakokouksesta: se määritteli koko puolueen poliittisen linjan ja muodosti puolueen johtavat keskuselimet.

Ennen konferenssin alkua huhtikuun 23 (toukokuun 6) pnä klo 2 päivällä alun toista sataa edustajaa pitivät neuvottelukokouksen, jossa alustavaa päiväjärjestysuunnitelmaa täydennettiin uusilla kysymyksillä ja vahvistettiin konferenssin työjärjestys. Lenin, joka otettiin vastaan valtavin suosionosoituksin, teki neuvottelukokouksessa selostuksen huhtikuun 21 ja 22 päivän tapahtumista. Konferenssin päiväjärjestyksessä olivat seuraavat kysymykset: ajankohdan tilanne (sota ja väliaikainen hallitus y.m.), rauhankonferenssi, suhtautuminen työläisten ja sotilaiden edustajien neuvostoihin, puolueohjelman tarkistus, tilanne Internationaalissa ja puolueen tehtävät, internationalististen sosialidemokraattisten järjestöjen yhteenliittäminen, agraarikysymys, kansallisuuskysymys, perustava kokous, järjestökyky, eri alueiden selostukset, Keskuskomitean vaalit.

Lenin piti konferenssin avajaisiksi lyhyen tervehdyspuheen. Hän kuului puhemieshistöön ja johti konferenssin kaikkea työtä.

Konferenssi paljasti ja torjui oikeistolaisen antautumishenkisen linjan, jota ajoi L. B. Kamenev selostaessaan toisen alustajana, nimittäin Leniniä vastustaneen ryhmän puolesta, ajankohdan tilannetta. L. B. Kamenev ja A. I. Rykov yrittivät esittää leniniläisen, sosialistiseen vallankumoukseen tähtäävän linjan vastakohtaksi opportunistisen arvion vuoden 1917 vallankumouksesta ja sen kehityksen suuntaviivoista. Kamenev väitti, ettei porvarillis-demokraattisen vallankumouksen kehittyminen sosialistiseksi vallankumoukseksi ole mahdollista eikä tarpeellista ja kehotti rajoittumaan eserrä- ja menshevikienemmistöisten neuvostojen toteuttamaan porvarillisen väliaikaisen hallituksen valvontaan. Konferenssi torjui Kamenevin ja hänen harvalukuisten kannattajiensa antautumishenkisen kannan, jonka mukaan sosialismin voitto Venäjällä oli mahdoton.

Puolueohjelman tarkistusta koskevassa alustuksessaan Lenin määritteli suuntaviivat, joiden mukaisesti konferenssin muodostaman ohjelmavaliokunnan oli tarkistettava vuoden 1903 ohjelmaa.

Keskusteltaessa kansallisuuskysymyksestä G. J. Pjatakov asetui vastustamaan Leninin tunnusta, jonka mukaan kansakunnilla tuli olla oikeus itsemääräämiseen ja jopa valtiolliseen eroamiseen ja itsenäisen valtion muodostamiseen. Puolustaessaan kansallisuuskysymyksestä esittämänsä päätöslauselmaehdotusta Lenin todisti,

että vain sellainen oikeus takaa eri kansallisuuksiin kuuluvien työläisten ja kaikkien työtätekevien täydellisen solidaarisuuden. Se, onko eroaminen tarkoituksenmukaista, proletariaatin puolueen on »ratkaistava kussakin eri tapauksessa... koko yhteiskunnallisen kehityksen etujen sekä sen luokkataistelun etujen kannalta, jota proletariaatti käy sosialismin puolesta» (ks. Teokset, 24. osa, ss. 292—293).

Leninin teesi, että olisi sanouduttava irti Zimmerwaldin keskustalaisesta enemmistöstä ja perustettava III, Kommunistinen Internationaali, kohtasi vastustusta G. J. Zinovjevin taholta. Konferenssi erehtyi kannattamaan äänestyksessä bolshevikkien osallistumista III Zimmerwaldin konferenssiin, joka osanottajistonsa puolesta oli etupäässä keskustalainen, ja viivästytti siten III, Kommunistisen Internationaalin perustamista. Elämä oikaisi pian tämän erehdyksen (ks. Teokset, 24. osa, s. 383; 26. osa, ss. 202—204, keskenräiseksi jäänyt artikkeli »Puolueemme tehtävät Internationaalissa»).

Konferenssi valitsi puolueen KK:n, jonka johtoon tuli Lenin.

Seitsemännen (huhtikuun) konferenssin historiallinen merkitys on siinä, että se hyväksyi leniniläisen ohjelman, siirtymisen Venäjän vallankumouksen toiseen vaiheeseen, hahmotteli taistelusuunnitelman, mikä merkitsi porvarillis-demokraattisen vallankumouksen kehittämistä sosialistiseksi vallankumoukseksi, ja asetti vaatimukseksi kaiken vallan siirtämisen neuvostoille. Tämä tunnuksenaan bolshevikit järjestivät joukkoja proletaariseen vallankumoukseen. — 376.

⁵³⁴ Sotaa käyvien ja puolueettomien maiden sosialistien kansainvälisen konferenssin koollekutsuminen oli useaan otteeseen keskustelukysymyksenä Pietarin Neuvoston Toimeenpaneassa Komiteassa huhtikuussa 1917, jota paitsi Toimeenpaneava Komitea tarjoutui aloitteentekijäksi konferenssin koollekutsumisasiassa. Huhtikuun jälkipuoliskolla tanskalainen sosialidemokraatti Borgbjerg, jolla oli yhteyksiä Saksan sosialishoviniesteihin, saapui Pietariin ja ehdotti Tanskan, Norjan ja Ruotsin työväenpuolueiden Yhteiskomitean (näiden puolueiden sosialipatrioottisen enemmistön) nimissä, että Venäjän sosialistiset puolueet osallistuisivat rauhankonferenssiin, joka aiottiin pitää Tukholmassa vuoden 1917 toukokuussa.

Borgbjerg selosti huhtikuun 23 (toukokuun 6) pnä Pietarin Neuvoston Toimeenpaneavan Komitean istunnossa asiaa sanoen avomielisesti, että Saksan hallitus »hyväksyy» ne rauhan ehdot, jotka Saksan sosialidemokraatit esittävät sosialistikonferenssissa. Puolueryhmät esittivät huhtikuun 25 (toukokuun 8) pnä Toimeenpanealle Komitealle kantansa tässä asiassa. Bolshevikit lukivat huhtikuun konferenssin samana päivänä hyväksymän päätöslauselman »Borgbjergin ehdotuksen johdosta»; heitä yhtyivät kannattamaan Puolan ja Latvian sosialidemokraattien edustajat. Lenin katsoi, että osallistuminen mainittuun konferenssiin olisi internationalismin täydellistä kavaltamista. Huhtikuun konferenssissa vastustettiin jyrkästi osallistumista ja paljastettiin Borgbjerg Saksan imperialismien asiameheksi. Osallistumista kannattivat trudovikit, bundilaiset ja menshevikit. Hyväksytyksi tuli menshevistinen päätöslauselma, jossa

Toimeenpaneva Komitea ilmoitti ryhtyvänsä aloitteentekijäksi konferenssin koollekutsumisasiassa ja muodostavansa sitä varten erikoisen toimikunnan. Päätös vahvistettiin Neuvoston täysistunnossa.

Englannin, Ranskan ja Belgian enemmistösocialistit kieltäytyivät osallistumasta konferenssiin, koska Englannin ja Ranskan hallitukset halusivat käydä sotaa Saksan täydelliseen tappioon asti. Konferenssiin suostuivat osallistumaan keskustalaiset: Ranskasta J. Longuetin ryhmä, Saksasta K. Kautskyn, H. Haasen ja G. Ledebourin johtama riippumaton sosialidemokraattinen puolue.

»Spartakistit», jotka kuuluivat »riippumattomien» puolueeseen järjestöllisesti itsenäisinä, kieltäytyivät osallistumasta konferenssiin yhdessä sociali-imperialistien kanssa. Sitä koskevan ilmoituksen teki omasta puolestaan samoin kuin vankilassa olleiden K. Liebknechtin ja R. Luxemburgin puolesta F. Mehring.

Tukholman konferenssi jäi pitämättä, sillä osa edustajista ei saanut passia hallitukseltaan ja osa kieltäytyi pitämästä kokousta sellaisten edustajien kanssa, joiden maa kävi sotaa heidän valtiotansa vastaan. — 376.

⁵³⁵ »*Rabotshaja Gazeta*» (»Työväen Lehti») — menshevikkien päivälehti, ilmestyi Pietarissa vuoden 1917 maaliskuun 7 (20) päivästä marraskuun 30 (joulukuun 13) päivään, oli elokuun 30 (syyskuun 12) päivästä alkaen (»yhdistyneen») VSDTP:n KK:n äänenkannattaja. Lehti oli puolustuskantainen, tuki porvarillista väliaikaista hallitusta, kävi kamppailua Leniniä ja bolshevikkipuoluetta vastaan, Lokakuun vallankumouksen ja neuvostovallan perustamisen se otti vastaan vihamielisesti. — 377.

⁵³⁶ »*Jedinstvo*» (»Yhtenäisyys») — sanomalehti, »isänmaan puolustusta» kannattaneiden, G. V. Plehanovin johtamien menshevikkien äärioikeistolaisen ryhmän äänenkannattaja, ilmestyi Pietarissa. Vuoden 1914 touko- ja kesäkuussa ilmestyi neljä numeroa. Maaliskuusta marraskuuhun 1917 lehti ilmestyi joka päivä. Vuoden 1917 joulukuusta vuoden 1918 tammikuuhun lehden nimenä oli »*Nashe Jedinstvo*» (»Yhtenäisyytemme»). »*Jedinstvo*» vaati tukemaan väliaikaista hallitusta, liittoutumaan porvariston kanssa, kannatti »lujaa valtaa» ja kävi samalla kamppailua bolshevikkeja vastaan turvautuen usein katulehdistön menettelytapoihin. Lenin huomautti, että »*Jedinstvon*» menettely »on väkivallalla, pogromeilla ja pommilla uhkailevien pimeiden voimien auttamista» ja sanoi lehteä »rähiseväksi julkaisuksi» (ks. Teokset, 24. osa, ss. 113, 185).

Lokakuun vallankumouksen ja neuvostovallan perustamisen lehti otti vastaan vihamielisesti. — 377.

⁵³⁷ Alustavan ehdotuksen VSDTP:n puolueohjelman muutoksista Lenin kirjoitti VSDTP(b):n VII (huhtikuun) yleisvenäläistä konferenssia varten, joka pidettiin 24.—29. huhtikuuta (7.—12. toukokuuta) 1917. Se oli perustana »Ohjelman teoreettisen, poliittisen ja eräiden muiden osien muutosehdotuksiin», jotka julkaistiin Leninin kirjasessa »Puolueen ohjelman tarkistusaineistoa» (ks. Teokset, 24. osa, ss. 455—459). — 385.

⁵³⁸ *Burmistrit* — tässä tapauksessa tilanherrojen kartanonvoudit.

Sovittajat — hallinnollinen virka, joka perustettiin tsaarihalituksen toimesta vuoden 1861 »talonpoikaisreformia» suoritettaessa. Sovittajiksi määrättiin paikallisia aatelisia, ja heidät valtuutettiin ratkaisemaan reformia toimeenpantaessa syntyvät tilanherrojen ja talonpoikien väliset riitakysymykset. He vahvistivat talonpoikaishallinnon valinnalliset toimihenkilöt, talonpoikien kokousten päätökset, ja heillä oli oikeus rangaista talonpoikia (pidättää, sakottaa).

Stolypin P. A. — tsarinen Venäjän Ministerineuvoston puheenjohtaja ja sisäasiain ministeri vv. 1906—1911. Hänen nimensä liittyy mitä ankarimman poliittisen taantumuksen kausi. Stolypin laati joukon agraarilakeja, joiden tarkoituksena oli luoda maaseudulle vauraita kulakkitalouksia tsarinen itsevaltiuden sosiaaliseksi tukinojaksi. — 392.

⁵³⁹ *104:n agraariohjelma* — I Valtakunnanduuman 104 jäsenen alle kirjoittama maalakiehdotus, jonka trudovikit esittivät toukokuun 23 (kesäkuun 5) pnä 1906 duuman 13. istunnossa. Lakiehdotuksessa asetettiin maalainsäädännön tarkoitukseksi »pyrkii saamaan aikaan sellainen järjestys, että kaikki maat vesistöineen ja umenissa piilevine rikkauksineen kuuluisivat kansalle, jota paitsi maataloudessa tarvittavat maat voisivat jäädä vain niiden käyttöön, jotka viljelevät niitä tekemällä itse työtä» («Государственная дума в России в документах и материалах», М., 1957, стр. 172 (»Venäjän Valtakunnanduuma asiakirjojen ja asia-aineiston valossa», Moskova 1957, s. 172)). Trudovikit vaativat muodostamaan »koko kansan maavarannon», johon tuli ottaa kaikki kruunun- ja apanaasimaat, hallitsijaperheen, luostarien ja kirkkojen maat. Samaan varantoon oli luovutettava pakollisessa järjestyksessä tilanherrojen ja muut yksityisomistuksessa olevat maat, mikäli yksityisten tilojen pinta-ala oli kyseiselle paikkakunnalle säädettyä työperusteista normia suurempi. Luovutetuista maista suunniteltiin maksettavaksi tietynlainen korvaus. Osuusmaiden ja pienten yksityistilusten tuli jäädä joksikin aikaa omistajilleen. Lakiluonnoksessa suunniteltiin näidenkin maiden siirtämistä vähitellen koko kansan omistukseen. Maareformin toimeenpanijoina tuli olla maakomiteoiden, jotka olisi valittu välittömästi yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden perusteella salaisella äänestyksellä. — 392.

⁵⁴⁰ Kyseinen asiakirja on Leninin keskeneräinen vastaus kirjeeseen, jonka 8. ratsastavan tykistö patterin sotilaskomitea (rintamajoukot) oli lähettänyt Pietarin Neuvostolle. Kirje on päivätty huhtikuun 24 (toukokuun 7) pnä 1917, t.s. on siltä ajalta, jolloin porvarillinen ja sitä seuraten myös pikkuporvarillinen lehdistö aloitti parjauskampanjan Leniniä ja bolshevikkipuolueen muita jäseniä vastaan, jotka olivat saapuneet Sveitsistä Venäjälle Saksan alueen kautta.

Sotamiesten kirjeessä sanottiin: »Koska sotamiesten kesken on ollut paljon erimielisyyttä Leniniin nähden, pyydämme vastaamaan meille mahdollisimman pian. Mitä syntyperää hän on, missä hän

on oleskellut, jos hän on ollut karkotettuna, niin mistä syystä? Miten hän palasi Venäjälle ja millaista on hänen toimintansa nykyään, t.s. onko siitä meille hyötyä vai vahinkoa? Sanalla sanoen pyydämme antamaan meille kirjeellänne varmuuden, ettei meillä sen jälkeen olisi enää mitään kiistaa eikä hukattaisi turhaan aikaa, vaan voisimme todistaa muillekin tovereille» (»Pravda» n:o 86, huhtikuun 16 pnä 1927).

Kirje lähetettiin Leninille. — 398.

- ⁵⁴¹ Kyseinen asiakirja on lyhyt muistiinmerkintö selostuksesta, jonka Lenin teki VSDTP(b):n VII (huhtikuun) yleisvenäläisen konferenssin yhteenvedoista Pietarin puoluejärjestön yleiskaupunkilaisessa kokouksessa. Kokous pidettiin merkadettikoulun rakennuksessa ja siihen osallistui n. 5—6 tuhatta puolueen jäsentä. V. I. Nevskin selostuksesta tekemät muistiinmerkinnöt oli tarkoitettu julkaistaviksi lehdistössä, mutta ne jäivät kuitenkin julkaisematta. Selostus julkaistiin ensimmäisen kerran 1927 Lenin-instituutin Julkaisujen ensimmäisessä osassa. — 398.
- ⁵⁴² Artikkelin »Sivu Venäjän Sosialidemokraattisen Työväenpuolueen historiasta» kirjoitti N. K. Krupskaja sen parjauksen johdosta, jonka porvarillinen ja eserräläis-menshevistinen lehdistö aloitti V. I. Leniniä ja muita bolshevikkeja vastaan näiden palattua Venäjälle Saksan kautta. Toimittaessaan artikkelia Lenin teki tämän lisäyksen. Artikkelin julkaistiin toukokuun 13 (26) pnä 1917 »Soldatskaja Pravda» lehden 21. n:ossa. — 402.
- ⁵⁴³ »Vperjod» (»Eteenpäin») — Leninin johtama yleinen bolshevistinen työväenlehti, ilmestyi illegaalisesti Viipurissa »Proletarin» toimituksen julkaisemana vuoden 1906 syyskuun 10 (23) päivästä vuoden 1908 tammikuun 19 (helmikuun 1) päivään. Kaikkiaan ilmestyi 20 numeroa.
»Vperjod» lehdessä julkaistiin useita Leninin artikkeleita. — 403.
- ⁵⁴⁴ Ennen Leniniä esiintynyt A. V. Lunatsharski ehdotti annettavaksi Ranskan ja Englannin hallitukselle ultimaatumia, jotta nämä saataisiin hyväksymään vaatimuksen: rauha ilman anneksioita ja sotakorvauksia, ja julistettavaksi aselevon kaikilla rintamilla. Lunatsharski sanoi, että meidän piti samalla vedota liittolaisvaltojen samoin kuin Saksan ja Itävallan kansoihin ja kehottaa niitä painostamaan hallituksiaan kaikin käytettävissä olevin keinoin. Jos Saksan hallitus näin ehdottomasta vaatimuksesta huolimatta aikoo jatkaa sotaa, silloin paljastuisi heti, että se valehtelee sanoessaan käyvänsä puolustusotaa. — 404.
- ⁵⁴⁵ »Volja Naroda» (»Kansan Tahto») — päivälehti, eserräpuolueen oikeistosiiven äänenkannattaja. Lehteä julkaistiin Pietarissa vuoden 1917 huhtikuun 29 päivästä ja se lakkautettiin marraskuussa 1917. Ilmestyi sittemmin muunnimisenä. Lakkautettiin lopullisesti helmikuussa 1918. — 406.

⁵⁴⁶ »*Novaja Zhizn*» («Uusi Elämä») — päivälehti, jota julkaistiin Pietarissa vuoden 1917 huhtikuun 18 (toukokuun 1) päivästä vuoden 1918 heinäkuuhun. Lehden perustajana toimi ryhmä menshevikki-internationalisteja ja kirjailijoita, jotka olivat ryhmittyneet »Leptopis» nimisen aikakauslehden ympärille. Luonnehtiessaan »novaja-zhizniläisiä» Lenin huomautti, että heidän keskuudessaan »vallitsevana mielialana on intelligenssille ominainen skeptisismi, joka verhoaa ja ilmaisee periaatteettomuutta» (Teokset, 25. osa, s. 272) ja sanoi heitä ironisesti »muka-internationalisteiksi» ja »myös-marxilaisiksi».

Lehti suhtautui vihamielisesti Lokakuun sosialistiseen vallankumoukseen ja neuvostovallan pystyttämiseen. Vuoden 1918 kesäkuun 1 päivästä alkaen lehti ilmestyi kahtena julkaisuna, erikseen Pietarissa ja Moskovassa. Kumpikin julkaisu lakkautettiin heinäkuussa 1918. — 406.

⁵⁴⁷ V. I. Leninin selostus, jolla oli keskeinen sija rintamalla ja selustassa toimivien VSDTP(b):n sotilasjärjestöjen yleisvenäläisessä konferenssissa, on säilynyt kahtena eri varianttina: »*Novaja Zhizn*» kirjeenvaihtajan selosteena, joka ilmestyi lehdessä seuraavana, kesäkuun 21 (heinäkuun 4) päivänä 1917, ja M. S. Kedrovin muistiinmerkintönä (ks. hänen muistelmiaan «*Всероссийская конференция военных организаций РСДРП(б)*» teoksesta «*Великая Октябрьская социалистическая революция. Сборник воспоминаний участников революции в Петрограде и Москве*». М., 1957, стр. 77—79) («VSDTP(b):n sotilasjärjestöjen yleisvenäläinen konferenssi» teoksesta »Lokakuun Suuri sosialistinen vallankumous. Pietarin ja Moskovan vallankumoustahtumiin osallistuneiden muistelmia», Moskova 1957, ss. 77—79)).

Rintamalla ja selustassa toimivien VSDTP(b):n sotilasjärjestöjen yleisvenäläinen konferenssi pidettiin 16.—23. kesäkuuta (29. kesäkuuta — 6. heinäkuuta) 1917 Pietarissa. Konferenssiin osallistui 107 edustajaa 43:sta rintamajoukkojen ja 17:stä selustajoukkojen bolshevistisesta sotilasjärjestöstä, joihin kuului noin 26 tuhatta puolueen jäsentä. Konferenssin kutsui koolle КК:n Sotilasjärjestön Organisaatiotoimikunta. Päiväjärjestyksessä olivat seuraavat kysymykset: paikallisjärjestöjen selostukset; suhtautuminen VII (huhtikuun) konferenssin päätöslauselmiin; ajankohdan tilanne; vallan järjestely ja Työläisten ja Sotilaiden Edustajien Neuvostot; sota, rauha, hyökkäys; agrarikysymys y.m. Lenin teki konferenssissa selostukset ajankohdan tilanteesta ja agrarikysymyksestä. Konferenssi katsoi välttämättömäksi, että vakinaisen armeijan tilalle muodostettaisiin Punaisen Kaartin aseellisia työläispataljoonia, jotka ovat valinnallisten työläisjärjestöjen käytettävissä, ja poliisin tilalle — kansanmiliisi (ks. «КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК», ч. I, 1954, стр. 354—367) («NKР edustajakokousten, konferenssien ja КК:n kokousten päätöslauselmia ja päätöksiä», I osa, 1954, ss. 354—367)). Konferenssi päätti pitää »*Soldatskaja Pravda*» lehteä VSDTP(b):n sotilasjärjestöjen pää-äänenkannattajana, vahvasti Sotilasjärjestön sääntöjen luonnoksen ja valitsi Sotilasjärjestöjen Yleisven. Keskustoimikunnan, johon tulivat M. S. Kedrov, N. V. Kry-

lenko, V. I. Nevski, N. I. Podvoiski y.m. Konferenssilla oli suuri merkitys proletariaatin ja sotilasjoukkojen yhteyden lujittamisen kannalta ja se oli omiaan edistämään bolshevikkien toimintaa sotamiesten keskuudessa. — 407.

- 548 Teeseissä »Poliittinen tilanne», jotka Lenin kirjoitti heinäkuun 10 (23) pnä 1917, määriteltiin bolshevikkipuolueen uusi taktillinen linja poliittisen tilanteen muututtua sen seurauksena, että heinäkuun 4 (17) pnä tulitettiin työläisten ja sotamiesten mielenosoitusta ja valta siirtyi kokonaan vastavallankumouksellisen väliaikaisen hallituksen käsiin. Teeseistä keskusteltiin heinäkuun 13 ja 14 (26 ja 27) pnä 1917 pidetyssä VSDTP(b):n Keskuskomitean laajennetussa neuvottelukokouksessa, johon osallistui edustajia Pietarin komiteasta, VSDTP(b):n KK:n Sotilasjärjestöstä, Moskovan aluetoimikunnasta, Moskovan komiteasta ja Moskovan piirikuntakomiteasta.

Leninin teesit »Poliittinen tilanne» julkaistiin artikkelin muodossa otsikoituina »Poliittinen mieliala» elokuun 2 (heinäkuun 20) pnä 1917 »Proletarskoje Delo» lehdessä, Kronstadtin Työläisten ja Sotilaiden Edustajien Neuvoston bolshevikkiryhmän äänenkannattajassa, jota julkaistiin väliaikaisen hallituksen heinäkuun päivinä lakkauttaman kronstadtilaisen bolshevistisen »Golos Pravdy» lehden asemesta. Valmisteltaessa käsikirjoitusta painokuntoon siitä poistettiin alaotsikko »Neljä teesiä», kohtien numerot 1, 2, 3, 4 ja sanat »teesin», »hivenenkään vertaa» samoin kuin artikkelin loppu (alkaen sanoista »Kaikkialla ja...»). Sanat »aseellinen kapina» vaihdettiin sanoihin »päättäväinen taistelu».

Käsikirjoituksessa on otsikkosanojen »Poliittinen tilanne» edellä ollut sana »uusin», joka niin ikään on pyyhitty yli. Ei voida kuitenkaan sanoa varmasti, että syynä siihen olisi ollut Leninin asiakirjan julkaiseminen legaalisisessa lehdistössä, koska viimeksi mainitussa tapauksessa sana »tilanne» olisi korvattu sanalla »mieliala». Edelleen on otettava huomioon sekin, että Lenin on itse kirjoittanut myöhemmin »Muistilistaansa» (ks. Teokset, 5. venäjänkielinen painos, 34. osa, ss. 443—444) »teesit poliittisesta tilanteesta» (eikä »uusimmasta poliittisesta tilanteesta»). Tämä Leninin kirjoittama asiakirja tultuaan ensimmäisen kerran julkaistuksi 1925 on jäänyt puolueen historiaan »Poliittinen tilanne» -nimisenä ja tunnetaan yleisesti nimenomaan sellaisena. Siitä syystä ei »uusin» sanaa ennallistettu, kun asiakirja julkaistiin käsikirjoituksen mukaan Teosten 5. venäjänkielisen painoksen 34. osassa. — 408.

- 549 Valta siirtyi maassa kokonaisuudessaan vastavallankumouksellisen väliaikaisen hallituksen käsiin heinäkuun 3, 4 ja 5 päivän tapahtumien jälkeen. Nuo tapahtumat olivat maassa vallinneen syvän poliittisen kriisin ilmentymiä. Kerenskin kesäkuun 18 (31) pnä alulle paneman venäläisten rintamajoukkojen hyökkäyksen epäonnistuminen, imperialistien mieliksi tehdyt uudet uhraukset, työttömyyden lisääntyminen sen seurauksena, että kapitalistit sulkiivat yrityksiään, hintojen kohoaminen ja kireä elintarvikepula aiheuttivat suuttumuksen myrskyn laajojen työläis- ja sotamiesjoukkojen keskuudessa väliaikaisen hallituksen vastavallankumouksellisen po-

litiikan johdosta. Heinäkuun 3 (16) päivänä syntyi alkuvoimaisia mielenosoituksia, jotka uhkasivat kehittyä aseelliseksi kapinaksi väliaikaista hallitusta vastaan.

Bolshevikkipuolue vastusti niihin aikoihin aseellista kapinaa, koska se katsoi, ettei vallankumouksellinen kriisi ollut vielä kypsytynyt eivätkä armeija ja maaseutu olleet valmiit tukemaan pääkaupungin kapinaa. KK:n istunnossa, joka pidettiin heinäkuun 3 (16) pñä ja johon osallistuivat myös Pietarin komitea ja VSDTP(b):n KK:n Sotilasjärjestö, päätettiin pidäytyä kapinasta. Saman päätöksen teki myös samoihin aikoihin pidetty Pietarin bolshevikkien toinen kaupunkikonferenssi. Konferenssin osanottajat lähtivät eri puolille kaupunkia estääkseen joukkoesiintymiset. Mutta ne olivat kuitenkin jo alkaneet eikä niitä voitu enää estää.

Otaen huomioon joukkojen mielialan Keskuskomitea teki myöhään illalla heinäkuun 3 (16) pñä yhdessä Pietarin komitean ja Sotilasjärjestön kanssa päätöksen, että heinäkuun 4 (17) pñä osallistutaan mielenosoitukseen, jotta se saataisiin sujumaan rauhallisesti ja järjestyneesti. Leniniä ei silloin ollut Pietarissa. Kovasta liikarasiuksesta sairastuneena hän oli matkustanut muutamaksi päiväksi kaupungin ulkopuolelle lepäämään. Saatuaan tiedon tapahtumista Lenin saapui Pietariin heinäkuun 4 (17) päivän aamulla ja asetui tapahtumien johtoon.

Heinäkuun 4 (17) päivän mielenosoitukseen osallistui yli 500 tuhatta henkeä. Se tapahtui bolshevistisin tunnuksin: »Kaikki valta neuvostoille!» y.m. Mielenosoittajat valitsivat 90 edustajaa, jotka esittivät Neuvostojen Toimeenpanevalle Keskuskomitealle vaatimuksen, että valta on kokonaisuudessaan siirrettävä neuvostojen käsiin. Eserrä- ja menshevikkijohtajat kieltäytyivät ottamasta valtaa.

Eserräläis-menshevistisen Toimeenpanevan Keskuskomitean tietten ja suostumuksesta väliaikainen hallitus päätti tukahduttaa asevoimin mielenosoituksen. Työläisten ja sotamiesten rauhallista mielenosoituskulkuetta vastaan lähetettiin junkkarikoululaisia ja vastavallankumouksellisia kasakkarykmenttejä. Nämä avasivat tulen mielenosoittajia kohti. Rintamalta kutsuttiin taantumusmielisiä sotaväenosastoja.

Keskuskomitean ja Pietarin komitean jäsenten neuvottelukoukussa, joka pidettiin Leninin johdolla heinäkuun 5 (18) päivän vastaisena yönä, päätettiin lopettaa järjestyneesti mielenosoitus. Tämä toimenpide oli oikea, sillä siten puolue onnistui perääntymään ajoissa ja säilytti vallankumouksen perusvoimat tuolta.

Mielenosoituskulkeen hajottamisen jälkeen porvarillinen väliaikainen hallitus jatkoi vainotoimenpiteitään. Se kävi erikoisen rai-vokkaasti bolshevikkipuolueen kimppuun. Bolshevikkien sanomalehdet »Pravda», »Soldatskaja Pravda» y.m. lakkautettiin. Alkoivat työläisten aseistariisunta, vangitsemiset, kotitarkastukset, pogromit. Mielenosoitukseen osallistuneet Pietarin varusväen vallankumoukselliset joukko-osastot hajotettiin ja lähetettiin rintamalle. Menshevikit ja eserrät osoittautuivat itse asiassa vastavallankumouksellisen terrorin osanottajiksi ja avustajiksi. — 408.

⁵⁵⁰ Kyseinen kirje on kirjoitettu lentolehtisen tekstin perään ja oli sisällöstä päätellen tarkoitettu puolueen Keskuskomitealle. »Lentolehtinen Riian valtauksen johdosta» jäi julkaisematta. Sen kirjoittaja saattoi olla Lenin. — 411.

⁵⁵¹ »Teesit Pietarin järjestön konferenssissa lokakuun 8 p:nä pidettävää selostusta sekä päätöslauselmaa ja puolueen edustajakokoukseen valituille edustajille tarkoitettuja evästyksiä varten» julkaistiin ensimmäisen kerran täydellisinä Leninin Teosten 5. venäjänkielisen painoksen 34. osassa. Leninin Teosten ensimmäisessä venäjänkielisessä painoksessa (XIV nide, II osa) samoin kuin Teosten neljännessä venäjänkielisessä painoksessa (26. osa) ei ole julkaistu kohtaa »Perustavan kokouksen jäsen ehdokasluettelosta» ja sitä koskevaa huomautusta. Teosten toisessa ja kolmannessa venäjänkielisessä painoksessa (XXI nide) se julkaistiin osittaisesti.

Pietarin järjestön III kaupunkikonferenssi pidettiin 7.—11. (20.—24.) lokakuuta 1917. Siihen osallistui 92 päätösvaltaista ja 40 neuvottelevaa edustajaa. Konferenssi valitsi kunniapuheenjohtajakseen V. I. Leninin. Leninin teesit olivat pohjana konferenssin hyväksymissä päätöksissä. Ajankohdan tilannetta koskevassa päätöslauselmassaan konferenssi lausui julki, että Kerenskin hallituksen tilalle on asetettava työläisten ja talonpoikien vallankumouksellinen hallitus, koska vain sellainen hallitus voi antaa maata talonpojille, johdattaa maan pois sodasta ja rappiotilasta. Konferenssi hyväksyi päätöslauselmat »Punaisesta Kaartista», »Heinäkuun 3 (16)—5 (18) päivän jutussa» syytettyjen poliittisten vankien nälkälakosta». Konferenssin päätöksissä korostettiin, että »eletään proletaarien joukkokapinan aattoaikaa» ja tuotiin ilmi se varma vakaumus, että tämä kapina on oleva voittoisa. Konferenssin keskustelukysymyksenä olivat perustavan kokouksen vaalit. Pietarin ensimmäisten ehdokkaiden joukossa oli Lenin. Lokakuun 11 (24) päivän istunnossa luettiin Leninin »Kirje Pietarin kaupunkikonferenssille» (ks. Teokset, 26. osa, ss. 126—129). Konferenssilla oli huomattava merkitys Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen valmistelun kannalta. — 414.

⁵⁵² Perustavan kokouksen koollekutsumisesta väliaikainen hallitus ilmoitti maaliskuun 2 (15) p:nä 1917 antamassaan julistuksessa. Väliaikainen hallitus teki kesäkuun 14 (27) p:nä päätöksen, jossa perustavan kokouksen vaalit määrättiin suoritettaviksi syyskuun 17 (30) p:nä. Elokuussa se kuitenkin lykkäsi vaalit marraskuun 12 (25) päivään.

Perustavan kokouksen vaalit suoritettiin Lokakuun sosialistisen vallankumouksen voiton jälkeen määräaikana, marraskuun 12 (25) p:nä 1917. Niissä käytettiin ehdokaslistoja, jotka oli laadittu ennen Lokakuun vallankumousta, ja vaalit suoritettiin väliaikaisen hallituksen vahvistaman vaalilain perusteella tilanteessa, jolloin huomattava osa kansasta ei ollut vielä ehtinyt tajuta sosialistisen vallankumouksen merkitystä. Tätä käyttivät hyväkseen oikeisto-eserät, joiden onnistui saada äänenemmistö kauempana pääkaupungista ja teollisuuskeskuksista sijainneissa kuvernementeissa ja

alucilla. Neuvostohallitus kutsui perustavan kokouksen koolle, ja se avattiin tammikuun 5 (18) pnä 1918 Pietarissa. Perustavan kokouksen vastavallankumouksellinen enemmistö kieltäytyi hyväksymästä Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean sille esittämää »Työätekevän ja riistetyn kansan oikeuksien julistusta» ja tunnustamasta neuvostovaltaa lailliseksi. Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean tammikuun 6 (19) pnä antaman asetuksen nojalla perustava kokous laskettiin hajalle. — 414.

- ⁵⁵³ *Väliryhmäläiset* — yhdistyneiden sosialidemokraattien n.s. piirin välinen järjestö, joka muodostui Pietarissa marraskuussa 1913 muka VSDTP:n yhdistämisen merkeissä. Käyttäen kilpenään yhtenäisyystunnusta ja yrittäen yhdistää Pietarin bolshevikki- ja menshevikkijärjestöt väliryhmäläiset muodostivat itse asiassa oman ryhmäkuntajärjestönsä. Siihen kuuluivat trotskiläiset menshevikit ja osa entisiä bolshevikkeja, jotka olivat opportunisteihin nähden sovittelekannalla.

Ensimmäisen maailmansodan aikana väliryhmäläiset olivat kannanotoissaan keskustalaisia, myönsivät sodan olevan imperialistisen, mutta eivät suostuneet sanoutumaan kokonaan irti menshevikeistä. Vuonna 1917 väliryhmäläisten järjestö, johon kuuluivat A. Joffe, I. Jurenev, A. Lunatsharski, D. Manuilski, L. Trotski, M. Uritski, V. Volodarski y.m., ilmoitti hyväksyvänsä bolshevikkipuolueen linjan. VSDTP(b):n VI edustajakokouksessa väliryhmäläisten järjestö (noin 4 000 henkeä), joka oli katkaissut välinsä »isänmaanpuolustusta» kannattaneisiin menshevikkeihin, hyväksyttiin bolshevikkipuolueeseen. Myöhemmät tapahtumat todistivat, että eräät väliryhmäläiset (Lunatsharski, Manuilski, Volodarski, Uritski y.m.) luopuivat todella entisestä keskustalaisesta kannastaan ja heistä tuli huomattavia bolshevikkipuolueen toimihenkilöitä. Sen sijaan Trotski ei bolshevikkipuolueeseen liityttyään muuttanut bolshevikiksi, vaan kävi sekä peitetysti että avoimesti taistelua leninismiä ja puolueen politiikkaa vastaan. Hänestä tuli leninisin, neuvostovaltion ja koko kansainvälisen kommunistisen liikkeen vannoutuneimpia vihollisia.

Väliryhmäläisillä oli oma äänenkannattajansa, aikakauslehti »Vperjod» (v. 1915 ilmestyi yksi, illegaalisesti painettu numero). Aikakauslehti alkoi ilmestyä jälleen 1917: kesäkuusta elokuuhun se ilmestyi julkisesti Pietarin yhdistyneiden sosialidemokraattien (internationalistien) piirin välisen komitean äänenkannattajana. Kaikkiaan ilmestyi 8 numeroa. Puolueen VI edustajakokouksen jälkeen muutettiin toimituskunnan jäsenistöä, ja 9. numerosta alkaen aikakauslehti ilmestyi VSDTP(b):n KK:n äänenkannattajana. Aikakauslehden julkaisu lopetettiin syyskuussa KK:n päätöksen perusteella. — 414.

- ⁵⁵⁴ *»Delo Naroda»* (»Kansan Asia») — päivälehti, eserräpuolueen äänenkannattaja, ilmestyi Pietarissa vuoden 1917 maaliskuusta vuoden 1918 heinäkuuhun muuttaen useaan otteeseen nimeään. Lehti oli kannanotoissaan »isänmaanpuolustuksen» ja sovitteilupolitiikan kannalla ja tuki porvarillista väliaikaista hallitusta. Lehteä alettiin julkaista jälleen lokakuussa 1918 Samarassa (ilmestyi neljä numeroa)

ja sitten maaliskuussa 1919 Moskovassa (ilmestyi kymmenen numeroa). Lehti lakkautettiin vastavallankumouksellisen toimintansa vuoksi. — 415.

⁵⁵⁵ Kysymys on puheenvuoroista, joita J. M. Sverdlov, J. V. Stalin, F. E. Dzerzhinski ja G. J. Sokolnikov käyttivät puolueen Keskuskomitean istunnossa lokakuun 20 (marraskuun 2) pnä 1917 käsiteltäessä Leninin VSDTP(b):n Keskuskomitealle osoittamaa kirjettä (ks. Teokset, 26. osa, ss. 205—209). Kirjeen lähettämiseen oli antanut aiheen puolimenshevistisessä »Novaja Zhizn» lehdessä julkaistu kirjoitus »J. Kamenev 'kapinasta'», jossa Kamenev omis-
sa ja Zinovjevin nimissä vastusti aseellista kapinaa (ks. «Протоколы Центрального Комитета РСДРП(б). Август 1917 — февраль 1918», 1958, стр. 106—108 (»VSDTP(b):n Keskuskomitean pöytäkirjat. Elokuu 1917 — helmikuu 1918», 1958, ss. 106—108)). — 418.

⁵⁵⁶ Kasakoiden mielenosoitus eli »kirkkokulkue» oli määrätty järjestettäväksi Pietarissa lokakuun 22 (marraskuun 4) pnä 1917 ja vastavallankumoukselliset käsittivät sen voimiensa katselmukseksi taistelussa alkavaa vallankumousta vastaan. Bolshevikit suorittivat kasakoiden keskuudessa laajamittaista selitystyötä kehottaen heitä kieltäytymään osallistumasta mainittuun mielenosoitukseen. Pietarin Työläisten ja Sotilaiden Edustajien Neuvosto kääntyi vetoomuksella kasakoiden puoleen. Kasakkarykmenttien edustajia kutsuttiin rykmenttikomiteoiden neuvottelukokoukseen, jonka Pietarin Neuvosto järjesti lokakuun 21 (marraskuun 3) pnä Smolnassa. Kasakat ilmoittivat neuvottelukokouksessa, etteivät he asetu vastustamaan sotamiehiä ja työläisiä. Väliaikaisen hallituksen täytyi lokakuun 22 (marraskuun 3) päivän vastaisena yönä peruuttaa kasakoiden »kirkkokulkue». — 418.